KEDERİN İLACI KADER

CELAL ÇATAK

DİNİ İLMİ KAYNAK KİTAP-6

tarafından tasarlanmıştır.

Bu e-kitap Yazar Celal Çatak tarafından publitory com’da “2015” yılında ve yazarın kendisi tarafından Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs CC BY-NC-ND lisansıyla (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode) yayınlanmıştır. Tüm hakları saklıdır.

Bu e-kitap dosyasında, yazara atıfta bulunulabilir. İçeriğinde herhangi bir değişiklik yapmadan ve ticari amaçla kullanmamak kaydıyla ücretsiz indirilebilir, yayınlanabilir, bastırılabilir ve paylaşılabilir.

Bu e-kitab (UUIDsi 8d4a703e-accc-11e5-8a65-3f0f8825bcb).

Yazar; Konya’nın Akören ilçesinde doğdu. İlk ve orta tahsilini burada tamamladı. 1973 yılında Konya Sanat Enstitüsü, 1975 yılında da İzmir Hava Teknik Okulunu bitirdi. 1995 yılında Türk Silahlı Kuvvetlerinden emekli oldu. Konya’da Rampalı Çarşıda Sahaflık yapmış olup, Konya merkezde ikamet etmektedir.

ÖNSÖZ

Değerli okuyucu! “Çalma kapıyı çalarlar kapını” ve “Ava giden avlanır” “Eden bulur” gibi; bu anlamlara gelen atasözlerimiz mevcuttur. Âcizane bu atasözlerine muhatap olduğum kanaatindeyim. Pek tabi ki; bu kanaate nerden vardınız diyeceksiniz? Yaşamım boyunca ilme karşı bir zafiyetim vardı. Sanki kitap kurdu gibi; çok çeşitli kitapları okumakla kalmayıp, bazılarını da Kur’an-ı Kerim’i hatmeder gibi defalarca okumuşumdur. Genellikle çok kitap okuyanlarda da şöyle bir hastalık olur. Kafaları birçok meselelere takıldığı için, çok da soru sorarlar. İşte o çok soru soranlardan biriside herhalde bu fakirdir.

Otuz beş yıl sonra değişik bir mekânda, ilminden istifade ettiğim büyüklerimden birisiyle karşılaştım. Dünyalık yönlerimden bahsettim, bir türlü çıkaramadı. Bana aynen şunu söyledi: “Devamlı soru soran genç bir kardeşimiz vardı, o sen misin?” dedi. Bende evet efendim o garip benim dedim. Bu şekilde marifetimiz de ortaya çıkmış oldu.

Kendileri ile yüz yüze görüşmediğim, ama ilminden istifade ettiğim bir başka büyüğüm vardı. Bu âlim zatın gazetenin birinde soru cevap köşesi vardı. Köşesine sorular gönderdiğim olurdu. Hatta sorduğum sorulardan bazıları, kitap haline getirilen eserinde yayınlanmıştır.

Yine ilminden istifade ettiğim çok değerli bir hoca efendi vardı. Evi sanki bir hastane gibi¸ gece

yarılarına kadar ruhsal problemleri olanlara şifa dağıtmaya çalışırdı. İşte soru sorduklarımdan birisi̇de bu hoca efendiydi. Kafama şöyle bir soru takılmıştı. Hocam dedim: Padişahlar fakir miydi? Hoca efendi: Padişah; hiç fakir olur mu? Tabi ki zenginlerdi, dedi. Madem zenginlerdi; hac da zenginlere farz oluğuna göre, hacca niye gitmemişler? Dedim, şöyle bir düşündü. Böyle sorular nerden aklına gelir, nerden bulursun dedi. Düşünüp araştırıyayım sonra cevabını veriyim dedi.

Otuz beş yıl sonra değişik bir mekânda, ilminden istifade ettiğim büyüklerimden birisiyle karşılaştım. Dünyalık yönlerimden bahsettim, bir türlü çıkaramadı. Bana aynen şunu söyledi: “Devamlı soru soran genç bir kardeşimiz vardı, o sen misin?” dedi. Bende evet efendim o garip benim dedim. Bu şekilde marifetimiz de ortaya çıkmış oldu.

Kendileri ile yüz yüze görüşmediğim, ama ilminden istifade ettiğim bir başka büyüğüm vardı. Bu âlim zatın gazetenin birinde soru cevap köşesi vardı. Köşesine sorular gönderdiğim olurdu. Hatta sorduğum sorulardan bazıları, kitap haline getirilen eserinde yayınlanmıştır.

Bu fakirde de; bu cevaplar bir gün lazım olur diye, atmama hastalığı vardı. Hal böyle olunca bu soruları ve cevapları kitaplaştırmak hâsıl oldu. Bu soru cevapların içerisinde kader mesesiyle ilgili sorular öne çıkmaktaydı. Bu şartlar gereği, kader mesesiyle ilgili kitaplar yazmaya karar verdim. Mevlam mahcup etmesin.

Bu kitaplardan birinci kitap olan “ALLAH’IN SIRRI KADER” kitabı; Allah Teâlâ’yı tanıma, yaratılan mahlûkatı tanıma, insana takılan cihazlarla insanı tanıma, kadere işaret eden deliller, kaderi iyi yaşamanın yolları nelerdir? Bu soruları cevaplamaya çalıştık.

İkinci kitap olan ”KADER” kitabı; Kur’an-ı Kerim ve Hadis-i Şerifler Işığında kaderden bahsetmekle birlikte, detaylı olarak kaza, kader, Cenab-ı Hakk’ın emirleri, irade çeşitleri, kudret, fiiller, rızık, ecel ve kaderle ilgili sorulara cevaplar bulabilirsiniz.

Üçüncü kitap olan “GÖMLEKTEKİ ESRAR” kitabı; rüyalarla kaderden bahsetmekle birlikte, rüyaların kaderle ilişkisi, rüya çeşitleri, Hz. Yusuf’un rüyası, bazı rüyalardan kesitler sunulmaktadır.

Dördüncü kitap olan “ANNE KALBİ” kitabı; rahmet merhamet ve şefkatteki kaderden bahsederek, Allah’la mahlûkat arasında ve mahlûkatın kendi aralarındaki kader kanunlarından bahsetmektedir.

Beşinci kitap olan “SORULARLA KADER” kitabı; kader nedir? Kaderimizi yaşarken nelere dikkat etmeliyiz? Kaderimizi güzel yaşamak için ne yapmalıyız? Nasıl hareket etmeliyiz? Kaderle ilgili daha nice akla gelen sorulara cevaplar bulabilirsiniz.

Altıncı kitap olan “KADER ADALET EDER” kitabı da; kaderin adalet etmesinden dolayı kaderin

gerekli olduğunu, insanları doğrulara ulaştırdığını, kötü yollardan alıkoyduğunu anlatmaktadır.

Yedinci kitap olan “KEDERİN İLACI KADER” kitabı ise, kadere inanmanın insanı kederden kurtaracağı, insanın bilmediği kaderinden dolayı kederlenmesine gerek olmadığını, gelecekten ümitli olması gerektiğini anlatır.

Araştırmacı Yazar: Celal Çatak

İÇİNDEKİLER

KADER İNANCI İNSANI KEDERDEN KURTARIR

Kader inancı, insana hür iradesi ile işlediği amellerden sorumlu tutulacağını bildirir. Hür

iradesiyle de Allah’ın razı olacağı iyi ve güzel ameller işlemesini sağlar. Cezayı gerektiren kötü amellerden sakınmasını ve işlememesini hatırlatır. Durum böyle olunca kader inancı, kişiye sorumluluk duygusu kazandırır.

Kadere inanan bir insan çalışmalarında başarılı olamadığı zaman, yâda başına bir bela, musibet geldiği zaman ümitsizliğe düşmez, karamsar olmaz. Çünkü: İnsanların bu dünyaya imtihan için geldiklerini ve başına gelen her şeyde bir gaye ve hikmet olduğunu düşünür. İnsan; gücünün yetmeyeceği işlerden sorumlu olmayacağını, gücünün sınırlı olarak yaratıldığını bilir ve ona göre hareket eder. Allah'ın takdiri ne ise ona boyun eğer, yine Allah'a sığınır. İşte bu şekil kader inancı, insana rahatlık verir ve insanın üzüntüsünü giderir.

Yine kader inancı; sebepler perde kılınarak kâinatta meydana gelen her şeyin, bir plân ve program dâhilinde olduğunu insana gösterir. Bu kader inancıyla insan, hayata tutunur, başarıya ulaşmanın yollarını arar. Üzerine düşen görevleri yerine getirir. Mademki; dünyaya imtihan için gönderildik, buradaki imtihanı kazanmanın yolları arar.

Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyrulmaktadır: “Elinizden çıkana üzülmeyesiniz ve Allah’ın size verdiği nimetlerle şımarmayasınız.” (Hadîd, 57/23). İşte ölçü budur, kadere bu ölçüyle bakan insan, kederden emin olur.

Kadere inanan kimse şu ayet-i kerimelerin ikazını dikkate almalıdır.

“Eğer Allah sana herhangi bir zarar verecek olursa bil ki onu, ondan başka giderebilecek yoktur. Eğer sana bir hayır dilerse onun lütfunu engelleyebilecek de yoktur.” (Yunus, 10/107).

Bütün işlerin, Allah’ın takdirine göre olacağına iman eden bir kimse, ümitsizliğe ve karamsarlığa düşmez.

Yine aşağıdaki ayetlerde de: İman edenler "Allah'ın izni olmaksızın hiçbir musibet (hiç kimseye) isabet etmez. Kim Allah'a iman ederse, onun kalbini hidayete yöneltir. Allah, her şeyi bilendir." (Teğabün, 64/11).

De ki: “Allah’ın bizim için yazdıkları dışında, bize kesinlikle hiçbir şey isabet etmez. O bizim Mevla'mızdır. Ve mü’minler yalnızca Allah’a tevekkül etsin.” (Tevbe, 9/51).

Ayetlerde de belirtildiği gibi, insanlar başlarına gelen her şeyin bir kader üzere gerçekleştiğini bilirler ve bu güven ve huzur içerisinde rahatça yaşarlar.

İnancımıza göre tevekkül, insan üzerine düşen görevleri yaptıktan sonra her şeyin dizgini elinde olan Allah’a sığınmaktır. Tevekkül bir şey yapmak için acizlik göstermek demek değildir. Aksine kendi üzerine düşeni yaptıktan sonra, Cenab-ı Hakk’ka havale etmektir.

Tevekkül, sebepleri bütün bütün reddetmekte değildir. Belki sebepleri; Cenab-ı Hakk'ın kudreti önünde bir perde olarak bilinmeli, zaten; sebeplere teşebbüs etmek fiilî duadır. Gerçek tevekkül; bir sebeple meydana gelenleri, yalnız Cenab-ı Hakk'tan

istemek, neticeleri ondan bilmek ve ona minnettar olmak demektir.

Kader insanın hür iradesini engelleyen ve insana sıkıntı veren bir baskı unsuru da değildir. Bilakis insanın hür iradesini engelleyip sıkıntı vermediği gibi, kader; bütün mevcudatın hal ve hareketleri kayıt altına alındığı için, insanların geçmişte yaşamış olduğu bu hadiselerden ders çıkartır ve geleceğine de ışık tutar.

Bir ticarethane sahibi düşünün ki; bir yılın sonunda zarar etmiş olsa, eğer alış verişler kayıt altına almamışsa, nerede hata yaptığını, nerede zarar ettiğini nasıl bilecek. Şayet alış verişlerini kayıt altına almışsa, zarar ettiği yer tespit edilir bir daha zarar etmemesi sağlanır. İleriki safhalarda düşülecek hataların da önüne geçilmiş olur. Bunlardan dolayı; kadere iman eden kişi, kederden emin olur. Aynı zamanda kader, insanın önünü aydınlatır ve insana güven verir.

Kaderin insanın önünü aydınlattığı ve insana güven verdiğini iki misalle izah etmeye çalışalım.

Birinci misal: Bir komutan emrindeki askerleri imtihan yapmak istese ve dese ki: “Elinize bir kılavuz, önünüze de bir rehber vereceğim. Şayet bu elinizdeki kılavuzu uygular ve önünüzdeki rehbere tabi olursanız, istediğim hedefe sizi ulaştırırım. Hepinizi de iyi tanıdığım için, hanginizin hedefe varıp varamayacağını biliyorum ve buraya da yazıyorum. Ama siz bu kılavuz ve rehbere uyup uymamakta serbestsiniz” dese ve imtihan için yola çıkıp gitseler.

Sonuçta da, komutanın yazdığının aynısı gerçekleşse, askerler; komutan kâğıda yazdığı için imtihan böyle gerçekleşti diyebilirler mi? İmtihanın sonucunu komutanın ilmi ile bilmesi askerlere herhangi bir engel teşkil eder mi? Asla ve kat'a!

Hatta imtihanın sonucunu komutanın ilmi ile bilmesi, askerleri daha da motive eder. Benim komutanım beni ihmal etmez her zaman benim imtihanı kazanmamı ister, sıkışırsam imdadıma yetişir, muhakkak kâğıda benim kazanacağımı yazmıştır der ve tevekkülle imtihanı kazanmaya gayret eder. Çünkü gayret kuldan tevfik Allah'tan 'dır.

Askerlerden bazıları kılavuz ve rehbere uymayıp kendi akıl ve becerisiyle hareket etmeye kalkarsa, akıl ile memleketin kural ve kaideleri bilinemeyeceğinden, yanlış karar verecekler hatalı hareket edecekler. Hem kendilerini sıkıntıya sokacaklar, hem de imtihanı kaybedecekler.

İşte, insan kadere iman etmez ve kadere teslim olmazda, kendi akıl ve becerisiyle hareket etmeye kalkarsa, sadece şu kısa dünya hayatında kısıtlı bir serbestlik ve geçici bir hürriyet içinde, dünyanın birçok yükünü o zayıf vücudunda ve bîçare ruhunda taşımaya mecbur olacaktır.

Çünkü: İnsan kâinatın fihristesi olduğu için kâinatta bulunan her şeyle alâkası vardır. İnsanın bir gayesi ve birçok talepleri vardır. Ama insanın cüz-i iradesi ve kudreti, bu kadar arzu ve isteklerinin binde birine kâfi gelmez ve maddi ve manevî sıkıntıların ağırlığı içerisinde, biçare zayıf vücudu ezilir kalır. İşte insan kadere iman eder ve

kadere teslim olursa, bütün o ağır yükü kader gemisine yükler, rahat ve huzurlu bir vaziyette hayatını yaşayarak imtihanı kazanabilir.

Kadere iman; Allah'a teslimiyet olduğu için, insanı nefs-i emmaresine itimat etmekten kurtarır ve şeytanın vesvesesine karşı bir kalkan olur. İnsanı hem nefsin şerrinden ve hem de şeytanın hilelerinden korur.

İkinci misal: Kadere iman insana lezzet ve saadet verir. İki kişi, bilmedikleri bir memlekete gittiğini düşünelim. Bunlardan biri o memleketin hükümdarını tanısa, o hükümdarın koymuş olduğu kural ve kaidelerine uysa, hükümdarın görevlendirdiği kişilerin söylediklerine yapsa, ne kadar rahat ettiğini görecektir. Diğer tanımayan ise; tanımama gerek yok, ben kimsenin kural ve kaidesine uymam, görevlilerin yol göstermesine de gerek yok deyip, ben aklımla istediğim yere gider istediğim gibi gezerim dese, ne kadar akılsızlık ettiğini görülecektir.

Memleketin hükümdarını tanıyan ve hükümdara itaat eden kişi, kurallarına uyduğu ve görevlendirdiği kişilerin söylediklerini yaptığı için memleketin her tarafını kolaylıkla ve rahatça gezdiği görülür. Öbür kişi; dil bilmez, iz bilmez, derdini anlatamaz. Hükümdara ait bütün işleri kendi boynuna yükler ve en sonunda yükü kaldıramaz, yükün altında ezilip kaldığı görülür. İşte kadere iman eden kişinin bu dünyada birazda olsa sıkıntı çektiğini, ama ahirette rahat bir hayat süreceği; kadere iman etmeyen kişinin de, bu dünyada birazda olsa ahirette nispeten rahat bir

hayat sürüyor gibi görünse de, esasında hem dünyada hem de ahirette kederli ve sıkıntılı olduğu görülür. Onun için kadere iman eden, kederden emin olur denilmiştir.

Esasında kaderin her şeyi güzeldir, hayırdır. Ondan gelen şer de hayırdır, çirkinlik de güzeldir. Şu dünyada insanların başlarına gelen musibetler ve belalar bunların üstünü örtse de, hedefe giderken yoldaki ikaz levhalarından öte bir şey değildir. İnsanlar başlarına gelen musibetler ve belaları geriye dönüp muhakeme ettiği zaman, muhakkak bir kusurunun olduğunu görecektir.

Bazen öyle musibetler ve belalar var ki; iyi ki başıma gelmiş, beni büyük bir felaketten korudu diyenlere çokça rastlamışızdır. Başından geçen musibetlere kader açısından bakan insan, ümitsizliğe düşmez. Kaderimde bunu da yaşamak varmış der yaşadıklarına rıza gösterir. Geçmişten ders çıkarır, geleceğinden ümitli olur ve haline şükreder. İnsan olarak belirlenmiş bir mükellefiyeti olduğunu bilir ve bu mükellefiyetten dolayı sorumlu tutulacağını da anlar.

Cenab-ı Hakk; şöyle buyuruyor: “Hem insana ni'met verdiğimiz zaman (şükürden) yüz çevirir ve yan çizer. Ona bir araz dokunduğu zaman da bol bol duâ eden bir kimse olur.” (Fussilet, 41/51). Ayetinde de işaret edildiği gibi; hastalıklar ve musibetler insanı Allah’a yaklaştırır. Her nefis gibi kendisinin de birgün öleceğini ve dünyanın fâni olduğunu, dünyadan da birgün gideceği gerçeğini hatırlar. İnsanların asıl vatanı olan ahiret hayatını düşünmeye sevk eder. Kaderine teslim olur, kalbini

Allah’a bağlar. İhlaslı bir şekilde Allah’a dua da bulunur.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) bir hadis-i şerifte şöyle buyurmuştur: “Mü’minin durumu hayret vericidir. Çünkü her hâli kendisi için bir hayır sebebidir. Böylesi bir özellik sadece mü’minde vardır, sevinecek olursa şükreder, bu onun için hayır olur. Başına bir bela gelecek olsa sabreder, bu da onun için hayır olur.” [1]

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir hadis-i şerifinde “Kadere iman, kaygı ve üzüntüyü giderir” [2] buyurmuşlardır.

Yunus Emre'nin şu dizeleri bize bu gerçeği nede güzel dile getirmektedir.

Hoştur bana senden gelen,

Ya gonca gül, yahut diken.

Ya hayattır, yahut kefen

Narın da hoş, nurun da hoş

Kahrın da hoş lütfun da hoş

Gelse Celâl’inden cefa

Yahut Cemal’inden vefa

İkisi de cana sefa

Narın da hoş, nurun da hoş

[1] Müslim; Zühd, s-64, (2999).
[2] Münavî; Feyzu’l-Kadîr, 3/187.

Kahrın da hoş, lütfun da hoş

Ünlü Çin düşünürü Lao Tzu'nun anlattığı öykü ile mevzumuzu tamamlayalım.

Köyün birinde yaşlı bir adam varmış, ama çok fakirmiş. Öyle dillere destan beyaz bir atı varmış ki; kral bile onu kıskanırmış. Kral bu at için yaşlı adama nerdeyse bir servet teklif etmiş, ama adam satmaya yanaşmamış. Hep: “Bu at, bir at değil, benim için; bir dost, insan dostunu satar mı?” dermiş.

Bir sabah kalkmışlar ki, at yok. Köylü yaşlı adamın başına toplanmış: “Seni ihtiyar bunak, bu atı sana bırakmayacakları, çalacakları belliydi. Krala satsaydın ömrünün sonuna kadar beyler gibi yaşardın. Şimdi ne paran var, ne de atın” demişler. Yaşlı adam: “Karar vermek için acele etmeyin, sadece at kayıp” deyin demiş. Köylüler bunak diye nitelendirdikleri yaşlı adama kahkahalarla gülmüşler.

Aradan on beş gün geçmeden, at; bir gece ansızın geri dönmüş. Meğer çalınmamış, dağlara gitmiş kendi kendine dolaşırken, vadide on iki vahşi atla karşılaşır Vahşi atlar da peşine takılıp gelmişler. Bunu gören köylüler toplanıp ihtiyardan özür dilemişler. Babalık demişler, sen haklı çıktın. Atının kaybolması bir talihsizlik değil, adeta senin için bir devlet kuşu oldu. Şimdi bir at sürün oldu demişler.

Yaşlı adam “Karar vermek için gene acele ediyorsunuz” demiş. “Sadece atın geri döndüğünü

söyleyin. Bildiğimiz gerçek sadece budur. Ondan ötesinin ne getireceğini henüz bilmiyoruz” demiş.

Köylüler bu defa yaşlı adamla dalga geçmemişler, ama içlerinden “Bu adamın akli dengesi yerinde değil” diye alay etmeye başlamışlar.

Bir hafta geçmeden, vahşi atları terbiye etmeye çalışan yaşlı adamın tek oğlu attan düşmüş ve ayağını kırmış. Evin geçimini temin eden oğul, şimdi uzun zaman yatakta kalacakmış.

Köylüler yine yaşlı adama gelmişler. “Bu atlar yüzünden tek oğlun bacağını kırdı, uzun süre bacağını kullanamayacak. Oysa sana bakacak başka kimsen de yok. Şimdi eskisinden daha fakir, daha zavallı olacaksın” demişler.

Yaşlı adam: “Siz erken karar verme hastalığına tutulmuşsunuz” diye cevap vermiş. ”O kadar acele etmeyin, oğlum bacağını kırdı, gerçek bu, ötesi sizin verdiğiniz karar. Hayat böyle küçük parçalar halinde gelir ve ondan sonra neler olacağı size bildirilmez.”

Birkaç hafta sonra, düşmanlar kat kat büyük bir ordu ile ülkeye saldırmış. Kral son bir ümitle eli silah tutan bütün gençleri askere çağırmış. Köye gelen görevliler, ihtiyarın kırık bacaklı oğlu dışında bütün gençleri askere almış. Köyü matem sarmış. Çünkü savaşın kazanılmasına imkân yokmuş, giden gençlerin ya öleceğini, ya da esir düşeceğini herkes biliyormuş.

Köylüler, gene yaşlı adama gelmişler. “Gene haklı olduğun ortaya çıktı” demişler. “Oğlunun

bacağı kırık, ama hiç değilse yanında. Oysa bizimkiler belki de geri dönmeyecekler. Oğlunun bacağının kırılması, talihsizlik değil, şansmış meğer.”

Yine yaşlı adam: “Siz erken karar vermeye devam edin. Oysa ne olacağını kimse bilemez. Bilinen bir tek gerçek var, benim oğlum yanımda, sizinkiler askerde. Ama bunların hangisinin hayır, hangisinin şer olduğunu sadece Allah bilir” demiş.

KADERİN ADALET EDECEK OLMASI İNSANI KEDERDEN KURTARIR

Üstad Bediüzzaman; Kur'an'ın takip ettiği esas maksatları ve asli unsurları; tevhit, risalet, haşir, adalet olmak üzere dört unsur olduğunu beyan etmiştir. Demek ki! Kur’an-ın yeryüzüne indirilme sebepleri olan dört sebepten bir tanesi adaletmiş.

Kader de adalet ederek insanı kederden kurtarır. İnsanın kederden kurtulması şöyle olmaktadır.

Cenab-ı Hakk’ın kudret sıfatı, insanın kaderini eyleme geçiren sıfattır. Kader, bir kimsenin günahını ve bunun cezasını ilme göre takdir ediyor, kudret sıfatı ise vakti gelince icat ediyor. İnsan günah veya sevap işlenmedikçe, kudret sıfatı; kaderin adalet etmesi için ne cezalandırır nede mükâfatlandırır.

İnsanlar için, Cenab-ı Hakk’ın kudret sıfatının devreye girmesi şu dört şekilden biriyle olabilir.

Birincisi: Cenab-ı Hakk’ın insanı imtihan etmek için kudret sıfatını devreye sokabilir.

İkincisi: Yapılan tercihlere göre, Cenab-ı Hakk kudret sıfatını devreye sokabilir.

Üçüncüsü: Yapılan dualar neticesinde, Cenab-ı Hakk kudret sıfatını devreye sokabilir.

Dördüncüsü: İşlenilen ameller neticesinde Cenab-ı Hakk kudret sıfatını devreye sokabilir. Cenab-ı Hakk; insanların işlediği günahları yüzünden ahirette ceza çekmemeleri için, kaderin adalet etmesiyle bu dünyada cezalarını çektirmek için kudret sıfatını devreye sokabilir. Yâda Cenab-ı Hakk; insanların işledikleri iyi bir amelinden dolayı, dünyada mükâfat vermek için yine kudret sıfatını devreye sokabilir.

Kaderin adalet etmesi genellikle dördüncü maddeye göre gerçekleşmektedir. İnsanların işlediği bir günah yüzünden, yâda işledikleri iyi bir amelden sonra devreye girmektedir.

Gelelim kaderin adalet etmesi ve beşerin zulmetmesi meselesine: Bir kimse geçmişte gizli bir suç işler ve bu suçunu gizler, kimse o kişinin işlemiş olduğu suçu da bilmez, dolayısıyla o suçtan dolayı ceza almaz. İleriki bir zaman içerisinde, bu kimse hiç karışmadığı ve tamamen suçsuz olduğu bir olaydan dolayı ceza alır ve cezasını çeker. Hâlbuki adamın bu olay ile hiçbir ilgisi yoktur. İşte kader bu adamın geçmişte işlediği suçtan dolayı çekmediği cezayı, ilgisi olmadığı olaydan dolayı aldığı ceza ile çektirir. İşte kader adalet etmiş olur. Bu kişiye; ilgisi olmadığı olaydan dolayı insanlar da iftira atıp ceza vererek, zulmetmiş olur. İşte kader adalet etmiş, insanlar da zulmetmiş olurlar.

Yine bir kimse geçmişte gizli bir iyilik yapar; bu yaptığı iyiliği gizli tutar. Kimse onun yaptığı o iyiliği bilmez. O iyiliğin karşılığını almamış gibi görünsede, bir gün hiç ümidinin olmadığı bir anda karşılıksız iyilik görür. Yine kader adalet etmiş olur. Bu gördüğü iyilikten dolayı da, insanlar nazarında bu kişiye iyilik yapılmış gibi görünür. İşte kader adalet etmiş, insanlar da iyilik yapmış olurlar.

Bundan dolayı insan; başına gelen musibet ve belalara isyan etmemeli. Acaba hangi karıncayı öldürdüm, hangi karınca yuvasını bozdum, nerede bir hata işledim de bu başıma geldi diye, kendisini muhasebeye çekmelidir. Kusurunu kendinden bilip tövbe ve istiğfar etmeli. İşte hayatımızda başımıza gelen musibet ve belalara bu nazarla bakmalıyız.

Şuda iyi bilinmeli; kimsenin yaptığı yanına kâr kalmaz. Çünkü Allah adil-i mutlaktır; imhal eder, yani mühlet verir; ama asla ihmal etmez. Tarihte görüldüğü gibi nice Nemrutlar firavunlar helak olup gitmişlerdir.

Hz. Ali (r.a) bir defasında yanındakilere: “Ben hiç kimseye ne bir iyilik ve nede kötülük yaptım!” dedi. Oradaki insanlar şaşırdılar ve: “Efendim, bu nasıl olur? Kötülük yapmadığınız doğru, fakat hiç kimseye iyilik yapmadınız mı? Bizler sizin çok iyiliğinizi gördük!” dediler.

Hz. Ali (r.a): “Ben her ne yaptımsa kendime yaptım” dedi ve şu ayeti okudu: “Kim iyi bir amel yaparsa, bu onun kendi faydasınadır. Kim de kötü bir amel yaparsa, bunun zararı kendi nefsinedir. Sonra Rabbinize döndürüleceksiniz. O size hak ettiğinizi verir.” (Câsiye, 45/15).

Kaderin adalet ettiği bir yerde, bir kimse zulme uğrarsa kaderin bir gün adalet edeceğini bilir kendisini üzmez ve karamsarlığa düşmez. Kötülük yapmak isteyen bir kişiye de, kaderin bir gün adalet edeceğini hatırlatır, yapacağı kötülüğün bir gün kendi başına da geleceğini düşündürür, kötülük yapmaktan vaz geçirir. İşte kaderin adalet etmesi, zulme uğrayanı kederden kurtardığı gibi, kötülük yapmak isteyeni de kötülük yapmaktan alıkoyar.

İnsanlar başına gelen musibetler ve uğradığı zulümlerden sonra, bir gün muhakkak kaderin adaletiyle karşılaşacaktır. Bir insanın yapmadığı bir işten dolayı o insana birileri zulüm yapabilir. Fakat kader o insanın gizli hatalarına binaen, birilerinin eliyle yapılan musibetle o insanı hem terbiye eder, hem hatasına kefaret yapar.

Allah'ın adaletinin kadere yansımasıyla herkes yaptığının karşılığını ahirette alacağı gibi bu dünyada da alır. Böyle bir adalet te insanı kedere düşmekten kurtarır.

Şuda unutulmamalı insanın başına gelen her musibet ve zulüm, illa kendi işlediği günahları ve yaptığı zulümler neticesinde olacak diye bir kayıt olamaz, Cenab-ı Hakk'ta imtihan etmek için insana musibet verebilir.

KADERİN ADALET ETTİĞİ HARUN REŞİT KISSASI

İnsan ister iyilik yapsın isterse kötülük yapsın, kaderin bir gün adalet edebileceğini düşünmesi gerekir. Kaderin adalet ettiği bir yerde de, kötülük

yapacak bir kişi kötülüğü yapacağı zaman en aşağı iki kere düşünmesi lazım.

Harun Reşit'in ibretlik kıssası kaderin adalet etmesine güzel bir örnek teşkil etmektedir

Harun Reşit’in bahçesinde bir gülfidanı vardı. Bu gülfidanının gülünü merak ediyordu. Bahçıvanına, fidanın bakımını iyi yapmasını, gül açtığında da, gülünü kimseye kopartmadan kendisine getirmesini emretmişti.

Halifenin emrini yerine getirmek için, gece gündüz fidanın üzerine titreyen bahçıvan; bir gün, henüz yeni açılmış olan gülün dalına konan bir bülbülün, gülü gagalayarak yapraklarını uçurup, darmadağın ettiğini görür ve durumu üzülerek halifeye arz eder.

Halife durumu anlayınca: Üzülme bahçıvan efendi, bülbülün yaptığı yanına kâr kalmaz der. Ferahlayan bahçıvan, tekrar ağaçların arasındaki işine döner.

Bir gün bakar ki, otların arasında dolaşan bir yılan, o bülbülü ağzına almış, dikenlerin arasına doğru kayıp gidiyor. Durumu halifeye arz eder. Halife: Üzülme, yılanın da ettiği yanına kâr kalmaz der.

Bir müddet sonra bahçıvan, yine otlar arasında dolaşırken, işi azıtan azgın yılan, bahçıvanın ayağına dolanır ve onu sokmaya çalışır. Bahçıvan, elindeki kürekle kendini kurtarır ve yılanı öldürür ve durumu da halifeye arz eder. Halife Harun Reşit: Üzülme efendi, senin yaptığın da yanına kâr kalmaz der.

Aradan zaman geçer ve bahçıvan, bir suç işler. Halife de, cezalandırılması için hâkimin huzuruna sevk eder. Ancak, bahçıvan, hâkimin bütün suallerini cevapsız bırakır. Ben ancak halifeye karşı konuşurum. Başka kimse, benden cevap alamaz der.

Nihayet Harun Reşit'in huzuruna getirilen bahçıvan, şöyle konuşur. Efendim; siz "Bülbülün yaptığı yanına kâr kalmaz" dediniz; onu yılan yuttu. "Yılanın da yaptığı yanına kâr kalmaz" dediniz; onu da ben öldürdüm. Benim de yaptığımın yanıma kâr kalmayacağını söylediniz; işte o da oldu. Zat-ı Şahaneniz, benim kusurumu affedip, bağışlayınız! Siz bana etmeyiniz ki, size de bir eden bulunmasın.

Bahçıvanın bu sözleri, Halife Harun Reşit'in çok hoşuna gider. Kendi şahsına karşı suç işleyen bahçıvanın kusurunu affederek onu bağışlar. Evet, atalarımız: "Etme bulma dünyası" "Eden bulur" sözü de bu mânâyı işaret eder.

Aşağıdaki ayet-i kerimelerde bildirildiği gibi; büyüklüğün şanı, sana yapana aynısını yapmak olmayıp, onu affetmektir. Geçmişteki olaylardan ibret almaktır. "İyiliğin karşılığı ancak iyiliktir". (Rahman; 55/60).

Sen af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir. (A'râf; 7/199).

Bir kötülüğün karşılığı aynı kötülükle ceza çekmesidir. Ama kim bağışlar, düzeltme yolunu tutarsa onun mükâfatını Allah verir. Hiç şüphe yok ki O haksızlık edenleri sevmez. (Şûra; 42/40) buyurulmaktadır

Onlar, Rablerinin rızasına ermek için sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli olarak ve açıktan Allah için harcayan ve kötülüğü iyilikle ortadan kaldıranlardır. İşte bunlar için dünya yurdunun iyi sonucu vardır. (Ra'd, 13/22).

Yine bu kıssada da; kaderin adalet ettiğini görüyoruz. Bir yerde, bir kimse zulme uğrarsa kıssada da görüldüğü gibi, kaderin bir gün adalet edeceğini bilir, kendisini üzmez ve karamsarlığa düşmez. Kötülük yapacak bir kişi de, kaderin bir gün adalet edeceğini bilir, yapacağı kötülüğün kendi başına geleceğini düşünür, onun sıkıntısıyla yaşar ve bir daha kötülük yapmama gayretine girer.

İşte yukarda da bahsettiğimiz gibi; kaderin adalet etmesi, zulme uğrayanı kederden kurtarır, kötülük yapmak isteyeni de kötülük yapmaktan alıkoyar. Böylece kaderin adalet etmesiyle, insan kederden kurtulur ve iyilik yapmak için şevki artar.

BİR BARDAK SÜTLE KADERİN ADALET ETMESİ

Yukarıda kötülük yapanlara karşı kaderin nasıl adalet ettiği anlattık. Bir kimse kötülük yapar da, hiç dahli olmadığı bir olayda cezasını çektiği gibi, şimdi de yapılan iyilik karşısında kaderin nasıl adalet ettiği görelim.

Kaderin adalet ettiği bir yerde, insan iyilik yapar ve yaptığı iyiliği unutur gider. İnsan unutur ama o iyiliği Cenab- ı Hakk unutmaz, kader bir gün adalet eder o iyiliğin karşılığında kat kat mükâfata

ulaşabilir. İşte aşağıdaki hikâyede bir bardak sütte, kaderin nasıl adalet ettiğini göreceğiz.

Atalarımız: “İyilik yap denize at, balık bilmezse Halık bilir” demişler. Bu hikâyede iyiliğin kıymetini hem balığın bildiğini, hem de yüce yaratıcının kaderle nasıl adalet ettirdiğini göreceğiz.

Howard Kelly, yoksul bir ailenin çocuğuydu. Okul masraflarını karşılamak için kapı kapı dolaşarak eşyalar satardı.

Birgün, hiçbir şey satamamıştı ve karnı da çok acıkmıştı. Artık çalacağı ilk kapıdan yiyecek bir şeyler istemekten başka çaresi yoktu.

Önüne gelen ilk kapıyı çaldı. Kapıyı sevimli genç bir bayan açtı. Çocuk; kapıyı açan sevimli genç bayanı görünce utandı. Yiyecek bir şeyler istemek yerine, yalnızca: ”Affedersiniz, bir bardak su rica edebilir miyim?” diyebildi.

Genç bayan, çocuğun aç olabileceğini düşünerek, çocuğa kocaman bir bardak süt getirdi. Çocuk, sütü yavaş yavaş içti. Genç bayana “Çok teşekkür ederim, borcum ne kadar?” diye sordu.

Genç Bayan: “Borcunuz yok” diyerek, yüzünde sıcak bir gülümsemeyle devam ederek: ”Annem bize, gösterdiğimiz şefkat ve nezaket karşılığı olarak asla bir bedel ödenmesini beklememememizi öğretti” dedi.

Çocuk: “O halde size çok teşekkürler, yürekten teşekkür ederim” dedi.

Howard Kelly, evin önünden ayrıldığı zaman kendisini yalnızca bedensel olarak değil, ruhsal olarak da güçlü hissediyordu.

Howard Kelly zamanla kendini çok iyi yetiştirir, çevresinde bilgi tecrübesine başvurulan bir uzman doktor olur.

Yıllar sonra genç bayan çok ender rastlanan bir hastalığa yakalanmıştı. Yöredeki doktorlar çaresiz kalınca, hastalığı ile ilgili araştırmalar yapılması için onu büyük kente gönderdiler. O büyük kentin uzman doktoru olan Dr. Howard Kelly, muayene etmesi için çağrılır.

Muayene etmesi için çağrıldığı hastanın hangi kasabadan geldiğini sordu ve cevabı duyunca çok heyecanlandı. Yıllar geçmesine rağmen, yıllar önce kendisine sevgiyle yaklaşan bayanı ilk gördüğü anda tanıdı. Yaşlı bayanı hastalığından kurtarmak için elinden geleni yaptı.

Uzun süren tedaviden sonra bayan sağlığına kavuştu. Dr. Howard Kelly, denetlemesi için önüne getirilen faturaya şöyle bir baktı ve üstüne bir şeyler yazarak zarfın içine koydu ve hasta bayanın odasına gönderdi.

Kadın elleri titreyerek aldı zarfı eline. Açmaya korkuyordu. Hastane faturasını asla ödeyemeyeceğini ve geri kalan yaşamı boyunca bu faturayı ödemek için çalışacağını biliyordu. Sonunda zarfı açtı ve faturaya iliştirilmiş bir not dikkatini çekti.

Kâğıtta şunlar yazılıydı: “Hastane giderlerinin tamamı bir bardak süt karşılığı ödenmiştir.”

Yine bu kıssada da; kaderin adalet ettiğini görüyoruz. Aşağıdaki ayetlerde de görüleceği gibi; insanlar yaptıkları iyilikleri hem Allah rızasını kazanmak, hem de insani bir görev olarak yaparlar. İşte yüce yaratıcının rahmeti de çok geniş olduğu için, insanların yaptıkları bu iyilikleri karşılıksız bırakmaz, misli misli karşılığını vermektedir.

Allah'ın rahmeti, iyilik edenlere yakındır. (A'râf; 7/56).

Erginlik çağına erişince, kendisine hüküm ve ilim verdik. İşte Biz, iyilik yapanları böyle ödüllendiririz. (Yusuf, 12/22).

De ki: "Ey iman eden kullarım, Rabbinizden sakının. Bu dünyada iyilik edenler için bir iyilik vardır. Allah'ın arz'ı geniştir. Ancak sabredenlere ecirleri hesapsızca ödenir." (Zümer; 39/10).

İşte yukarda hem hikâyede hem de ayetlerde bahsedildiği gibi; kaderin adalet etmesi, zulme uğrayanı kederden kurtarıp, kötülük yapmak isteyeni de kötülük yapmaktan alıkoyduğu gibi, yine kaderin adalet ettiği bir yerde, insanın yaptığı iyilik bir gün karşısına çıkar, o iyiliğin karşılığında kat kat mükâfat görebilir.

Böylece kaderin adalet etmesiyle, insan kederden kurtulduğu gibi, iyilik yapmak için insanın şevkini de artırır. Daima iyilik yapmanın sevdasına düşer, iyilik yapmanın yollarını arar.

İşte kaderin adalet etmesi, iyilik yapanın şevkini artırdığı gibi, insanın kederle işinin olmayacağını aşılar. Yaşamından haz duyar, geleceğe ümitle bakar.

HZ. MUSA (A.S)’IN ÜÇ KİŞİYLE İLGİLİ KISSADA KADERİN ADALET ETMESİ

Yine bu kıssada da olduğu gibi, kaderin adalet ettiğine şahit olacağız.

Hz. Musa (a.s)’ın üç kişiyle ilgili ibretlik kıssası kaderin adalet etmesine ve kederin ilacı olduğuna güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Allah (c.c) Musa Aleyhisselam'a: Ya Musa sana acaibattan bir sır bildireyim mi? buyurdu. Musa Kelimullah: Göster ya Rabbi! Diye iltica etti.

Allah tarafından: Ya Musa! Git filan yerdeki çeşmenin başında kimse görmeyecek şekilde bir yere gizlen ve bekle! Emri geldi. Musa (a.s) gitti, tarif edilen çeşmeyi buldu ve beklemeye başladı.

Biraz sonra atlı bir adam çeşmenin başına geldi, atından indi, altın kesesi bağlı olan kemeri çeşmenin üstüne koydu, kendisi su içip atını suladı ve zaruri ihtiyaçlarını tamamlayıp atına bindi gitti. Fakat giderken altın kesesi bağlı olan kemeri çeşmenin üstünde unuttu.

Çok geçmeden bir çocuk geldi, o da su içti ve yolcunun unuttuğu altın kesesi bağlı olan kemeri alıp gitti. Aradan çok zaman geçmeden bu sefer bir âmâ geldi, abdest aldı ve bir kenara çekilip ibadete başladı.

Biraz sonra altın kesesi bağlı olan kemeri unutan atlı adam geri geldi. Altın kesesi bağlı olan kemerini çıkarıp bıraktığı yere baktı ki, orada yok.

Doğru âmâ’nın yanına vardı ve altın kesesi bağlı olan kemerini unuttuğunu, vermesini söyledi. Âmâ: Görüyorsun ki, iki gözüm de görmüyor. Ben kese falan almadım diyerek adamı iknaya çalıştı ise de, adam bir türlü inanmadı. Altın kesesi bağlı olan kemeri sen aldın, vermiyorsun diyerek, âmâ’ya vurdu, o da düşüp öldü. Adam altın kesesi bağlı olan kemeri bulamadığı gibi, âmâ’yı da öldürmüş oldu.

Hz. Musa gizlendiği yerden manzarayı buraya kadar takip etti ve sırrına vakıf olamadığı bu hadisenin mahiyetini öğrenmek için Cenab-ı Hakk'a ilticada bulundu.

Allah'u Teâla meseleyi şöyle izah buyurdu: Ey kelimim Musa! Altın kesesi bağlı olan kemeri alan çocuğun babası daha evvel o atlı ağanın hizmetinde çalıştı ve ağa da onun hakkını vermemişti. Şimdi çocuk babasının hakkını almış oldu.

Âmâ ise, daha evvel o ağanın babasını öldürmüştü. Sonra gözleri kör olduğu için onu tanıyan çıkmadı ve unutuldu gitti idi. Ama ben unutmadım ve âmâ’nın ölümünü o adam vasıtasıyla yaparak kısası yerine getirmiş oldum. Bu hadise karşısında Musa Aleyhisselam; Allah'a şükrederek secdeye kapandı. [3]

Yine bu kıssada da olduğu gibi, kaderin adalet ettiğini ve kaderin adalet etmesi de kederin ilacı olduğunu görüyoruz.

---

[3] İmam-ı Gazzali; Keşfu’z-Zunun et-Tibru’l- Mesbuk fi-Nasihati’l-Mülükkubat, s-119.

HZ. YUSUF KISSASINDA KADERİN ADALET ETMESİ

Hz. Yusuf kıssasında da kaderin adalet etmesine ve kederin ilacı olduğuna şahit olmaktayız.

Kur'an-ı Kerim'de Yusuf suresinde Hz. Yusuf kıssası anlatılmaktadır. "Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şerifler Işığında Kader" kitabında geniş bir şekilde anlatıldığı gibi özet olarak kıssa söyle gelişir. Bir zaman Yusuf babasına, "Babacığım! Ben rüyamda on bir yıldızla güneşi ve ayı bana secde ederken gördüm" demişti. (Yusuf, 12/4). Yusuf bu rüyayı, henüz çocuk yaşlarında iken görüyor. Rüyasını Kur'an da, "kuvvet ve basiret sahibi olarak zikredilen" babası Hz. Yakup'a anlatıyor. (Sad, 38/45). (Babası) "Yavrucuğum! Rüyanı kardeşlerine anlatma, sonra sana tuzak kurarlar. Çünkü şeytan insana apaçık düşmandır." (Yusuf, 12/5).

"Böylece Rabbin seni seçecek; sana ehadisin te'vilini (rüyaların tabirini) öğretecek ve daha önce ataların İbrahim ve İshak'a nimetini tamamladığı gibi, sana ve Yakup soyuna da nimetini tamamlayacaktır. Şüphesiz ki Rabbin; Alîm'dir, Hakîm'dir" dedi. (Yusuf, 12/6).

Bu rüya üzerine Hz. Yakup, Yusuf'unu elinden geldiğince korumaya başlar. Zaten Yusuf'u çok seviyordu, birde rüya devreye girince, bu sevgi, şefkat, himaye daha da arttı. Daha önceki yanan sevgi ve şefkat ateşi, etraftakiler tarafından bariz bir şekilde fark ediliyordu. Yusuf'u bir an olsun yanından ayırmaz oldu. Artık Yusuf güzelliği yanında, ayrıca yüksek bir ahlaka sahip olmuştu. Bu kadar hasletlere sahip bir çocuk, herkesin dikkatini

çektiği gibi, anneleri ayrı diğer kardeşlerinde, dikkatini bir şey vesile olarak çekiyor. (Bu vesileler; Hz. Yakup'un sevgi ve şefkati olabilir, Yusuf rüyasını babasına anlatırken, birileri duymuş olabilir veya şeytan vesvese vermiş olabilir). Kardeşler, Yusuf ve Bünyamin'i kıskanmaya başlarlar. [4]

Hz. Yusuf'un kardeşleri; Hz. Yusuf'u kıra gezmeye götürme bahanesiyle Hz. Yakup'tan izin alırlar. Kıra götürürler ve orada Hz. Yusuf'a işkence yaparlar ve ardından da kuyuya atarlar. Hz. Yusuf'u kuyudan mısırlı tacirler çıkarırlar ve Mısırda cüz'i bir fiyata Mısırlı azize satarlar. Mısırlı azizin evinde gençlik çağına gelince Hz. Yusuf'a azizin eşi sarkıntılık yapmaya kalkar ve suçunu Hz. Yusuf'un üzerine yıkar. Sonuçta Hz. Yusuf zindana atılır.

Hz. Yusuf zindanda iki kişinin rüyasını yorumlar Zindandaki mahkûmlardan birisi Hz. Yusuf'un rüyayı yorumladığı gibi zindandan çıkar. Belirli bir zaman sonra Mısır'ın Melik'i bir rüya görür ve rüyasının tabir edilmesini ister. Zindandan çıkan mahkûm ben bu rüyanın tabirini yapacak kişi biliyorum der ve zindana gönderilir. Hz. Yusuf rüyayı yorumlar, bu yorum Meliğ'in çok hoşuna gider. Melik Hz. Yusuf'u zindandan çıkartır ve Mısır hazinelerinin başına geçirir.

Hz. Yusuf Mısır hazinelerinin başında iken, Mısır'da kıtlık baş gösterir. Mısır'da kıtlık baş gösterince Hz. Yusuf'un Bünyamin'in haricindeki kardeşleride erzak almak için saraya gelirler. Kardeşler Hz. Yusuf'u tanıyamazlar ama Hz. Yusuf

---

[4] Taberî; Tarih, c-1, s-165.

onları tanır. Hz. Yusuf kardeşlerinin erzağını verir ve bir daha kardeşinizi getirmezseniz size erzak vermem der. Babalarından Bünyamin'e zorla izin alarak tekrar sarayının yolunu tutarlar. Sarayda güzelce ağırlanırlar ve Hz. Yusuf; Bünyamin'in yüküne değerli bir su kabı koydurarak erzaklarını verir. Yola koyulurlar ve arkalarından bir tellal "Ey kafile herhalde siz hırsızsınız" diye seslendi. Onlar da "ne kaybettiniz?" dediler. "Melikin su kabını kaybettik" dediler. "Su kabını bulup getirene bir deve yükü bahşiş var, ben de buna kefilim" dedi. (Yusuf, 12/70-72).

Kardeşler: "Allah'a yemin olsun ki, biz buraya fesat çıkarmak için gelmedik. Biz hırsız da değiliz" dediler, (Yusuf, 12/73).

"Eğer yalan söylüyorsanız cezası nedir" dediler. Kardeşler: "Kayıp eşya kimin yükünde çıkarsa o kişi mal sahibinin yanında bırakılır" dediler. (Yusuf, 12/74-75).

Su kabı zaten Bünyamin'in yüküne konulmuştu oradan çıkar ve Bünyamin alıkonulur.

İşte Bünyamin'in alıkonulmasında şu dikkatimizi çekmektedir. Kardeşler her türlü tedbiri almalarına rağmen Bünyamin'in alıkonulmasına engel olamadılar. Allah'u a'lem Hz. Yusuf'un kardeşleri Hz. Yusuf'u kuyuya atarak Hz. Yusuf'a zulüm yaptılar.

İşte kardeşlerin Hz. Yusuf'a yaptıkları zulümden dolayı Bünyamin alıkonularak yaptıkları zulmün cezasını çekmişlerdir. Bünyamin'in alıkonulmasında kardeşler suçlu olmamalarına

rağmen, kaderin adalet etmesiyle cezalarını çekmişlerdir.

Yine Hz. Yusuf kıssasında da görüldüğü gibi, kaderin adalet ettiğini ve kaderin adalet etmesiyle de kederin ilacı olduğunu görüyoruz.

KADERİN AHİRETTE ADALET EDECEK OLMASI İNSANI KEDERDEN KURTARMAKTADIR

Kaderin adalet etmesi ve kederin ilacı kader meselesinin, genellikle dünyaya bakan yönünü anlatmaya çalıştık. Kaderin adalet etmesi ve kederin ilacı kader esas ahirette olacaktır. Ahiretteki adalet etmesi ve kederin ilacı kader ileriki safhalarda olacağı için, o zamanı beklemek gerekiyor.

Aşağıdaki ayetler gibi birçok ayet, buna işaret etmektedir. "Her nefis kazandığına karşılık bir rehindir." Müddessir: 74/38). "Herkesin kazancı kendine rehin olacak." (Tûr: 52/21).

Kaderin adalet etmesi ve kederin ilacı kaderle ilgili olarak, insanın aklına şöyle bir soru gelebilir. Verilen misallerde de olduğu gibi; kader hep fakir ve gariplere mi adalet ediyor? Kader, kederin ilacı oluyor? Nemrutlar, firavunlar zalimler hep zulüm yapmışlar, yâda zalimler hala zulüm yapıyorlar, kader bunlara niye adalet etmiyor? Kader, kederin ilacı olmuyor? Kısaca izah etmeye çalışalım.

Firavun için derler ki: Ahirette hesap gününde Cenab-ı Hakk'ka karşı bahana edecek bir şeyi olmasın diye, bir dişinin dahi ağrımadığı söylenmektedir. Bu hususta ne dersiniz? Bu gibi

söylentiler büyük ihtimalle ya yakıştırmadır, yâda İsrailiyat kaynaklarına dayanmaktadır.

Bu kaynaklara göre Ebu’ş- Şeyh’in bildirdiğine göre, İbrahim b. Muksim el-Huzelî şöyle demiştir:“ Firavun dört yüz yıl boyunca asla baş ağrısını görmemişti." Bir başka rivayette: “Firavun üç yüz sene yaşadı. İki yüz yirmi yıl boyunca gözünde çapak bile oluşmamıştır.” (Suyutî, ed-Dürrü’l-mensur).

Böyle yakıştırmalar ve rivayetler dünyada şatafat ve ihtişam içerisinde yaşayanlara uymaktadır. Muhakkak onlarda sıkıntı çekerler rahatsız olurlar, biz onların yanlarına yaklaşamadığımız için, onların o sıkıntılı durumlarına vakıf olamıyoruz. Fakir ve garip tedavisi için hastaneye gider, hastanenin imkân ve şartlarına göre tedavi görür şifa bulur. Muktedir kişiler için ise; doktor ve hastane imkânları ayağına gelir, öyle tedavi görürler. Aradaki fark birisi zor şartlarda ve ağrı sancı içerisinde hizmet görür. Diğeri kolay şartlarda pek ağrı sızı çekmeden hizmet görür. Zaten muktedir kişilere musibet isabet etmezse, Cenab-ı Hakk’kın tekvini emirlerine ters olur, böyle bir durum da bu dünyada söz konusu olamaz.

Kur’an-ı Kerim’e baktığımız zaman, bu dünyada Cenab-ı Hakk’kın emirlerinin uygulandığına şahit olmaktayız. Zalimler ne zaman haddi aşarlarsa, Cenab-ı Hakk bir sebep yaratarak onları helak etmiştir. İşte o yarattığı sebepler; kendilerinde tecelli eden Cenab-ı Hakk’kın isimleri namına, zalimlere helak tokadını vurarak ölümleriyle sonlarını getirmektedir.

Tarih boyunca insanlar ibret alsınlar diye, bazı kavimler bu helak tokadını yemişlerdir. Helak olanlara; Nuh kavmi, Lût kavmi, Semûd kavmi, Ad kavmini misal olarak verebiliriz. Kuşların attığı pişmiş çamur ile Ebrehe ve ordusu helak olmuştur. Çekirge, haşerat, kurbağa ve kan; Firavun ve kavmini helâk etmiştir. Musa (a.s)'ı takip eden firavun ve ordusu, denizde boğulmuştur. Bazı mikroplar masum zalim demeyip ikisini de öldürdüğü gibi hala devam da etmektedir. Yakın zamanda atlatılan korana canlı şahit olarak gözümüzün önünde durmaktadır. Bu helak olan kavimler gibi nice kavimler de helak olmaktadır. Biz bunun farkına dahi varamıyoruz.

İmtihan gereği bazı kavimlerin ve azılı kâfirlerin durumu ise; aşağıda izah edileceği gibi, ahiretteki büyük mahkemeye bırakılmaktadır. Cenab-ı Hakk kâinatta öyle bir düzen kurmuş ki: İnsanların dışındaki bütün mahlûkatın en zayıf ve en güçsüzden tut, tâ en güçlü ve en kuvvetliye kadar herkese yardım ediliyor, hepsinin rızıkları veriliyor. Herkes vazifesine dikkat edip başkasının hakkına tecavüz etmiyor. En küçükten en büyüğe kadar, büyük bir itaatle mütevazı bir şekilde itaat etmektedir.

Demek ki; Cenab-ı Hakk'ın büyük bir keremi ve geniş bir merhameti var. Hem büyük izzeti, pek celalli bir haysiyeti vardır. Mahlûkatta durum bu iken, bu yardım insanları da kapsamasına rağmen; irade verilip imtihan edilmesinden dolayı insanlar bu kurallara uymuyorlar. Hâlbuki kerem nimet vermek ister, merhamet ise ihsansız olmaz. İzzet

gayret edilmesini ister, celal ve haysiyet ise, kanunlara ve kurallara uymayanların cezalandırılmasını ister. Hâlbuki bu dünyada o merhamet ve celaliyetin binden biri yapılmıyor. Zalim izzetini koruyor, mazlumunda zillet içerisinde kalıp buradan göçüp gidiyor. Demek ki; hesabı, ahiretteki büyük mahkemeye bırakılıyor.

Görüyoruz ki; Cenab-ı Hakk'ın mülkünde büyük bir hikmet ve intizamla işler yürüyor. Hakikî bir adalet, bir mizanla muameleler görülüyor. Durum bu iken; bu dünyada bu hikmet ve intizama, bu adalet ve mizana uymayanları görüyoruz. Hâlbuki hükmetmenin hikmeti, hükmüne uyanların taltif edilmesini, hükmüne uymayanların cezalandırılmasını ister. Zaten adalet; hükûmetin haysiyeti ve saltanatın haşmetinin muhafaza edilmesi için, hükümlere uyan raiyetin hukukunun muhafaza edilmesini ister. Hâlbuki bu dünyada o hikmete, o adalete lâyık binden biri icra edilmiyor. Kaderin adalet etmesi her zaman herkese uygulanmadığı için, çoğu ceza görmeden buradan göçüp gidiyorlar. Demek ki; bir gün kader adalet edecek, kader kederin ilacı olacak hesabı ahiretteki büyük mahkemede görülecek.

En küçük bir mahlûkun, en küçük hacetinin imdadına koşan bir adalet ve hikmet; mahlûkatın en şereflisi olan ve beka için yaratılan insanın hakkına ve hukukuna riayet etmez mi? Böyle bir yönetim kendi kanunlarını ve insanların hukukunu muhafaza etmek istemez mi?

Görüyoruz ki; şu fâni dünyada kısa bir hayat geçiren insan, öyle bir adaletin hakikatine mazhar

olamıyor. Demek ki; işlediği amelin durumuna göre bir kısmı burada yani, kaderin adalet etmesi ve kader kederin ilacı ile küçük mahkemelerde mükâfat veya ceza verilir. Yine işlediği amelin durumuna göre ahirette büyük mahkemede mükâfat veya cezasını alacak.

Çünkü hakikî adalet insanın işlediği amelin küçük veya büyüklüğü göre, mükâfat veya ceza görsün. İşte şu fâni dünyaya imtihan için gönderilen ve ebet için halk olunan insan için, dünyada öyle bir adalet ve hikmete mazhar olunamıyor. Demek ki; işlediği büyük amellerin mükâfat veya cezası büyük mahkemelerde görülüp ona göre mükâfat veya cezasını alacaktır.

İşte; kaderin adalet ettiği bir yerde, bir kimse zulme uğrarsa kaderin bir gün adalet edeceğini, burada olmasa da ahirette olacağını düşünür, adalet edileceğini bilir kendisini üzmez ve karamsarlığa düşmez. Kötülük yapmak isteyen kimseye de, kaderin bir gün adalet edeceğini burada olmasa da ahirette olacağını hatırlatır. Yapacağı kötülüğün bir gün kendi başına da geleceğini düşündürür ve kötülük yapmaktan vaz geçirir. İşte kaderin adalet etmesi, zulme uğrayanı kederden kurtardığı gibi, kötülük yapmak isteyeni de kötülük yapmaktan alıkoyar.

HAYATA İYİ YÖNDEN BAKAN KEDERDEN KURTULUR

Kur’an-ı Kerim’in özüne, insan fıtratına, yani; fabrika ayarlarına dönerek hareket edilirse, insan hayata iyi pencereden bakmış ve hareket etmiş olur. Dolayısıyla de insanı kederden kurtarır.

Üstad Bediüzzaman; eserlerinde hayata iyi pencereden bakılması gerektiğini şöyle izah etmektedir. “Güzel gören, güzel düşünür. Güzel düşünen, hayatından lezzet alır” diyor. Yine “güzel gör, hem güzel bak. Güzel bil, hem güzel düşün ki; ta leziz hayatı bulmalı. Hakikî zevk ve elemsiz lezzet ve kedersiz sevinç ve hayattaki saadet yalnız imandadır ve iman hakikatleri dairesinde bulunur.

Yoksa dünyevî bir lezzette çok elemler var. Bir üzüm tanesi yedirir on tokat vurur, hayatın lezzetini kaçırır. Dünyanın lezzetini, zevkini, saadetini, rahatını isterseniz; meşru dairedeki keyfe iktifa ediniz. O, keyfinize kâfidir.

Eğer dünyanın veya vücudun mülkiyeti, zılliyeti sende ise, taahhüt, tahaffuz, korku külfetleriyle nimetlerden lezzet alamazsın, daima rahatsız olursun. Çünkü noksanları tedarik, mevcutları telef olmaktan muhafaza ile daima evham, korkular, meşakkatlere mahal olursun. Hâlbuki o nimetler, Mün'im-i Kerim'in taahhüdü altındadır. Senin işin onun sofra-i ihsanından yiyip içmekle şükretmektir.

Şükürde bir zahmet yoktur. Bilakis nimetin lezzetini arttırır. Çünkü şükür, nimette inamı görmek demektir. İnamı görmek, nimetin zevalinden hâsıl olan elemi def' eder. Zira nimet zail olduğunda, Mün'im-i Hakikî onun yerini boş bırakmaz, misliyle doldurur ve teceddüdünden lezzet alırsın.

Evet, “Onların duaları şu sözlerle sona erer: Her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur.” (Yunus, 10/10). Ayet-i kerime, hamdin ayn-ı lezzet olduğuna

delalet eder. Çünkü hamd, inam şeceresini, nimet semeresinde gösterir. Ve bu vesile ile zeval-i nimetin tasavvurundan hâsıl olan elem zail olur. Çünkü şecerede çok semere vardır, biri giderse ötekisi yerine gelir. Demek hamd, ayn-ı lezzet" olduğunu belirtmektedir. [5]

Hayata iyi pencereden bakarak kederden nasıl kurtulabileceğimizi, aşağıdaki kıssaları aktararak anlatmaya çalışalım.

ÜÇ YATALAK HASTANIN HAYATA BAKIŞ AÇILARI

Hayata iyi pencereden bakarsak kederden şöyle kurtulabiliriz

Bir hastanede üç tane yatalak hasta yatıyormuş. Bunlardan biri odanın kapısının girişinde, biri odanın penceresi kenarında, biri de ikisinin ortasında yatıyormuş.

Bu hastaların en büyük eğlencesi, pencere kenarında yatan hastanın, dışarıda gördüklerini içerdeki arkadaşlarına anlatmasıymış.

İşte bir gün yine; bizim topal simitçi geliyor, bugün tezgâhı dolu pek satış yapamamış galiba, durakta bir adam çok komik bir pantolon giymiş bir görseniz. Kocaman bir yük gemisi geçiyor içinde neler var, acaba nereye gidiyor? Bahçede yeni bir çiçek açmış, inşallah şu parktaki çocuklar onu koparmaz. Diye her gün, yattığı yerden zoraki doğrulup, keyifle dışarda olan biteni içerdeki yatalak arkadaşlarına anlatıyormuş.

[5] Bediüzzaman; Mesnevî-i Nûriye, s-211.

Bir gün ortada yatan hastaya şeytan şöyle bir vesvese vermiş. Neden her şeyi o görüyor, niye o pencere kenarında yatıyor, orada sen yatarsan dışarıyı sen seyredersin.
Adam şeytanın verdiği bu vesveseye inanmış ve fırsat kollamaya başlamış.

Bir gece pencere kenarındaki hasta arkadaşı fenalaşıp yanı başında duran ilaçlarına uzanmaya çalışmış. Ortadaki hasta bunu fark edip sezdirmeden pencere kenarındaki hasta arkadaşının ilaçlarını yere düşürmüş. Pencere kenarındaki hasta bir iki çırpınmış ama ilaçlarına yetişememiş. Zavallı adam ölmüş.

Ve sonunda ortadaki hasta muradına ermiş. Odaya yeni bir hasta gelince, ortadaki hastayı pencere kenarına, kapının yanındaki hastayı ortaya, yeni gelen hastayı da kapının yanına koymuşlar.

Pencere kenarına geçen ortadaki hasta sevinçle ve merakla sabah olmasını ve günün aydınlanmasını bekliyormuş. Bir ara uyuya kalmış, gözünü açtığında sabah olduğunu görmüş. Sevinçle pencereye uzanmış.

Ama gördüğü manzara karşısında şok olmuş. Çünkü dışarda sadece ve sadece simsiyah bir duvar varmış. [6]

İşte ibretlik iki şahsiyet; pencere kenarında olup ta ölen birinci hasta, diğer hasta arkadaşlarına moral vermek için her şeyi hayalinden anlatarak iyilik yaparak güzel bir şekilde günlerini geçirmişler.

[6] Cüneyt Suavi, Hayatın İçinden.

Sonra ikinci olarak pencere kenarına alınan hasta ise; hırsına ve şeytanın verdiği vesveseye inanarak hasta arkadaşının ölümüne sebep olmuş ve hayatını karartmıştır.

Demek ki insan ne durumda ve nerede olursa olsun, istedikten sonra iyilik de yapabilir kötülükte yapabilir.

Biz hayata birinci hastanın bakış açısından bakmalıyız. Hayata güzel açıdan bakan kimsenin morali üst seviyede olur. Dolayısıyla; kaderimizi de kedersiz olarak, sürurlu bir şekilde yaşamış oluruz.

İNSANIN KADERİNİ BİLMEMESİ RAHMETTİR

İnsanın kaderini bilmemesi kederden kurtulmasına vesiledir. İnsan yaşamı boyunca güzel şeylerle karşılaşacağı gibi, kötü şeylerle de karşılaşabilir. Bu şeyler hepsi noktası virgülüne kader kaderde yazılıdır. İnsan güzel makamlara ulaşıp çok şatafatlı hayat yaşayabileceği gibi; kaza geçirmesi, tüm servetini ve makamını kaybetmesi yâda çok sevdiği yakınlarından birilerinin ölümü mümkündür. İnsan bu durumlara vakıf olsa, hayatından tat alabilir mi? Siz düşünün. İşte insanın kaderini bilmemesi rahmettir.

İnsanlar kaderini bilseler ne olurdu. Hiç düşündünüz mü? Aşağıdaki kıssayı okuduktan sonra kararınızı siz verin. Vaktiyle adamın biri; Süleyman (a.s)'ın, rüzgârlara ve cinlere emretmesine, kurtların, kuşların ve diğer bütün hayvanların dilinden anlamasına imrenirdi.

Nihayetinde adam Süleyman (a.s) gibi olmak ister ve Süleyman (a.s)'ın huzuruna çıkar: "Ne olur

ey Allah’ın Nebisi, bana da hayvanların dilini öğret te, ben de onların aralarında neler konuştuklarını anlayayım, bunu çok istiyorum” diye çokça ısrar edip yalvardı.

Süleyman (a.s); onun bu isteğini kabul etmedi. Adama şöyle dedi: “Her şeyi bilmek, iyi olmaz. Hele hayvanların dilinden anlamamak daha iyidir. Zira sen onların konuştuklarını anlarsan, bunun arkasındaki hikmeti idrak edemediğin gibi, buna da sabredemezsin. Sen bu isteğinden vazgeç!” dedi. Ama adam bu konudaki ısrarını sürdürür, Süleyman (a.s)’dan; hayvanların dilini kendisine öğretmesini istedi. Bunun üzerine Süleyman (a.s); Cenab-ı Hak’tan almış olduğu izinle bu adama gerekli nasihatleri yapıp, hayvanların dilini öğretti.

Kendisine hayvanların dilini anlama hususunda salahiyet verilen adam, artık hayvanların tüm konuşmalarını anlıyor ve bundan çok büyük haz alıyordu.

Bir gün hayvanlarına yem vermek için ahıra giden adam, “Hele şunlar neler konuşuyorlar bir dinleyeyim” dedi. Baktı ki, ahırdaki eşekle öküz aralarında konuşuyorlar. Hemen kulak verip dinlemeye başladı. Belli ki, öküz çifte koşulmaktan, şikâyet ediyordu: “Eşek kardeş, doğrusunu istersen senin işine imreniyorum. Bana yazın da rahat yok, kışın da rahat yok. Sabah olunca beni yine çifte koşacaklar. Oysa sen öyle mi? Akşama kadar rahat rahat geziyor, yeşil otlardan yiyor ve keyifle anırıyorsun.”

Eşek kurnaz kurnaz gülümseyip, ona kaytarmanın yollarını öğretti. “Yahu bunlar hep senin ahmaklığından. Sen biraz gözü açık olsan, bu kadar yükün altına girmezsin. Şimdi beni çok iyi dinle! Bak sahibimiz bize yem vermeye gelmiş. Sen bu gece yemlere hiç dokunma ve öylece bırak. Sabah olunca da hasta numarası yap ve yerinden kalkma. O da senin bu durumunu görünce sana acır ve çifte koşmaktan vazgeçer. Böylece hiç olmazsa birkaç gün istirahat etmiş olursun.” diye akıl verdi.

Bu anlatılanlar öküzün çok hoşuna gitmişti. “Hele bir deneyelim bakalım, durum ne gösterir?” diyerek, önüne koyulan yemi, o kadar aç olmasına ve canı çekmesine rağmen yemedi. Öylece sabaha kadar aç olarak yattı. Pek tabiî kurnaz geçinen eşek, öküzün yemediği yemleri kendisi afiyetle yedi. O da her zamankinden daha tok ve daha mutlu şekilde uyudu.

Eşekle öküzün aralarında geçen bu konuşmayı sahipleri duymuş ve hayret etmişti. “Bu hayvanların konuşmalarını anlamak ne güzel bir şeymiş!” diyerek ahırdan çıktı.
Sabah olunca, adam tekrar ahıra geldi. Baktı ki, öküz aç bir hâlde yatıyor. Şöyle birkaç kere onu dürtükledi; ama öküzün hiç kalkmaya niyeti yoktu. Akşam eşeğin ona öğrettiği planı çok iyi uyguluyordu. Kaytarma konusunda akıl veren eşeğe iyi bir ders vermek isteyen adam bunun üzerine:

“Madem evimizin öküzü hastalanmış, o ahırda istirahat etsin de, iyileşinceye kadar yerine eşeği çifte koşalım” dedi. Ve eşeği aldı tarlaya götürüp çifte koştu ve akşama kadar onunla çift sürdü. O

gün neredeyse eşeğin canı çıkacaktı. Akşam yediği fazladan ot burnundan fitil fitil geliyordu. Nasıl oldu da öküze böyle bir akıl vermişti, keşke bir şey demez olaydı. Akşam yorgun argın vaziyette, bitkin bir hâlde ahıra geldiği zaman öküz gayet mutluydu. Keyifle geviş getiriyor, kendisine böyle bir taktik öğreten eşeğe teşekkür ediyordu. Fakat eşeğin aklı başına gelmişti. Bu durum böyle birkaç gün daha devam ederse, dayanamaz nalları göğe dikerdi. Eşek için gerçekten çekilecek bir durum değildi. Onun için öküze başka bir akıl verip, bu durumdan kurtulmak istiyordu.

Ve dedi ki: “Öküz kardeş! Bu gün tarlada neler oldu, neler konuşuldu bir bilsen?” diye söze başlayıp, onun merakını celp ettikten sonra anlatmaya devam etti. “Efendim bu gün sabana senin değil de benim koşulduğumu gören diğer çiftçiler sahibimize ‘Senin öküze ne oldu da bunu çifte koşuyorsun?’ diye sordular.

O da: “O zaten tembel öküzün biriydi. Şimdi de durup dururken hasta olmuş, ben böyle işime yaramayan bir hayvanla uğraşamam. Onun için yarın onu kasaba götürüp kestireceğim” dedi. Yani senin anlayacağın şayet yarın da hasta numarası yaparak yatarsan, kendini kasabın bıçağının altında bil” diyerek onu işe gitmesi için ikna etmeye çalıştı.

Adam ahırda bunların konuşmalarını dinledikçe zevkten dört köşe oluyor, katıla katıla gülüyordu. “Bu hayvanların dilinden anlamak ne güzel bir şeymiş!” diyordu.

Ertesi sabah olunca, henüz ahıra gitmeden şöyle bir çiftliği dolaştı. Bir tarafta çiftliğin

köpeğiyle horozu arasındaki konuşmaya kulak misafiri oldu.

Köpek, horoza iyi beslenemediğinden yakınıyordu. “Horoz kardeş, sen arpayla buğdayla da karnını doyurabilirsin. Hiçbir şey bulamazsan, sağa sola saçılmış taneleri yesen, gene karnın doyar. Ama ben ağzıma göre uygun bir yiyecek bulmakta zorlanıyorum. Ne zamandır şöyle yağlı bir kemik yemiş değilim” deyince, horoz onu teselli etti ve müjde verdi: “Sen hiç merak etme köpek kardeş! Yarın bizim ağanın öküzü ölecek. İşte o zaman hayatında yapmadığın şekilde bir ziyafet seni bekliyor. Hele sen bir yarına kadar sabret bakalım” dedi.

Bu konuşmaları duyan adam telaşlandı. Demek yarın öküz ölecekti öyle mi? Bu zarardan mutlaka kurtulmalıydı. Onun için derhal ahıra gitti, hemen öküzü kaldırdı ve doğru hayvan pazarına götürdü. Orada ucuz bir fiyata öküzü elden çıkardı ve: “İyi ki, hayvanların dilini öğrendim, yoksa öküz elimde ölecekti ve zarar edecektim” dedi.

Adam hayvanlardan aldığı bu haberlere çok alışmıştı, onlara kulak vermeden, hayvanlar ne konuşuyor ne söylüyor dinlemeden artık rahat edemiyordu.

Ertesi gün yine köpekle horoz arasında cereyan eden konuşmayı merak edip oraya gitti. Köpek, horoza sitem ediyordu. “Sen bana yalan söyledin. Öküz ölecek, sen de ziyafet çekeceksin, demiştin. Hani ne oldu? Ne ziyafet, ne de bir şey. Yine aç, yine açıktayız.”

Horoz cevap verdi: “Aslında sahibimizin öküzü öldü ölmesine de, ağa açıkgözlülük edip öküzü pazarda sattı. Öküzde satın alan adamın elinde öldü. Dolayısıyla biz öküzden bir şey yiyemedik. Ama sen hiç merak etme! Yarın sahibimizin eşeği ölecek. Mecburen onu buraya getirip bırakacaklar. Sen de bol bol et yer karnını doyurursun” dedi.

Adam bunu duyunca yine hızla kalkıp ahıra koştu. Hemen oradaki eşeği alıp pazara götürdü ve onu da sattı. Parasını cebine indirirken keyifle mırıldanıyordu. “İyi ki hayvanların dilini öğrendim, yoksa eşek de elimde ölecekti.”

Ertesi sabah ahıra gitmeden yine köpekle horozun bulunduğu yere gitti. Ne konuşacaklar diye çok merak ediyordu. Bu sefer köpek gerçekten çok kızmıştı. Çünkü şu bahsedilen ziyafeti bir türlü yapamamıştı. Horozla âdeta hırlayarak konuşuyordu. “Horoz kardeş, beni ne kandırıp duruyorsun? Hani sahibimizin eşeği ölecekti? Bana bak sabrımı taşırmaya başladın ona göre!”

Horoz kendini savundu: “Hayır! Ben kesinlikle seni kandırmıyorum. Sahibimizin eşeği gerçekten de öldü. Ama aynı şekilde götürdü, onu da sattı. Eşek sattığı zavallı adamın elinde öldü. Fakat üzülme bu sefer bu ziyafet mutlaka olacak. Hem de hepimiz bundan istifade edeceğiz” dedi. Artık köpek buna inanmadı: “Haydi oradan! Yine beni aldatıyorsun. Hem bu sefer ne olacak ki, ziyafet olsun?”

Horoz cevap verdi: “Ne mi olacak? Bu sefer ziyafetin büyüğü olacak inan bana. Sahibimiz birincide, öküzü sattı, zarardan kurtuldu. İkincide

eşeği sattı, zarardan kurtuldu; ama bu sefer sahibimizin kendisi ölecek. Malına gelen, bu defa kendi canına gelecek. Onun hayrına mutlaka sofralar kurulur. Kazanlar kaynar. Gelene gidene yemekler yedirilir. Onların artıklarından da, biz hayatımızın ziyafetini çeker, yiyebildiğimiz kadar yeriz.”

Adam bu haberi duyunca, etekleri tutuştu. Ne yapacağını şaşırdı. Ölüm korkusu her yanını sardı. Ve şuursuzca bir sağa bir sola koşuşturmaya başladı. Son çare olarak Süleyman (a.s)’ın huzuruna çıkıp durumu başından sonuna anlattı. Ve “Bunun çaresi yok mu?” diye yalvarmaya başladı.

Süleyman (a.s): “Ben sana vazgeç bu sevdadan dememiş miydim? Sen onların konuştuklarını anlarsan, bunun arkasındaki hikmeti idrak edemez, buna da sabredemezsin, dememiş miydim? Şayet sen öküzü satmasaydın, o ölecek ve gelecek olan belâ atlatılmış olacaktı. Fakat onu satıp güya zarardan kurtuldun. Ardından bu belâ eşeğine isabet edecekti. Ama sen eşeği de satıp yine sana gelecek zararı güya savuşturdun. Yapılacak bir şey kalmadı, kaderine razı ol der.

Üstad Bediüzzaman ise; kader kapsamında bulunan ecel, mevt ve kıyamet anı gibi meseleler hakkında şu noktalara dikkat çekmektedir.

“Ecel ve mevt gibi umûr-u gaybiye çok hikmet ve maslahat cihetiyle gizli kaldığı misillü, dünyanın sekeratı ve mevti ve nev'-i beşerin ve cins-i hayvanın eceli ve vefatı olan kıyamet dahi çok maslahatlar için gizlenilmiş. Evet, eğer ecel vakti muayyen olsaydı, yarı ömür gaflet-i mutlaka içinde

ve yarıdan sonra, darağacına asılmak için her gün bir ayak daha onun tarafına atılmakla dehşet-i mutlaka içinde havf u recanın müvazene-i maslahatkârane ve hakîmanesi bozulduğu gibi, aynen öyle de:

Dünyanın eceli ve sekeratı olan kıyamet vakti muayyen olsaydı, kurûn-u ûlâ ve vustâ fikr-i âhiretten pek az müteessir olacaktı. Ve kurûn-u uhrâ, dehşet-i mutlaka içinde bulunup ne hayat-ı dünyeviyenin lezzeti ve kıymeti kalır ve ne de havf u reca içinde ihtiyar ile itaatkârane olan ubudiyetin ehemmiyeti ve hikmeti bulunurdu. Hem eğer muayyen olsa, bir kısım hakaik-i imaniye bedahet derecesine girer, herkes ister istemez tasdik eder. İhtiyar ve irade ile bağlı olan sırr-ı teklif ve hikmet-i iman bozulur.

İşte bunun gibi çok maslahatlar için umûr-u gaybiye gizli kaldığından herkes her dakikada hem ecelini, hem bekasını düşünür. Hem dünyaya, hem âhiretine çalışabildiği gibi, her asırda dahi hem kıyamet kopacağını, hem dünyanın devamını düşünür. Hem dünyanın fâniliğinde hayat-ı bâkiyeye, hem hiç ölmeyecek gibi imaret-i dünyaya çalışabilir.

Hem de musibetlerin vakti muayyen olsaydı, musibet başına gelen adam, musibetin intizarında o gelen musibetin belki on mislinden ziyade manevî bir musibet o intizardan çekmemesi için, hikmet ve rahmet-i İlahiye tarafından gizli, perdeli bırakılmış. Ve ekser hâdisat-ı kevniye-i gaybiye böyle hikmetleri bulunduğu için ki, gaibden haber vermek yasak edilmiş. لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّٰهُ düsturuna karşı

hürmetsizlik ve itaatsizlik etmemek içindir ki, medar-ı teklif ve hakaik-i imaniyeden başka olan umûr-u gaybiyeden izn-i Rabbanî ile haber verenler dahi, yalnız işaret suretinde perdeli ve kapalı ihbar etmişler. Hattâ Tevrat ve İncil ve Zebur'da Peygamberimiz hakkında gelen müjdeler ve haberler dahi bir derece perdeli ve kapalı gelmiş ki; o kitabların bir kısım tâbileri tevil edip iman etmediler. Fakat itikadat-ı imaniyeye giren mes'eleleri tasrih ile ve tekrar ile ihbar etmek ve açık bir surette tebliğ etmek hikmet-i teklifin muktezası olduğundan, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan ve Tercüman-ı Zîşan'ı (A.S.M.) umûr-u uhreviyeden tafsilen ve hâdisat-ı istikbaliye-i dünyeviyeden icmalen haber vermişler.” [7]

İşte kaderi bilmemenin hikmetlerinden bazıları böyledir. Esasında Cenab-ı Hakk kader hakkında bizlere gerekli olan ne varsa vermiş, şayet bizlere kader hakkında bazı şeyleri vermemişse bizim için hayırdır rahmettir. Yukarıda kaderi bilmememizin rahmet olduğunu anlatmaya çalışmamıza rağmen, bir an kaderimizi bilmiş olsak, kaderinde de birkaç yıl içinde çok zengin olup makam mevki sahibi olacağın da yazılı olsa, ama bu süre sonunda kaderinde kötürüm olacağın yazılı olsa, kaderinde yazılı olan bu ihtişamlı hayattan tat alabilirmisin? Muhakkak ki alamazsın. İşte kaderimizi bilmememiz rahmettir.

İşte mesele böyle Cenab-ı Hakk bizlere gerekli olan ne varsa vermiş, şayet bizlere bazı şeyleri vermemişse bizim için hayırdır rahmettir. Kader

[7] Bediüzzaman; Şualar, Beşinci şua, s-711.

bilinmiş olsa hayattan tat alınabilir miydi? Muhakkak ki alınamazdı. Demek ki; insanın kaderini bilmemesi kederden kurtulmasını sağlamaktadır.

İNSANLAR ALAH'IN EMİRLERİNE UYARAK KADERİNİ GÜZELLEŞTİREBİLİR VE KEDERDEN KURTULABİLİR

İnsanın fiilleri iyi olursa aynı paralellikte kaderi de güzel olur. Çünkü: İnsan kaderinin önceden yazılmış olması, Cenab-ı Hakk'ın ilminin sonsuzluğunu ve O'nun büyüklüğünü gösterir. Zaten insan; kaderinde ne yazılı olduğunu bilmez. İnsanların kaderinde ne yazılı olduğunu bilmemesi, Cenab-ı Hakk'ın insanlara rahmeti olduğunu da yukarıda izah etmeye çalışmıştık. Şimdi de; insanın bilmediği kaderini bilinçli bir kulluk ile nasıl güzelleştirebileceğini izah etmeye çalışalım.

Kısaca insan; Cenab-ı Hakk'ın Kur'an'da emrettiği emirlerini yerine getirirse kaderini güzelleştirebilir. Çünkü emirlerinin yerine getirilmesi Cenab-ı Hakk'ın meşietini celbetmektedir. Cenab-ı Hakk'ın meşieti kimlerle beraber olduğunu ve insan iradesinden de biraz bahsedelim. Aşağıdaki ayetler konumuza ışık tutmaktadır.

"Ey ehli beyt! Allah sizden kiri gidermek ve sizi tertemiz, yapmak istiyor." (Ahzâb; 33/33). Yani; ey Ehl-i beyt, yâda; ey Peygamber ailesinin efradı! Size ait bazı özel kurallar konulmasının hikmeti şu demektir. Allah sizden haram çirkin işleri ve günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor. Allah; temizlenmeyi isteyeceklerini bildiği kimselerin temizlenmesini murat etmiştir. Temizlenmeyi

istemeyeceklerini bildiği kimselerin de temizlenmesini murat etmemiştir. Yani Allah; insanların iradesiyle seçip istemeyeceği şeyi murat etmemiştir.

Allah, Ehl-i beyt’in temizlemesini ezelde murat etmiş olmasına rağmen, bundan Ehl-i beytin haberi yoktu. Zaten Ehl-i beyt kendi iradeleriyle, bu ayet inmezden önce küfürden, şirkten ve her türlü günah ve çirkinliklerden uzak duruyorlardı. Ayet indikten sonrada teşrii emir gereği bu tertemiz vasıflarını korumuşlardır.

“O Ramazan ayı ki, insanları irşat için, hak ile batılı ayıracak olan, hidayet rehberi ve deliller halinde bulunan Kur'ân onda indirildi. Onun için sizden her kim bu aya şahit olursa onda oruç tutsun. Kim de hasta yahut yolculukta ise tutamadığı günler sayısınca diğer günlerde kaza etsin. Allah size kolaylık diler zorluk dilemez. Sayıyı tamamlamanızı, size doğru yolu gösterdiğinden dolayı Allah'ı tekbir etmenizi ister. Umulur ki şükredersiniz.” (Bakara; 2/185).

Bu ayette de Allah, meşietini insanın tercihine bırakarak, yolculuk durumunda oruç tutulmasını insanın tercihine bırakmıştır. Müslümanların yolculuk durumunda oruç tutmak zorunda olmadıklarını, yemek yemenize ruhsat verip size kolaylık dilemiş demektir. Allah, yolculuk halinde oruç tutmayıp yiyenler için kolaylık murat etmesine rağmen, yemeyip oruç tutanlar için de zorluğu murat etmiştir. Öyleyse Allah’ın iradesi her iki halde de geçerlidir. Bu durumda Allah, yolculuk halinde

oruç tutmayıp yiyenlere izin verdiği için size kolaylık dilemiş, zorluk dilememiştir.

İşte Allah'a ait teşrii iradeye, böyle şartlarda kulların uyması veya uymaması onların irade ve tercihlerine bırakılmış olup bu hususta bir zorunluluk yoktur.

"Allah kimi hidayete erdirirse, doğru yolu bulan odur. Kimi de şaşırtırsa, işte asıl ziyana uğrayanlar onlardır". Araf 7/178. Esasında burada sözü edilen hidayet ve dalâlet, kulun gelecekteki tercihine bağlanmıştır. Allah'ta bunların iradeleri çerçevesinde meşietiyle hidayet etmiş yâda dalâlette bırakmış demektir.

"Bunun gibi ortakları, müşriklerden çoğuna çocuklarını (kızlarını) öldürmeyi hoş gösterdi ki, hem kendilerini mahvetsinler hem de dinlerini karıştırıp bozsunlar! Allah dileseydi bunu yapamazlardı. Öyle ise onları uydurdukları ile baş başa bırak!" (En'am; 6/137). Yine bu ayette de Allah; insanın iradesine göre meşietini şarta bağlamış ve dalâlette kalmalarını sağlamıştır.

Cenab-ı Hakk kulun kaderinin güzel olmasını aşağıda ki ayet-i kerimelerde de bahsedildiği gibi, bazı şartlara bağlamıştır.

"Gerçekten Kur'an doğruyu gösteren kesin bir hidayet ve müminler için sırf bir rahmettir." (Neml, 27/77). Ayette belirtildiği gibi; Kur'an'ın müminler için hidayet ve rahmet olmasından bahsetmektedir. Kur'an'ın müminler için hidayet ve rahmet olması demek te, Cenab-ı Hakk'ın Kur'an'daki emirlerini insanın yerine getirip hayatına tatbik etmesi

demektir. Kim de Kur'an'ın emirlerini hayatına tatbik ederse, kaderini de güzelleştirmiş olur. İnsanın amelini düzelterek kaderini güzelleştirmesi, kaderini değiştirmesi anlamı taşımaz. Çünkü Cenab-ı Hakk kulunun Kur'an'ı hayatına tatbik edeceğini ve hidayet ve rahmetine mazhar olacağını, zaten önceden bilip ve kader defterine de öyle yazmıştır.

Yine aynı şekilde aşağıdaki ayet-i kerimelerde de şöyle buyuruluyor:

"Bunlar o hikmetli kitabın ayetleridir. Güzel hareket edenler ve iyilik yapanlar için bir hidayet ve rahmettir. Onlar namazı kılarlar ve zekâtı verirler, ahirete de kesin olarak inanırlar. İşte bunlar, Rablerinden bir hidayet üzeredirler, işte bunlar kurtuluşa erenlerdir." (Lokman,31/2-5). Yukarıda belirtiğimiz gibi; namazı kılanlar ve zekâtı verenler, ahirete de kesin olarak inananlar Rablerinden bir hidayet üzeredirler. Rablerinden bir hidayet üzere olanlarda kaderini de güzelleştirmiş olur.

"Gerçekten mü'minler kurtuluşa erdi. Onlar namazlarında huşu içindedirler. Onlar beyhude işten, boş laftan yüz çevirirler. Onlar zekât vermek için çalışırlar. Onlar ırzlarını korurlar. Ve onlar emanetlerine ve ahitlerine riayet ederler. Onlar namazlarını muhafaza ederler. İşte onlardır varis olanlar. Firdevs'e varis olan bu kimseler orada ebedi kalacaklar." (Mü'minun, 23/1-11).

Ayet-i kerimelerde de belirtildiği gibi; namazlarında huşu içinde olanlar, beyhude işten, boş laftan yüz çevirenler, zekât vermek için çalışanlar, ırzlarını koruyanlar, emanetlerine ve ahitlerine riayet edenler, namazlarını muhafaza

eden mü'minler muhakkak kurtuluşa ereceklerini ve Firdevs cennetine varis olacaklarını müjdelemektedir. Firdevs cennetine varis olmak demek, insanın kaderini güzelleştirmesi demektir.

“Sana vahyedilen Kitabı oku ve namazı kıl! Muhakkak namaz fuhşiyattan ve kötülükten alıkoyar. Muhakkak Allah'ı anmak en büyük zikirdir ve Allah, her ne işlerseniz bilir.” (Ankebût, 29/45). Bu ayet-i kerimede de namazın insanı fuhşiyattan ve kötülükten alıkoyacağını buyurmaktadır. Namazın insanı fuhşiyattan ve kötülükten alıkoyması demek te, kaderin güzelleşmesi demektir.

Kur’ân-ı Kerîm’in birçok ayetinde iman ve salih amel vurgusu yapılmıştır. Bazı ayetlerinde bunlarla birlikte ahiret inancı yan yana zikredilmiştir. Salih amelin ahirette faydalarından çokça bahsedilse de, dünyaya ait te birçok faydaları vardır. Bunlardan dolayı müslümanlar her fırsatta iman etmeye ve salih amel işlemeye teşvik edilmiş olup, kötü amelin zararı ve yanlışlığı üzerinde ısrarla durulmuştur. İşte ayetlerde şöyle bahsedilmektedir.

“Allah, peygamberini iman edip salih amel işleyenleri karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için göndermiştir.” (Talâk; 65/11).

“O hanginizin daha güzel amel işleyeceğini sınamak için, ölümü ve hayatı yaratandır. O mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır.” (Mülk; 67/2).

“Allah insanları diledikleri şekilde amel etmekte serbest bırakmıştır.” (Fussilet 41/40).

“Erkek veya kadın kim olursa olsun, mü'min olarak iyi iş işlerse, elbette ona hoş bir hayat yaşatacağız ve onların mükâfatlarını yapmakta olduklarının en güzeli ile vereceğiz.” (Nahl; 16/97).

“Kim salih bir amel işlerse, kendi lehine işlemiş olur. Kim de kötülük yaparsa, kendi aleyhine yapmış olur. Sonra Rabbinize döndürüleceksiniz.” (Câsiye 45/15).

“Hayır! Kim bir kötülük işler de kötülüğü kendisini çepeçevre kuşatırsa işte bu kimseler cehennemliktirler; onlar orada ebedî olarak kalırlar.” “İman edip salih ameller işleyenler ise cennetliklerdir. Onlar orada ebedi kalacaklardır”. (Bakara; 2/81-82).

“İman edip salih amel işleyenlere ne mutlu! Onların sonunda varacakları yer ne güzel!” (Ra‘d; 13/29).

“Bununla birlikte kötü amel işleyenlerin Allah’tan kaçıp kurtulacaklarını sanmaları büyük bir yanılgıdır.” (Ankebût; 29/4).

Kur’an; Hz. Nuh’un tebliğ faaliyetini ve kavminin onu dinlemeyip inkârda ısrar etmesi üzerine, ceza olarak tufan musibetinin geldiği bildirilmektedir. Hz. Nuh’un İlâh’î emre uyup gemi yapmasını ve tufanın cereyan ediş şeklinden de bahsederek, kendisine inananlarla birlikte tufandan kurtulmalarını ve inanmayanların da boğulmalarını anlatmaktadır.

Hz. Nuh, kavmini: Allah’tan başkasına tapmama konusunda uyarmış, aksi takdirde başlarına gelecek azabı kendilerine haber vermiş.

(Nuh 71/1-4). Uzun mücadeleler sonunda kavminin putperestlikten vazgeçmediğini görünce, inanmayanları cezalandırması için Allah’a dua etmiş. (Şuara 26/118-119; Nuh 71/1-28).

Allah’ta onun duasını kabul etmiş ve inkârcı kavminin tufanla helâk edileceğini, kendisinin ve kendisine inanan insanların kurtulacağını bildirerek, bir gemi yapmasını istemiştir. (Hûd 11/36-39).

Gemi yapılırken kavmi Nuh ile alay etmiş, gemiyi tamamlayınca Nuh’a canlıların her birinden birer çift ile “haklarında hüküm verilmiş olanlar dışında” ailesini ve iman edenleri gemiye bindirmesi emredilmiştir. (Hûd 11/40).

Nuh'a inanmayan karısı (Tahrîm; 66/10) oğlu ile birlikte tüm inanmayanlar boğularak helak olmuşlardır. (Hûd 11/40-47)

Kıssada da olduğu gibi: Hz. Nuh’un tebliğ ettiği Cenab-ı Hakk’ın emirlerini, yerine getirenlerin dünyada tufanın sıkıntılarından, ahirette de cennete layık amel işleyerek kaderlerini güzelleştirdiklerini görüyoruz. Cenab-ı Hakk’ın emirlerini, yerine getirmeyenlerin ise; dünyada tufanla helak olmalarına ve ahirette de cehenneme sürüklenmelerine sebep olmuştur.

Hz. Nuh kıssasında olduğu gibi, Kur’ân-ı Kerîm’de bahsedilip helak olan diğer kavimleri kıyaslayabilirsiniz. Bütün kavimler peygamberlerinin tebliğ ettiği Cenab-ı Hakk’ın emirlerini kendi iradeleriyle yerine getirmişler ise dünyada esenlik içerisinde yaşamışlar, ahirette de

mükâfatını göreceklerdir. Cenab-ı Hakk'ın emirlerini kendi iradeleriyle yerine getirmeyenler ise zaten dünyada helak olup gitmişler, ahirette ise büyük azapla karşılaşacaklardır.

İşte yukarıdaki ayet-i kerimelerde bildirildiği gibi, Cenab-ı Hakk'ın meşieti iman edip salih amel işleyenlerle beraber olduğunu bildirmiştir. İnsanın asli görevi bu emirleri yerine getirmek olduğuna göre, bu emirleri yerine getirmesiyle kaderini de güzelleştirmiş olur. Aksi takdirde kaderini güzelleştirememiş olur.

Şu nokta da utulmamalı: Siz başka birisi ile aynı işi yaparsınız, hatta o işte o kişiden daha fazla çalışır çabalarsınız. O kişinin işi olur, belki de kazançlı çıkar, ama size bir engel çıkar işinizde başarılı olamazsınız. Falancayla aynı işi yaptım, hatta ondan daha iyisini yaptım onun işi oldu, benim işim olmadı dersiniz ve kendi kendinizi de yer bitirirsiniz. Böyle bir durumda şu aşağıdaki bazı noktalar göz önünde bulundurarak düşünürsek nedenini anlayabiliriz.

Birincisi: Allah Teâlâ; kullarına verdiği imkânlar ölçüsünde imtihan eder ve sorumlu tutar. Allah, kimseyi gücünün yetmeyeceği bir şeyle mükellef tutmaz. Kazandığı (iyilik) kendi lehine, işlediği (kötülük) de kendi aleyhinedir. (Bakara, 2/286).

"Kimseye güç yetireceğinin dışında (yük ve sorumluluk) teklif edilmez. (Bakara, 2/233). "Hiç bir nefse, gücünün kaldırabileceği dışında bir şey yüklemeyiz. (En'âm, 6/152). (A'râf, 7/42).

Her kişi, Allah Teâlâ'nın kendisine verdiği güç ve imkân nispetinde teklife muhataptır. İnsan üzerine düşen görevi hakkıyla yapınca kurtuluşa erer.

Eğer insan aşılması güç gibi görünen bir olayla karşılaşmışsa, muhakkak ki Allah; o kişiye bu işin üstesinden gelebilecek gücü ve iradeyi de vermiş demektir. "Bak! Biz insanların kimini kiminden nasıl üstün kılmışızdır. Elbette ki ahiret, derece ve üstünlük farkları bakımından daha büyüktür." (İsrâ, 17/21).

Bir hadis-i şerif’te Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur. “İnsanlarla akılları nispetinde konuşunuz.” Resûlullah efendimiz; insanlar ilim ve amellerini akıllarına göre şekillendirebileceklerini, işte bu şekillenmeye göre konuşmalarını tavsiye etmiştir. [8]

Resûlullah efendimiz bu tavsiyede bulunurda, Allah Teâlâ insanlara verdiği akıl nispetinde imtihan etmez mi?

Elbette Allah; imanını iyi kuvvetlendirmiş insanı sabır, sebat takva ve tevekkülünü denemek için imtihana tâbi tutarak dener. İmanı zayıf olan yâda iman edip etmemekte tereddüt eden insanı da, imanla batıl arasında imtihana maruz bırakarak dener. İnsan imanını kemâle erdirdikçe, Allah; imtihanın seviyesi de o nispette arttırır.

---

[8] Ebû Davud; Edeb, s-20.

“Sizi yeryüzünün halifeleri kılan, size verdiği (nimetler) hususunda sizi denemek için kiminizi kiminizden derecelerle üstün kılan O'dur. Şüphesiz Rabbin, cezası çabuk olandır ve gerçekten O, bağışlayan merhamet edendir.” (En’âm, 6/165).

“Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden
biraz azaltma (fakirlik) ile deneriz. (Ey Peygamber!) Sabredenleri müjdele! O sabredenler, kendilerine bir belâ geldiği zaman: Biz Allah'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz, derler.

İşte Rablerinden bağışlamalar ve rahmet hep onlaradır. Ve doğru yolu bulanlar da onlardır.”

(Bakara, 2/155-156-157). "O ki, hanginizin daha güzel davranacağını denemek için ölümü ve hayatı yaratmıştır. O, mutlak galiptir, çok bağışlayıcıdır.” (Mülk, 67/2).

“Gerçek şu ki, biz insanı katışık bir nutfeden yarattık; onu imtihan edelim diye, kendisini işitir ve görür kıldık.” (İnsan, 76/2).

Elbette zorluğun yanında bir kolaylık vardır. Gerçekten, zorlukla beraber bir kolaylık daha vardır. Boş kaldın mı hemen (başka) işe koyul ve yalnız Rabbine yönel. (İnşirah, 94/5-6-7-8).

Biz seni en kolay olana kolayca ileteceğiz. (A’lâ, 87/8).

İkincisi: Yapılan dualardır. De ki: “Eğer duanız olmasa, Rabbim size ne diye ehemmiyet versin?” (Furkan, 25/77). Çalışmakta fiili duadır. Çalışmayı

yaptıktan sonra ellerinizi kaldırır, “Ya Rabbi, bana hayırlısını nasip et!” diyoruz buda sözlü bir duadır.

“Kullarım, beni senden sorarlarsa, (bilsinler ki), gerçekten ben (onlara çok) yakınım. Bana dua edince, dua edenin duasına cevap veririm. O hâlde, doğru yolu bulmaları için benim davetime uysunlar, bana iman etsinler” buyuruyor. (Bakara, 2/186).

Onlardan bir kısmı da: “Ey Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru!” derler. (Bakara, 2/201).

İşte yaptığımız dualara şu açıdan bakmalıyız. Siz bir iş yaptınız, fiili duan çok güzel ve kabule şayan, ama sözlü duanda da ayette belirtildiği gibi hayırlısını istedin, o iş hakkında hayırlı olmayacaksa, Allah’ta bir engel çıkarıp sizi korumuşsa duanız kabul edilmemiş mi oluyor?

Çünkü istediğimiz bir şeyin hakkımızda hayırlı olup olmayacağını Allah bilir, fakat biz bilemeyiz. Sonsuz rahmet sahibi Allah; o işin hakkımızda hayırlı olmayacağını bildiği için, farklı bir şekilde kabul ettiğini düşünmeliyiz.

“Savaş, hoşunuza gitmediği hâlde, size farz kılındı. Olur ki, bir şey sizin için hayırlı iken, siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki, bir şey sizin için kötü iken, siz onu seversiniz. Allah bilir, siz bilmezsiniz.” (Bakara, 2/216). Buyurmaktadır.

Yine Kuran-ı Kerim’den şöyle bir misal daha verelim. İmran’ın karısı şöyle demişti: “Rabbim! Karnımdakini azatlı bir kul olarak sırf sana adadım. Adağımı kabul buyur. Şüphesiz (niyazımı) hakkıyla işiten ve (niyetimi) bilen sensin.” Onu doğurunca,

Allah, ne doğurduğunu bilip dururken: Rabbim! Ben onu kız doğurdum. Oysa erkek, kız gibi değildir. Ona Meryem adını verdim. Kovulmuş şeytana karşı onu ve soyunu senin korumanı diliyorum, dedi. (Âl-i İmran, 3/35-36).

Hazreti Meryem validemizin doğma vaktinde annesi o'nu mescide adar. Ve o'nun erkek değil kız olduğunu görünce epey şaşırır ve üzülür. Âlimler bu durumu dualara muhakkak cevap verildiğine misal getirerek derler ki, Allah muhakkak yaptığımız dualar icabet eder.

Bizim bilmediğimiz sırlardan dolayı, belki de daha güzel bir surette kabul eder. Allah; annenin duasını kabul etmedi denilmemeli. Aksine daha güzel bir surette kabul etti denilmelidir. Bazen de dua, dünyada kabul edilmemiş olabilir. Fakat cennette daha ulvi ve güzel şekilde kabul edilebilir, biz bilemeyiz.

Üçüncüsü: Verilen sadakalar ve hayır hasenatlar, o işin olup olmamasını etkiler. "Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe, iyilik ve hayra nail olamazsınız. Ne infak ederseniz, Allahü Teâlâ, onu hakkıyla bilir ve mükâfatını verir." (Al-i İmran, 3/92).

Dördüncüsü: İnsanın ihlas ve teslimiyeti işinin rast gidip gitmemesini etkiler. Evet, insan amelinin kabul olup olmaması üzerinde durmamalı, onu düşünmemeli ve "Ben bana düşeni yapmaya çalıştım, elimde çok küçük bir armağanla Rabbimin kapısına geldim; kabul edip etmemek O'nun bileceği şeydir, ama ben, kabul edeceği ümidini beslemekteyim." demelidir.

Hazreti Mevlâna, konuyla ilgili latif, hikmetli ve nükteli bir kıssa anlatır:

Çölde kendi hâlinde, fakir ve mütevekkil bir aile yaşamaktaydı. Etraftaki ailelerin Bağdat'taki halifeye hediye götürüp halifenin de hediye götürenlere ikramlarda bulunduğunu duyarlar. Hanımı da; eşine hem halifeyi görmesini hem de onun ikramlarına nail olmalarını ister.

Ellerinde Halifeye hediye olarak götürecek bir testi sudan başka bir şeyleri yoktu. Hanımı; ellerinde bulunan bu bir testi suyu hediye olarak götürmesi için eşini razı eder.

Hakikaten çölde en değerli hediye bir testi yağmur suyudur. Adam bir testi yağmur suyunu alarak yola koyulur. Yolda her türlü tehlikelerden testisini koruyarak Bağdat'taki saraya çöl tarafındaki yoldan ulaşır. Saray görevlileri kendisini karşılar, çok değerli hediyeler getirenler gibi saraya alınıp misafir edilir ve "Hünkârımız sizi kabul edecek." derler.

Padişah, Dicle'nin çağlamasına bakmayıp onun bir testi yağmur suyundan olan hediyesini kabul eder ve der ki: "Senin gücün bu bir testi suya yetiyordu, bunu getirdin. Elinde olsaydı kervanlarla gelen elçilerin hediyelerine denk şeylerle gelecektin" diyerek iltifatta bulunur ve sarayda istediği kadar misafiri olarak kalabileceğini söyler. Hizmetçilerine giderken de testisine altın doldurup eline vermelerini söyler.

Adam evine dönmeye karar verir ve saray görevlileri de evine gidebilmesi için daha kısa bir

yol olan Dicle'nin üzerindeki köprüden geçmesini söylerler.

Adam bakar ki; kocaman nehir çağlayıp gidiyor. Suyun kaynağındaki halifeye getirdiği bir testi sudan dolayı biraz utanır ve şöyle düşünür.

"Böyle altından ırmaklar akan bir sarayda oturan halifenin benim bir testi suyumu kabul edip bana hediyeler vermesi onun büyüklüğündendir; zira benim götürdüğüm bir testi suyun onun hazinesine hiçbir şey katmayacağı gibi, hazinesindeki sulara nispeten de ancak deryada bir damla kıymetinde olabilir" der.

İşlediği ameller ve yaptığı ibadetleri düşünür ve Cenâb-ı Hakk'a karşı söyle bir münacatta bulunur. "Ey bu yerlerin Mâlik-i Hakikîsi: Ey bu yerlerin Mâlik-i Hakikîsi, ey bütün hazinelerin sahibi! Bizim, ibadet adına sunduğumuz şeylerin hiçbirine Sen muhtaç değilsin, bunları bizden bir sadakat nişanesi olarak istiyorsun. Biz de bunun için; bizden bir sadakat nişanesi olarak istidiğin şeylerle, Senin dergâh-ı nezd-i ehadiyetine sığınıyor, ve bir damlamızı derya yap" [9] diyor.

İşte bizimde işlediğimiz ameller ve yaptığımız ibadetler Cenâb-ı Hakk'ın verdiği nimetlere karşı ancak deryada bir damla kıymetinde olabilir. Bizim deryada bir damla kıymetinde olan işlediğimiz ameller ve yaptığımız ibadetler, sanki çok bir şey yapıyoruz gibi bizi gururlandırmamalı.

---

[9] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî; Mesnevi, c.I, beyit (2256-2802).

İşte bizim gibi kullara yakışan, bu kadar az bir külfetle işlediğimiz ameller ve yaptığımız ibadetlerde ihlâs ve samimiyet gösterip, Cenâb-ı Hakk'ın o engin hazinelerinden ümit beslemeliyiz.

İşte insan kaderinin sonucunu bilemez, bilmemesi de insanı kederden kurtarır. Sadece insana düşen görev, mümkün mertebe Cenâb-ı Hakk'ın emirlere uymaya gayret göstermeli, sonucunu da Cenâb-ı Hakk'ın sonsuz rahmetine havale etmelidir.

İNSAN KUSURUNU KADERE YÜKLEYEMEZ

İnsan kusurunu kadere yükleyerek kederden kurtulamaz. İnsan Cebriyeciler gibi ne yapayım kaderimde böyle yazılmış, bende kaderimde yazılı olduğu için bu olayı yaşadım diyemez.

Cenab-ı Hakk kaderimizi ilim sıfatıyla yazmıştır, ilim sıfatı insanı zorlayıcı bir güç değildir. Zaten bizde kaderimizde ne yazılı olduğunu bilmiyoruz. İnsan hata yapabilir, önemli olan hatadan dönmesini bilmektir. Çünkü: Kur'an'ı Kerim'de bunun birçok misalleri mevcuttur.

Hz. Âdem'in yaptığı gibi; O, rabbinin yaklaşmayın dediği ağaca yaklaştığı zaman, "Biz kendimize zulmettik; eğer bizi bağışlamaz ve rahmet etmezsen; elbet biz hüsrana uğrayanlardan oluruz" (Araf, 7/23) demişti. Hz. Âdem, "Allah'ım, bu senin kaza ve kaderindir" dememiş affı için Allah'a yalvarmıştır.

Hz. Musa kazaen bir cana kıydığında şöyle demişti: "Bu Şeytanın amelidir; şüphe yok ki; o

kişiyi yoldan çıkaran açık bir düşmandır” dedi. “Rabbim! Ben kendime zulmettim! Benim günahımı bağışla! Dedi. Sonunda Allah’ta onu bağışladı.” (Kasas, 28/15-16). Hz. Musa “Bu Şeytanın amelidir diyerek kusurundan af dilemiştir.

Yine Hz. Mûsâ: Kardeşi Hârûn (a.s)’ı kendi yerine vekîl bırakıp Tûr Dağı’na gitti.

Sâmirî isimli kişi iyi bir sanatkârdı, altından buzağı yaptı. Buzağının içine rüzgâr girdiği zaman canlıymış gibi böğürüyordu. Sonra da: Bu Mûsâ’nın ilâhıdır! Fakat Mûsâ, tanrısını unuttu!” deyip halktan buzağıya tapmalarını istedi.

Böylece Sâmirî, İsrâîloğulları’nın bazılarına onun tanrı olduğuna inandırdı. Hârûn (a.s) ısrarla ikazda bulunmasına rağmen dinlemediler.

Hz. Mûsâ: Kardeşi Hârûn (a.s)’ı niye engel olmadın diye kızdıktan sonra, ayet-i kerimede de belirtildiği gibi tevbe etmelerini istemiştir.

“Ey kavmim! Şüphesiz siz, buzağıyı (tanrı) edinmekle kendinize kötülük ettiniz. Onun için Yaratanınıza tevbe edin ve nefslerinizi öldürün! Öyle yapmanız, Yaratıcınızın katında sizin için daha iyidir. Böylece Allâh tövbenizi kabul etmiş olur. Çünkü acıyıp tövbeleri kabul eden ancak O’dur.” (Bakara, 2/54).

İşte insan kusurunu bilecek, iyiyi kötüyü ayırt edecek, dostunu düşmanını tanıyacak ve günahlarından af dileyerek tövbe edecek ve kederden kurtulacaktır.

KADERİMİZDE CENNETE VEYA CEHENNEME GİDECEĞİM BELLİ. O HALDE BU DÜNYAYA NİÇİN GÖNDERİLDİK? ÇALIŞMAMIZA NE GEREK VAR!

Evet, yaptığımız ve yapacak olduğumuz her şey aşağıdaki ayet-i kerimede belirtildiği gibi, muhakkak kaderimizde yazılıdır. Bizlerde bu yazılan kaderimizi yaşayacağız. Ama kaderimizin yazılı olması bizim iradenizi zorlayıcı değildir.

“Kıyamet saatinin ne zaman geleceğini yalnız Allah bilir. Yağmuru da O indirir, rahimlerde olanı O bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiç kimse nerede öleceğini de bilemez. Her şeyi mükemmel tarzda bilen ve her şeyden haberdar olan, Allah’tır.” (Lokmân, 31/34).

Bu ayet-i kerime, Allah’ın her şeyi bilmesiyle alâkalıdır. Ama bunun Allah tarafından bilinip yazılmış olması irademizin olmadığı veya bir robot gibi olduğumuz anlamına gelmez. Allah; sonsuz ilmiyle tercihimizi hangi yönde kullanacağımızı bilir ve ona göre kaderimizi önceden takdir edip yazar.

Cenab-ı Hakk; yaşayacağımız hadiseleri önceden bilip kader defterlerine yazmasına rağmen, hiç de endişe etmiyoruz, yatağımızda rahat uyuyor, yeme içme ile ilgili bir sorunumuzda olmuyor. Önceden gidip biletimizi alıyoruz ve tereddütsüz yerimize oturuyoruz. Kimsede niye buraya oturdun demiyor ve gideceğimiz yere ulaşıyoruz. Demek ki; Cenab-ı Hakk’ın sonsuz ilmiyle tercihimizi hangi yönde kullanacağımızı bilmesi ve ona göre kaderimizi önceden takdir edip yazmasının bir mahsuru görünmüyor. Bilakis; Cenab-ı Hakk’ın sonsuz ilmiyle tercihimizi hangi yönde

kullanacağımızı bilmesi ve ona göre kaderimizi önceden takdir edip yazması, O'nun büyüklüğünü gösterdiği gibi bizim de imanımızı artırır ve O'na daha iyi kul olmamız için, kulluk şuuruna ermemizi sağlar.

Güneş ve Ay tutulması gibi astronomik hâdiseler önceden tespit edilip ilmî raporlara, takvimlere günü, saati ve dakikası kaydedilir. Şimdi Güneş veya Ay tutulması, ilim ehlince tespit edildiği için veya takvimlerde yazıldığı için mi? gerçekleşir. Yoksa o saatte Güneş veya Ay tutulması gerçekleşeceği önceden ilim adamlarınca hesaplanıp tespit edildiği için mi? tutulur. Gerçek şu ki, Güneş ve Ay takvimlerde yazılı olduğu için tutulmuyor, bilakis; önceden Güneş ve Ayın tutulacağı bilindiği için takvimlere yazılıyor.

İşte; nasıl ilim adamlarınca gelecekte olacak hadiseler önceden tespit edilip yazılır. Öylede; Allah'ta bütün varlıkların yaşamlarını önceden tespit edip yazar. Allah'ın kaderimizi bilmesi ve yazması müdahale etmesi anlamı taşımaz. Allah, kaderimizi şöyle olacaktır diye yazmıştır, şöyle olsun diye yazmamıştır. Kul iradesini kullandığı zaman, kulun irade ettiği şey kulun imkânları dâhilinde ise, Allah; kulun isteklerini de göz önünde bulundurarak o fiili yaratır. Dolayısıyla; bizim mesuliyetimiz irademizi Allah'ın şer-i emirleri doğrultusunda kullanmaktır. Allah bizim bu isteklerimizi kabul edip o fiili yaratacağı gibi; bilemeyeceğimiz hikmetine binaen erteleyebilir veya başka bir fiile dönüştürebilir. İşte insanlar irade, kudret ve fillerini Allah kaderlerine yazdığı

için yapmaz, bilakis; irade ve kudretiyle kendi fillerini işler.

Sorulan soruya birde şu açıdan bakacak olursak; acaba kullarının ilerde ne yapacaklarını bilmeyen, hiçbir şeyden habersiz, kıyametin ne zaman kopacağı, insanların doğumu, yaşamı ve ölümüyle ilgili fikri olmayan bir ilah olur mu? Böyle bir ilâhın her şeyi yarattığına, her şeyi idare ettiğine, her şeye güç yetirebildiğine nasıl iman edilebilir? Bütün ihtiyaçlarımızı ondan nasıl isteyip, ona nasıl dua edebiliriz?

Bir öğretmen sınıfındaki öğrencileri imtihana tabi tutmadan onlara not verip bir kısmını mükâfatlandırıp cezalandırabilir mi? Elbette mükâfatlandırıp cezalandıramaz. Çünkü: Ceza görecek olan öğrenciler öğretmene itiraz edip şikâyette bulunacaklardı. Eğer bizi imtihan etseydin biz zayıf not almazdık, diyerek öğretmeni suçlayacaklardı.

Aynen öylede Cenab-ı Hakk bizleri şu dünya imtihanına sokmadan cennete veya cehenneme gönderseydi, o vakit cehenneme giden insanlar bu karara karşı çıkıp; eğer sen bizi imtihan etseydin biz cehenneme gitmeyecektik, diye itiraz edeceklerdi. Cenab-ı Hakk, ezeli ilmi ile bizim akıbetimizi bildiği halde, bu neticeleri bizlere dahi bildirmeyerek gizli tutmuştur. Sadece bizlere bir uyarıcı olarak peygamberleri ve kılavuz olarak ta kitaplarını göndermiştir. Aynı zamanda hesap gününde de itiraza mahâl bırakmamak için şu dünyayı bir imtihan meydanı olarak yaratmış, bizleri de bu âleme imtihan olmak için göndermiştir. İnsanlar

Ahirette amellerine göre, mükâfat veya ceza aldıklarında itiraz edemeyeceklerdir.

Yaratılışımızın en yüksek gayesi ve fıtratın en yüce neticesi Allah'a iman etmekle beraber, Allah'ı mabut tanımak ve O'na ibadet etmektir. Ben cinleri ve insanları ancak Bana kulluk etsinler diye yarattım. (Zâriyât, 51/56). İşte Allah; insanların hem kendisini tanımaları, hem de daha başka gayeler için bu âleme göndermiştir. Yani yaratılışımızın gayesi, bu vazifeleri icra ederek imtihanı kazanmaktır.

Bu maksatların hiçbirisi bizim cennete veya cehenneme gitmemize engel değildir. Allah tarafından bilinmesiyle de yok olmamaktadır. İşte bu yüzden Cenab-ı Hakk'ın ezeli ilminin akıbetimizi bilmesi, bizim bu âleme boşuna geldiğimiz manasına gelmez. O halde biz; "Kaderimizde cennete veya cehenneme gideceğim belli iken bu dünyaya niçin gönderildik." diyemeyiz. Zira âlemin yaratılmasındaki en yüce gaye, insanların cennete veya cehenneme gitmesi değil, Allah'a iman ve itaattir.

O halde insan; Allah kaderimi yazmış, ben ne yapsam yapayım kaderimi değiştiremem diyemez. Zira Allah, biz daha dünyaya gelmeden kader defterimizi yazmış ama bizi o yazdığı kadere göre cebri olarak hareket etmeğe mecbur kılmış değildir. Bilakis, cüz'i irademizle neyi tercih edecek ve hangi fiili işleyeceksek, ezeliyeti ile bilmiş ve kader defterimize yazmıştır. Kader defteri, Allah'ın ilminin bir tecellisidir. İlim ise zorlama sıfatı değildir.

İmam-ı Rabbani; Mektubatında şöyle bir hadiseyi aktarmaktadır. Cebrail (a.s); Resûlullah (s.a.v)'e gelmiş ve yarın sabaha bir gencin vefat edeceğini haber vermiş. Resûlullah efendimiz de o gencin haline merhamet etmiş. Genci yanına çağırarak, bir isteğinin olup olmadığını sormuş. Genç de "bakire bir kızla evlenmek ve helva yemek isterim" demiş. Resûlullah efendimiz; gencin istediği iki şeyin hemen hazırlanmasını buyurmuş.

Sonra o akşam olmadan hemen bakire bir kız bulunur. Gece olunca, genç yeni eşi kızla baş başa kalırlar. Tabakla helva da önlerine hazır beklemektedir. Tam o sırada bir dilenci gelip kapıyı çalar. Allah için bir şey ister. Bunun üzerine o genç, tabakla önlerinde bekleyen helvayı o dilenciye verir.

Sabah olunca Resûlullah efendimiz; o gencin ölüm haberinin gelmesini beklemeye başlamış. Haber gecikince: O gencin durumundan bana bir haber getirin demiş. Giderler hemen o gencin yanına uğrarlar. Gencin neşe ve sevinç içinde olduğunu söylerler.

Resûlullah efendimiz; bu işe hayret etmiş. Bu sırada Cebrail de gelip şöyle demiş: O genç, helvayı sadaka olarak verdi; o belâ da ondan gitti.

Sonra bakarlar ki; gencin yastığı altında karnı patlayacak derecede helva ile dolu, zehirli bir yılan ölü olarak bulunur. [10]

Yukarıda bahsi geçti kesinlikle Levh-i Mahfuzdaki kader defterinde değişiklik olmaz. Fakat kulun yapmış olduğu güzel bir

[10] İmam-ı Rabbani; Mektubat, 217. Mektup.

hareketinden dolayı Cenâb-ı Hakk Levh-i Mahv ve İsbat'ta kişiyle ilgili takdir ve tasarrufunu dilediği gibi değiştirir. Cenâb-ı Hakk Kur’ân’ın hiçbir âyetinde kul ile Rabbi arasına bir “kader” engeli koymamıştır. Levh-i Mahv ve İsbat kader defteri değişmez bir yazı olsaydı irade, kudret ve amele gerek kalmazdı. Ama Kur'an'ı Kerim, kulun Allah’a karşı her an duada bulunup O’na yalvararak sığınmasını istemektedir. Allah ise her an dualara cevap verip ve duaları kabul edendir. Demekki Allah; kulun ameline, duasına ve ihlâsına göre muamele yapmaktadır.

Aşağıdaki menkıbeler meselemize ışık tutması amacıyla aktarmaya çalışayım. Vaktiyle sohbet esnasında Hoca efendiyle birlikte hapis yatan birisi şöyle dedi. Hocam, dedi, "Ben kaderin mahkûmu-yum. Namaz kılmak istiyorum ama kılamıyorum. Demek ki; benim kaderimde namaz kılmamak varmış" dedi.

Hoca efendi latife yaparak dedi ki! "Sen benim yıllardır arayıp da bulamadığım kimsesin. Demek kaderi okuyabiliyorsun. Söyle, benim kaderimde ne var?" demiş. Adam şaşırıp kalmış, diyecek bir şey bulamamış.

Hoca efendi devam ederek: "Bak şurada çeşme var, abdest al iki rekât namaz kıl, bak o zaman kaderin nasıl değişecek. Kaderinde namaz kılmak olacak" demiş.

Her nedense; kader daha çok günahlarda kullanılıyor. Öğrenciler zayıf aldıklarında, hoca zayıf verdi derler. Dersinde başarısız olduğu için hocanın zayıf verdiğini söylemez. Maalesef günah

işleyenlerde kendi kesbi olduğunu düşünmez, ne yapayım kaderim böyleymiş diyerek hataya düşerler.

Hz. Ömer'in halifelik döneminde birisi hırsızlık yapar ve yakalanır. Kendisine had cezası uygulanacaktır. Adam had cezasını duyunca: "Ya Ömer, ben ne yapabilirdim? Bu benim kaderimmiş" der.

Hz. Ömer, had cezasını uygulattığı gibi, ayrıca Allah'a iftira atmaktan dolayı da sopa cezası verir.

Vaktiyle talebenin biri hocası sayesinde çok yüksek manevi makamlara yükselmiş. Öyle bir makama yükselmiş ki; levh-i mahv ve isbat kader defterini okuyacak derecelere kadar yükselmiş. Bu sırada bir de ne görsün? Bir bakar ki hocasının ismi şakiler arasında yazılıdır. Yani hocası cehennemlikler listesindedir.

"Beni bu duruma getiren hocam ne hikmettir ki; cehennemlikler arasında oluyor?" diye, şaşırıp kalır ve üzüntüden deli divane olur, yataklara düşer. Talebe çok üzüntülüdür fakat hocasına da bu konudan hiç bahsedememektedir. Ancak daha fazla tahammül edemez ve bir gün durumu hocasına anlatmaya karar verir.

Huzuruna varır ve yutkunarak şöyle der: Hocam, maalesef durumunuza vâkıf oldum. İsminiz şakiler defterinde yazılı! Hocası acı bir tebessümle cevap verir: Oğlum, senin gördüğünü, ben tam kırk yıldır görüyorum.

Talebe bu sefer daha büyük bir hayretle sorar: O halde nasıl ümitsizliğe düşmüyor da yine tam bir sebatla devam ediyorsunuz efendim?

Hocasının cevabı bir ibret vesikasıdır: Ne yapayım evladım, gidecek başka kapı mı var ki? Ve şöyle devam eder sözlerine: Biliyorum ki; O, yanlış yazı yazmaz. Bir insan neye layıksa onu yazar! Demek ki ben şimdilik buna layığım. Ben hâlimi değiştirir de iyiye layık olursam yazı da hâlime göre değişir, iyi yazılabilir. Onun için iyiye layık hâle gelmeyi bekliyor, ümidimi kaybetmiyorum.

O sırada bakar ki; yazı değişmiş! Hocasının ismi “Saidler listesine kaydettik” yazılmış görüyor. Şöyle deniyor yazıda: “Bu sebatı hürmetine onu artık şakiler listesinden çıkarıp saidler listesine kaydettik. Sebatıyla buraya layık olduğunu gösterdi, biz de adaletimizle onu layık olduğu yere yazdık!”

Talebesinin gördüğü yazıyı zaten o anda hocası da görmüş ve şükür secdesine kapanmıştır. Ama ne kapanış! Bir daha doğrulamaz. Hocası orada ruhunu teslim eder.

Demek ki; kaderimizde ne yazılı olursa olsun biz bilmiyoruz. Bilmediğimiz bir mesele üzerinde fikir yürütüp kendimizi sıkıntıya sokamayız. Bizim görevimiz yüce yaratana dört başı mamur bir şekilde kulluk yapmaktır. Böyle bir kullukta insanı sıkıntılardan kurtarır.

İNSANLAR; ALLAH’IN TAKDİR ETTİĞİ KADERİ KENDİ İRADELERİYLE YAŞARLAR

Aşağıdaki ayette de görüleceği gibi, bir insan ölmemek için savaştan veya tedbir alınmasına

rağmen herhangi bir tehlikeden kaçsa, kendine ölüm yazılmışsa, insan kendi iradesiyle öleceği yere bir sebep vesile olur ve oraya gider. Kendi iradesiyle gittiği için sorumluluk ta kendine ait olur.

Allah Rasulü (s.a.v) şöyle buyuruyor: Allah Teâlâ bir kulun bir yerde ölümünü takdir buyurmuşsa mutlaka onun için orada bir ihtiyaç halk etmiştir. Oraya gider ve orada ölür. [11]

Hatta o kişinin ölümden kaçmak için başvurduğu her şey kaderinde bellidir ve her insan kaderindeki olayı yaşar. İşte Allah aşağıdaki ayette; insanları denemek ve onların kalplerini temizlemek için Uhud savaşını takdir ettiğini belirtmektedir.

“Sonra (Uhud savaşında içine düştüğünüz) o kederin ardından (Allah) üzerinize içinizden bir kısmını örtüp bürüyen bir güven, bir uyku indirdi. Bir kısmınız da kendi canlarının kaygısına düşmüştü. Allah’a karşı cahiliye zannı gibi gerçek dışı zanda bulunuyorlar; “Bu işte bizim hiçbir dahlimiz yok” diyorlardı.

De ki: “Bütün iş, Allah’ındır.” Onlar sana açıklayamadıklarını içlerinde saklıyorlar ve diyorlar ki: “Bu konuda bizim elimizde bir şey olsaydı, burada öldürülmezdik” diyorlardı. De ki: “Evlerinizde dahi olsaydınız, üzerlerine öldürülmesi yazılmış bulunanlar mutlaka yatacakları (öldürülecekleri) yerlere çıkıp gideceklerdi. Allah, bunu göğüslerinizdekini denemek, kalplerinizdekini arındırmak için yaptı. Allah, göğüslerin özünü (kalplerde olanı) bilir.” (Âl-i İmrân, 3/154).

---

[11] İbn Kesir, Tefsirû'l Kur'an'il Azim, c-3, lokman,34.

Ayette belirtildiği gibi İslamiyet'te niyetin büyük bir yeri vardır. "Ameller, niyetlere göredir." [12]

Uhûd Savaşı'nda yaşanan Kuzman olayı, buna ibretli bir misaldir. Şöyle ki: Kuzman, cesur biridir. Savaşta çok yararlılık gösterir. Hatta Uhûd harbi günü tek başına yedi sekiz tane müşrik öldürmüş idi. Resûlullah (s.a.v); Kuzman’ın gerçek yüzünü Cenab-ı Hakk’ın bildirmesiyle bildiği için, ölmezden önce onun Cehennem ehli olduğunu söylemiştir. Sahabeler; Efendimizin “O, cehennemliktir” sözünün manasını hâlâ anlamış değillerdi: Bunca, kahramanlık ve cesareti müslümanlar safında gösteren Kuzman, nasıl cehennemlik olabilirdi? Diye merak ediyorlardı.

Cehennem ehli olduğunu şu rivayetler ispatlamaktadır. Ağır yaralarının sızısıyla kıvranan Kuzman’a sahabeler: Vallahi bugün büyük cesaret gösterdin. Tebrikler ey Kuzman! Cenneti müjdeleriz sana! Diyerek tebrik ettiler. Kuzman: Ne müjdesi? Bütün erkekler Uhud'a savaşa gidince kadınların “savaş kaçkını” demeleri üzerine; kadınların hakaretini hazmedemediği için savaşa katıldığı veya ben ancak kavmimin şerefi ve hurma ağaçlarımıza zarar vermesinler diye çarpıştım. Yoksa çarpışmazdım. Daha sonra aldığı yaradan dolayı ağrıları şiddetlenince, yaşamdan ümidini keserek, bir ok alıp kolunun damarını keserek intihar ettiği rivayetler arasındadır. [13]

---

[12] Buhari, Bed'ül-Vahy, s-1; Tirmizi, Fedailu'l-Cihad, s-16.
[13] Buhari, Cihad, s-77. İbn Hişam, c-2, s-171; Taberî, c-3, s-26.

İbni İshâk orada şu ilaveyi verir: Onun intihar ettiği Peygamberimize bildirilince; "Ben, gerçek bir Peygamber olduğuma şehâdet ederim." dedi. [14]

Yine şu kıssa meselemize önemli bir ışık tutmaktadır. Hz. Süleyman (a.s)'ın hüküm sürdüğü devirlerde, bir adam koşa koşa saraya gelerek, Hz. Süleyman'ın huzuruna çıkar. Benzi sapsarı, korkudan tir tir titrer bir halde, Süleyman (a.s) kendisine yardım etmesini ister.

Hz. Süleyman bu adama sorar: "Ne oldu sana böyle? Seni bu kadar korkutan şey nedir?" Adamcağız nefes nefese: "Azrail bana öyle öfkeli baktı ki, canımı alacağından korktum. Koşup sana geldim." Hz. Süleyman, "Peki benden istediğin nedir?" der. Adamcağız, "Ey canları koruyan adaletli padişah! Senin hükmün rüzgâra geçer, emret de beni Hindistan'a götürsün. Belki o zaman canımı kurtarırım" der.

Süleyman Aleyhisselam rüzgâra, adamı istediği yere bırakmasını emreder. Rüzgâr adamı Hindistan'ın iç kesimlerinde bir yere uçurarak bırakır. Ertesi gün divan kurulur ve herkes Hz. Süleyman'ın huzurunda toplanır. Hz. Süleyman Azrail'e, "Dün bana bir adam geldi. Kendisine öfkeyle baktığını söyledi. O Müslümanı evinden barkından, çoluk çocuğundan uzaklaştırmak için mi öyle baktın? Sebebi nedir?" der.

Azrail, Ey Süleyman! Ben ona öfkeyle değil, şaşkınlıkla baktım. Çünkü Cenab-ı Hakk; bana, "O kulumun canını bugün Hindistan'da al" diye emir

---

[14] Müslim, s-105; Müsned, c-4, s-135; Taberânî, c-19, s-83.

buyurmuştu. Ben de o adamı burada görünce şaşırarak kendi kendime, bu adamın burada ne işi var? Yüzlerce kanadı olsa Hindistan'a varması çok zor dedim. Onun için adama tuhaf ve şaşkınlıkla baktım. Fakat Hindistan'a gittiğim zaman adamı orada buldum ve vazifemi yerine getirdim dedi. [15]

Demek ki! İnsan öleceği mahallede kendi iradesiyle gider ama nerede ne zaman öleceğini bilmez. Öleceği mahalle kendi iradesiyle bilmeden gittiği için içinde en ufak bir kuşku duymaz. İşte bu kuşku duymamanın verilmesi büyük bir nimettir, insanı kederden korumaktadır.

BAŞIMIZA GELEN KAZA BELA HASTALIK VE MUSİBETLER KADER MİDİR?

Kısaca cevaplayacak olursak, evet kaderdir.

Çevremize baktığımız zaman, başından kaza, bela, hastalık veya herhangi bir musibet geçirmeyen yoktur. Sapa sağlam ayakta durup dururken, bir anda ölen kimseye de pek rastlanmamıştır. Zaten dünya denilince aklımıza sebepler gelmektedir. Mucizeler hariç genellikle herşey bir sebebe bağlı olarak meydana gelir. Çünkü: Allah; genellikle kâinattaki her hadiseyi sebeplere bağlı olarak yaratır. Cenab-ı Hakk'ın yarattığı her şeyin bir illeti ve bir de hikmeti vardır. Dünyanın yaratmasının illeti canlıların yaşaması olarak düşünürsek bir hikmeti insanların imtihana tabi tutulmalarıdır. İşte ekseriyetle ölümler, herhangi bir sebebe bağlı olarak, hastalık veya kaza ile meydana gelmektedir.

---

[15] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî; Mesnevî, (950-964. Beyt).

Genellikle insanlar; kaza, bela, hastalık ve musibetlere giriftar oldukları zaman kaderi hatırlarlar. Bazıları, sadece doğal afetlerle ölümleri kader kabul ediyorlar. Yani; deprem, sel, yangın, kasırga veya birilerinin başına gökten meteor düşerek ölürse, işte o zaman; ne yapalım emir büyük yerden geldi, kader böyle imiş, yapılacak bir şey yok derler. Bazıları da; tedbire riayet etmedikleri için, kusurlarını da kadere yüklerler. Ya da; kaza ve kader meselesi iyi anlaşılamadığı için, bunun neresi kader veya kaderle ne alakası var deyip, bilinçsizce kaderi tenkit ederler. Bu açılardan bakıldığı zaman kaza ve kader mes'elesi bu hadiselerin neresinde ve doğrusu nedir? Ayet-i kerimeler ve hadis-i şerif'ler ışığında izah etmeye çalışalım.

Allah Teâlâ; kullarına verdiği imkânlar ölçüsünde, kullarının verilen musibetlere sabredip sabretmeyeceğini, emirlerine uyup uymayacağını, tevekkül edip etmeyeceğini dener, yani imtihan eder. İşte bu imtihan sonucuna göre sorumlu tutar, ona göre mükâfat veya ceza verir. Cenab-ı Hakk; aşağıdaki ayet-i kerimelerde şöyle buyuruyor.

"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) ile deneriz. (Bakara, 2/155). Ve "Her nefis ölümü tadıcıdır. Bir imtihan olarak sizi şerle de hayırla da deneriz. Ve ancak bize döndürüleceksiniz." (Enbiyâ, 21/35).

Bundan dolayıdır ki; Allah, kimseyi gücünün yetmeyeceği bir şeyle mükellef tutmaz. Kâinatta geçmişte ne kadar mevcudat yaratılmışsa, gelecekte

ne kadar mevcudat yaratılacaksa hepsi bir kadere göre görev ve sorumluluğunu sürdürmektedir. Bu kaderindeki plan ve programa göre de, eceli geldiği zaman yerine getirilmektedir.

İnsanlar ve cinlerin haricindeki bütün varlıklarda, imtihana tabi tutulma diye bir şey yoktur. Sadece kaderlerine yazılmış olan plan ve programa göre, nasıl saatin zamanı gösterdiği gibi görevlerini yerine getirmektedirler. Güneş yıllardır kaderinde belirtilen plan ve programda doğar ve batar; ısı ve ışık verir. Keza dünya da güneş gibi, kaderinde belirtilen plan ve programa göre kendi ekseni etrafında belirtilen hızla döner gece ve gündüz meydana gelir.

Yine dünya güneşin etrafında belirtilen hızla ilerlerler ve mevsimleri hâsıl eder. Aynı şekilde ağaçlar ve bitkilerde, zamanı geldiğinde çiçek açar meyve verir. Demek ki; bu varlıklarda olduğu gibi, diğer ne kadar mevcudat varsa hepsi, kaderinde belirlenmiş plan ve programa göre görevlerini yaparlar ve bu kadere göre de zamanı geldiğinde görevlerini sona erdirirler. Ama insanlar ve cinler bu mevcudattan farklı olarak, irade veya ihtiyar sahibi olmalarından dolayı, imtihana tabi tutulmaları diğer mevcudattan farklı olarak, kaza ve kader plan ve programları ise değişmektedir.

Başta belirttiğimiz gibi, başımızdan geçen kaza, bela, hastalık ve musibetleri; kaza ve kader plan ve programı çerçevesinde olmadığını kabul edecek olursak, bu sefer kaza ve kaderi ne ile izah edebiliriz? O zaman başımızdan geçen kaza, bela, hastalık ve musibetler tesadüfen mi oluyor?

Veya bazı sebeplerden dolayı mı başımıza geliyor? Diyeceğiz. Bu olayların kaderle hiç alakası yok mu? Başımıza gelen kaza, bela, hastalık ve musibetleri önceden bilip yazamayan ve takdir edemeyen bir ilah düşünülebilir mi? O zaman böyle bir ilahın insanlardan ne farkı kalır?
Hâlbuki aşağıdaki ayet-i
kerimeler Allah'ın "Allâmü'l-guyûb" olduğunu ispat etmektedir.

De ki: "Rabbim hakkı ortaya koyar. O, gaybları en iyi bilendir." (Sebe, 34/48); yine, De ki: “Göklerde ve yerde gaybı Allah'tan başka bilen yoktur.” (Neml, 27/65) ve yine bir başka ayet-i kerimede, "O öyle Allah'tır ki; O'ndan başka ilah yoktur. Gaybı ve şehadeti hakkıyla bilendir. O Rahmandır, Rahimdir." (Haşir, 59/22) buyurmaktadır.

"Allâmü'l-guyûb" demek; bütün gaybları en iyi bilen demektir. Gerek önceden vukûu bulmuş olsun, gerekse gelecekte vukûu bulacak olsun; ezelden ebede kadar meydana gelmiş ve gelecek her şeyi en iyi bilen demektir. Gaybları en iyi
bilmek; Allah'ın ilim sıfatının bir gereğidir. Çünkü: "Gaybın anahtarları O'nun katındadır, onları ancak o bilir. Karada ve denizde olanı bilir. Düşen yaprağı, yerin karanlıklarında olan taneyi, yaş kuru ne varsa hepsini O bilir. Ancak, bunlar apaçık kitaptadır." (En'âm, 6/59).

Demek ki; O'nun ilmi her şeyi kuşatmıştır. O'nun ilminin dışında hiç bir şey meydana gelemez. Başımıza gelen kaza, bela, hastalık ve musibetleri, Allah; önceden bilmiş, belirli bir plan ve program

çerçevesinde kader defterimize de yazmıştır. Bizde bu yazılan kader defterinden habersiz olarak, bu kader defterindeki plan ve programa göre yaşamaktayız.

Şunu da unutmamalı; nasıl olsa Allah kaderimizi yazmış, Allah'ın yazdığı kader de değişmeyeceğine göre; kaza, bela, hastalık ve musibetleri zaten yaşayacağız, o zaman bizim ne suçumuz var diyerek, suçu kaderimize yükleyemeyiz. Allah'ın; ilim sıfatıyla kaderimizi bilip yazması, bize herhangi bir baskı uygulamaz. Zaten, ilim sıfatı insanları zorlayıcı bir etken de değildir.

Çünkü: Allah'ın ilim sıfatıyla bilip yazdığı kaderi zaten biz bilmiyoruz. Bizim bilmediğimiz yazılmış kaderimizden ve aynı zamanda kendi irade veya ihtiyarimizle yaptığımız tercihlerden dolayı, Allah'ı nasıl sorumlu tutabiliriz? Yapacağımız herhangi bir işi, işimize gelirse yaparız işimize gelmezse yapmayız. Allah Teâla; insanlara iyi tercih yapsın diye; akıl, iz'an, idrak, irade veya ihtiyar vererek, kitapları kılavuz, peygamberleri rehber kılmıştır. Bundan dolayı insanlar yapacağı tercihlerden sorumludur. Muhakkak ki; bu yaptığı tercihlere göre de mükâfat veya ceza görecektir.

Kader meselesinde en önemli şey, insanın hür iradesiyle yaptığı tercihlerden dolayı mesul olmasıdır. Bu meseleyi açıklamak için, muzip bir adamın şaka olsun diye yaptığı ve küçük bir hareketinin neye mal olduğu anlatarak aydınlatmaya çalışalım.

Vaktiyle bir adam; çocukluğunda çok sevdiği koç sevgisini tatmin etmek için, müstakil olan evinin

bahçesinde bir koç besliyor. Evin bahçesindeki çimler üzerine bir kazık çakmış, koçu da o kazığa bağlamış, koç o çimlerden yiyerek günlerini geçiriyor.

Bu adamın koç sevgisini bilen ve koçun da bahçede kazığa bağlı olduğunu gören muzip bir komşu, bahçeye giriyor ve koçun kazığını yerinden söküyor, kazıkta bağlı gibi görünmesi için, tekrar kazığı gevşek vaziyette yerine sokuyor. Koç, kazığın etrafında sağa sola ot yemek için uzanırken, kazık yerinden çıkıyor. Koç bahçede dolaşmaya başlıyor.

Evin hanımı da evde temizlik yapmak için evin kapı ve pencerelerini açmış. Evin giriş kapısının hemen karşısında, hanımın babasından kalma çok değerli antika aynası varmış. Koç açık kapıdan içeriye giriyor. Bakıyor ki; karşıda bir koç var. Antika aynada gördüğü koça öyle bir kafa atar ki, koca antika ayna param parça olur. Evin hanımı gürültüyü duyar duymaz oraya gelir. Bakar ki; babasından kalma antika ayna param parça olmuş. Çok üzülür ve bir komşusunu çağırır, o öfkeyle koçu kestirir.

Akşamüzeri eve bey gelir, koçu ve antika aynayı yerlerinde göremeyince merak eder ve hanımına sorar. Hanım olup biteni kocasına anlatır. Bey; hanımına benim sevdiğim koçu nasıl kestirirsin? Der. Hanımda; babamdan kalan canım antika aynayı param parça etti der. Bunun üzerine adam tabancasını alır ve o öfkeyle hanımını vurur ve hanımı oracıkta can verir. Bunun üzerine haberi duyan hanımın kardeşleri devreye girer, kavga kargaşa sonucu bu sefer de onlar kız kardeşinin

kocasını vururlar, evin beyi de ölür. Bu olay üzerine polis gelir, suçlular hapse götürülür, ölenler de mezara konulur.

Bu kadar hadiseden sonra, koçun ipini gevşeten muzip adam, kendi kendine benim ne suçum olabilir ki! Ben sadece koçun kazığını gevşetmiştim.

Şimdi soruyorum! Bu hadisede suçlu kim? Şaka olsun diye koçun kazığını gevşeten muzip adam mı? Evinin bahçesinde zevk için koç besleyip, hanımını öldüren bey mi? Babasından kalma çok değerli bir antika ayna için, eşinin sevdiği koçu kestiren hanım mı? Kız kardeşinin kocasını öldüren kardeşler mi?

Yoksa: Faraza âlim bir zat bulunsun, böyle bir olayın olacağını önceden bilip yazdığını düşünelim. Bu âlim zat; o mahalli ve insanları çok iyi tanısın, onların tercihini nasıl kullanacağını iç ve dış hallerine vakıf olsun, aynı zamanda bu olayı yaşayanları imtihan etmekle görevli ve önceden kimsenin hiçbir zaman hiçbir şeyine karışmayacağını da bildirmiş olsun.

Bu âlim zat; imtihan etmekle görevini ve bu yönde sorumluluğunu yerine getirse, böyle bir olayın olacağını da önceden bilip yazsa, böyle bir yazıdan da; olayı yaşayanların haberi olmadan yaşasalar, bu olayı önceden bilip yazan âlim zat mı suçludur?

Kısaca şunu söyleyebiliriz. Böyle bir olayı yaşayanlar tercihlerini kötü yönde kullandıkları için, yaşadıkları olaydan değişik ölçülerde sorumlulukları

vardır. Böyle bir olayın olacağını önceden bilip yazan âlim zatı suçlayamayız. Yalnız şöyle bir itirazda bulunulabilir. Âlim zat mademki böyle bir olayın olacağını önceden bilip yazmış, bu acı olayı yaşayanları önceden ikaz edip engellemesi gerekmez miydi?

Cevap olarak deriz ki: Engellenmesi doğru değildir. Dilerse lütfuyla engelleyebilir. Ama burası imtihan diyarı olduğu için, iyi ile kötü tefrik edilmesi gerekir. Bundan dolayı insanların iradeleri serbest bırakılmıştır. İnsanlar, iradeleriyle yaptıkları iyi veya kötü tercihlerden sorumlu olması için, insanların iradesinin engellenmesi doğru değildir.

Demek ki: Allah Teâla; bütün gaybları çok iyi bildiği için, bütün mahlûkatın geçmiş ve gelecekteki ahvallerini kader defterine yazmıştır. İnsanlar ise bu yazılan kaderlerini bilmezler. Bilmedikleri bu kaderi, hiçbir baskıya maruz kalmadan, kendi hür iradeleriyle tercih yaparak, o fiillere maruz kalırlar ve yaşarlar. Sadece ve sadece; insanların kendi hür iradeleriyle kullandığı tercihe uygun olarak, Allah Teâla o fiili yaratır. İşte Allah Teâla; o fiilin, kılavuz olarak indirilen kitaplara ve rehber olarak gönderilen peygamberlerin ikazlarına uyup uymamalarına paralel olarak, mükâfat veya ceza verir.

Bundan dolayıdır ki: Kitaplar kılavuzluğunda ve peygamberler rehberliğinde daima ikazlar yapılmasına rağmen, insan kendi hür iradesiyle kullandığı tercihlerden dolayı, başına gelen kaza,

bela, hastalık ve musibetler kader değildir diyebilir mi?

Kader değildir derse, kaderi tenkit etmiş olmaz mı? Muhakkak ki; kaderi tenkit etmiş olur. İşte bunlardan dolayıdır ki; insanların yaşadığı kaza, bela, hastalık ve musibetler kaderdir.

Dikkat etmemiz gereken en önemli noktalar şunlardır:.

Yaşadığımız kaza, bela, hastalık ve musibetler sonucu meydana gelen sorumlulukları, gaybları çok iyi bilen Cenab-ı Hakk'ın; önceden yazmış olduğu kadere yükleyemeyiz.

Hiçbir zaman, insan kendini temize çıkarıp sorumluluktan kurtaramaz. Aynı zamanda insanlar; kendi hür iradeleriyle yaptıkları tercihlerle oluşan kaderi ile alt alta veya üst üste örtüşen Cenab-ı Hakk'ın önceden yazmış olduğu kaderden tamamen sorumludur.

Şu da unutulmamalı: Belâ ve musibetlere uğramakta, hasta ve özürlü olmakta cüz'i bir kısım zararlar olsa bile, bunların sonucu itibariyle fevkalâde yararları vardır. Bazen terbiye gayesiyle veya yaptığı yaramazlıktan dolayı çocuğumuza kızarız hatta canını yakarız.

Çünkü gelecekte büyük fayda için az bir zarar olan terbiye kurallarını uygularız. İşte insan; belâ, musibet ve hastalığa duçar olmakla veya özürlü olmakla, üzerindeki manevi kirlerden arınarak Cennet'e ehil bir mübarek varlık olur. Böyle bir netice için bu kadar da ikazlar normaldir.

Allah; canımızı, malımızı, evladı iyalimizi alır ama sonucunda birçok mükâfatlar verir. Çünkü: Az alıp çok vermek, Allah'ın şanındandır.

Belâ, musibet ve hastalığa duçar olduğumuzda veya özürlülük hâsıl olduğunda sabır ve tahammül göstermeliyiz. Sabır ve tahammül göstermek, kişinin derecesini de artırır. Aynı zamanda insanlara nimetlerin kadrini öğretir ve şükür yolunu açar. Hasta bir kişi sıhhatin kıymetini daha iyi idrak edip şükreder.

Birde şunları belirtmekte yarar vardır. Belâ, musibet ve hastalığa yakalanma veya özürlülük hali, ayrı bir sabır imtihanıdır. Bu imtihanı kaybeden insanlar, kadere itiraz etme tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar.

İnsan bu halini sadece Cenab-ı Hakk'a şikâyet edebilir. Bu şikâyet sabrına zarar vermez. Cenab-ı Hakk'tan başkasına şikâyet etmemelidir. Bundan dolayıdır ki: Kaderin her şeyi güzeldir, hayırdır.

Başta belirttiğimiz gibi, başımızdan geçen kaza, bela, hastalık ve musibetleri; kaza ve kader plan ve programı çerçevesinde olduğunu düşünmeliyiz. Hayr ve şerrin Cenab-ı Hakk'ın tasarrufunda olduğunu düşünüp, sabır gösterip, gelecek günlere ümitle bakarak kederden kurtulmalıyız.

ŞEYTANLAR NİÇİN YARATILIP İCAD EDİLMİŞ?

Şerrin yaratılması şer; kabahatin yaratılması kabahat değil midir? Şerlerin yaratılmasının, hikmeti nedir?

Cevap olarak deriz ki: Şerrin yaratılması şer değil, belki şerri kesp etmek şerdir. Çünkü bir şeyi yaratmanın ve icat etmenin gayesi, neticelere bakmak içindir. İşte kespte, hususî bir mübaşeret ve girişim olduğu için, hususî olan neticelere bakar.

Meselâ: Yağmurun yağmasının binlerce neticeleri vardır. Her yönüyle faydalı ve güzeldir. Bazı insanlar kendi iradelerini kötü yönde kullansalar ve yağmura karşı tedbirsiz davransalar, tedbirsizliği sonucu da yağmurdan zarar görseler. Yağmurun icadı ve yağması rahmet değildir, diyebilirler mi? Diyemezler, diyemedikleri gibi; yağmurun yaratılması ve yağması şerdir diye hükmedemezler. O insanlar kendi iradelerini kötü yönde kullanmaları ve tedbirsiz davranmaları sonucunda, kendi kespleriyle yani, iradelerini kötü yöne kullanarak zararı kendileri celp edip kazanarak, yağmurdan zarar gördükleri için, onlar hakkında yağmur şer olmuştur.

Ateşin yaratılmasında da birçok faydalar vardır. Ateşle ısınırız, yemeğimizi pişiririz. Demek ki; ateşin yaratılması hayırdır. Fakat bazıları ateşten istifade ederlerken dikkatsizliği sonucu zarar kesb edip ateşten zarar görseler, Ateşin yaratılması şerdir diyemezler. Çünkü ateş bazılarının dikkatsizliği sonucu yanmaları için yaratılmamıştır. Belki onlar, kendi dikkatsizliği ve kendi ihtiyarlarını kötü yönde kullanmaları sonucunda, yemeklerini pişirdiği ateşe ellerini sokarak elleri yanıp zarar gördüler. Sonucunda da kendilerine hizmetkâr olan o ateşi kendilerine düşman ettiler.

Velhasıl: Birçok hayr için, az bir şer işlenir. Eğer az bir şer olmasın diye o az şer terkedilirse, birçok hayırla neticelenecek bir iş, o vakit az bir şerri işlemeyerek birçok şerre kapı açmış olur.

Meselâ: Cihada asker sevk edilirken elbette azda olsa bazı maddî ve bedenî zarar olduğu için şer gibi görünebilir. Fakat o cihatta birçok hayr var ki, İslâm küffarın istilasından kurtulur. Eğer o az bir şer için cihat terkedilse, o vakit birçok hayr gittikten sonra, yerine birçok şer gelir. İşte bu hareketle zulmü davet etmiş oluruz.

Yine: kangren olmuş ve kesilmesi lâzım gelen bir parmağın kesilmesi hayırdır, iyidir; hâlbuki zahiren bir şerdir. Parmak kesilmezse, el kesilir; bu seferde el kesilmeyerek büyük bir şer işlenmiş olur.

İşte kâinattaki şerlerin, zararların, beliyyelerin ve şeytanların ve muzırların halk ve icatları, şer ve çirkin değildir. Çünkü: Birçok mühim neticeler için yaratılmışlardır.

Meselâ: Melaikelere şeytanlar musallat olmadıkları için, terakki edip makamlarında değişme diye bir şey yoktur, makamları sabittir. Hayvanlarda da aynı şekilde şeytanlar musallat olmadıkları için, mertebeleri sabittir.

İnsanlarda ise böyle değildir, mertebeleri en aşağı tabakadan en üst tabakaya kadar değişmektedir. Nemrutlardan, firavunlardan tut, tâ evliya ve enbiyaya kadar mertebeleri değişmektedir. [16]

---

[16] Bediüzzaman, Mektubat, s-72.

Şeytanın yaratılması şer değildir. Bizim şeytanın telkinlerine uymamız şerdir. Şeytanın telkinlerini dinlemeyerek kendimizi sıkıntıdan koruyabiliriz.

NEDEN SEYYİE BİR; HASENA ON VEYA BAZEN YEDİ YÜZ YAZILIR?

Cenab-ı Hakk; rahmet ve merhametinin mükemmelliği yanında, şefkat ve merhametini lütuf ve ihsan ederken, rahmet, şefkat ve merhametinin en yüksek seviyede olmasından dolayıdır.

Yine Cenab-ı Hakk "Azabıma, kimi dilersem onu uğratırım; rahmetim ise her şeyi kapsamıştır." (A'râf, 7/156), buyurmaktadır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v), bu ayeti şöyle tefsir ediyor: Cenab-ı Hakk mahlûkatı yarattığı vakit, kendi nezdinde arşın üstünde bulunan kitabına kendisi için "Muhakkak benim rahmetim gazabıma galip gelmiştir yazmıştır," buyurmaktadır.

Aynı manayı ifade eden farklı lafızdaki başka bir hadis-i şerif'te Peygamberimiz Efendimiz; "Allah mahlûkatı yaratmadan evvel rahmetinin gazabına sebkat ettiği, onun önünde olduğu yazılıydı" [17] buyurmuştur.

Cenab-ı Hakk'ın; o engin rahmet ve merhametinden sual olunmaz derler. İnsanların işlemiş olduğu amellere on mislinden başlayıp, daha büyük katlara kadar mükâfat; kötülüklere de kendi misli ile ceza verileceği ayetlerle de sabittir.

---

[17] Buhârî; Tevhit, s-55. Müslim; Tevbe, s-15.

On misli hükmü şu ayete dayanmaktadır. “Kim bir iyilik ile gelirse, ona on katı verilir. Kim de bir kötülük ile gelirse, yalnızca onun karşılığı ile cezalandırılır ve hiçbirine haksızlık edilmez.” (Enam, 6/160).

Yedi yüz misli hükmü ise şu ayetin işaretiyledir: “Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, her biri yüz taneye sahip yedi basak bitiren bir tohum tanesine benzer. Allah, dilediğine kat kat fazla verir Allah, rahmeti bol olan ve her şeyi bilendir.” (Bakara, 2/261).

Ayet-i kerimede işaret edildiği gibi, bir tane tohumdan yedi başak çıkıyor, her başakta da yüz tane zahire olduğuna göre, yedi başak yüzer tane zahireden yedi yüz tane zahire vermiş oluyor.

Demek ki Cenab-ı Hakk; bir adet tohumdan yedi yüz tane zahire verdiğine göre, yapılan iyiliklere lütfuyla yedi yüz hatta yüzbinler verebilir.

Yine bir hadis-i şerif’te Peygamber Efendimiz (s.a.v) şöyle buyuruyor: “Biriniz İslâm'a girişini güzel yaparsa, yapacağı her bir hasene, kendisi lehine on mislinden yedi yüz katına kadar büyük derecelerle yazılır; yapacağı her bir seyyie ise, ancak kendi misli ile yazılır” [18] buyurmuştur.

Cenab-ı Hakk’ın rahmet ve merhamet ve şefkati sonsuzdur. Cenab-ı Hakk’ın rahmet ve merhamet ve şefkati celp edecek ameller işleyerek, gelecekten ümitli oluruz ve kederden de kurtulabiliriz.

---

[18] Sofuoğlu Mehmed, Sahih-i Buhari ve Tercemesi, c-1, s-94.

KISA BİR ÖMÜRDE, BELİRLİ GÜNAHLARA KARŞILIK, SINIRSIZ BİR CEZA VE SOSUZ BİR CEHENNEM AZABI NASIL ADALET OLUR?

Küfür ve dalalet yolunda gidenlerin işlemiş oldukları suç, hukuka daimi olarak yapılan bir tecavüz ve sonsuz bir cinayettir. Aynı zamanda umum mevcudatın vazifelerini ve işlemiş oldukları amellerini inkâr etmektir. Kâinatın yaratılmasının en büyük gayesi, kâinatta bulunan her şeyi idare ve terbiye eden Allah'a karşı, iman ve itaatle mukabelede bulunmaktır. Hâlbuki: Küfür ve dalâlet ehli ise; kâinatta bulunan her şeyi idare ve terbiye eden Allah'a küfürde bulunarak, O'nu inkâr etmektedir. Allah'a küfürde bulunmak ve O'nu inkâr etmek ise; kâinatın yaratılmasının en büyük gayesi ve onların en büyük meyveleri olan baki amellerini reddetmektir. Umum mahlûkatın meyveleri ve amellerini reddetmek, onların hukukuna en büyük tecavüzdür. İşte bundan dolayı deniliyor ki: Küfür ve dalalet yolunda gidenlerin, kısa bir ömürde işlemiş suçlara karşılık, sınırsız bir ceza ve sosuz bir cehennem azabı adalettir.

Mesela: Bir kişi kasıtlı olarak masum birisini tüfekle vurup öldürse, dünya kanunlarına göre cezası ömür boyu dediğimiz müebbet hapsidir. Katil bu işi, bir iki saniyede hatta az bir güçle yapar. Ama masum bir kişinin katili olduğu için, ömrünün sonuna kadar hapse müstahak olur. Şimdi bu katili düşünelim. Katil dese ki; masum kişiyi ben öldürmedim, sadece tüfeğin tetiğini çektim suç işleyen varsa tüfektir. Benim gücüm o kurşunu o mesafeye o hızla atmaya yetmez dese, acaba suçtan

kurtulabilir mi? Veya katil; ben bu işi bir iki saniye içinde yaptım, verilen bu kadar ceza ve hapis haksızlıktır, diyebilir mi? Diyemez. Çünkü: Katil; kısa bir zamanda az bir güçle, sadece tüfeğin tetiğini çekmekle, namludaki kurşunun o masum kişiyi öldüreceğini biliyordu. Katil; o masum kişinin öleceğini bildiği için katillikten ve bir ömür boyu ceza ve hapisten kurtulamaz.

Şimdi gelelim meselemize: Dünya kanunlarına göre, kasıtlı olarak masum birinin tüfekle vurulup öldürülmesi, bir iki saniye içinde az bir güçle yapılmasına rağmen, bir ömür müebbet hapis veriliyor. Hakkı savunan herkes, böyle bir adalet ve hukuka karşı çıkmıyor, bilakis doğru olduğunu söylüyorlar. Öylede; bir ömür boyunca, bütün gücüyle hakkı görmemiş, görmediği gibi bütün gerçekleri de yalanlayıp, üstüne bir de iftira atarak, ömrünün sonuna kadar cinayet işlemiş bir kişinin, ahirette ceza olarak sonsuz bir azâb ve sonsuz bir hapis verilmesi haksızlık olur mu? Haksızlık olmaz. Çünkü: Küfür; kâinattaki bütün mevcudatı hakir görmektir, kıymetlerini aşağı düşürmektir. Mükemmel bir san’at eseri olarak yaratılmış olan bütün mevcudat, Allah’ın varlığına birliğine şehadet etmelerine rağmen, küfür içerisinde giden bir insan, onların şehadetlerini tekzip etmektedir. Aynı zamanda; kâinatta bulunan bütün mevcudat, Allah’ın güzel isimlerinin birer aynası olmasına rağmen o aynaları yalanlayıp hakikatleri karartmaktır.

Bundan dolayıdır ki: Kâfir; Allah’ın insana vermiş olduğu aklı ve iradeyi kötüye kullandığı ve

kâinatta bulunan bütün mevcudatın hakkına ve hukukuna tecavüz ettiği için, haklıya hakkını kat kat veren Allah; en masumun hakkını suçludan adil bir şekilde almak için, kâfirleri ebedî Cehenneme atması haktır ve adalettir. Küfür; sınırsız bir şekilde hukuka tecavüz olduğu için sayısız bir cinayettir. Sayısız cinayet sonsuz azâbı gerekli kılar.

Cenab-ı Hakk'ın affedeceği günahlar olduğu gibi şarta bağlı affedeceği günahlar vardır. Birde ayette bildirildiği gibi: Şüphesiz ki Allah, kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz. Bunun (şirk) dışında kalanları dilediği kimse için bağışlar. Kim de Allah'a şirk koşarsa, hiç şüphesiz büyük bir günahla iftirada bulunmuş olur. (Nisâ; 4/48). Cenab-ı Hakk; kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz.

İşte kısa bir ömürde, belirli günahlara karşılık, sınırsız bir ceza ve sosuz bir cehennem azabı şirk ve bu seviyede bulunan günahlaradır. Bizde ebedi bir azaba düşmemek için, bu gibi günahlardan kendimizi korumalıyız.

CEHENNEM AMELİN KARŞILIĞI MIDIR? CENNET İSE FAZL-I İLAHÎ MİDİR?

Unutulmamalı ki; hayır ve sevaplar vücudi varlıklar olmakla beraber, şerler ve günahlar vücudi varlıklar değillerdir.

Şöyle ki: Allah insana sonsuz nimet ve ihsanlarda bulunmuştur. İnsanın bu sonsuz nimet ve ihsanların şükrünü eda etmesi mümkün değildir. Çünkü: İnsan fıtraten gayet zayıf yaratılmasına rağmen, başına birçok sıkıntı gelir ve ona tesir eder bu sıkıntılardan elem çeker. Hem gayet âcizdir.

Hâlbuki belaları ve düşmanları pek çoktur. Hem gayet fakir ama emeli kadar da ihtiyaçları vardır. Hem zevkine sefasına düşkün olmasına rağmen bir o kadarda tembel ve güçsüzdür. Sevdiği, ünsiyet ettiği şeylerin zeval ve firakı, mütemadiyen onu incitiyor. Hem akıl ona yüksek maksatlar ve bâki meyveler gösteriyor. Hâlbuki insanın eli kısa, ömrü kısa, iktidarı kısa, sabrı kısadır.

Durum bu iken, insana verilen bu kadar nimetlerin şükrünü eda etmekten aciz kalırken, gelecekte verilecek cenneti ameliyle kazanması imkânsızdır. Mesela Allah insanı yoklukta bırakmayıp, varlık nimetine kavuşturmuştur. Varlıklar arasında cansız bırakmayıp, hayat nimeti verip canlı kılmıştır. Canlılar içinde ruhsuz bırakmayıp, ruh nimetini vermiştir. Ruhlular içinde şuursuz ve akılsız bırakmayıp, akıl ve şuur nimetini ihsan etmiştir. Akıl ve şuurlular içinde insan kılmıştır. İnsanlar içerisinde de hidayet ve iman nimetini vermiştir. Sayılan bu nimetlerin hepsi şükür ve ibadet ister. İnsan verilen bu kadar nimetlerden kaçının şükrünü eda edip, cenneti hak edebilir. İşte bundan dolayıdır ki; hiçbir kimse ameliyle Cenneti hak edemez. Cennet hiçbir insanın amelinin karşılığı değildir. Ancak; Allah'ın kereminden, fazlından ihsanından bir ikramdır.

Yine insanın yaptığı ibadetlerde hissesi cüz'idir. Çünkü insanın yaptığı ibadetlerde muvaffak olması ekseriyetle Allah'a aittir. İnsanın görevi ve gücü sadece cüz-i irade ile talep etmektir. Yani insan talep ediyor, Allah da bu talebi meşiet-i İlahiyesi gereği yaratıyor. Ayeti kerimede belirtildiği gibi

“Sizi de, sizin yaptıklarınızı yaratan Allah’tır” oluğuna göre; insan ameli ile Cenneti hak edemez.

Cehennem ise insanın ameli neticesidir. Çünkü Cehenneme götüren şerler ve günahlar, sevaplar ve hayırlar gibi vücudi varlıklar değillerdir. Cüz-i irademizi kötü yönde kullandığımız takdirde, şerler ve günahlar meydana gelir. Şerler ve günahlar ise varlık sınıfından olmayan ve tahribat cinsinden olan şeylerdir.

Mesela: Bir çam ormanı yüzlerce senede yetiştirilip vücuda getirilir. Yüzlerce senede vücuda getirilen çam ormanı, bir kibrit ile yanar kül olur ve yok olur gider. İşte çam ormanını yetiştirip vücuda gelmesine sebep olmak, sevap ve hayır ameli işlemek demektir. Çam ormanını yakıp kül edip, yok olmasının faili olmak, şer ve günah ameli işlemek demektir.

İnsanın hayırda eli ve hissesi kısa ve dar, şer ve günahlarda ise hisse ve eli uzun ve geniş denmesi bundan dolayıdır. İnsan tahribatta ve şerde işi yapan faildir. Sevap ve iyiliklerde ise sebep olandır.

Onun için bir şerre, bin günah yazılması adalet iken, Allah af ve fazlından bir yazıyor, sevaba bir sevap yazılmaması gerekirken, ihsan ve ikramından bire on, bazen de bire yedi yüz, hatta bire yüz bin yazıyor.

İşte bunlardan dolayı Cehennem amelin karşılığıdır. Cennet fazl-ı ilahîdir.

GÜZELLİKLER ALLAH'TANDIR; KÖTÜLÜKLER İSE İNSANIN KENDİ NEFSİNDENDİR

“Sana isâbet eden her iyilik Allah’tandır; sana isâbet eden her kötülük ise nefsindendir.” (Nisâ, 4/79). Güzellikler dediğimiz hasenat vücudi varlıklardır. Yani; yaratılarak vücut bulan varlıklar olup, insandaki cüz-i iradenin kapasitesi ve gücü onlara muktedir olmaya yetmez. İnsan hasenelerde hakiki fail olamaz.

Zaten insanın nefs-i emmâresi dediğimiz, insanları kötülüğe sevk eden nefis gücü, yapılan hasenata taraftar değildir. Rahmet-i İlahiye; meşiet-i İlahiyesiyle hasenatı ister ve Kudret-i Rabbaniye o hasenatı îcâd eder.

Yalnız insan iman ile arzu ile niyet ile sahip olur. O hasenata sahip olduktan sonra da, insana daha evvelce verilmiş olan vücut ve iman nimetleri gibi, Cenab-ı Hakk’ın; vermiş olduğu sosuz İlahi nimetlere şükür içindir.

“Allah'ın sana lütfu ve merhameti olmasaydı onlardan bir kısmı seni bile; vereceğin hükümde doğrudan saptırmayı planlamışlardı. Oysa onlar yalnız kendilerini saptırırlar, sana da asla zarar veremezler. Nasıl yapabilirler ki Allah sana kitap (Kur'an) ve hikmet indirmekte ve bilmediklerini sana bildirmektedir. Allah'ın senin üzerinde bulunan lütfu çok büyüktür.” (Nisâ, 4/113).

“Kim dünya nimeti isterse, bilsin ki, dünya nimeti de, ahiret nimeti de Allah'ın katındadır. Allah her şeyi işitir ve görür.” (Nisâ, 4/134).

Kötülükler denen seyyiat ise; var olan özellikleri örtüp yok ediyor demektir. İnsanda îcâd edemeyen bir cüz-i irade vardır. Bu cüz-i irade

sadece ve sadece bir şeye meyleder, Cenab-ı Hakk'ta; meşiet-i İlahiyesi gereği o şeyi yaratır. İnsan da; bu cüz-i iradenin meylinden dolayı o şeyi kesbeder.

İşte insan; bu kesbinden dolayı müthiş tahribata ve şerlere sebebiyet verdiği gibi; o kesbin neticesinden hâsıl olan seyyyiatın mesuliyetini çeker. Çünkü onu insanın kendi nefsi istedi ve kendi kesbiyle sebebiyet verdi.

Şer, onun bütün vazifesini ortadan kaldırıp yok ettiği için, insan ona fail oldu, Cenab-ı Hakk'ta o şeyi halk etti. Elbette o sayısız cinayetin mesuliyetini sonsuz bir azâb çekmeye insanın nefsi müstahak olur.

Demek ki; seyyiatta sebep sadece insanın nefsidir, cezalara müstahak olanda muhakkak insanın nefsidir. Hal bu olunca; nefsimize seyyiat işletmeyip, Cenab-ı Hakk'tan da; iyilik ve güzellik talebinde bulunarak kendimizi sıkıntıdan kederden kurtarmalıyız.

ALLAH'IN İBADETLERİMİZE NE İHTİYACI VAR

Çok defa bu gibi veya buna benzer sorulara muhatap olmuşuzdur. İbadetlere ne gereği var veya Cenab-ı Hakk'ın bizim ibadetimize ne ihtiyacı var ki, Kur'an'da ısrarla ibadeti terk edeni şiddetli bir şekilde ikaz edip, Cehennem gibi dehşetli bir ceza ile tehdit ediyor. Dünya menfaati açısından kimseye herhangi bir fayda veya zararı görülmemesine rağmen, insanların huzur ve sükûnunu sağlayan Kur'an, neden insanları bu kadar uyarıyor?

Evet, Cenab-ı Hakk senin ibadetine, belki hiçbir şeye muhtaç değil. Fakat sen ibadete muhtaçsın ve manen hastasın. Acaba bir hasta, o hastalık hakkında, şefkatli bir hekimin ona şifalı ilâçları içirmek hususunda ettiği ısrara mukabil, hekime dese: "Senin ne ihtiyacın var, bana böyle ısrar ediyorsun?" Ne kadar manasız olduğunu anlarsın.

İbadetin terk edilmemesinden dolayı, Kur'an'ın yaptığı şiddetli tehdidat ve dehşetli cezalar ise: Nasıl ki bir padişah, raiyetinin hukukunu muhafaza etmek için; raiyetinin hukukuna zarar veren bir adamın hatasına göre şiddetli cezaya çarptırır.

İşte aynen bunun gibi; ibadeti ve namazı terk eden adam, Cenab-ı Hakk'ın raiyeti hükmünde olan mevcudatın hukukuna ehemmiyetli bir tecavüz ve manevî bir zulüm eder.

Çünkü: Bütün mevcudat; yaratıcısı olan Cenab-ı Hakk'a yönelerek, tesbih ve ibadet ile tezahürde bulunurlar. İşte o mevcudat tesbih ve ibadet noktasında, her biri birer en yüksek makamda bulunan Cenab-ı Hakk tarafından gönderilmiş bir mektup ve Cenab-ı Hakk'ın isimlerinin birer âyinesidir.

İşte ibadeti terk eden, mevcudatın ibadetini görmez ve göremez, belki de inkâr eder. O mevcudatı yüksek makamlarından aşağı derecelere düşürdüğü için ve aynı zamanda ehemmiyetsiz, vazifesiz, camid, perişan bir vaziyette telakki ettiğinden, mevcudatı tahkir ederek, mükemmelliğini inkâr ederek hakkına tecavüz etmiş olur.

Evet, herkes kâinatı kendi âyinesiyle görür. Cenab-ı Hakk insanı kâinat için bir mikyas, bir mizan suretinde yaratmıştır. Her insan için, bu âlemden hususî bir âlem vermiş. O âlemin rengini, o insanın kalbînin itikadına göre gösteriyor.

Meselâ: Gayet me'yus ve matemli olarak ağlayan bir insan, mevcudatı ağlar ve me'yus suretinde görür. Gayet sürurlu ve neşeli, müjdeli bir şekilde gülen bir adam, kâinatı neşeli, güler görür.

Tefekkür eden ve ciddî bir surette ibadet ve tesbih eden adam, mevcudatın hakikatte de mevcut ve muhakkak olan ibadet ve tesbihatlarını, bir derece keşfeder ve görür. Gafletle veya inkârla ibadeti terk eden adam ise; mevcudatı, mükemmel olan hakikate zıt ve muhalif surette tevehhüm eder ve manen onların hukukuna tecavüz eder.

Hem o ibadeti terk eden kişi kendine sahip olmadığı için ki; kendinin de sahibi Allah’tır. İşte ibadeti terk eden kişi, Allah’ın bir abdi olan ve kendisine verilen nefise zulmeder. O kulun sahibi Allah, o nefis denilen abdinin hakkını, onun kulun nefs-i emmaresinden almak için, dehşetli tehdid eder.

Hem hilkatin neticesi ve fıtratın gayesi olan ibadeti terk ettiğinden, hikmet-i İlahiye ve meşiet-i Rabbaniyeye karşı bir tecavüz hükmüne geçer. Onun için cezaya çarpılır.

Elhasıl: İbadeti terk eden, hem kendi nefsine zulmeder; nefsi ise, Cenab-ı Hakk'ın abdi ve memlukıdür. Hem kâinattaki mükemmel hukuka karşı bir tecavüz, bir zulümdür. Evet, nasıl ki küfür,

mevcudata karşı bir tahkirdir; ibadeti terk dahi, kâinattaki mükemmel hukuku inkârdır. Hem hikmet-i İlahiyeye karşı bir tecavüz olduğundan, dehşetli tehdide, şiddetli cezaya müstehak olur. [19]

İşte, ister gaybi olsun veya olmasın bütün vücuda gelen işler, meşiet-i İlahiye dairesinden bakmalı ve "İnşâallah" demeli, perdeleyen sebepler ne olursa olsun arkasındaki meşiet-i İlahiye dairesinde düşünülmeli ve ona göre değerlendirmeliyiz. Bu şekil bakış ve düşünceler insanı kederden kurtarır.

İBADETLER İNSANA NELER KAZANDIRIR?

Üstad Bediüzzaman; kanun emirden olup, namus iradedendir” [20] demiştir. Yani; kanunlar emir âleminden olup uyulması gereken emirlerdir. Namus ise kural, kaide, vazife, mes’uliyet, söz, ahit, ırz, edep, hayâ, nizam gibi buna benzer şeyler olup iradedendir.

Cenab-ı Hakk; emir kanunlarının mahiyetini aşağıdaki ayetlerin işretiyle bizleri aydınlatmış ve istifademize sunmuştur.

"Ey insanlar! Sizi ve sizden evvelkileri yaratan Rabbinize ibadet ediniz ki, takvâ sâhibi olasınız. Ve yine Rabbinize ibadet ediniz ki; Arzı size döşek, semayı binanıza dam yapmış ve semadan suları indirmiş ki, sizlere rızık olmak üzere yerden meyve ve sair gıdaları çıkartsın. Öyle ise, Allah'a misil ve şerik yapmayınız. Bilirsiniz ki, Allah'tan başka mabud ve hâlıkınız yoktur." (Bakara, 2/21-22).

---

[19] Bediüzzaman; Lem'alar, s-310.
[20] Bediüzzaman; Mesnevî-i Nûriye, s-81.

Akaidî ve imanî hükümleri kavî ve sabit kılmakla meleke haline getiren ancak ibadettir. Evet, Allah'ın emirlerini yapmaktan ve nehiylerinden sakınmaktan ibaret olan ibadetle, vicdanî ve aklî olan imanî hükümler terbiye ve takviye edilmezse, eserleri ve tesirleri zayıf kalır. İbadet, dünya ve âhiret saadetlerine vesiledir. Dünya hayatını meşru dairede yaşayıp tanzim etmeye ve âhirete ait azık hazırlamaya sebep olduğu gibi, âhirete de rahat etmeye sebeptir.

Aynı zamanda şahsî ve umumi kemalâta vasıta olduğu gibi, Hâlık ile abd arasında pek yüksek bir nisbet ve şerefli bir rabıta kurarak insanın kederle işi olmamasını sağlar. Kedersiz bir hayat sürmesine vesile olur.

İBADETLER DÜNYA SAADETİNE VESİLEDİR

Birincisi: İnsan, bütün hayvanlardan mümtaz ve müstesna olarak, acib ve latif bir mizac ile yaratılmıştır. O mizac yüzünden, insanda çeşit çeşit meyiller, arzular meydana gelmiştir. Meselâ: İnsan en mümtaz şeyleri ister, en güzel şeylere meyleder, zînetli şeyleri arzu eder, insaniyete lâyık bir maişet ve bir şerefle yaşamak ister. Şu meyillere ulaşabilmesi için; yiyecek, giyecek ve sair hacetlerini istediği gibi, güzel bir şekilde tedarik etmesi için, birçok san'atlara ihtiyacı vardır. O san'atlara detaylı bir şekilde vakıf olmadığından, insanlarla irtibatlı bir şekilde ve toplu bir vaziyette yaşamaya mecbur olur. İnsanların her biri çalışmasının karşılığı ürünle, diğer insanların çalışmasının karşılığı ürünü değiştirme suretiyle

birbirlerine yardımda bulunsun ve bu sayede ihtiyaçlarını karşılayabilsinler.

Fakat insandaki şehvet, öfke ve akıl duygusu; yüce yaratıcı Cenâb-ı Hakk tarafından tahdid edilmediğinden ve insanın cüz'-i iradesiyle yâda cüz'-i ihtiyarîyle terakkisini temin etmek için, bu kuvvetler başıboş bırakıldığından, muamelelerde zulüm ve tecavüzler vukua gelir.

Bu zulüm tecavüzleri önlemek için, insan toplulukları çalışmalarının karşılığında elde ettikleri şeyleri birbirleriyle değiştirirlerken adalete muhtaçtır. Lâkin her ferdin aklı, adaleti idrakten âciz olduğundan, küllî bir akla ihtiyaç vardır ki; fertler, o küllî akıldan istifade etsinler. Öyle küllî bir akıl da ancak kanun şeklinde olur. Öyle bir kanun ise, ancak Cenab-ı Hakk'ın emirlerine ve nehiyleridir.

Sonra o şeriatın tesirini, icrasını, tatbikini temin edecek bir merci', bir sahib lâzımdır. O merci ve o sahib de, ancak ve ancak peygamberdir. Peygamber olan zâtın da, zahiren ve bâtınen halka olan hâkimiyetini devam ettirebilmesi için, maddî ve manevî bir ulviyete ve bir imtiyaza ihtiyacı vardır. Hâlık ile olan münasebet derecesini ve alâkasını göstermek için de, bir delile ihtiyacı vardır. Böyle bir delil de ancak peygamberlere verilen mu'cizelerdir.

Sonra Cenab-ı Hakk'ın emirlerine ve nehiylerine itaat ve inkıyadı tesis ve temin etmek için, Cenab-ı Hakk'ın azametini zihinlerde tesbit etmeye ihtiyaç vardır. Bu tesbit de ancak akait ile yani imanî hükümlerin tecellisiyle olur. İmanî

hükümlerin takviye ve inkişaf ettirilmesi, ancak tekrar tekrar yenilenerek yapılan ibadetle olur.

İkincisi: İbadet; fikirleri Cenab-ı Hakk'a çevirttirmek içindir. Abdin Cenab-ı Hakk'a olan teveccühü, itaat ve boyun eğmeyi gerekli kılar. İtaat ve boyun eğme ise, abdi en güzel nizam altına sokar.

Abdin intizam altına girmesiyle ve nizama ittiba etmesiyle, hikmetin sırrı tahakkuk eder. Hikmet ise, kâinat sahifelerinde parlayan san'at nakışlarıyla görünür.

Üçüncüsü: İnsan bir santral gibi, bütün hilkatin nizamlarına ve fıtratın kanunlarına ve kâinattaki Cenab-ı Hakk'ın kanunlarının şualarına bir merkezdir.

Binaenaleyh insanın o kanunlara intisap ve irtibat etmesi ve o namusların eteklerine yapışıp temessük etmesi lâzımdır ki, umumî cereyanı temin etsin. Ve âlem tabakalarında deveran eden dolapların hareketlerine muhalefetle o dolapların çarkları altında ezilmesin. Bu da ancak, o emir ve yasaklardan ibaret olan ibadetle olur.

Dördüncüsü: Emirlere uyan, nehiylerden kaçan her bir ferd, toplumsal yapılarda çok mertebelerle nisbet peyda eder ve alâkadar olur. Bilhassa dini hükümler ve umumi menfaatler hususunda bir ferd, bir cemaat hükmüne geçer.

Yani pek çok hukuklar, haysiyetler, irşatlar, talimler, ıslahlar gibi vazifeler bir şahsa yüklenir. Eğer o emri yerine getirip ve yasaklardan kaçan o

şahıs olmasa; o vazifeler tamamen terk edilmiş ve ayakaltına alınmış olur.

Beşincisi: İnsan İslâmiyet sayesinde, ibadet yapmasıyla bütün müslümanlara karşı sabit bir münasebet, kavî bir irtibat ve bağlılık peyda eder. Bunlar ise sarsılmaz bir uhuvvete, hakikî bir muhabbete sebep olur. Zâten toplumsal hayatın kemaline ve terakkisine ilk ve en birinci basamaklar, uhuvvet ile muhabbettir.

İbadet, dünya ve âhiret saadetlerine vesile olduğu gibi toplumun birbiri ile kaynaşmasını sağlar ve birbirine bağ kurarak dost yapar. Dünyada insanların dostluk kurması demek, sıkıntılarının bertaraf edilmesi demektir.

İBADETLER İNSANI KEMALE ERDİRMEK İÇİNDİR

İnsan cismen küçük, zaîf ve âciz olmakla beraber, biyolojik yapı itibariyle hayvanattan addedildiği halde, pek yüksek bir ruhu taşıyor. Pek büyük bir istidada maliktir ve sınırlandırılamayacak derecede meyilleri vardır ve gayr-ı mütenahî emeller sahibidir ve addedilemez fikirleri vardır.

Aynı zamanda sınırsız şehvet ve öfke gibi duyguları vardır. Öyle acaib bir yaratılışı vardır ki, sanki bütün türlere ve âlemlere fihriste olarak yaratılmıştır.

İşte böyle bir insanın o yüksek ruhunu rahatlatıp tatmin ettiren, ibadettir. İstidatlarını inkişaf ettiren, ibadettir. Meyillerini temyiz ve tenzih ettiren, ibadettir. Emellerini tahakkuk ettiren ibadettir. Fikirlerini genişleten ve intizam altına

alan, ibadettir. Şehvet ve öfke akıl duygularını nizam altına alan, ibadettir.

Zahirî ve bâtınî uzuvlarını ve duygularını tabiat pasları kirlenmesini ortadan kaldıran, ibadettir. İnsanı mukadder olan kemalâtına yetiştiren, ibadettir. Abd ile Mabud arasında en yüksek ve en latif olan nisbet, ancak ibadettir.

Şu iki husus unutulmamalı: Birincisi; ibadetin ruhu, ihlastır. İhlas ise, yapılan ibadetin yalnız emredildiği için yapılmasıdır.

Eğer başka bir hikmet ve bir faide ibadete illet gösterilse, o ibadet bâtıldır. Faideler, hikmetler yalnız müreccih, yani tercih ettirici bir sebep olabilirler, illet olamazlar.

Demek ki: "Ne için ibadet yapalım, illeti nedir?" diye sorulan suale karşı Kur'an-ı Kerim'in; "sizi yaratan Rabbinize" ayetinin emriyle cevaplandırarak, "Ey insanlar! Rabbinize ibadet ediniz" (Bakara, 2/21), [21] buyurmaktadır.

İkincisi; Cenab-ı Hakk'ın fiilî isimlerinin pek çok türlerinin bulunması, Kudret-i ezeliyenin kâinattaki mevcudatın türlerine, ferdlerine olan nisbet ve taallukundan husule gelir.

Bu itibarla, bismillah Cenab-ı Hakk'ın kudret-i ezeliyesinin taalluk ve tesirini celbeder. Ve o taalluk, abdin kesbine ve işine yardım edici bir ruh gibi olur. Öyle ise herkes, bütün işlerini besmele ile yapsın.

[21] Bediüzzaman; İşarat-ül İ'caz, s-193.

Yani; ibadetler Allah ile kul arasında kuvvetli bir bağ kurar. Allah'a bağlanıp dayandıktan sonra insanda sıkıntı ve keder diye bir şey kalmaz.

NAMAZ İNSANA NELER KAZANDIRIR?

Ayet-i Kerimelerde namaz:"(Ey Muhammed!) Kitaptan sana vahyolunanı oku, namazı da dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten alıkor. Allah'ı anmak (olan namaz) elbette en büyük ibadettir. Allah, yaptıklarınızı biliyor." (Ankebût; 29/45).

"Arınan ve Rabbinin adını anıp, namaz kılan kimse mutlaka kurtuluşa erer." (A'lâ; 87/14-15).

"Ey Muhammed! De ki: "Şüphesiz benim namazım da, diğer ibadetlerim de, yaşamım da, ölümüm de âlemlerin Rabbi Allah içindir." (En'âm; 6/162).

"Kitap'a sımsıkı sarılanlara ve namazı dosdoğru kılanlara gelince, şüphesiz biz, iyiliğe çalışan (erdemli) kimselerin mükâfatını zayi etmeyiz." (A'râf; /170).

Mademki namaz Allah rızası için kılınır, mademki insanı kötülükten ve hayâsızlıktan alıkoyuyor. Birde bunların üzerine Allah'ın vereceği mükâfatı bir düşünelim.

Hadisi şeriflerde namaz: Resûlullah efendimiz şöyle buyurmuştur. "Birinizin kapısının önünden bir nehir geçse ve onda her gün beş defa yıkansa, bu o kimsenin kirinden bir şey bırakır mı, ne dersiniz?" Sahabeler, "Onun kirinden hiçbir şey bırakmaz." demişler, bunun üzerine Resûlullah, "İşte beş vakit

namaz da böyledir! Allah onlarla günahları yok eder” [22] buyurmuştur.

Yine Resûlullah efendimiz şöyle buyurmuştur. Beş vakit namaz, iki namaz arasındaki küçük günahlara kefâret olur. [23]

İşte namaz; insanların kurtuluş vesikasıdır.

“Namaz, kul ile Allah arasında yüksek bir nisbet ve ulvî bir münasebet ve nezih bir hizmettir ki, her ruhu celp ve cezbetmek namazın şanındandır.

Namazın rükünleri, öyle esrarı içine alır ki, her vicdanın muhabbetini celp etmek, yine namazın şanındandır.

Namaz, Hâlık-ı Zülcelal tarafından her yirmi dört saat zarfındaki vakitlerde tayin edilen, Hâlık-ı Zülcelal’in manevî huzuruna yapılan bir davettir. Bu davetin şanından dolayıdır ki, her kalp kemal-i şevk ve iştiyakla icabet etsin. Ve mi'raca çıkıyor gibi olan o yüksek münacata mazhar olsun.

Namaz, kalplerde azamet-i İlahiyeyi tesbit ve idame ve akılları ona tevcih ettirmekle adalet-i İlahiyenin kanununa itaat ve nizam-ı Rabbanîye imtisal ettirmek için yegâne İlahî bir vesiledir.

Zâten insan medenî olduğu cihetle, şahsî ve içtimaî hayatını kurtarmak için, o kanun-u İlahîye muhtaçtır. O vesileye riayet etmeyen veya tembellikle namazı terk eden veyahut kıymetini bilmeyen; ne kadar cahil, ne derece hüsranlı, ne

---

[22] Buhârî; Mevâkîtü’s-Salât, s-6. Müslim; Mesâcid, s-282.
[23] Buhârî; “Mevâḳītü’ṣ-ṣalât, s-4-6. Müslim; “Ṭahâret, s-14-15.

kadar zararlı olduğunu bilahare anlar, ama iş işten geçer.” [24]

Namaz gibi çok değerli kurtuluş vesikasını alan insanı ne derdi olabilir ki! Bundan büyük bir saadet olmaz.

İNSANLAR NİÇİN EŞİT YARATILMAMIŞTIR?

Birincisi: İnsanlar da, dâhil olmak üzere bütün mevcudat Cenâb-ı Hakk’ın mülkü ve mahlûkudur Mülk sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eder. Esasında ağzımıza götürdüğümüz bir lokmanın dahi sahibi biz gibi görünsekte, biz değiliz. Çünkü o bir lokmanın hazırlanıp soframıza gelmesi için birçok şeylere ihtiyaç vardır. O ihtiyaç duyulan birçok şeylerin sahibi ise; yine Cenâb-ı Hakk’tır. Cenâb-ı Hakk; sahibi gibi göründüğümüz bazı şeyleri bizlere emanet olarak vermiştir. İşte insanlara emanet olarak verilen şeylerin verme tasarrufu da, yine Cenâb-ı Hakk’a ait olduğu için insanlar eşit yaratılmamıştır.

İkincisi: Cenâb-ı Hakk; kendini bize isimleriyle tanıtmakta ve bizlere Celâlî ve Cemâlî isimlerinin tecellilerini göstermektedir. Nasıl ki bir ressam, tablosunda bahar mevsimi çizdiği gibi, tablosunun güzelliği görülsün, değeri bilinip kıymeti anlaşılsın diye son baharı da çizerek, kıyas yapılıp anlaşılmasını sağlar. Bir gülü düşünelim, nasıl gülün dikeni olduğu gibi, gülün çiçeği de var.

İşte Cenâb-ı Hakk’ta; gülün dikeni misali Celâlî isimleriyle tecelli edip insana Celâlini tanıttığı gibi, gülün nazik ve nazenin yaprak ve çiçekleriyle de

---

[24] Bediüzzaman, İşarat-ül İ'caz, s-43.

Cemâlî isimleriyle tecelli eder ve bize Cemâlini tanıttırır.

Cenâb-ı Hakk’ın birçok isimleri vardır, insanlarda bu isimler tecelli ettiği gibi, aynı zamanda Cenâb-ı Hakk’ın isimlerine de âyinedarlık etmektedir. Rezzâk ismi, insanın rızka muhtaç olmalarını gerektirdiği gibi, Şâfî ismi de hastalıkların ve hastaların bulunmasını gerekli kılmaktadır. Bu tecellinin insana bakan yönüyle, Cenâb-ı Hakk’ın isimlerin insanın imdadına yetişmesi için insanlar eşit yaratılmamıştır.

Üçüncüsü: Kâinatta bulunan birlik ve nizam zıtlıktan doğmaktadır. Bu fıtri kanununlar insanları da kapsamaktadır. Bundan dolayı insanlar bu zıtlıklara uymalıdır. İşte insanlar bu zıtlıklardan dolayı, bir kısmı zengin, bir kısmı fakir; bazıları hasta veya özürlü, bazıları da sıhhatli ve sağlam gibi zıtlıklar mevcuttur. Nasıl ki; dünyada artı eksi, kuzey güney diye iki kutup bulunmaktadır. İşte zıtlıklar anlaşışın diye insanlar eşit yaratılmamıştır.

Dördüncüsü: Her mesleğin her makamın imtihanı değişiktir. Tabipliğin imtihanı ile mühendisliğin imtihanı bir olmadığı gibi müdürlükle valilik makamının imtihanı bir değildir. İşte bunlardan dolayı imtihanlardaki zorluk ve kolaylıklar da farklı farklıdır.

İnsan, şu fani dünyada rahat bir hayat sürdürebilmesi için, bir iş yerinde çalışması gerekir. Çalışma esnasında iş yerinin kural ve kaidelerine göre hareket ederse verilen maaşı hak eder, değilse işten çıkarılır. İşte cennete girebilme karşılığında da, elbette o maaşı hak etme uğrunda bir takım

sıkıntılara maruz kalındığı gibi, bu fani dünyada da insan bazı mahrumiyetlere bazı sıkıntılara maruz kalacaktır.

Cennet gibi bir memlekete nail olma, rüyetullah makamına çıkmak, netice itibariyle az bir mazhariyet değildir. İşte o makamlara nail olmak için, insanın belli bir imtihandan geçirildikten sonra onlara kavuşacaktır.

Bundan dolayıdır ki; şu dünya hayatında karşılaşmış olduğumuz değişik imtihan şekilleri, herkesin kendi imtihanını kazanması içindir. Bu imtihan herkesi kapsamaktadır ve istisnası da yoktur. Zaten istisnasının olmaması da Cenâb-ı Hakk'ın hak ve adaletti gereğidir. Bunlardan dolayıdır ki insanların imtihanları değişik değişiktir. Yaratılışları da ayrı ayrı oldukları için eşit yaratılmamıştır.

İNSAN YAŞAMINDA NELERE DİKKAT ETMELİ?

Birincisi: Ayet-i kerimede de işaret edildiği gibi; "Eğer kendisinden yasaklanmakta olduğunuz günahların büyüklerinden kaçınırsanız, küçük günahlarınızı sizden örteriz ve sizi çok hoş bir yere (Cennete) koyarız." (Nisâ, 4/31).

Şu ayetteki ikaz unutulmamalı; bütün günahların mahiyetinde küfür tohumu vardır. Bir gün gelir filizlenmeye başlar. Küfür tohumu filizlenmeye başlayınca da, kanser mikrobu gibi insanı yer bitirir. Şöyle ki: İnsan bir günahı işlemeğe devam ettiği müddetçe o günah insanda alışkanlık haline gelir. Sonra o günahı rahat

işlemeye başlar. Günahı işlemekten rahatsızlık dahi duymaz. Rahatsızlık duymadığı için, terk etme gibi bir sıkıntısı da bulunmaz. Bu günahın suç olup bir gün cezasını çekeceğini düşünmediği gibi, bunlar günah falan olmaz temennisine başlar. İşte insanda bu hâl böyle devam ettiği müddetçe küfür tohumu filizlenmeye başlar. İnsanın bu hali devam ettikçe de, günahtan ceza çekilmeyeceğini düşünür. Nihayetinde bu günaha ceza mı olur der; günahtan dolayı ceza çekilmesini inkâr etmeye kadar gider.

İkincisi: "Hem Allah'ın bazınızı, bazınızdan kendisi ile üstün kılmaya vesile yaptığı şeyleri temenni etmeyin! Erkeklere kazandıklarından bir nasib vardır, kadınlara da kazandıklarından bir nasib vardır. O hâlde Allah'tan lütfunu isteyin! Muhakkak ki Allah, her şeyi hakkıyla bilendir." (Nisâ, 4/32).

Bu ayet, müminlerin annesi Ümmü Seleme (r.anha)'nın: "Ya Rasûlüllah! Erkekler harbe iştirak ediyorlar, biz ise edemiyoruz ve cihad sevabından mahrum kalıyoruz. Ayrıca, onların mirastan aldıkları hissenin yarısını alabiliyoruz" demesi üzerine bu ayet indirilmiştir. Bunun üzerine: "Sizlerden; gerek erkek olsun, gerek dişi olsun; çalışanın işini boşa çıkarmam." (Âl-i İmrân, 3/195) âyeti nazil oldu.

Daha sonrada Allah Teâlâ: "Allah'ın sizi birbirinizden üstün kıldığı şeyleri özlemeyin" ayetini indirdi. Yani Allah Teâlâ; bu, Benim adaletimdir ve bunu Ben yaptım demiştir.

“Allah'ın sizi birbirinizden üstün kıldığı şeyleri özlemeyin” âyeti hakkında Ali İbn Ebu Talha, İbn Abbâs'ın şöyle dediğini nakleder:

“Kişi; falanca adam ve ailesinin sahip olduğu mal keşke benim olaydı, diyerek temenni ve özlemde bulunmasın. Allah Teâlâ işte bunu yasaklamıştır. Yalnızca Allah'ın lütfundan istenmelidir” [25] demiştir.

Üçüncüsü: Ehl-i sünnetin dile getirdiği “irade ile kesp etmek kuldan, yaratması ise Allah’tandır” düşüncesi itidal içindir. Nefes aldın bir nimet, nefes verdin bir nimettir. Nefes aldın veremedin, ne yapabilirsin?

Su içtin bir nimet, suyun artıklarını vücuttan çıkardın bir başka nimettir. Su içtin vücuttan atamadın ne yapabilirsin?

Yedin bir nimet, yediklerinin posasını çıkardın bir başka nimet. Yedin ama posasını çıkaramazsan ne yapabilirsin?

Aklın ve iradenin fonksiyonu nereye kadardır hiç düşündün mü?

Nimet denince bir kıssayı aktarmak gerekir:

Bugün “Laleli Camii” diye bilinen caminin yakınında “Laleli Baba” adında ermiş bir zat oturmaktaymış. Göğsüne lale takarak gezmesinden dolayı bu lakapla anılıyormuş. Padişah Sultan Üçüncü Mustafa Laleli Baba’nın yakınında bir cami yaptırmaya başlamış. Bir gün Padişah; cami inşaatını kontrole gider ve orada Laleli Babadan da

---

[25] İbn-i Kesîr; Tefsirû'l Kur'an'il Azim, c-1, s-382.

bahsederler. Padişah; Laleli Babanın yanına gelir ve “söyle bakalım! Dünyada en büyük nimet nedir?” diye bir soru sorar. Lâleli Baba: “Hünkârım! En büyük nimet, yemek içmek ve def-i hacet etmektir!” cevabını veriyor.

Bundan hoşlanmayan padişah, Laleli Baba’nın yanından kızgın bir şekilde uzaklaşıyor. Padişah; aradan bir süre geçtikten sonra kabızlık hastalığa yakalanıyor. Kabızlığı ileri dereceye çıkınca, daha da kıvranıyor ve hacetini bir türlü yapamıyor. Saray hekimlerinden hiçbiri padişahın sıkıntısını da gideremiyor. Padişah; sıkıntı içerisinde kıvranıp dururken, Laleli Baba’nın yanında takındığı tavırdan dolayı böyle bir duruma düştüğünü düşünüyor. Laleli Baba’nın yanına çağrılmasını istiyor. Laleli Baba çağrılıyor ve Laleli Baba Hünkârın yanına geliyor.

Padişah; Laleli Baba’dan davranışından dolayı özür diliyor. Laleli Baba gülümseyerek diyor ki: “Allah’ın verdiği bunca nimetin yanı sıra, ihtiyaç gidermenin de ne büyük bir nimet olduğunu böylece öğrendiniz.” Yalnız sizden bir isteğim var: Padişah; isteğinin ne olduğunu sorunca: Burada yaptıracağınız camiye benim lakabımı vereceksiniz. Padişah; tamam kabul ediyorum der. Bunun üzerine Laleli Baba dua ile birlikte tavsiyelerde bulunur. Padişah sıhhate kavuşur ve yaptırdığı bu cami ile birlikte koca bir semte de Laleli adı verilir.

Dördüncüsü: Beni senden sorarlarsa gerçekten Ben çok yakınım. Bana dua edince duacının duasına icabet ederim; O halde onlar da Benim davetime

koşsunlar ve Bana layıkıyla iman etsinler ki, doğru yola gidebilsinler. (Bakara, 2/186).

Ve Andolsun insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz. Ve biz ona şah damarından daha yakınız. (Kaf, 50/16).

Fahrüddin Râzî; Allah Teâlâ´nın yakınlığını şöyle ifade etmiştir. Allah Teâlâ´nın ilminin kemalini, genişliğini beyandır. Allah ilmi ile ona damarındaki kandan daha yakındır. Çünkü damarda her hangi bir engel olabilir, Allah Teâlâ ona gizli kalabilir. Fakat Allah Teâlâ´nın ilmine engel mümkün değildir. Buna şu mana da söylenebilir. Kendisinde kudretimizin eşsizliği itibarıyla biz ona habli verid´den daha yakınızdır. Emrimiz onda damarlarındaki kanın akışı gibi cereyan eder.

Keşşaf sahibi Zemahşeri’de şöyle der: "Biz ona daha yakınız" ifadesi mecazdır. Maksat ona ilminin yakınlığı ve ondan ve durumlarından bilgisine, sanki zatı yakınmış gibi, en gizli şeylerinden hiçbirisi gizli kalmayacak, bir şekilde ilgili olmasıdır. Nitekim “Allah her yerdedir” denilir. Hâlbuki Allah makamlardan daha yüce ve münezzehtir. Bundan anlaşılan mecaz denilmesinin sebebi sözlükte yakınlık ve uzaklık mekân ve mesafe itibarıyla isimlerde hakikat olduğu ve Allah´ın zatında mekân yakınlığı tasavvur olunamayacağı içindir.

Kadı Beydâvî ile Ebu´s-Suud’da bunu bir nükte ilavesiyle özetlemişler de şöyle demişlerdir: Yani "Biz onun halini ona habli veridden daha yakın olandan daha iyi biliriz” demektir.

Keşşaf haşiyesinde; İbnü Münir'in de açıkladığı şekilde şunu söylemek gerekir. Allah'ın zatından, sıfatlarından ve fiillerinden başka mevcut yoktur.

Şöyle ki; Allah Teâlâ fiillerinin bazısını bazısına illet yapmıştır. O illete fail, o illetten meydana gelen şeylere de o illetin fiili denilmiştir.

Böylece bütün âlem Allah'ın fiili yani yaratığı olduğu gibi insanlar ve insanlara zorla yâda isteklerine bağlı olarak nisbet olunan fiilleri de Allah yaratmıştır. “Sizi de yaptıklarınızı da Allah yaratır.” (Sâffât, 37/96).

İşte bir mü'min için zaruri olan tevhîd budur, sıfat zatının aynı değildir. Aynı veya başkası da değildir. Fiil de failin aynı olamaz. Yaratıcı ile yaratılan aynı olamaz. Allah'ın olmayan hiç bir şey yoktur. Hepsi Allah’ındır. Fakat Allah'ın olmak, Allah olmak değildir.

Şunun da unutulmaması gerekir ki; yakınlık makamı ne kadar yakın olursa olsun bir gereklilik farkıdır. Bağlantı kurmak ve birleşmek yakınlık değildir. Onun için yakınlık makamında, mesela bir elçinin fiili ve kuvveti onu gönderene nisbet edildiği zaman, elçi kendisini gönderenin aynı olması icap etmez.

Belki elçinin aynı sabit olduğu halde kendisi de fiili de gönderenin olur. Aynısı olmada değil, hükümde birlik bulunur. [26]

ŞEHÎTLİK MERTEBESİ KEDERİN İLACIDIR

ŞEHÎD VE ŞEHÎTLİK NEDİR?

[26] Elmalılı; Hak Dini Kur’an Dili, c-7, s-236.

Şehîd kelimesi: Arapça “ş-h-d” fiil kökünden türetilmiş bir sıfattır. Bir yerde hazır bulunmak, bir olaya şahit olmak, bilmek, doğru bilgi vermek, şahitlik yapmak, onaylamak ve yemin etmek gibi çeşitli anlamlara gelen “ş-h-d” fiilinin ism-i fâili “şâhid”, mübalağalı ism-i fâili veya sıfat-ı müşebbehesi “şehîd”, mastarı da “şehâdet”tir. Genellikle şâhid kelimesinin çoğulu “şuhûd” veya “şâhidûn”, şehîd’in çoğulu ise “şühedâ” veya “eşhâd”, şehâdetin de “şehâdât” şeklinde kullanılır. Aynı fiilin mimli mastarı olan “meşhed” kelimesi, hazır bulunuş veya şehîd olunan yer, ism-i mefülü olan “meşhûd” kelimesi de müşahede edilen, şahitler önünde gerçekleşen olay anlamındadır. İşte “ş-h-d” fiil kökünden türetilen bu kelimelerin hemen hemen hepsi hazır bulunma ve şahitlik etme anlamlarında birleşmektedir. [27]

Buna göre mübalağa ifade eden “şehîd” kelimesi, çok iyi bilip şahitlik eden, çok iyi görüp hazır bulanan manalarına gelmektedir. Aynı kelime Türkçede şahit şeklinde kullanılmaktadır. Sözlükte şahit “kesin olarak bilen, bildiğini haber verme konusunda güvenilen kimse” demektir.

Şehit ve şahit kelimesi Allah’a nispet edildiğinde “her şeyi gözetlemiş gibi bilen, hiçbir şey ilminden gizli kalmayan” manasına gelmekte olup, Allah’ın (c.c.) güzel isimlerindendir. “Allah, kendisinden başka tanrı olmadığına şahittir. Melekler ve ilim sahipleri de adaletle şahittir, azizdir, hâkimdir.” (Âl-i İmrân; 94/18).

---

[27] Zemahşerî; Ebu’l-Kâsım Mahmûd b.Ömer, Esâsü’l-Belâga, c. I, s. 527. Tehânevî; Allâme Muhammed Ali, Mevsûatü keşşâfi ıstılâhâti’l-funûn ve’l-ulûm, c-I, s-1043.

Şehadet; olayı görenin veya orada bulunanın olay hakkında bildiğini söylemesidir. Gerçeği bilen ve söyleyene şahit, şehit, çoğulu şüheda denilir. Allah yolunda öldürülen insan da bu mertebeye yükseldiği için şehit sıfatını kazanır.

Şehit, dinî bir terim olarak Allah yolunda öldürülen kimseyi ifade eder. Şehitler nereye giderse gitsin herkes onları tanırlar. Mahşer halkı da; şehitlerin kanından ve misk gibi yayılan kan kokusundan tanırlar ve şehitlere şahitlik ederler. İşte bu sebepten dolayı islâm âlimleri şehitlerin kanı ve cenazesi yıkanmaz demişlerdir. Yani: "Şehidin şehit olduğuna şahidi vardır; o da kanıdır" denilmiştir. Şehide şehit denilmesinin bir başka sebebi de, ayette de işaret buyrulduğu gibi diri olarak cennete girmeleri ve cennette gördükleri nimetler içindir.

İslam âlimleri tarafından Allah yolunda öldürülen kişiye şehit denmesinin sebeplerini de, Ezherî şöyle açıklanmaktadır.

Birincisi: Rahmet melekleri şehidin, yıkanmasına ve ruhunun cennete gitmesine şahit oldukları için şehit denmiştir.

İkincisi: Cennete gireceğine dair hem Yüce Allah hem de melekler kendisi hakkında şahitlik yapacağı için, şehit denmiştir.

Üçüncüsü: Kıyamet gününde Peygamberle (s.a.v)’le birlikte, geçmiş ümmetler hakkında şahitlik etmesi isteneceği için şehit denmiştir.

Dördüncüsü: Şehit olarak düştüğü toprak da kendisi lehine şahitlik yapacağı için şehit denilmiştir.

Beşincisi: Ölmeyip Allah'ın huzurunda bir şahit gibi diri ve yaşıyor olduğu için şehit denmiştir.

Altıncısı: Ölünceye kadar Allah'ın emrine göre doğruluk üzerinde olduğuna dair şahitlik edildiği için şehit denmiştir.

Yedincisi: Allah'ın, öldürülmesine karşılık kendisine hazırlamış olduğu ikramları görüp şahit olduğu için şehit denilmiştir. [28]

İslam' da şehitlik mertebesi en yüksek mertebelerden birisidir. Şehitlikle ilgili birçok ayet-i kerime ve hadis-i şerif bulunmaktadır.

Resûlullah Efendimiz, bir hadis-i şerifte şöyle buyurmuştur: "Ümmetime ağır gelmeyecek olsaydı, hiçbir seriyyeden geri kalmaz, hepsine katılırdım. Allah yolunda şehit olmak, sonra diriltilip tekrar şehit olmak yine diriltilip tekrar şehit olmak isterdim." [29] Bir diğer hadis-i şerifte de: "Şehit, kendini öldüren darbenin açısını, ancak birinizin kendisine dokunan iki parmak acısını hissettiği kadar duyacaktır." [30]

---

[28] Ezherî; Ebu Mansûr Muhammed b. Ahmed, Tehzîbü'l-Luga, c-6, s-73,74. Zebîdî; Seyyid Muhammed Murtazâ, Tâcü'l-arûs min cevâhiri'l-kâmûs, c. 8, s-254.
[29] Buhârî, Îman 26; Müslim, İmâre, 103-107.
[30] Tirmizî; Sünen, Fedâil'ul-Cihad 26; Ahmed b. Hanbel, Müsned, Hadis No: 7612; İbn-i Mâce; Sünen, Cihad 16; Nesâî; Sünen, Cihad 35; Kenz'ul-Ummal, Hadis No: 11103; Kenz'ül-İrfan, Hadis No: 301.

Bu hadis-i şerif’in beyanına göre, şehidin ölüm açsı hissetmediği bildirilmektedir. Âlimler; acı hissetmemesine sebep: Ayet-i kerime’lerde ve hadis-i şerif’lerde ölüm anında çok güzel mertebelere ulaşmasını ve birçok nimetlere kavuşmasını delil olarak göstermişlerdir.

Şehit olmanın mükâfatı hakkında da Resûlullah (s.a.s) buyurmuştur:

“Şehidin Allah katında altı özelliği vardır. Kanının ilk damlası ile günahları bağışlanır. Cennetteki yeri kendisine gösterilir. Kabir azabından korunur. En büyük korkudan (Cehennem korkusundan) emin olur. İman elbisesi kendisine giydirilir. İki huri ile evlendirilir ve akrabalarından yetmiş (Müslüman) kişi hakkında şefaat etmesi kabul edilir.” [31]

Üstad Bediüzzaman; beş hayat mertebesinde biriside şüheda hayatı olduğunu söyleyerek şöyle izah etmiştir.

Nass-ı Kur'an'la şühedanın, ehl-i kuburun fevkinde bir tabaka-i hayatları vardır. Evet, şüheda; hayat-ı dünyevîlerini tarik-ı hakta feda ettikleri için, Cenab-ı Hak kemal-i kereminden onlara hayat-ı dünyeviyeye benzer, fakat kedersiz, zahmetsiz bir hayatı Âlem-i Berzahta onlara ihsan eder. Onlar kendilerini ölmüş bilmiyorlar. Yalnız kendilerinin daha iyi bir âleme gittiklerini biliyorlar. Kemal-i saadetle mütelezziz oluyorlar. Ölümdeki firak acılığını hissetmiyorlar. Ehl-i kuburun çendan ruhları bâkidir, fakat kendilerini ölmüş biliyorlar.

[31] İbn-i Mâce; Sünen, Cihad 16.

Berzahta aldıkları lezzet ve saadet, şühedanın lezzetine yetişmez. Nasılki iki adam bir rü'yada Cennet gibi bir güzel saraya girerler. Birisi rü'yada olduğunu bilir. Aldığı keyf ve lezzet pek noksandır. "Ben uyansam şu lezzet kaçacak" diye düşünür. Diğeri rü'yada olduğunu bilmiyor. Hakikî lezzet ile hakikî saadete mazhar olur.

İşte Âlem-i Berzahtaki emvat ve şühedanın hayat-ı berzahiyeden istifadeleri, öyle farklıdır. Hadsiz vakıatla ve rivayatla şühedanın bu tarz-ı hayata mazhariyetleri ve kendilerini sağ bildikleri sabit ve kat'îdir. Hattâ Seyyid-üş şüheda olan Hazret-i Hamza Radıyallahü Anh, mükerrer vakıatla kendine iltica eden adamları muhafaza etmesi ve dünyevî işlerini görmesi ve gördürmesi gibi çok vakıatla, bu tabaka-i hayat tenvir ve isbat edilmiş. Hattâ! Ben kendim, Ubeyd isminde bir yeğenim ve talebem vardı. Benim yanımda ve benim yerime şehîd olduktan sonra, üç aylık mesafede esarette bulunduğum zaman, mahall-i defnini bilmediğim halde, bence bir rü'ya-yı sadıkada, taht-el Arz bir menzil suretindeki kabrine girmişim. Onu şüheda tabaka-i hayatında gördüm. O, beni ölmüş biliyormuş. Benim için çok ağladığını söyledi. Kendisini hayatta biliyor; fakat Rus'un istilasından çekindiği için, yer altında kendine güzel bir menzil yapmış. İşte bu cüz'i rü'ya, bazı şerait ve emaratla, geçen hakikata, bana şuhud derecesinde bir kanaat vermiştir. [32]

ALLAH YOLUNDA ÖLDÜRÜLENLERE NİÇİN ÖLÜLER DENMEZ?

---

[32] Bediüzzaman; Mektubat; Birinci Mektup, s-7.

Aşağıdaki ayet-i kerimelerde: “Allah yolunda öldürülenlere ölüler demeyin. Bilakis onlar diridirler, fakat siz hissedemezsiniz.” (Bakara; 2/154). Bir başka ayet-i kerimede de “Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanma. Bilakis onlar diridirler, Rab'leri katında rızıklanmaktadırlar” buyrulmaktadır. (Al-i İmran; 169).

Şu ayet-i kerimelerde ise “Her nefis ölümü tadacaktır.” Buyrulmaktadır. (Al-i İmran; 3/185); Enbiya; 21/35; Ankebût; 29/57. (Ey Muhammed!) Şüphesiz sende öleceksin ve şüphesiz onlar da öleceklerdir. Zümer, 39/30) ve “Kaçtığınız ölüm mutlaka sizi yakalayacaktır.” (Cum‘a 62/8). Ayetleri de ölümden kimsenin kaçamayacağını ve muhakkak herkesin öleceğini söylemektedir.

Bir başka ayette: “Andolsun, eğer Allah yolunda öldürülür veya ölürseniz, Allah’ın bağışlaması ve rahmeti onların topladıklarından (dünyalıklarından) daha hayırlıdır” buyrulmuştur. (Al-i İmran; 3/185). Allah yolunda öldürülenlere “ölüler” demeyin. Bilakis onlar diridirler denmesine rağmen, bu ayette de; Allah yolunda öldürülme veya Allah yolunda ölmekten bahsetmektedir.

Yine bir başka ayette: “O halde, dünya hayatını verip ahireti almak isteyenler Allah yolunda savaşsınlar. Kim Allah yolunda savaşır da öldürülür veya galip gelirse biz ona yakında büyük bir mükâfat vereceğiz” buyruluyor. (Nisa; 4/74). Bu ayette yine Allah yolunda savaşanlara diriler diye hitap etmiyor, öldürülmelerinden söz etmektedir.

Şu ayet-i kerimede de: “O hâlde kim Allah'a ve Resul’e itaat ederse, işte onlar; Allah'ın kendilerine nimet verdiği peygamberler, sıddıklar, şehitler ve sâlih kimselerle beraberdirler. Hem işte onlar, ne güzel arkadaştırlar. (Nisa; 4/69).

Bu ayet-i kerimenin beyanına göre, Allah'ın kendilerine nimet verdikleri sıra ile peygamberler, sıddıklar, şehitler ve sâlih kimselerdir. Görüyoruz ki şehitler; peygamberler ve sıddıklardan sonra gelmektedir. Peygamberler ve sıddıklara ölüm vaki oluyor da, şehitlere ölüm vaki olmuyor mu? Sorusunu akla getirmektedir.

İnsanlar arasında hiçbir ayrım yapılmadan ister peygamber olsun ister şehit olun isterse sıradan insanlar olsun, yukarıdaki ayetlerde de belirtildiği gibi; her nefis sahibinin ölümü tadacağı ve kaçtığınız ölümün mutlaka sizi yakalayacağı da bir hakikat olduğuna göre şehitlere niye ölüler demeyiniz? Buyrulmuştur.

Demek ki! (Bakara; 2/154) ve (Al-i İmran; 169) ayet-i kerimelerde bahsedilen, “Allah yolunda öldürülenlere ölüler demeyiniz” de; anlatılmak istenilen önemli bir husus vardır.

Bu hakikatin anlaşılması için mevt (ölüm), şehitlik ve rızıklandırılma konusunun anlatılması gerekmektedir.

Birinci olarak mevti (ölümü) anlatalım: İnsanlar için ölüm kaçınılmaz bir gerçektir, bütün insanlar hayat sahibi olurlar ve ölürler.

Allah Teâla ölümü ve hayatı insanları imtihan etmek için yaratmıştır. "O, hanginizin daha güzel

amel yapacağınızı denemek için ölümü de hayatı da takdir edip yaratandır." (Mülk; 67/2). “Hiçbir kimsenin ölümden kaçıp kurtulma imkânı yoktur. "Nerede olursanız olun ölüm size ulaşır; burçlarda, sarp ve sağlam kalelerde olsanız bile!” Buyrulmaktadır. (Nisâ; 4/78).

Allah Teâla; ruhundan üfleyip halk ettiği ve şuurla bezediği Âdem’in nesline aslında ebedî hayat vermiştir. Ancak hayat iki devreye ayrılmış olup; ilk devre geçici olup, bir tür eğitim ve sınav devresi, ikincisi ilk devrede elde edilen sonuçların değerlendirileceği ebediyet sürecidir. İşte ölüm; hayatın bu iki döneminin birincisinden ikincisine geçiren bir durumdan ibarettir. Biliyoruz ki; genellikle bu dünyada işler bir sebebe bağlı olarak meydana geliyor. Nasıl dünyaya gelişimiz doğum hadisesiyle oluyor. Berzah ve ahiret âlemi tarafına geçmemiz de ölüm hadisesiyle olmaktadır. İşte ölüm yok olup gitmek değil, başka âlemlere geçiş demektir. Ölüm; bir yok olup gitme hadisesi değildir. Çünkü dağılıp giden çürüyen cesettir, ruh bâkî olduğu için yok olmaz. Detaylı bilgi için, “Allah’ın sırrı kader” kitabında “Ruh” bahsine bakabilirsiniz.

Gerçekte ölüm geçici bir ayrılıktır. Kendinden önce ölüp gidenlerin diyarına sevk edilmedir. Kendinden sonraya kalanlarda o diyara sevk edilecekler ve o diyarda buluşacaklardır. Yani ölüm; fani dünyadan, berzah âlemine oradan da baki olan ahiret âlemi tarafına geçme hadisesidir. Tüm insanların bir araya toplanılacağı ve herkesin işlediği amelin karşılığını alacağı alana sevkiyattır.

Ölüm hakikatini en iyi anlatanlardan biriside Mevlânâ'dır. Mevlânâ ölümün; insanın iradesi dışında gerçekleştiğini ve ruhun bedenden ayrılıp özgürlüğünü kazanması olarak nitelemektedir.

Mevlânâ; "Ölürsem ben, öldü demeyin. Çünkü ölüydüm, dirildim; dost aldı götürdü beni" şeklinde ifade etmektedir. Bu yüzden, Mevlânâ'nın bu dünyadan ayrıldığı geceye, şeb-i arûs (düğün gecesi) denilmiştir.

Yine Mevlânâ ölümü; ölümsüz bir hayatın başlangıcı, ölmeyi; batan güneşin yeniden doğmak için hazırlığına, kabri ruhun kurtuluş yeri olarak görmektedir.

Ölüm ile uyku arasında da benzerlik kuran Mevlânâ: "Uyku ölümün kardeşidir. O kardeş bu kardeşten belli olur" [33] demektedir.

Bir başka beyitte de; "uyuyup uyanmamız, ölüm ile ölümden sonra dirilmeye tanıklık etmekte" [34] olduğunu söylüyor.

Yine Mevlânâ bir başka beytinde: İnsanın sabahleyin uykudan uyanmasını mahşerde dirilmesinin bir örneğini teşkil ettiğini söylüyor. "Sabah uyanınca aklımız nasıl bedenimize geliyorsa, herkesin ruhu da bedenine öyle girer" [35] diyor.

İşte Mevlânâ; bu anlatılanlardan ders alıp ölümü karşılamaya hazırlıklı olmamızı tavsiye etmektedir. "Ölüm herkesin kendi rengindedir."

---

[33] Mevlânâ, Mesnevî, beyit: 3062.
[34] Mevlânâ, Mesnevî, beyit: 1787.
[35] Mevlânâ, Mesnevî, beyit: 1787.

Ölüm; dosta karşı dosttur.” “Ölüm; düşmana karşı düşmandır” [36] diyor.

İyi bir insan olmakta kötü bir insan olmakta insanın kendisinden kaynaklandığını vurgular ve ölümden korkmak yerine, kişinin yaşadığı hayatı Allah’ın emir ve yasaklarına göre tanzim etmesini, ölümün ise bunun bir sonucu olduğuna işaret etmiştir.

İkinci olarak “Şehitliği” anlatmaya çalışalım.

Peygamber efendimiz ne söylediyse, tereddütsüz tasdik edip sadakat göstermesinden dolayı Ebu Bekir’i Sıddık'a nasıl Ebu Bekir’i Sıddık denmiş, sıddıkıyet mertebesini ulaşmış. Şehitlerde; Allah yolunda öldürülmelerin dolayı şehadet mertebesine ulaşmışlar ve şehit denilmişlerdir.

Nisa suresi atmış dokuzuncu ayet-i kerimesine göre, sıra ile Allah'ın kendilerine nimet verdikleri peygamberler, sıddıklar, şehitler ve sâlih kimselerdir. Şehadet mertebesi, peygamberlik ve sıddıkıyet mertebesinden sonra, gelmektedir. Bundan dolayı şehitliğin de bir mertebe olduğunu görmekteyiz.

Üçüncü olarak “Rızk” meselesine gelince:

Allah’ın yaratılanların istifadesine sunduğu şeylerdir. Rızk; maddi ve manevi olduğu gibi; dünyevi ve uhrevîde olabilir.

“Allah yolunda hicret edip, sonra öldürülenler veya ölenler ise, mutlaka Allah onları güzel bir

[36] Mevlânâ, Mesnevî, beyit: 1787.

rızkla rızıklandırılacaktır. Muhakkak ki Allah, elbette rızk verenlerin en hayırlısıdır.” (Hac, 22/58).

Bu ayetin bildirildiğine göre, sadece Allah yolunda hicret edipte şehit olanlar rızıklandırılmıyor, Allah yolunda hicret edipte eceliyle ölenlerde rızıklandırılıyorlar.

Yine bir başka ayet-i kerime’de: “İman edip hicret edenler ve Allah yolunda cihat edenler (Muhacirler) ve (onları) barındırıp yardım edenler (Ensârlar) var ya, işte gerçek mü'minler onlardır. Onlar için (Rablerinden) mağfiret ve daimî bir rızık vardır.” (Enfâl, 8/74).

Bu ayetin işaretiyle de, iman edip hicret edenler ve Allah yolunda cihat edenler rızıklanacağı gibi; bunlara yardım edenlerde rızıklanacak. Rızk meselesiyle ilgili tafsilatlı bilgi için Kur’an-ı Kerim ve Hadis-i Şerifler ışığında “Kader” kitabına bakabilirsiniz.

Şimdi de; yukarıda verilen bilgiler ışığında “Allah yolunda öldürülenlere ölüler demeyin. Bilakis onlar diridirler ve Rab'leri katında rızıklanmaktadırları açıklamaya çalışalım.

Başta Bakara suresi yüz elli dört ayette belirtilen, “Allah yolunda öldürülenlere ölüler demeyin. Bilakis onlar diridirler” ayeti; Bedir’de şehit düşenler hakkında indiği nakledilmiştir. Bedir’de şehit düşenlerin sayısı on dört kişi olup sekizi ensardan, altısı muhacirlerden idi. Bazı insanların; Allah yolunda öldürülen kimse hakkında: “Filan kişi öldü ve dünya nimet ve lezzetlerinden

artık mahrum kaldılar.” Demeleri üzerine bu ayetin nazil olduğunu aktarmışlardır.

İşte kâfirler ölüler için; hayatı bitmiş, duyuları yok olmuş, bu sebeple de hiçbir şekilde hiçbir şeyden istifade edemezler düşüncesinde oldukları için, bu ayet ölümün yok oluş olmadığını, Allah yolunda öldürülen kişilerin diriliğinin devam ettiğini vurgulamaktadır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi dağılıp çürüyen yok olan cesettir, ruh ise bakidir.

Birçok ayette de; inanan ve inanmayan herkes için, ölümün bir yok oluş olmadığını, herkesin diri olacağını ve işlediği ameline göre hesaba çekileceğini, mükâfat yâda ceza göreceklerinden bahsetmektedir.

Aşağıdaki ayetlerde de işaret edileceğine göre, diri olan sadece şehitler değil, bütün insanların diri olacaklarını haber vermektedir. Yûnus suresinde de şöyle anlatılmaktadır.

Kâfirler için: “Şüphesiz ki bize kavuşmayı beklemeyenler, dünya hayatına razı olup onunla tatmin olanlar ve ayetlerimizden gafil olanlar var ya, işte onların kazanmakta oldukları (günahlar) sebebiyle varacakları yer ateştir.” (Yûnus; 10/7-8). Kâfirlerin diri olacaklarını ve cehennemde hayatlarını sürdüreceklerini söylemektedir.

İnanıp salih amel işleyenler için de: “Yine İman edip dünya ve ahiret için yararlı işler yapanlara gelince, rableri onlara, inanmaları sebebiyle yol gösterir; nimetlerle dolu cennetlerde onların bulundukları yerin altından ırmaklar akar.” Onların oradaki duası: “Allah’ım! Seni noksan sıfatlardan

tenzih ederiz!” (sözleridir). Orada birbirleriyle karşılaştıkça söyledikleri ise “selam”dır. Onların dualarının sonu da şudur: “Hamd, âlemlerin Rabbi Allah’a mahsustur.” (Yûnus; 10/9-10). Bu ayet-i kerime’de de; inananların diri olacaklarını ve cennette hayatlarını sürdüreceklerini söylemektedir.

Peygamber efendimiz bir hadis-i şerifinde ölüm meselesini şöyle anlatmaktadır.

“Allah’a kavuşmayı arzu eden kimseye, Allah da buluşmayı murat eder. Allah’a kavuşmayı arzu etmeyen kimseyle, buluşmayı ise kerih görür” buyurmuştur.

Bu sözleri duyan Hz. Âişe validemiz: Hiç kimsenin ölümü hoş görmediğini söylemesi üzerine:

Resûlullah şöyle demiştir: “Ölüm, senin zannettiğin gibi değildir. Bir mümine ölüm hali gelince ilâhî rıza ve lütufla müjdelenir. Artık onun için hiçbir şey ahiret yolculuğu kadar sevimli değildir. Kâfire ölüm hali gelince karşılaşacağı azap kendisine bildirilir. Artık onun için de hiçbir şey ölüm kadar sevimsiz olmaz. Kâfir, Allah’ın huzuruna çıkmaktan hoşlanmadığı gibi Allah da onunla mülâki olmayı murat etmez” [37] buyurmuştur.

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi; Resûlullah Efendimiz, yine bir hadis-i şerifinde de şehitlerin ölürken acı hissetmediklerini söylemiştir.

---

[37] Buhârî; Riḳāḳ, s-41; Müslim, Ẕikir, s,14-18.

“Şehit; kendini öldüren darbenin açısını, ancak birinizin kendisine dokunan iki parmak acısını hissettiği kadar duyacaktır.” [38] Buyrulmuştur.

Allah’u a’lem; şehitlerin ölürken acı hissetmemesine sebep: Ölüm anında çok güzel mertebelere ulaşması ve birçok nimetlere kavuşmasıdır. Zaten ayetlerde şehitlerin; şehitlik mertebesine ulaşacaklarını ve rızıklarına kavuşacakları müjdelemektedir. İşte şehitler bu müjdelere kavuşmalarından dolayı ölüm acısı hissetmiyorlar.

Bu hususa bir misal verecek olursak, Yusuf suresinde şöyle buyrulmaktadır: “Azizin zevcesi, kadınların bu sözlerini işitince, onlara haber gönderip çağırdı. Ve onlar için yaslanacakları bir yer ve bıçakla kesilecek bir şeyler hazırladı. Geldiklerinde de her birine bir bıçak verdi. Onlar kendileri için hazırlanan şeyleri (meyveleri) bıçakla keserlerken, Azizin zevcesi Yusuf’a, yanlarına çık! Diye emretti. Yusuf çıktı. Şehrin kadınları onu yüce bir varlık olarak gördüler ve onun güzelliğinden kendi ellerini kestiler de haberleri olmadı. Allah’ı tenzih ederiz, bu bir insan değil, ancak kerim (güzel) bir melektir, dediler.” (Yusuf, 12/31).

Bu ayet-i kerime’de Hz. Yusuf’un güzelliği karşısında; ehl-i dünya kadınları; ellerindeki bıçakla kendi parmaklarını kesip, kan revan içerisinde kalmalarına rağmen, hiçbir acı hissetmedikleri bildirilmektedir. İşte şehitlerde yukarıda

---

[38] Tirmizî; Sünen, Fedâil’ul-Cihad, s-26; Ahmed b. Hanbel, Müsned, Hadis No: 7612; İbn-i Mâce; Sünen, Cihad, s-16; Nesâî; Sünen, Cihad, s-35

bahsettiğimiz müjdelere kavuştukları için hiçbir ölüm acısı hissetmezler.

İşte yukarıda bahsettiğimiz ayet-i kerime'ler ve hadis-i şerif'lerin işaretiyle; şehitler ölü değildir, bilakis diridirler. "Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanma. Bilakis onlar diridirler, Rab'leri katında rızıklanmaktadırlar." "Allah'ın lütfundan verdiği nimetle sevinçlidirler. Arkalarından kendilerine ulaşamayan kimselere de hiç bir korku olmayacağını ve üzülmeyeceklerini müjdelemek isterler." "Onlar, Allah'ın nimetini, keremini ve Allah'ın, müminlerin ecrini zayi etmeyeceğini müjdelerler." (Al-i İmran; 169-171). Aynı zamanda; ayet-i kerime'lerde de belirtildiği gibi: Arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan şehit kardeşlerine ve Allah'ın, müminlerin ecrini zayi etmeyeceğini müjdelemektedirler.

Taberî ve Râzî gibi, ekseri müfessirler de: Bu diri (canlı) kalma ayetlerini ruhun ölümsüzlüğü inancıyla açıklamışlardır.

Şöyle izah etmişlerdir. "Esasında ölüm olayı, ruhun bedenden ayrılmasından ibaret olup ölen ruh değil bedendir. Ölümle ruh bedeni terk eder, beden canlılık fonksiyonunu tamamen kaybeder ve zamanla çürür gider. Zaten, (Âl-i İmrân 3/185)'inci ayetinde her canlının ölümü tadacağını bildirmektedir. Ama ruh ise; varlığını sürdürür. Ölümden sonra iyilerin ruhları ahiretteki güzel makamlarını görürler ve onunla mutlu olurlar; kötülerin ruhları da; cehennemdeki yerlerini görerek bundan elem duyarlar. Şehitler ise; yalnız

yüksek makamlarını görmekle kalmayıp cennet nimetlerinden de faydalandırılırlar.” [39]

Yine; şehitlerin ölü olmadıklarını, bilakis diri oldukları hakikatini şu hadis-i şerifin işaretiyle de izah etmeye çalışalım.

Ebû Hureyre’den (r.a) rivâyet edilen hadis-i şerife göre Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: “İnsan ölünce, şu üç ameli dışında bütün amellerinin sevâbı kesilir: Sadaka-i câriye, kendisinden istifade edilen ilim, arkasından duâ eden hayırlı evlât.” [40]

Bu hadis-i şerife daha kapsamlı bir şekilde izahat getirmeye çalışırsak, şehitlere bu derece nimetler ve müjdeler verilmesinin hikmetini de anlamış oluruz.

Ayet-i kerimede: “Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve herkes, yarına ne hazırladığına baksın. Allah'tan korkun, çünkü Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.” (Haşr; 59/18). Şehit; ayet-i kerimede belirtildiği gibi gelecek için canını feda ediyor ve gelecek için önemli bir çığır açıyor.

Bir hadis-i şerifte de : “İslâm’da iyi bir çığır açan kimseye, bunun sevabı vardır. O çığırda yürüyenlerin sevabından da kendisine verilir. Fakat onların sevabından hiçbir şey noksanlaşmaz. Her kim de İslâm’da kötü bir çığır açarsa, o kişiye onun günahı vardır. O kötü çığırda yürüyenlerin

---

[39] Taberî; Tefsir, c-2, s,39-40; Râzî; c-4, s-145.
[40] Müslim; Vasiyye, s-14; Ebû Dâvud; Vasâyâ, s-14; Tirmizî; Ahkâm, s-36.

günahından da ona pay ayırılır. Fakat onların günahından da hiçbir şey noksanlaşmaz.” [41]

Mevzuyu biraz daha açacak olursak: Şehit; tek sermayesi olan canını Allah için veriyor ve O’nun yolunda şehit oluyor. Allah; insanlara islâm dinini yaşamak, yaşatmak ve korumak için vazetmiştir. İslam dinini yaşamak, yaşatmak ve korumak ne ile olur? İslam dinini yaşayacak vatan toprağıyla olur. İslam dinini yaşayacak vatan toprağı nasıl idame eder? O vatanda islamı yaşayacak, yaşatacak ve koruyacak nesillerin devamıyla olur.

Şair Mithat Cemal Kuntay bu hakikati şu dizelerle dile getirmiştir.

“Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır.

Toprak, eğer uğrunda ölen varsa vatandır.” Demiştir.

Yine şair Orhan Şaik Gökyay’da: Bu vatanın kimin olduğunu, şiirinde şu dizelerle cevaplamıştır.

“Bu vatan toprağın kara bağrında,

Sıradağlar gibi duranlarındır.

Bir tarih boyunca onun uğrunda,

Kendini tarihe verenlerindir.”

Dolayısıyla vatan olmadan usulünce din yaşanmaz. Cum’a nın önde gelen vücubunun şartlarına baktığımız zaman, hürriyet ve ikamet olduğunu görürüz. Vatanın esas sahipleri şehitlerdir. Bizler bu vatanın emanetçileriz. Emanetçi emaneti korumakla görevlidir. Bundan öte

[41] Müslim, Zekât 69. Ayrıca bk. Nesâî, Zekât 64

tasarrufta bulunamaz. Emanetçilikten öte tasarrufta bulunmaya kalkarsa, emanete hıyanet etmiş olur. Eninde sonunda hak ve hakikat önünde hesabını verir.

Nasıl Cenab-ı Hakk; Beytullah'ı insanlığa vakfetmiş, hiçbir kimsede onun yerini değiştirme tasarrufu yoktur. Bir kişi cami yaptırıp vakfetse, o cami'de Kur'an'ı Kerim'in hükümleri dışında, kimsenin tasarruf hakkı yoktur. Öylede; vatanın esas sahipleri olan şehitlerin bizlere bıraktığı vatan toprağı da, bir vakıf malı gibi olup, emanet edilen vatan toprağında emanetçilerin tasarruf hakkı olmaz.

İşte; şehitlere bu açıdan bakıldığı zaman, şehitler bu hadis-i şerifte belirtilen bütün vasıfları taşırlar. Herkes Sadaka-i cariyesini malından verirken, şehitler bu koca vatanın sahipleri olduğu için bu vatandan elde edilen ne kadar mal varsa, o mallardan verilen zekât ve sadakalar hanesine yazılıyor.

Herkes kendisinden istifade edilen ilmi eserleri miras bırakırken, şehit; kendisinden istifade edilen ilim olarak, Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in buyurduğu "Bütün zevkleri kökünden yok eden ölümü çokça hatırlayınız!" [42] Hadis-i Şerifinde belirtilen hakikat dersi ve ilmini, daha taze fidan iken şehit düşerek veriyor.

Herkes hayırlı evlât bırakırken, şehit; kanıyla suladığı toprakta yetişen nesiller bırakıyor. Durum böyle olunca da; şehitlerin amel defterleri

---

[42] Tirmizî; Kıyâmet, s-26.

kapanmıyor, bu denli nimetler ve müjdelere kavuşuyorlar.

Allah’u a’lem “şehitlere ölüler demeyin onlar diridirler” bu bakış açısından bakıldığı zaman amel defterleri kapanmıyor. Amel defterinin kapanmaması da, hem diri olduğunu, hem de rızıklandığını göstermektedir. Şayet ölüm; kâfirlerin dediği gibi yok olup gitmek olsaydı, o zaman amel defterinin açık kalıp devam etmesinin bir anlamı kalmazdı.

Sonuç olarak; Kur’an-ı Kerim’deki, "şehitler için ölüler demeyiniz" ifadesini toparlayacak olursak. Kısaca şehitler; kendilerinin öldüğünün farkında değiller, kendilerinin diri olduklarını biliyorlar ve o şekilde hayatlarını sürdürüyorlar.

Şunları belirtmekte yarar vardır. Şehitler de bu âlemden berzah âlemine ölüm sonucu geçerler. Onların da ruhları bedenlerinden çıkar ve gözlerimizle şahit olduğumuz gibi cesetleri toprağa verilir.

Şehitlerle, salih amel işleyip te normal şartlarda ölenlerin arasında da söyle bir fark vardır. Bu farkı şöyle izah edebiliriz

Eşin dostun ve tüm sevdiklerinle birlikte, istenilen her şeyin içerisinde bulunduğu iki ada düşünelim. Bu adalar iki kişiye ayrı ayrı tahsis edilse, birisi adanın kendine ait olduğunu düşünüyor ve öyle biliyor. Diğeri de adanın kendine ait olmadığını ve her an elinden alınacağını biliyor ve öyle düşünüyor. Şimdi düşünelim! Bu iki kişinin kaldıkları adalarda aldıkları tat ve sevinç nasıl olur?

Muhakkak ki farklı farklıdır. Birisi adanın kendine ait olduğunu düşünüp ve bildiği için, hep sevinç içerisinde sürurlu bir hayat sürer. İkincisi geçici olduğunu bildiği için, her an elinden alınacak endişesiyle ona göre tat alır ve hayat sürer.

İşte; şehitlerle salih amel işleyip normal şartlarda ölenlerin arasında böyle farklar vardır. Biri; kendinde önemli bir değişiklik görmez, hatta daha çok nimetlere kavuşur, diri olduğunu düşünür ve öyle bilir. Diğeri; diriliğinin bu hayat mertebesinde bittiğini ve diğer hayat mertebesine geçtiğinin bilinci içerisindedir.

Daha açıkçası şehitler; öldüklerinin ve bu âlemden berzah âlemine geçtiklerini farkında olmazlar ve bilmezler. Normal şartlarda ölenler ise; bu âlemden berzah âlemine geçtiklerinin farkında olurlar ve bilirler.

Şehitliği mevzunun başında zikrettiğimiz gibi; müşriklerin “filan kişiler öldüler ve dünya nimet ve lezzetlerinden artık mahrum kaldılar” anlamında düşünülürse; kimse Allah yolunda çarpışıp şehit olmaz. Vatanını da savunmaz, hatta mücadele etmemek için kaçmanın yollarını arar. Aksine şehitler diridirler ve rızıklanmaktadırlar. İşte şehitler yukarda bahsettiğimiz mertebelere çıkarak ve nimetlere kavuşarak kederden kurtulurlar. Kaderimde şehitlik mertebesine çıkmak ta varmış der, ölümü sevinçle karşılar ve kederle işi olmaz.

İşte şehitlik böyle ulvi bir makamdır. Böyle ulvi bir makam olmasa Kur’an-ı Kerim şehitliği bu kadar yüceltir mi? Başta Rasûlullah efendimiz ve aşağıda zikredeceğimiz sahabeler savaşa katılırlar mıydı?

Şehit ve şehitlikle ilgili bu bilgileri verdikten sonra, şehit denilince seyyidü'ş-şüheda Hz. Hamza’yı ve savaşlarda büyük kahramanlık gösteren kumandanlardan, irşat için gidip şehit olan sahabelerden bahsetmeden geçmek olmaz. Sıra ile bu kahraman sahabeler hakkında bilgi vermeye çalışalım.

SEYYİDÜ'Ş-ŞÜHEDA HZ. HAMZA

Hz. Hamza’nın soyu; Abdülmuttalib b. Abdümenaf el-Kureşi el-Haşimi’dir. Hz. Hamza, Peygamber Efendimizin amcası olmaktadır. Hz. Hamza, Peygamber Efendimizden iki sene önce dünyaya gelmiş olup, aynı zamanda onunla sütkardeştir. Çünkü her ikisi de Ebu Leheb' in cariyesi Süveybe'den süt emmişlerdir. Hz. Hamza’nın eşlerinden birisi de Selma bint Umeys olup, bu hanımın kız kardeşi Esma bint Umeys, Cafer b. Ebi Tâlib'in eşidir. Hz. Hamza ile Cafer b. Ebi Tâlib bacanak oluyordu. Peygamber Efendimizin, Hz. Hamza’nın yetim kalan kızı Umame'nin bakımını bu sebeple Cafer b. Ebi Tâlib'e tevdi etmiştir.

Hz. Hamza Mekke'de emsalleri arasında pehlivanlığı, yiğitliği, iyi ahlakı ve cesareti ile tanınırdı. Yetişkin bir genç haline geldiğinde orta boylu, irice başlı, gür sakallı ve heybetli bir görünüşü vardı. Savaşlarda gösterdiği yararlılıklardan dolayı Peygamber Efendimiz onu "Esedullah” Allah’ın arslanı olarak nitelemiştir. Şehadetinden sonra da onun hakkında "Seyyidü'ş-şüheda” şehitlerin efendisi buyurduğu için bu unvanlarla yâd olunmaktadır.

İslam'la şereflenmesi ise; Peygamber Efendimizle aynı soydan olması, sütkardeş olmaları arkadaşlıkları ve dostlukları da iyi olduğu bilinmekteydi. İslam'a girişinin Peygamber Efendimizin Darü'l-Erkam'a girişini müteakip Peygamberliğinin altıncı yılında müslüman olduğu ifade edilmektedir. Ebu Cehil’in Kâbe önünde Peygamber Efendimize yaptığı hakaretten sonra girdiği rivayet edilmektedir.

Olay şöyle cereyan etmiştir. Bir gün Ebu Cehil Peygamber Efendimize Kâbe önünde hakaret eder. Bu hakaretlere şahit olan Abdullah b. Cüd'an'ın cariyesi, avdan dönen ve geleneğe göre Kâbe’yi tavaf etme itiyadında olan Hz. Hamza'ya anlatır. Hamza hiddetlenerek Ebu Cehil'e gider ve onu döver. Ebu Cehil her ne kadar Hamza'yı kaybetmemek için sineye çekmek istese de, Allah'ın hidayetiyle Hz. Hamza Müslüman olur.

Peygamber Efendimiz; hicretten sonra Medine'ye sığınan Müslümanları tehdit eden Kureyşlileri ticaret yollarında sıkıştırarak, onları caydırmak maksadıyla seriyyeler düzenlemiştir. Hicretin yedinci ayında, Peygamber Efendimiz gönderdiği ilk seriyye Hz. Hamza kumandasındaki Sifülbahr seriyyesidir. Buna göre İslam tarihinde ilk bayrak, bu seferde Hz. Hamza'ya verilmiştir.

İşte bu seriyyelerden sonra Müslümanlarla müşrikler arasında savaşlar başlamıştır. Bu savaşlardan ilk savaş Bedir savaşıdır. Hz. Hamza, Bedir Savaşı hicretin ikinci yılında yapılmış olup müşrikler yetmiş ölü vermişlerdir. Bunlardan yirmi beş tanesi Kureyş müşriklerinin ileri

gelenlerindendi. Bu gruba dâhil olanların mühim bir kısmını Hz. Hamza öldürmüştü. Bedir'de teke tek vuruşmak için ortaya çıkanlardan Şeybe b. Rebîa'yı öldürmüştü. Hind'in babası olan Utbe b. Rabia'nın da öldürülmesine yardımcı olmuştu. Savaş esnasında Cübeyr b. Mut'im'in amcası olan Tuayme b. Adiyy'i de o öldürmüştü. Bu sebeple müşrikler bir intikam savaşına hazırlanırken aynı zamanda Hz. Hamza'dan hususi olarak intikam almaya çalışıyorlardı.

Ebu Deşme Vahşi b. Harb; Habeş asıllı olup, Cübeyr b. Mut'im'in kölesi idi. Şayet Uhud harbinde Hz. Hamza'yı öldürürse azat edileceği müjdelendi. Hind de ziynetlerini vadettiği gibi ayrıca on dinar altın ile mükâfatlandıracağını söyledi. Buna karşı da, Hamza'nın ciğerinin çıkarılmasını ve organlarının kesilmesini şart koştu. Hind, Hz. Hamza'nın ciğerlerini çiğnemeyi ve organlarından gerdanlık yapıp boğazına takarak, Mekke'ye o şekilde dönmeyi adar.

Uhud Savaşı öncesinde İslam ordusunun şehirde kalıp savunma mı yapacak, yoksa düşmanı dışarıda mı karşılayacağı konusu tartışıldığı esnada, Hz. Hamza'nın, Peygamber Efendimize hitaben; "Sana Kitabı indirmiş olan Allah'a yemin ederim ki, bu kılıcımla Medine dışında Kureyş müşrikleriyle çarpışmadıkça yemek yemeyeceğim" diye ant içtiği söylenir. Hicretin üçüncü yılında, Uhud Savaşı yapılır. Savaşta Hz. Hamza, düşmana karşı aslanlar gibi saldırır, iki elinde iki kılıç önüne arkasına döne döne savaşıyordu. Şehit oluncaya kadar düşman saflarından yirmi sekiz kişiyi öldürmüştür.

Peygamber Efendimiz okçuların yerlerini terk etmemelerini söylemesine rağmen okçuların yerlerini terk etmeleri sonucu müslümanlar bozguna uğrarlar. Hz. Hamza savaşmaya devam eder. Bu esnada uygun zaman gözetleyen Vahşi, azat olma özlemiyle Hz. Hamza'yı adım adım izliyordu. Büyükçe bir taşın altına saklanmış, müşriklerden birisiyle vuruşmasını seyrediyordu. Ve Hz. Hamza o müşriki öldürdü. Vahşi' nin mızrak atım mesafesine girmiş olan Hz. Hamza'ya mızrağını fırlatır ve şehit eder. Daha sonra ciğerini çıkarıp Hind'e teslim eder, o da ona ziynetlerini ve on dinarını verir. Hind; Hz. Hamza'nın ciğerinden bir parça kapıp çiğnediyse de yutamadı.

Peygamber Efendimiz; Hz. Hamza ve şehitlerin çeşitli organları kesilmiş, göğsü yarılıp ciğeri çıkarılmış vaziyette görünce çok üzüldü, ağladı ve Hz. Hamza için: "Hiçbir zaman hiçbir kimse senin kadar musibete uğramamıştır ve uğramayacaktır. Ben, bunun kadar beni hiddetlendirilen bir yerde de durmamışımdır. Ey Resûlullah'ın amcası, ey Allah ve Resulünün Arslanı Hamza! Ey hayırlar işleyen, ey üzüntüleri gideren, ey Resûlullah'a koruyucu olan Hamza! Allah sana rahmet etsin! İyi bilirim ki, sen hısım ve akrabalık haklarını gözetir, daima hayırlı işler yapardın. Eğer senden sonra yas tutmak gerekseydi, sevinmeyi bırakıp sana yas tutardım." dedi.

Peygamber Efendimiz; teessüründen ağlayıp, hislerini böyle dile getirirken, şayet bir imkân bulursa buna karşılık yetmiş müşriki katledip, onların yaptıklarının aynısını yapacağını vadetti.

Nahl Suresi yüz yirmi altıncı ayeti nazil olunca, Peygamber Efendimiz bu sözlerinden vazgeçti. Bu ayette Cenab-ı Hakk şöyle buyurur: "Eğer ceza verecekseniz, size yapılan işkencenin misliyle ceza verin. Ama sabrederseniz elbette o, sabredenler için daha hayırlıdır."

Bu sırada Hz. Hamza'nın kız kardeşi Peygamber Efendimizin halası Safiyye (r.anha) Hz. Hamza'yı görmek istiyordu. Safiyye (r.anha): Hz. Ali'nin de halası ve Hz. Zübeyir b. Avvam'ın da annesi idi. Peygamber Efendimizin; Hz. Ali ve Hz. Zübeyir'den engel olmalarını ister ama engel olamazlar. Safiyye (r.anha): "O, musibete Allah yolunda uğramış bulunuyor, biz Allah yolunda bundan daha beter olanlara da razıyız. Sevabı Allah'tan bekleyeceğiz. İnşallah, sabredeceğiz." diye metanet gösterdi.

Safiyye (r.anha): Peygamber Efendimiz'den Hz. Hamza'nın cenazesini sordu. Resûlullah gösterdi. Oturup ağladılar. "inna lillahi ve inna ileyhi raciun" ayetini okudular. Bu sırada Hz. Peygamber Hz. Safiyye ile kızı Hz. Fatıma'ya bana Cebrail gelip, “Hamza'nın göktekiler katında Allah'ın ve Resulünün arslanıdır” diye yazıldığını haber verdi diyerek müjdeledi ve "Allah katında Hamza b. Abdülmuttalib'in “Seyyidü’ş-şüheda” Şehitlerin Efendisi" olduğunu da belirtti.

Peygamber Efendimiz; Hz. Hamza'nın cenaze namazını kıldırdı, sonra diğer şehitler sıra ile onun cesedinin yanına getirildiler, her bin için cenaze namazı kılındı, böylece yetmiş şehit için ayrı ayrı cenaze namazı kılındıktan sonra şehitler

yıkanmadan kanlı elbiseleriyle, ikişer üçer toprağa verildiler. Üzerlerindeki kıyafetler alt kısımlarına sarıldı, göğüs ve baş kısımlarına ise kokulu izhir otları sarılıp kefen yapıldı. Hz. Hamza'nın cenaze namazı kılındıktan sonra diğer şehitler dokuzar adet getirilerek namazlarını kıldırdı. Hz. Hamza, kız kardeşinin oğlu Abdullah ile aynı kabre konuldu.

Mekke fethinden sonra Vahşi, Taife kaçıp oraya yerleşti. Mekke fethi akabinde etraftaki kabileler heyetler halinde İslam'a girdiklerini belirtmek üzere Medine'ye gelirler. Vahşi de tereddüt içirişinde Medine'ye gelir ve Peygamber Efendimizin huzuruna girer. Peygamber Efendimiz; amcasının ölümünü ondan bir kere daha dinledikten sonra eski teessürü tekrar canlandı ve Vahşi'ye kendisini gizlemesini ister. Vahşi bir daha Peygamber Efendimize kendini göstermemiştir. Kendisi daha sonra; "Efendimiz her vaaz verişinde direğin arkasında durur, acaba, bana, artık görünebilirsin" diyeceği günleri bekler. Ne zaman ki: “MüseyIeme’yi, Hz. Hamza'yı öldürdüğüm mızrakla öldürdüm, artık O'nun huzuruna bu hizmetimden sonra çıkabilirim" diyerek hep bir teselliyle yaşamını sürdürür.

MÛTE SAVAŞI

Mûte, Lût gölünün güneyinde, Kudüs’e elli km uzaklıkta geniş tarım arazilerine sahip bir yerdir. Resûlullah Efendimiz Mûte’de yapılacak savaş için orduya üç kumandan tayin etmiştir. Üç kumandan tayin etmesinden dolayı da “ceyşü’l-ümerâ” (ba‘sü’l-ümerâ) diye adlandırıldığı bildirilmektedir. Bizans

Resûlullah Efendimiz etrafındaki devletlere islam dinini tanımaları için davet mektupları göndermişti. Bu davet mektuplarından birisini de Gassani hükümdarına göndermişti.
Gassani; Bizans'ı, güney ve İran tarafından gelebilecek tehdidine karşı korumak için Bizans'ın izniyle ve Bizans'ın güdümünde tampon bir devlet olarak kurulmuştur. Gassani'liler arabça ve arami dilini kullanıyorlardı. Gassani hükümdarına gönderilen Hâris b. Umeyr, Mûte'ye geldiğinde Gassânî emîrlerinden Şürahbîl b. Amr ona nereye gittiğini sordu. O da Suriye'ye gittiğini ve kendisinin Resûlullah'ın elçisi olduğunu söyledi. Bunun üzerine Şürahbîl, onun bağlanmasını emretti. Bir süre sonra da boynunu vurdurdu.

Bu hadise üzerine Resûlullah Efendimiz üç bin kişilik bir ordu hazırlattı. Ordunun başına da Zeyd b. Hârise'yi getirdi. "Zeyd b. Hârise insanların emîridir. Zeyd ölürse yerine Cafer b. Ebî Tâlip, Cafer de ölürse yerine Abdullah b. Revâhâ'nın geçmesini emrediyorum. Abdullah da ölürse aranızdan Müslümanların hoşnut olduğu birini seçip onu emîr tayin etmenizi istiyorum" buyurdu.

Resûlullah Efendimiz; ordunun elçinin öldürüldüğü yere kadar ilerlemesini, oradakileri İslâmiyet'e davet etmelerini, kabul ettikleri takdirde savaşmamalarını emretti. Bu arada çocukları, kadınları, yaşlıları, manastırlara çekilmiş insanları öldürmemelerini, hurmalıklara zarar vermemelerini, ağaçları kesmemelerini, binaları yıkmamalarını söyledi. [43]

---

[43] Vâkıdî; Megazi, c-2, s-758; İbn Sa'd; Tabakat, c-2, s-128.

Ordu Medine’den ayrıldıktan sonra kuzeye doğru ilerleyip Vâdilkurâ’ya ulaştı. Şürahbîl b. Amr, müslümanların gelmekte olduğunu öğrenince kardeşini bir ordunun başında müslümanlara karşı gönderdi. Kardeşi yapılan savaşta öldürüldü. Bunun üzerine Şürahbîl kaleye sığınarak Bizans’tan yardım istedi. Bizans’tan yardım istemesinin sebebide, Bizans İmparatoru Herakleios, Sâsânîler’e karşı zaferle sonuçlanan Ninevâ (Ninova) savaşının ardından İstanbul’a dönmüştü. Sâsânîler’in; daha önce Kudüs’ü işgal ettiklerinde alıp götürdükleri büyük haçı yerine koymak üzere Allah’a adak adamış. Bu adağı yerine getirmek için tekrar Filistin’e gelmişti. Bizans İmparatoru Herakleios ve orgu kumandanı Theodoros, ordusuyla birlikte Filistin’de bulunmaktaydı.

Müslümanlar Maan’a vardılar. Orada ordugâh kurup konakladıkları sırada Bizans İmparatoru Herakleios’un kumandanı Theodoros’un ordusuyla karşılaştılar. Şürahbîl kumandasında hıristiyan Arap kabilelerinin de katıldığı bu ordunun iki yüz bin kişiden oluştuğu rivayet edilmektedir.

Bizans ordusuyla karşı karşıya gelen müslümanlar Maan’da kaldıkları iki gün içinde vaziyeti müzakere ettiler. Bu sırada Abdullah b. Revâha savaş için at, silâh ve sayı üstünlüğünün önemi olmadığını ifade ettikten sonra düşmanla savaşmak gerektiğini belirtti. Bunun üzerine savaşa karar verildi ve Maan’dan ayrılan İslâm ordusu Meşârif’te Bizans ordusuyla karşılaştı. İki ordu Mûte’de savaş düzenine geçti.

Birinci kumandan sıfatıyla sancağı taşıyan Zeyd b. Hârise daha savaşın başında şehid düştü. Kumandanlık ve sancak Ca‘fer b. Ebû Tâlib’e geçti. Sağ eli kesilen Ca‘fer sancağı sol eline aldı, sol eli de kesilince iki koluyla göğsü arasında tuttu, fakat bir mızrak darbesiyle şehid oldu. Onun ardından kumandanlığı ve sancağı Abdullah b. Revâha aldı. Bir süre sonra o da şehid düştü.

Kâ‘b b. Umeyr sancağı alıp Sâbit b. Erkam’a verdi. Sâbit. Erkam; Resûlullah Efendimiz’in talimatı gereği bir kumandanın seçilmesini istedi. Sabit b. Erkam yüksek sesle “Ey Müslümanlar, içinizden birini kendinize kumandan seçin” diyordu. Müminler “Seni seçtik” diyorlardı. Sabit b. Erkam; Halid bin Velid'e bakarak: “Ey Halid! Al şu sancağı” dedi. Halid bin Velid: “Ben bu sancağı alamam, sen buna benden daha layıksın. Çünkü sen hem daha yaşlısın hem de Bedir Savaşı'nda bulunanlardansın” dedi. Sabit b. Erkam: “Al sancağı ey Halid! Vallahi ben onu sana vermek için aldım” dedi. Sabit b. Erkam kumandanlığı kabul etmeyince, sancak Hâlid b. Velîd’e teslim edildi.

Bu sırada Resûlullah Efendimiz Mescid-i Nebevî’de savaş alanında cereyan eden gelişmeleri, kumandanların birer birer şehid oluşunu nakletmiştir. “En sonunda sancağı Allah’ın kılıçlarından bir kılıç aldı. Nihayet Allah mücahitlere fethi müyesser kıldı” demiştir. [44]

Resûlullah Efendimiz Mescid-i Nebevi‘de, savaş meydanında olup bitenleri gözyaşlarıyla izliyor ve

---

[44] İbn Hişâm; Sîret ü’n-nebeviyye, c-4, s-23.

sahabelerine durumu söyle anlatmaya başlamıştır. “Arkadaşlarınız düşmanla muharebeye tutuştular. Zeyd bin Harise şehit oldu.” Sonra Efendimiz “Allah'ım! Zeyd'i bağışla, günahlarını affeyle.” diye dua etti. Ashab-ı kirama döndü: “Siz de onun için bağışlanma talebinde bulunun” buyurdu.

Mescid-i Nebevi'de bulunan sahabe-i kiram pür dikkat Resûlullah Efendimizi takip ediyordu. Resûlullah Efendimiz: “Şimdi sancağı Ca‘fer b. Ebû Tâlib aldı, düşmana şiddetle saldırdı. Sancağı tutan eline bir darbe aldı, eli bedeninden ayrıldı, sonra sancağı diğer eline aldı ama o eline de şiddetli bir darbe aldı ve eli bedeninden koptu. Sancağı göğsü ile tutmaya çalışırken yere yıkıldı ve Cafer şehit oldu” buyurdu. “Allah'ım! Caferi bağışla, Allah'ım Cafer'in günahlarını affeyle” diye dua etti. Sahabelere Cafer için bağışlanması için duada bulunmalarını istedi. Resûlullah Efendimiz Hz. Cafer'i anlatırken cennet-i âlâda ona kanatlar ihsan edildiğini ve bir o yana bir bu yana uçtuğunu beyan buyuruyordu.

Resûlullah Efendimiz daha sonra Abdullah bin Revâhâ'nın da şehit olduğunu, sancağı Halid bin Velid'in aldığını anlatıyor: “Allah'ım! O senin kılıçlarından biridir, sen ona yardımcı ol.” diyordu ve gözleriyle savaş meydanını tarıyor gibiydi: “İşte şimdi tandır iyice kızıştı.” buyurdu. Bu mübarek sözleriyle savaşın en çetin devresinin başladığını anlatıyordu.

Resûlullah Efendimiz, Mescid-i Nebevi'den gözleri yaşlı olarak ayrıldı ve Ca‘fer b. Ebû

Talip'in evine gitti. Ca‘fer b. Ebû Tâlib’in eşi Esma binti Ümeys Resûlullah Efendimizi saygıyla karşıladı. Efendimiz çok üzüntülüydü. Esma Hatun: "Ya Resûlullah! Anam babam sana feda olsun, seni üzüntülü görüyorum. Ne oldu?” diye sordu. Efendimiz, Ca‘fer b. Ebû Talip'in çocuklarını istedi.

Çocukları koşarak geldiler. Âlemlere rahmet olan Efendimiz, çocukları bağrına basıyor, seviyor, öpüyor ve başlarını okşuyordu. Bir yandan da içinden ağlıyordu. Gözyaşlarına engel olamıyordu.

Esma Hatun şaşırıyordu: “Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Resûlü, seni son derece üzüntülü görüyorum yoksa sana kötü bir haber mi ulaştı?” deyince Resûlullah: “Cafer bugün şehit oldu.” Esma Hatun çığlık atıyor ve hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Komşu kadınlar da koşarak geliyor, Esma Hatun'un acısına ortak oluyorlardı.

Ca‘fer b. Ebû Talip'in büyük oğlu Abdullah: “Resûlullah Efendimiz, benim ve kardeşimin yüzünü okşarken ben onun yüzüne bakıyordum. Gözlerinden süzülen yaşlar sakalından akıyor üzerime damlıyordu.”

Resûlullah Efendimiz daha sonra kendi hane-i saadetine gidiyordu. Annelerimize ve kızı Fatıma'ya Ca‘fer b. Ebû Talip'in ailesi için yemek hazırlamalarını, onları yalnız bırakmamalarını söyledi.

Resûlullah Efendimiz şehitlerin ardından ağlamış, ancak ağıt yakıp feryat etmeyi yasaklamış, yakınlarının ve komşularının şehit ailelerine üç gün süre ile yemek götürmesini ve işlerine yardımcı

olmasını tavsiye etmiştir. Bizzat kendisi Ca‘fer’in ev halkına üç gün yemek göndermiş, daha sonra oğullarını yanına alarak bakımlarını üstlenmiştir. [45]

Halid bin Velid; kumandanlığı ve sancağı almıştı O Bir askerî deha idi. Müslimanlar bu denli az iken bir zafer elde etmeleri mümkün değildi. Onun hedefi İslâm ordusunu zaafa uğratmamaktı, büyük kayıplar verdirmemekti. Bunu başardığında aslında bir zafer elde etmiş olurdu. Bizans ordusu İslâm ordusundan altmışaltı kat daha fazlaydı.

Halid bin Velid; akşama kadar ordusundan zayiat verdirmeden savaşıyordu. Akşam olunca iki ordu da istirahate çekiliyordu. Her gün yeni bir taktik geliştiriyor, sağ cephedeki askerlerini sol cepheye alıyordu. Sol cephedekileri de sağ cepheye alıyordu. Önde savaşan askerlerini arkaya, arkada savaşan askerlerini de ön safa getiriyordu. Böyle bir taktikle sabah iki ordu tekrar taarruza başlıyordu.

Bizans ordusu yeni yüzlerle karşı karşıya gelince Müslümanlara takviye güçlerin geldiği zannına kapıldılar. Müslümanlar ise ardı ardına saldırı gerçekleştiriyordu. Düşman ordusunda bir zafiyet başlayarak, dağılmaya başladılar.

Halid bin Velid saldırıları yavaşlatıyor ve yavaş yavaş ordusunu geri çekiyordu. İslâm ordusu ciddi kayıplar vermeden geri çekilmeyi başarıyordu. Geri çekilirken zaman zaman düşmana zayiat verdirdiler ve bir miktar ganimet ele geçirdiler. İslâm ordusu on beş şehit vererek Medine’ye ulaştı.

---

[45] Vâkıdî; Megazi,c-2, s-766; İbn Hişâm; Sîret ü’n-nebeviyye, c-4, s-22; İbn Sa‘d; Tabakat,   c-8, s-282.

Esasında islam ordusunun, sayıca kendisinden çok üstün olan düşmanla planlı şekilde vuruşarak Medine’ye ulaşması bir zafer sayılmasına rağmen, Medine bazı müslümanlar arasında İslâm ordusunun bu şekilde dönmesini doğru bulmayanlar olmuştur.

Resûl-i Ekrem bunun bir firar değil toparlanıp düşmanla tekrar karşılaşmayı amaçlayan bir hareket olduğunu bildirmiş ve böylece dedikodulara son verdirmiştir. [46]

Mûte Savaşı’nda İslâm askerleri sayıca kendilerinden çok üstün olan düşman ordusuna karşı metanetle savaştılar. Savaşa katılanlardan Abdullah b. Ömer, Ca‘fer b. Ebû Tâlib’in göğsünde elli kadar kılıç ve ok yarası olduğunu söyler.

Resûlullah Efendimizin, kesilen iki eline karşılık iki kanatla müjdelediği Ca‘fer b. Ebû Tâlib; daha sonra Ca‘fer-i Tayyâr diye anılmıştır.

Hâlid b. Velîd’in, “Mûte Savaşı’nda elimde dokuz kılıç parçalandı, yalnız ağzı enli Yemânî bir kılıcım vardı, elimde o dayanabildi” dediği kaydedilmektedir. [47]

Mûte savaşında bu kadar kahramanlık gösteren Zeyd b. Hârise, Cafer b. Ebî Tâlip, Abdullah b. Revâhâ’yı ve orduya büyük bir zayiyat verdirmeden selametle Medine’ye döndüren, askeri deha Hâlid b. Velîd’in geçmişinden bahsetmeden

---

[46] Vâkıdî; Megazi,c-2, s-765; İbn Hişâm; Sîret ü’n-nebeviyye, c-4, s-24; İbn Sa‘d; Tabakat, c-3, s-129.
[47] İbn Sa‘d; Tabakat, c-4, s-38.

geçmek olmaz. Bir nebzede olsa bu şehit kumandanların hayatlarına bir göz atalım.

ZEYD B. HÂRİSE

Aslen Yemen'li olup Kelb kabilesindendir. Resûlullah efendimizden on yaş küçük olmasına rağmen evlâtlık olarak almış ve Zeyd b. Muhammed diye anılmıştır. Ancak evlâtlıkların öz babalarının adıyla anılmasını emreden ayet (Ahzâb 33/5) indikten sonra, babası Hârise'nin adıyla anılmaya başlamıştır. [48]

Cahiliye döneminde daha henüz çocukken, annesi ile birlikte akrabalarını ziyarete giderken kaçırılır. Ukâz panayırında köle olarak Hz. Hatice'nin yeğeni Hakîm b. Hizâm'a satılır. Hakîm onu Mekke'ye götürdü ve halası Hatice'ye verdi. Hz. Hatice'de Resûlullah efendimize hediye etti. Zeyd b. Hârise'nin kaçırılma ve köle olarak satılması hususunda değişik rivayetlerde bulunmaktadır.

Zeyd'in kabilesinden hac için Mekke'ye gelenler kendisini görüp tanıdılar ve dönüşte durumu ailesine bildirdiler. Babası Hârise; Zeyd'in fidyesini de alarak Mekke'ye gelir ve Resûlullah efendimizden onu geri almak ister. Resûlullah efendimiz, Zeyd'i ailesiyle görüştürdü ve dilerse kendileriyle gidebileceğini söyledi. Fakat Zeyd, Resûlullah efendimizin yanında kalmayı tercih etti. Bu olaydan sonra Resûlullah efendimiz, Zeyd'i Kâbe'nin bitişiğindeki Hicr mevkiine götürüp, "şahit olun, Zeyd benim oğlumdur, o benim mirasçım, ben

[48] Müslim; Feżâʾilü'ṣ-ṣaḥâbe, s-62.

de onun mirasçısıyım!” dedi ve ardından onu azat etti.

Bu olaydan sonra Zeyd; Resûlullah efendimizin yanından hiç ayrılmadı ve Resûlullah efendimizin Risâlet’ini ilk tasdik edenlerden oldu. Resûlullah efendimiz; Tâif yolculuğuna Zeyd’le beraber gittiler.

Tâifliler, Resûlullah efendimizi dinlemeyip şehirden çıkarmak için taşladıkları sırada, atılan taşlar Resûlullah efendimize isabet etmemesi için, Zeyd kendi vücudunu ona siper etti ve yaralandı. [49]

İslâm’ın ilk yıllarında Mekke’de Resûlullah efendimiz tarafından Hz. Hamza ile kardeş ilân edildi. Hz. Hamza savaşa gitmeden önce öldüğü takdirde ne yapacağını Zeyd’e vasiyet ederdi; şehid olacağı Uhud günü de ona vasiyette bulunmuştu.

Zeyd b. Hârise Bedir, Uhud, Hendek gazvelerine, Hudeybiye seferine ve Hayber’in fethine katıldı. Hendek gazvesinde muhacirlerin sancaktarı idi. Birçok seriyyede kumandanlık yapmıştır.

Kur’ân-ı Kerîm’de adı geçen tek sahâbe olan Zeyd (Ahzâb; 33/37) birkaç defa evlendi. Resûlullah’ın dadısı Habeşî Ümmü Eymen’le Mekke’de gerçekleşen ilk evliliğinden oğlu Üsâme doğmuştur.

Bedir Gazvesi’nden sonra da Resûlullah efendimizin halası Ümeyme’nin kızı Zeynep bint Cahş ile evlendi. Ancak bu evlilik geçimsizlik yüzünden sürdürülemedi.

---

[49] İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ, c-1, s,212.

Evlenmelerine bizzat aracı olan Resûlullah efendimiz, onların ayrılmasını arzu etmese de Zeyneb’in sırf Resûlullah efendimizin tavsiyesiyle yaptığı bu evlilik boşanma ile sonuçlandı.

""Resûlullah efendimiz bu duruma çok üzüldü. Daha sonra cahiliye döneminden kalma, evlâtlıkların boşanmış eşleriyle evlenme yasağı âdeti (Ahzâb 33/37) indirilmesiyle, evlâtlıkların boşanmış eşleriyle evlenme yasağı âdeti kaldırıldı ve Resûlullah efendimiz bu âdetin uygulamasını Zeyd’in boşadığı Zeynep ile evlenerek gerçekleştirdi.

Bu evlilik her ne kadar tenkit konusu olmuş ise de, Resûlullah efendimizin Zeynep ile evlenmesinin asıl amacı, sözü geçen katı Arap âdetinin bizzat onun uygulamasıyla ortadan kaldırılmasıdır.

Resûlullah efendimiz, Mûte Savaşı için orduyu yola çıkarırken sancağı Zeyd’e vermiştir. “Eğer Zeyd şehid olursa sancağı Ca‘fer alsın, o da şehid düşerse Abdullah b. Revâha alsın” demişti. Üç sahâbe de bu sıraya göre şehid oldular.

Resûlullah efendimiz şehadet haberini televizyonda canlı program anlatır gibi Medine’de ashabına gözyaşları içinde anlattı ve şöyle dua etti:

“Allah’ım, Zeyd’e mağfiret et! Allah’ım, Zeyd’e mağfiret et! Allah’ım, Zeyd’e mağfiret et! Allah’ım, Cafer’e mağfiret et! Allah’ım, Abdullah’a mağfiret et!” [50]

---

[50] İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ, c-3, s,45.

Diye dua etti. Zeyd b. Hârise’nin elli beş yaşında şehid düştüğü kaydedilmiştir.

CA‘FER B. EBÎ TALİB

Resûlullah efendimizden yirmi yaş kadar küçüktür. Hz. Ali’nin öz kardeşi olup ondan on yaş büyüktü. Ebû Tâlib’in çocuklarının fazla oluşu sebebiyle, geçim sıkıntısı çektiği sırada yükünü hafifletmek üzere Resûlullah efendimiz Ali’yi; amcası Abbas da, Ca‘fer’i yanına almıştı. Bu sebeple Ca‘fer’in gençlik yılları amcası Abbas’ın yanında geçti.

Ca‘fer b. Ebû Tâlib; Resûlullah efendimize ilk iman edenler arasında yer aldı. Mekkeli müşriklerin müslümanlara eziyet ve işkenceleri artınca Ca‘fer hanımı Esmâ bint Umeys ile birlikte Habeşistan’a hicret eden ikinci kafileye katıldı.

Resûlullah efendimiz tarafından bu kafileye başkan tayin edildi. Oğlu Abdullah Habeşistan’da dünyaya geldi ve orada doğan ilk müslüman olarak anıldı.

Hudeybiye Antlaşması’ndan sonra Resûlullah efendimiz komşu devlet hükümdarlarına İslâm’a davet mektupları göndermişti. Bu mektuplardan biride Habeş Hükümdarı Necâşî’ye gönderdi. Mektubunda Necâşî’yi islama davet ettiği gibi ayrıca ülkesinde bulunan müslümanların Medine’ye göndermesini istedi. Necâşî’nin müslümanlara tahsis ettiği gemiyle Ca‘fer de Arabistan’a döndü.

Yanındaki Habeş muhacirleriyle doğruca Hayber’de bulunan Resûlullah efendimizin yanına gitti. Hayber’in fethinden hemen sonra Ca‘fer’i

karşısında gören Resûlullah efendimiz, “Hangisine sevineceğimi bilmiyorum. Hayber’in fethine mi, yoksa Ca‘fer’in gelişine mi?” diyerek onu kucaklayıp alnından öptü. Hayber’de elde edilen ganimetten Habeşistan’dan dönen on altı arkadaşıyla birlikte hepsine pay verdi.

Ca‘fer b. Ebû Tâlib hicretin yedinci yılında Hayber’in fethiyle geldi ve hicretin sekizinci yılında da Resûlullah efendimiz, Mûte’ye gönderilen orduya Zeyd b. Hârise’yi kumandan tayin etti. Eğer o şehid edilirse Ca‘fer b. Ebû Tâlib’in, o da şehid düşerse Abdullah b. Revâhâ’nın orduya kumanda etmesini istemiştir.

Zeyd b. Hârise’yi anlatırken bahsettiğimiz gibi; Mûte’de düşmanla karşılaşan islam ordusu şiddetli muharebeden sonra üç kumandanını da kaybetti. Zeyd b. Hârise’nin şehid düşmesinden sonra idareyi alan Ca‘fer b. Ebû Tâlib düşman üzerine kahramanca hücum ederek şehid oldu. Bu arada iki kolu da kesildi.

Abdullah b. Ömer, defnedilmeden önce onun vücudunun ön tarafında birçok yara gördüklerini söylemişlerdir. Peygamber efendimiz; yüce Allah’ın Ca‘fer’in kesilen iki koluna karşılık iki kanat ihsan ettiğini ve onlarla cennette uçtuğunu haber vermiştir. Bu sebeple kendisine “tayyâr” (uçan) ve “zü’l-cenâhayn” (iki kanatlı) lakapları verilmiştir.

Ca‘fer b. Ebû Tâlib, kırk yaşında şehid olmuştur.

ABDULLAH BİN REVÂHA

Resûlullah efendimiz; Medine’ye hicret etmezden önce islamiyet başka yerlerde de yayılmaya başladı. Bunlardan biriside Medine idi. Cahiliye döneminde de o zamanki adetlere göre, Mekke’ ye hac yapmak için gidilirdi.

İşte Medine’den bir heyet, hem hac yapmak hem de yayılmakta olan islamı daha yakından tanımak maksadıyla, ikisi kadın yetmiş beş kişiyle Resûlullah efendimizi ziyaret etmek maksadıyla Mekke’ye geldiler. Bu kişiler arasında Abdullah bin Revâha ’da bulunmaktaydı.

Resûlullah efendimiz, Medine’den gelen heyetle Akabe mevkiinde görüştü. Aralarında çeşitli konularda konuşmalar oldu. Bu konuşmalardan sonra birbirlerini söz verdiler ve Abdullah bin Revâha: “Biz, Allah’tan ve Allah’ın Resul’ünden geleni kabul ettik” dedi. Bunun üzerine Medineli Müslümanlar teker teker Resûlullah efendimize biat ettiler.

Abdullah bin Revâha, aynı zamanda okuryazar ve şair de olduğu için, Medine’de İslam’ın yayılması hususunda büyük hizmetlerde bulundu. Abdullah bin Revâha, Resûlullah efendimiz bütün emirlerini hiç tereddüt etmeden hemen yerine getirirdi. Bu, onun en önemli vasıflarından biriydi. Her fırsatta Resûlullah efendimizden öğrendiklerini çevresine ulaştırır, insanlara hakkı ve hakikati anlatmaya çalışırdı. Allah’tan çok korkan, takva ehli ve ibadete çok düşkün, islamiyeti harfiyen yaşamaya çalıştı.

Abdullah bin Revâha, Bedir, Uhud, Hendek ve Hayber Savaşlarına katılmış, Hudeybiye ve Umre seferlerinde de bulunmuştur. Hayber fethedildikten

sonra Resûlullah efendimiz, Hayber Yahudilerinin mahsullerini taksim etmekle görevlendirdi. Hayber Yahudileri, mahsullerinin yarısını vermek şartıyla yerlerinde bırakılmışlardı.

Yahudiler, kendilerine daha fazla mahsul kalması için Abdullah bin Revâha' ya rüşvet vermek istediler. Abdullah bin Revâha şöyle dedi: "Ey Yahudi cemaati! Vallahi siz bana göre Allah'ın yaratıklarından en sevimsizi ve en iğrencisiniz! Sizin bana teklif ettiğiniz ücret, bir rüşvettir. Rüşvet ise haramdır. Biz onu ağzımıza koymayız" demiştir.

Abdullah bin Revâha, Hicret'in sekizinci senesinde vuku bulan Mûte Savaşı'na, Zeyd bin Hârise ve Ca'fer bin Ebî Talip'te de anlattığımız gibi üçüncü sıradaki kumandandı.

Nihayet iki ordu Mûte'de karşılaştı ve birbirleriyle kıyasıya çarpışmaya başladılar. Zeyd şehit oldu, sancağı hemen Ca'fer aldı. Ca'fer şehit oldu, sancağı Abdullah bin Revâha aldı. Abdullah bin Revâha; düşmanla çarpışmaya girdi. Parmağının birinden yara almıştı, yaralanan parmağı kılıç sallamasına engel oluyordu. Atından yere indi, yaralı parmağını ayağının altına aldı ve: "Sen sadece kanayan bir parmak değil misin? Bu kazaya da Allah yanında uğramış bulunuyorsun" diyerek çekip kopardı. Bütün gücüyle savaşmaya başlayan Abdullah bin Revâha, mızrakla yaralandı, yere yıkıldı. Çok geçmeden, kaldırıldığı yerde oda önceki kumandanlar gibi şehit düştü.

HÂLİD BİN VELÎD

Hicretten otuz beş kırk yıl kadar önce Mekke'de doğdu. Soyu yedinci göbekten dedesi Mürre'de Resûl-i Ekrem'in soyu ile birleşir. Babası Velîd b. Mugīre Kureyş kabilesi arasında seçkin bir kişiydi. Annesi Lübâbe es-Suğrâ Esmâ bint Hâris, Hz. Abbas'ın karısı Ümmü'l-Fazl Lübâbe el-Kübrâ bint Hâris ile Hz. Peygamber'in hanımlarından Meymûne bint Hâris'in baba bir kız kardeşidir.

Hâlid doğumundan sonra, Mekke'deki geleneğe uyularak temiz ve sağlıklı bir iklimde yetiştirilmek üzere çöldeki bir ailenin yanına verildi. Beş altı yaşına ulaşınca Mekke'ye ailesinin yanına döndü. Oğlunun yetişmesine büyük önem veren babası ona bütün Araplar'ın sahip olmak istedikleri kahramanlık, cesaret ve cömertlik gibi iyi hasletleri telkin etmeye, Mugīre soyundan gelen bir Mahzûmlu olduğunu ve bu soyla övünmesi gerektiğini zihnine yerleştirmeye başladı.

Kabilesinin yürüttüğü e'inne vazifesinin bir gereği olarak ata binmeyi, ok, yay, mızrak, kalkan ve kılıç kullanmayı, süvari birliklerini sevk ve idare etmeyi öğrendi. Spor yaparak güçlü bir fiziğe sahip oldu. Çocukluğunda akranı olan Hz. Ömer ile güreş tuttuğu, onu yendiği ve bacağının kırılmasına sebep olduğu rivayet edilir.

Hâlid b. Velîd; Kureyş'in süvari birliği komutanı olup, aynı zamanda diğer Kureyş kabileleri gibi ticaretle uğraştığı ve ticaret için, Suriye, Irak, Medâin, Mısır ve Yemen'e gittiği rivayet edilmektedir.

İslâm davetini cahiliye devrinin âdet ve geleneklerini yıkan, kabile gurur ve asabiyetini

ortadan kaldıran bir hareket olarak değerlendiren Hâlid b. Velîd; babası, diğer kabile mensupları ve Kureyş ileri gelenleri gibi, islâm dinine karşı düşmandı. Peygamber efendimize ve ona inananlara karşı nefretle bakıyor ve öyle hareket ediyordu. Kabilesi düşmanlıkta ve mücadelede ön saflarda yarışıyordu.

Hâlid b. Velîd'in, hicretten on dokuz ay sonra yapılan Bedir savasına iştirak edip etmediği kesin olarak bilinmemektedir. İbn Sa'd onun Bedir'e katıldığını rivayet etmektedir. [51] Bedir'de müslümanlara esir düşen kardeşi Velîd b. Velîd'i kurtarmak için savaştan sonra diğer kardeşi Hişâm ile Medine'ye gider, fidyesini ödeyerek kardeşinin serbest bırakılmasını sağlar. Kardeşler Mekke'ye dönmek üzere yola çıkarlar. Müslüman olmaya karar veren Velîd yolda kardeşlerini bırakıp Medine'ye kaçar. Bu olaya çok sinirlenen Hâlid b. Velîd tekrar Medine'ye döner, Velîd'i zorla Mekke'ye götürür ve hapseder.

Halid bin Velid (r.a) islamla şereflenmesini şöyle anlatır.

"Allah, benim hakkımda hayır murat edince kalbime İslâm'ı yerleştirdi ve aklımı başıma getirdi.

Resûlullah (s.a.v) Hudeybiye' ye gelince ben de bir müşrik süvari bölüğünün kumandanı olarak yola çıktım. Uhud savaşında da müşriklerin süvari birliği komutanıydı. Usfân'da Resûlullah (s.a.v) ile ashabına yetiştim. O'na yaklaşıp gözüktüm. Resûlullah (s.a.v) önümüzde ashabına öğle namazını

---

[51] İbn Sa'd; Tabakat, c-4, s-394

kıldırdı. Onlara hücum etmenin tam zamanı diye düşündüm. Sonra nasıl olduysa vazgeçtik. Bu da hayırlı oldu.

Resûlullah (s.a.v) kalbimden geçenlere muttali’ oldular ki ashabına ikindi namazını “salât-ı havf” olarak kıldırdı. Bu, bize çok tesir etti. “Bu, Allah tarafından korunuyor” dedim. Sonra oradan ayrılıp yolunu değiştirerek sağ tarafa yöneldiler. Kureyşliler ile Hudeybiye’de anlaşma yapıldıktan ve Kureyşliler, O’nu geriye (Medine’ye) çevirdikten sonra kendi kendime: Artık geriye ne kaldı? Nereye gideyim? Necâşî'ye mi? O da Muhammed (s.a.v) uydu. Muhammed (s.a.v)’in ashabı O’nun yanında emniyet içinde yaşıyorlar. Yoksa Herakl’in yanına gideyim de, bu dini bırakıp Hristiyan yahut Yahudi mi olayım? İran’da mı ikamet edeyim?

Yahut geriye kalanlarla evimde mi ikamet edeyim?” işte ben böyle kararsızlık içinde bocalarken Resûlullah (s.a.v) geçen senenin umresini kaza’ etmek için Mekke’ye geldiler. Ben ise O’nun görmemesi için gizlendim. Kardeşim Velid bin Velid (r.a), Resûlullah (s.a.v) ile umrey-i kaza’ için gelmiş. Beni aramış ve bulamayınca şu mektubu yazıp bırakmış:

“Bismillahirrahmanirrahîm. Bu kadar akıllı olduğun hâlde İslâm’a girmekten kaçınman kadar acaib bir şey görmedim. İslâm gibi bir dinden kim uzak kalabilir? Resûlullah (s.a.v) bana seni sordular ve: Halid nerede? Dediler. Ben de: Allah, onu getirir dedim. Resûlullah (s.a.v): Onun gibiler İslâm’a uzak kalabilir mi? Mücadele ve gayretlerini müslümanlar için yapsaydı, onun için daha iyi olurdu. Onu

diğerlerinden üstün tutardık diye buyurdular. Kardeşim, çabuk ulaş fırsatı kaçırma! Kardeşimin bu mektubundan sonra ortaya çıkmakta acele ettim ve İslâm'a olan rağbetim de çok arttı. [52]

Kardeşinin mektubunu okuyunca müslüman olmaya karar veren Hâlid b. Velîd, Osman b. Talha ve Amr b. Âs ile birlikte Medine'ye gitti. Mescid-i Nebevî'de Peygamber efendimizin huzurunda kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu. Bunun üzerine Resûlullah, "Seni doğru yola ulaştıran Allah'a hamdolsun! Seni yalnızca hayra ulaştıracağını umduğum bir aklın olduğunu biliyorum" dedi. Hâlid, günahlarını bağışlaması için Allah'a dua etmesini kendisinden isteyince Peygamber efendimiz, "İslâmiyet daha önceki günahları siler" cevabını verdi. Hâlid öyle de olsa dua etmesini isteyince Resûl-i Ekrem aynı cevabı tekrarladı. Bu cevaba rağmen, "Öyle de olsa yâ Resûlullah dua buyursanız" deyince Peygamber efendimiz, "Allah'ım! Daha önce yaptıklarından dolayı Hâlid'i bağışla!" diye dua etti.

Resûl-i Ekrem, ensarın ileri gelenlerinden Hârise b. Nu'mân'ın kendisine bağışladığı Mescid-i Nebevî civarındaki evlerden birini Hâlid'e verdi. Evin darlığından şikâyet edince de, "Binayı yukarıya doğru yükselt; Allah'tan da genişlik iste" dedi. Hâlid müslüman olduktan sonra üç yıl kadar Peygamber efendimizin emrinde ve sohbetinde bulundu. Müslüman olarak katıldığı yukarıda bahsettiğimiz ilk savaş Mûte Savaşı'dır

---

[52] Kandehlevî; Hayâtü's-Sahâbe c-1, s-160,161.

Peygamber efendimizin kâtipleri arasında yer aldığı bilinmekle birlikte, vefatından sonra birçok savaşta komutanlık yapmış olup, Hâlid b. Velîd Allah'ın kılıcı olarak nam salmıştır.

RECİ VAKASI

Uhud Harbinden sonra Müslümanların harpteki mağlubiyetleriyle zaafa uğradıkları zannına kapılan etraftaki bazı Arap kabilelerinde, İslam'ın merkezi Medine'ye karşı bazı kıpırdanma ve hareketlenmeler görüldü. Harekete hazırlananlardan biri de Huzeyl Kabilesinden Halid bin Süfyân idi. Medine üzerine yürümek için hazırlıklarını tamamlar. Peygamber Efendimiz durumdan haberdar olur.

Ashab-ı Suffadan Abdullah bin Üneys'i haberin doğruluğunu tahkik etmek için gönderir. Yayılan haberin doğru olduğunu ve bizzat hareketi planlayanın Halid bin Süfyan'dan öğrenen Abdullah bin Üneys bir fırsatını bulup, kılıcıyla onu öldürür. [53]

Bu hâdise, civar kabilelerde bir müddet sessizlik yaratır. Sinsi düşmanlar müslümanlara karşı intikam duygusu besliyorlardı. Sinsi düşmanlar, açıktan açığa müslümanlara karşı çıkamayacağını anlayınca, bu intikam duygusunu almak için başka yollar aradı. Hileli yollarla Adal ve Kare kabilesine mensup altı kişilik heyeti Medine'ye gönderirler. Müslüman olduklarını söyleyerek huzuruna çıkarlar ve şöyle derler.

"Ya Resûlullah! Kabilemiz arasında İslâmiyet yayılmış durumda. Sahabelerinden bir kaçını İslâm

---

[53] İbn Sa'd; Tabakat, c-2, s-51.

hükümlerini tebliğ etmek, Kur'ân okuyup öğretmek üzere bizimle beraber gönder!" [54]

Peygamber Efendimizde onlara islamı öğretmek için Mersed bin Ebî Mersed başkanlığında on sahabeyi gelenlerle birlikte gönderdi.

İrşat vazifesi ile yola çıkan on sahabeden isimleri tesbit edilen yedi kişi şunlardır: Mersed bin Ebî Mersed, Hâlid bin Ebî Bukeyr, Abdullah bin Târık, Âsım bin Sâbit, Hubeyb bin Adiyy, Zeyd bin Desinne ve Muattib bin Ubeyd. [55]

İrşat heyeti, Huzeylilere âit Reci' adındaki subaşına geldiklerinde suikasta karşılaşıp, bir anda Benî Lihyan'dan yüz kadar okçunun hücumuna uğrarlar. "Biz Müslüman olduk, bize irşat heyeti gönder." diye yalvaran bu adamlar, muallim heyetini Lihyanlıların okçularına teslim ederler. Müslümanlar kılıçlarını sıyırarak bir dağa iltica ederler. Kendilerini kılıçlarıyla korumaya çalışsalar da koruyamaz hale gelirler.

Hainler, Müslümanların sığındıkları tepenin etrafını sardılar: "Eğer yanımıza inip teslim olursanız sizi öldürmeyiz!" diye seslendiler. İrşat heyeti müşriklerin bu sözlerine güvenmeyip teslim olmayı reddettiler.

İçlerinden Âsım bin Sâbit: Ben, müşriklerin himâyesini ömrüm boyunca kabul etmemek üzere yeminliyim. Vallahi, ben bu kâfirlere asla teslim olmam!" dedi. Sonra da, "Allah'ım! Resulünü

---

[54] İbn Sa'd; Tabakat, c-2, s-55.

[55] Vâkıdî; Megazi,c-10, s-13; Ebû Dâvûd, Cihâd, s-105.

durumumuzdan haberdar et!" diye dua etti. Bir taraftan da müşriklere ok yağdırıyordu.

Ok atarken de: "Ben ne diye çarpışmayayım ki, gücüm, kuvvetim yerinde, oklarım yanımda, yayımın kirişi kalın, enli temrünler sebebiyle kayıp gitmekte, ölüm hak, dünya boş ve geçicidir. Takdir edilen elbette başa gelecektir. İnsanlar er geç Allah'a dönecektir. Eğer, ben sizinle çarpışmazsam annem evlatsız kalsın." [56] diyordu.

Bu kahraman sahabe, oku bitince, mızrağını kullanmaya başladı. O da kırılınca kılıcına sarıldı. Böylece birçok müşriki yere serdikten sonra son duası şu oldu: "Allah'ım! Ben, Senin dinini korumaya çalıştım. Sen de cesedimi müşriklerden koru!" [57] diye dua etti.

Âsım bin Sâbit, Uhud Muharebesinde Sülâfe adındaki azılı bir müşrik kadının iki oğlunu öldürmüştü. Bu şerir kadın, Âsım'ın başını eline geçirdiği takdirde, onunla şarap içeceğine dair yemin etmişti. Lihyanoğulları bunu biliyorlardı. Bu sebeple hunharca şehit ettikleri Âsım bin Sâbit'in başını alıp Mekke'deki bu kadına götürmek istiyorlardı. Ancak Allah kendilerine bu fırsatı vermedi.

Âsım bin Sâbit şehit olmadan az önce: Allah'ım! Müslüman olduğum günden beri Senin yüce dinini müdafaa ve himâye etmek için nefsimi feda ettim. Bugün son günümdür. Sen de benim cesedimi

[56] İbn Hişâm; Sîret ü’n-nebeviyye, c-3, s-179.
[57] İbn Sa‘d; Tabakat, c-3, s-463.

müşriklerin dokunmasından muhafaza eyle" diye ettiği duasını Cenâb-ı Hak kabul etti.

Müşrikler cesedinin başına yaklaşmak istediği sırada, cesedin başında birden bir arı sürüsü peyda oldu ve onları cesede yaklaştırmadı. Bunun üzerine cesedi sabahleyin gelip almak üzere ayrıldılar.

Ancak sabahleyin geldiklerinde ceset ortada yoktu. Şaşırdılar. Çünkü Cenâb-ı Hak, gece bir yağmur yağdırmış ve bu büyük sahabenin cesedini necis müşriklerin ellerinin dokunmasına fırsat vermeden sellere sürükletip götürmüştü.

Diğer sahabeler de kahramanca çarpıştılar. Ancak, yüz kişiye karşı on kişi ne yapabilirdi. Sonunda Âsım bin Sâbit'le birlikte yedi sahabe müşrik oklarıyla şehit oldular. Geri kalan üç sahabe ise, müşriklerden kendilerini öldürmeyeceklerine dair kesin söz alınca teslim oldular.

Sonra Mekke'nin yolunu tuttular. Maksatları, onları götürüp Müslümanlara karşı kalpleri kin ve nefretle dolu Kureyş müşriklerine satmaktı. Yolda Abdullah bin Tarık, bir fırsatını kollayıp kaçtı.. Müşriklerin attıkları taşlarla o da şehit oldu. Geriye Zeyd bin Desinne ve Hubeyb bin Adiyy kaldı. Bunları da götürüp Mekke'de sattılar.

Lihyanoğulları tarafından Mekke'ye götürülen Hz. Hubeyb bin Adiyy ile Zeyd bin Desinne Bedir'de yakınları öldürülenler tarafından satın alınmış ve hapsedilmişlerdi.

HUBEYB b. ADÎ

Hz. Hubeyb'i Hâris bin Âmir'in çocuklarına yüz deve karşılığında sattılar. Hâris'in üvey kardeşi Huceyr de, Hz. Hubeyb'i, cariyesi Mâviye'nin evine hapsetti. Gayeleri, bir müddet işkence yapıp eziyet çektirdikten sonra öldürmekti.

Dünyayı kucaklayacak güçlü bir imana sahip olan Hz. Hubeyb, İlahî takdire boyun eğerek, derin bir sabır ve tam bir tevekkül içinde Rabbine kavuşacağı günü bekliyordu. Çünkü o, Resûlullah tarafından yüce bir gaye için vazifelendirilmişti. Yeni Müslüman olanlara Allah'ın kelamını öğretmek, İslam'ın güzelliklerini anlatmak için yola çıkmıştı. Bu uğurda başına gelecek her şeyi tam bir rıza ile karşılaması gerekirdi. Hayatta kalıp vazifesini yapsa da kârdaydı, bir ihanete kurban gitse de kazançlıydı. Çünkü şehadet mertebesini kazanacaktı.

Hz. Hubeyb'i aç susuz bir şekilde yalnızlığa terk etmişlerdi. Kaçmaması için de zincire vurmuşlardı. Fakat Hubeyb'i, Rahim olan Rabbi aç bırakmadı. Ev sahibi Mâviye bir gün Hz. Hubeyb'in yattığı hücrenin kapısını aralayınca şaşkına döndü. Hubeyb'in elinde, dünyada benzeri görülmeyen koca bir üzüm salkımı vardı. Sakin bir şekilde tane tane yiyordu. Daha sonra Müslüman olan Mâviye, bu durumu şöyle anlatıyordu:

"Ben Hubeyb'den daha hayırlı bir esir görmedim... O mevsimde değil Mekke'de, dünyada dahi bir üzüm tanesi bulunmazdı. Kendisi zincire vurulmuş olduğu hâlde, elinde bir insan başı büyüklüğünde üzüm salkımı vardı. Herhâlde bunu ona rızık olarak Allah veriyordu." Mâviye bir

defasında gelerek, gizliden Hz. Hubeyb’e ihtiyacı olup olmadığını sordu. Hubeyb asla nefsini düşünmüyordu. İmanına bir zarar gelebileceği endişesini taşıyordu: “Bana tatlı su içirip, putlar adına kesilmeyen hayvanların etinden yedirmenden ve bir de, beni öldürecekleri günü önceden haber vermenden başka senden bir şey istemiyorum.”

Mâviye anlatıyor: “Hubeyb’in öldürüleceği gün kararlaştırılmıştı. Vallahi ölüm haberini duyunca onun yüzünde zerre kadar bir üzüntü, durumunda en küçük bir endişe görmedim. Sadece ölmeden önce vücut temizliğini yapmak üzere benden emanet olarak bir ustura istedi. İsteğini yerine getirdim.”

Bütün Mekke halkı toplanarak Hz. Hubeyb’i öldüreceklerdi. İntikamlarını vahşi bir şekilde bu masumdan alacaklardı.

Gün aydınlanmış, sabah olmuştu. Menfur emellerine kavuşmak isteyen bir grup Kureyş putperesti, Hz. Hubeyb’in zincire vurulduğu eve geldiler. İntikam ateşi bürümüş gözlerini Hz. Hubeyb’in üzerine diktiler. İman çağlayanı büyük sahabe, bir melek masumiyeti içinde bekliyordu. Gayet rahat ve sakindi. Üzerinde en ufak bir telaş eserini görmek mümkün değildi. Müşrikler bağlı olduğu prangadan çözerek onu hücresinden çıkardılar. Mekke’ye iki fersah uzaklıkta bulunan Ten’im mevkiine götürüp idam etmek üzere yola çıktılar.

Müşrikler, avını ele geçirmiş aç canavar hâletiyle menhus bir sevinçle ilerlerken, Hz.

Hubeyb de, mazlum bir eda, fakat metin ve vakur adımlarla Allah’a kavuşacağı mekâna gidiyordu.

Kureyş'in kararı bu iki sahabeyi şehit etmekti. Bir müddet hapiste işkence ve eziyetlere maruz bıraktıktan sonra, bir gün alıp ikisini birlikte Ten'im mevkiine götürdüler. İki kahraman sahabe son olarak kucaklaşıp birbirlerine sabır tavsiyesinde bulundular.

Ten'im denilen yer, sanki bayram yeriymiş gibi, çoluk çocuk, genç ihtiyar, kadın erkekle dolmuştu. Bu iki masum sahabenin maruz kalacakları gaddar hareketi seyre gelmişlerdi. Hürriyet ve insanlığı ayaklar altına alan canileri alkışlamaya koşmuşlardı. Yarım kalan Uhud muvaffakiyetleriyle, Bedir mağlubiyetinin acısını çıkaramadıklarını biliyor ve o acıyı, hıncı ve intikamı, bu iki masum, müdafaasız ve silâhsız sahabeyi darağacında sallandırmakla almaya çalışıyorlardı.

Derince bir çukur kazdılar. Kurumuş koca bir ağaç bedenini getirerek diktiler. Bu bir idam sehpasıydı. Hz. Hubeyb’i idam sehpasının yanına götürdüler. Hz. Hubeyb bir müddet durdu. Müşriklerden hiçbir talepte bulunmamıştı. Fakat son olarak Rabbinin huzuruna çıkmak istiyordu, “Müsaade ederseniz, bırakın da iki rekât namaz kılayım.” dedi. Müsaade edildi.

Çukur kazılmış, direk dikilmişti. Hz. Hubeyb'i direğe doğru götürdüler. Gönlü Allah ve Resulünün muhabbetiyle dopdolu Hz. Hubeyb, telâşsız, tereddütsüzdü. Dini uğrunda şehit olmayı en büyük şeref biliyordu. İki rekât namaz kılmak için müsaade istedi. İzin verilince bütün samimiyeti ile

Yüce Mevla'sının huzuruna yöneldi. İki rekât namazını kıldıktan sonra müşriklere dönerek,

"Vallahi," dedi, "eğer Hubeyb ölümden korktu da namazı uzattı demeyecek olsaydınız, namazı uzatır ve çoğaltırdım." [58] Bu hâldeyken bile imanla bağdaşmayan korkaklık eserini kabul etmiyordu.

Hz. Hubeyb bu hareketiyle, idamdan önce, iki rekât namaz kılma âdetini de başlatan ilk insan oluyordu.

Müşrikler ona, "Muhammed'in dinini terk eder ve ecdadının dinine dönersen sana eman veririz!" dediler.

Kahraman Sahabe, "Vallahi hayır! İslâm'dan asla dönmem. Hattâ dünya, içindekilerle beraber bana verilse yine de dönmem!" diye cevap verdi.

Bu sefer müşrikler, "Doğru söyle, şimdi senin yerinde Muhammed olsa ve sana bedel o öldürülse memnun olurdun, değil mi?" diye sordular.

Gönlü Resûlullah'a muhabbetle yanıp tutuşan sahabeden gelen cevap müşrik canileri şaşırttı, tüylerini ürpertti.

"Allah'a yemin ederek söylüyorum ki, Peygamberimin ayağına bir diken batmaktansa, evimden, hayatımdan, çoluk çocuğumdan olmaya razıyım."

Daha sonra şöyle devam etti:

"Allah yolunda olunca, hayatımın hiçbir ehemmiyeti yoktur. Vallahi ben imanımdan dolayı

---

[58] İbn Sa'd; Tabakat, c-3, s-463. Buharî; Sahih, c-3, s-28.

öldürülecek olduktan sonra, vurulup hangi yanım üzerine düşersem düşeyim, gam yemem. Çünkü bunların hepsi Allah uğrunadır. O dilerse, parça parça olan vücudumu feyze eriştirir.”

Müşrikler fedakârlığın böylesini görmemiş, Allah ve Resûlüne bağlılığın tatlı saadetini yaşamamış oldukları için, Hubeyb Hazretlerinin bu cevaplarına gülüp geçiyorlardı.

Haksız yere canına kıyacakları için Hz. Hubeyb, onlara içten gelen bir beddua etti: “Allah’ım, Kureyş müşriklerini mahvet! Topluluklarını darmadağın et! Birer birer canlarını al, hiçbirisini sağ bırakma!” Bu beddua Ten’im mevkiinde yankılanınca müşriklerin kimisi kulağını tıkadı, kimisi yere kapaklandı. Daha sonra günlerce müşrikler arasında bu beddua çalkalandı durdu.

Etrafına bakan büyük insan hiç bir nurani yüz göremiyordu. Bütün suratlar abustu, şirkin çirkinliği yüzlerine aksetmişti sanki. Resûlullah’a selâmını iletecek kimseler yoktu o kocaman kalabalıkta. Bizzat kendi ağzıyla, hayatını uğruna feda ettiği Resûlullah’a darağacında selâm yollamaktan başka çaresi yoktu. Şöyle niyazda bulundu:

"Allah'ım, şu anda düşman yüzlerden başka yüz göremiyorum. Allah'ım, şurada selâmımı Resûlüne ulaştıracak hiç kimse yok. Ne olur, ona selâmımı Sen ulaştır. Allah'ım! Sen, bize Resulünün peygamberliğini bildirdin. Bize reva görülenleri de ona sabahleyin bildir." [59]

[59] İbn Hişâm; Sîret ü’n-nebeviyye, c-3, s-182.

Bu hazin dua yapılırken, Resûl-i Ekrem Efendimiz de Medine'de Hubeyb'in selamını, "Aleykesselâm" diyerek aldı. Sonra ashabına dönerek, "Kureyş, Hubeyb'i şehit etti" buyurdu.

Hz. Hubeyb ise şehit edilmeden önce, eli kolu ağaçtan direğe bağlı bekletiliyordu. Karşılarında, babaları öldürülmüş kırk genç ellerinde mızraklarla duruyorlardı. Emir alınca dört bir taraftan mızrakları bu aziz sahabenin vücuduna batırmaya başladılar. Hubeyb'in işkenceler altında ruhunu teslim etmesini istiyorlardı. Bir ara Hz. Hubeyb'in yüzü Kâbe'ye döndü.

Allah'a bundan dolayı hamdetti: "Hamdolsun O Allah'a ki, yüzümü, kendisinin, Resulünün ve müminlerin razı oldukları kıbleye çevirdi." dedi.

Kureyş müşrikleri buna da tahammül edemediler ve onun yüzünü Kâbe’den çevirdiler. Fakat fedakâr sahabe yüzü Kâbe'ye doğru şehadet makamına erişmek istiyordu. Rabbine karşı, "Allah'ım! Eğer ben Senin katında hayırlı bir kul isem, yüzümü kıblene çevir." diye yalvardı. Kıbleye çevrilen Hubeyb Hazretlerinin yüzünü müşrikler bir daha başka tarafa çeviremediler.

Hz. Hubeyb'in ruhuyla yüce âlemlere yükselme zamanına kısa bir süre kalmıştı. Ruhunu teslim etmeden önce kendisine, Allah ve Resûlüne îmân ve muhabbetten dolayı bu zulmü, bu eziyeti reva görenlere şöyle beddua etti:

"Allah'ım! Kureyş müşriklerini mahvet! Topluluklarını tarumar et! Onların birer birer canlarını al! Hiçbirini sağ bırakma Allah'ım!" [60]

Yüksek sesle yapılan bu beddua, Ten'im mevkiinde yankılandı. İmansız kalplere müthiş bir korku verdi. Kimisi yüzükoyun yere uzandı, kimi kulağını tıkadı. Bu korku Hubeyb Hazretlerinin şehadetinden çok sonraya kadar da devam etti.

Mızraklar göğsüne saplı Hz. Hubeyb o ibret verici manzara içinde bir müddet Allah'ın varlık ve birliğini, Resûlullah'ın Hak Peygamberliğini şirk ehlinin suratlarına haykırdı. En sonunda Hâris bin Âmir'in oğlu Ukbe gidip mızrağını Hz. Hubeyd'in göğsüne sapladı, mızrağın ucu arkasından çıktı. Hz. Hubeyb, Şehadet Kelimesi getirerek hayatını şehadet mertebesiyle noktaladı. Böylece Allah yolunda darağacında ruhunu teslim eden ilk şehit oldu.

Müşrikler, gelen geçen görsün, her tarafa yaysın diye, Hz. Hubeyb'in cesedini darağacından indirmediler. Bu vaziyeti haber alan Peygamberimiz, Hubeyb'in cesedini indirmek için Hz. Amr bin Umeyye'yi (r.a.) vazifelendirdi ve kendisine cenneti müjdeledi.

Cesedin yanında bekçiler vardı. Bir gece gizlice yaklaşan Hz. Amr, cesedi çözdü, indirdi, sırtına alarak uzaklaşmak istedi. Durumu fark eden bekçiler, Hz. Amr'ın peşine düştüler. Hz. Amr, Hz. Hubeyb'in cesedini yere bıraktı. Ceset yere düşünce, ne bekçiler gördü, ne Hz. Amr… Cenâb-ı

[60] İbn Hişâm; Sîret ü'n-nebeviyye, c-3, s-182.

Hak, tekrar müşriklerin eline geçmemesi için, büyük şehidin cesedini gizlemişti!

Hz. Hubeyb’i “şehitlerin ulusu” olarak vasıflandıran Peygamberimiz, “O benim cennette komşumdur” buyurmuştur. [61]

ZEYD B. DESİNE

Hz. Hubeyb'in şehadetini, Hz. Zeyd'in şehadeti takip etti. Zeyd b. Desine ile Hubeyb b. Adî’yi esir alıp Mekke’ye götürdüler ve Bedir’de öldürülen yakınlarının intikamını almak isteyen Mekkelilere köle olarak sattılar.

Zeyd b. Desine’yi Safvân b. Ümeyye elli deve karşılığında satın aldı ve onu zincire vurarak hapsetti. Müşriklerin ileri gelenlerinden olup Bedir’de öldürülen babası Ümeyye b. Halef’in intikamını ondan almaya karar verdi.

Zeyd hapiste kaldığı sürece geceleri namaz kılıp gündüzleri oruç tuttu. Putlar adına kesilen hayvanların etinden yemeyeceğini söyledi. Safvân, onun bu davranışını şaşkınlıkla izler. Arkadaşı Hubeyb gibi Zeyd de kendisine yapılan çeşitli eziyetlere katlandı ve dinini terk etmedi. Her ikisi de haram aylardan sonra öldürülmek üzere Harem sınırları dışındaki Ten‘îm mevkiine götürüldü.

Zeyd öldürülmeden önce iki rekât namaz kılmak istediğini söyledi. Namazdan sonra müşriklerin dininden vazgeçmesi halinde serbest bırakılacağı yönündeki sözlere iltifat etmedi. Bu sırada yanına gelen Ebû Süfyân, “Ey Zeyd, Allah

---

[61] İbn Hişâm; Sîret ü’n-nebeviyye, c-3, s-178. İbn Sa‘d; Tabakat, c-2, s-55.

aşkına doğru söyle! Şimdi senin yerine Muhammed'in öldürülmesini, böylece evine dönmeyi istemez miydin?" deyince Zeyd şu cevabı verdi:

"Yemin ederim ki şu anda ailemin yanına dönmek bir yana Muhammed'in ayağına bir diken batıp onu incitse gönlüm ona bile razı olmaz." Bu cevap karşısında Ebû Süfyân şaşkınlık içinde şu sözleri söyledi: "Doğrusu Muhammed'e inananların onu sevdiği gibi bir başkasını seven kimseyi görmedim." [62]

Tekliflerinden netice alamayan müşrikler, Hz. Zeyd'i oklarına hedef aldılar ve onu en son Safvân b. Ümeyye'nin âzatlısı Nistâs tarafından atılan okla şehit oldu.

Her iki sahabe de imanlarında, Allah ve Resûlüne sadakatte zerre kadar tereddüde düşmeden işte böylesine imrenilebilecek güzel bir surette hayat defterlerini kapadılar.

Peygamber Efendimizin gönderdiği irşat heyetinin hunharca öldürülüşünü fırsat bilen münafıklar, bu hadiseyi istismar ederek ortalığı karıştırmak istediler.

Medineliler arasında dolaşarak fesatlığa başladılar: "İşkenceye uğratılarak öldürülen zavallılara yazık oldu! Onlar ne çoluk çocuklarının içinde rahatça oturabildiler, ne de adamlarının elçiliğini yerine getirebildiler." gibi sözlerle merhamet tellallığı yapmaya uğraştılar.

---

[62] İbn Hişâm; Sîret ü'n-nebeviyye, c-3, s-181.

Münafıkların bu yaygarası üzerine Cenâb-ı Hakk şu ayeti indirdi. “Yine insanlardan öyleleri vardır ki, karşılığında Allah’ın rızasını kazanmak için kendisini feda eder. Allah ise kullarına pek şefkatlidir.” (Bakara; 2/207). Diye buyurdu.

"Seyyidü'ş-şüheda” Hz. Hamza, Mûte Savaşı ve Rici vakasında şehit olan irşat heyeti sahabelerinden bahsederek şehitliği anlatmaya çalıştık. Bedir, Uhut, Hendek, Çanakkale ve Kurtuluş Savaşlarında nice şehitler verilmiştir. Bu şehitlerin bir tek gayesi vardı, Allah’ın dinini ve vatan toprağını korumak için şehit olmuşlardır.

Allah'ın vaz ettiği islam dini yaşasın, Müslümanların canları, malları, ırzları, toprakları ve haysiyetleri tarımar olmasın diye kendilerini feda etmişlerdir. İşte esas ölümsüzlük budur. Cenab-ı Hakk’ın ikram edeceği en güzel nimetlere ve müjdelere layık olan onlardır ve onların hakkıdır.

Cenab-ı Hakk’ın adaleti de bunu gerektirir. Mademki! Vadetmiş muhakkak yerine getirecektir. Şehit canını ortaya koyacak, birileri de mesnetsiz mazeret sunarak cihadı terk edecek ve aynı kefeye konulacak adil bir şey olamaz. Tarihte böyle şeyler yaşanmış, şehitlerin çoluk çocuğu sıkıntılar içerisin de hayatını idame ettirirken, bahaneler öne sürerek savaştan kaçanlar refah içerinde yaşamları sürdürmüşlerdir. Böyle devam edeceğini düşünenler büyük bir yanılgı içerisindedirler.

Mahşerde mizan kurulacak kader adalet edecek ve herkes hakkını alacak. Böyle olunca da insan ümitsizliğe düşmez. İnsanlarda şehitlik

arzusunu artırır ve şehit olanların kederlenmesinin önüne geçer.

Yani; mahşerde mizan kurulduğu zaman kader adalet eder. Herkes hak ettiğinin karşılığını alır. Kaderin adalet etmesiyle de; insanlar kederden kurtulur ve müjdelenen makamlara ulaşır.

İNSANLAR ÜZERİNDE RÜYALARIN ETKİSİ

Rüyalarla kaderden bahseden, Gömlekteki Esrar kitabında da tafsilatlı bir şekilde anlatıldığı gibi; Kur'an'ı Kerim'de geçen rüya ile alakalı kıssalar, Peygamber efendimizin ve bazı önemli şahsiyetlerin görmüş olduğu rüyalar bize kaderden haber vermektedir. Zaten rahmani rüyalar kaderden kesitlerdir, rüyayı yorumlayan kişi çok önemli olup, Allah'ın takdir buyurduğu ama bizim bilmediğimiz kaderimiz, rüyanın yorumuna uyup uymamamıza göre şekillenmektedir.

Çok güzel rüyalar gördüğümüz gibi çok korkunç rüyalarda görürüz. Güzel rüyalardan fazla etkilenmeyiz ama çok korkunç rüyalar gördüğümüz zaman etkisinden kurtulamayız. İşte burada rüyayı tabir eden kişinin ilmi ve rüyanın tabiri öne çıkmaktadır. Kader sayfalarından gördüğümüz o çok korkunç rüyanın tabirinden sonra insanı kederden nasıl kurtardığını izah etmeye çalışalım. Rüyalar bir noktadan da ahiret âleminin provasıdır.

Önce rüyalar ile ilgili biraz bilgi verelim.

İnsan uyuduğu zaman, zahiri duyular, yani görmesi, işitmesi, tat alması, koklaması ve hissetmesi kapanır veya durur. İşte ruh o zaman insanın iradesinden çıkar, fakat bedenden de

irtibatı kesmez. Nasıl insan kendisinde bulunan göz, kulak, burun gibi duyularla; hayvanlar, bitkiler ve yıldızlar âlemini seyrettiği gibi; diğer âlemlerin misal âlemindeki suretlerini de rüya ile seyredip istifade edebilirler.

"İnsanın mahiyetinde bulunan latife-i Rabbaniye, âlemi şehadetle bağlanan ve o âlemde dolaşan duyguların kapanmasıyla ve durmasıyla, âlemi gayba karşı bir münasebet bulur, bir menfez açar. O menfez ile vukua gelmeye hazırlanan hâdiselere bakar ve Levh-i Mahfuz'un cilveleri ve mektubat-ı kaderiyenin numuneleri nev'inden birisine rast gelir, bazı hakiki vakıaları görür." [63]

Misal âlemini seyretmeye başlayan ruhlar için, geçmiş, gelecek zaman diye bir şey olmaz, herkes kapasitesine ve donanımına göre geçmişinde geleceğinde suretlerini görür.

Mevzu anlaşılsın diye, bir misalle anlatmaya çalışalım. Etrafı yüksek duvarlarla çevrili iki bahçe düşünelim. Bu iki bahçenin arasında bir yol bulunsun, sol taraftaki bahçe eski bahçe, sağ taraftaki bahçe ise yeni bahçe olsun. Siz iki bahçenin arasındaki yoldan yürüyerek gitseniz, bahçenin duvarları yüksek olduğu için, ne eski bahçeden ne de yeni bahçeden herhangi bir şey göremezsiniz. İki bahçenin arasından geçen yola, bahçe duvarlarından daha yüksek bir noktaya ayna yerleştirelim. Bu aynanın kalitesine ve hareket etme kabiliyetine göre, bahçelerde neler olduğunu görürüz. İşte insan rüya görmüyorken, iki bahçenin arasındaki yolda, yürüyerek giden insan gibidir.

---

[63] Bediüzzaman; Mektubat, Yirmi Sekizinci Mektup, s-484.

Eski ve yeni bahçeden herhangi bir şey göremez. Ne zaman insan uykuda, rüya görmeye başlar, işte o zaman, aynen iki bahçenin arasındaki yola, yerleştirilen ayna gibi olur. Geçmiş ve geleceğe ait, misal âlemindeki kader sayfalarından, suretler görür. Çevremizde “ben yaşadığım bu hadiseyi, daha önce rüyamda görmüştüm” diyenlere çokça rastlanılır. Mevzuumuzu fazla uzatmadan, bu şekil görülen rüyalardan, kitaplarımız çokça bahsetmektedir, onlara havale ederiz.

Rüyalar bize, misal âlemi ile berzah âlemi, berzah âlemi ile diğer âlemler arasındaki perde gibidir. Rüyalar misal âlemi hakkında bilgi verdiği gibi, aynı zamanda melekler, ruhaniler ve amellerimizin temessülü hakkında da, bir şeyler anlatmaktadır. Hatta şehadet âleminde, görmemiz mümkün olmayan mekânları, manzaraları müşahede ederiz. Düşünerek, dikkatli bir şekilde bu perdeye baktığımız zaman, başka âlemleri görebiliriz.

Herkesin bildiği ve tanıdığı, muhterem zatlardan birinin ruhu veya insanın kendini yakından alakadar eden bir ruhun, rüyalar vasıtasıyla, kendine yol gösterdiğine, ışık tuttuğuna şahit olmuşuzdur. Diyebiliriz ki; her varlık aynalarda misaliyle göründüğü gibi, ruhlarda, meleklerde, kendisine ayna olabilecek her yerde görünebilir. Muhterem zatların ruhları, sadece şekil olarak değil, maddi cisminin aynısı ve bütün fonksiyonları ile de görülebilir. Çanakkale ve Kıbrıs savaşında, bazı muhterem zatların ruhlarının, cesetleri ile birlikte savaşa iştirak ettiklerini, örnekleriyle duymuşuzdur. Bu durumu anlatan

olaylar, birçok kitaplarda geçmektedir. Cebrail (a.s) da, Dihye (r.a) suretinde, sahabeler temessülüne şahit olmuşlardır.

Bütün insanların ruhu, inkişaf etmeye müsait olarak yaratılmıştır. İnsan ruhunun, esfeli safilinden, ta; ala-ı illiyine kadar mertebeleri vardır. Ruhun maneviyata açılması, içgüdü olarak her insanda mevcuttur. Bu içgüdü her insana Allah (c.c) tarafından verilmiş olup vehbidir. Daha sonra insan gayret ve çalışması ile bu özündeki içgüdü beslenir ve kuvveden fiile geçer. Yani tasavvurdan icraata geçer ki; bu da kesbidir.

Rüyalar; kaderle alakalı yazılıp çizilen levhaların, misal âlemindeki yansımaları olduğu gibi, aynı zamanda da rüyalar; misal âlemine açılan menfez ve kapılardan, misal âlemine ait temessülatı seyretmeye yarar. Gözler bu âleme kapandığı an, bu defa ruh, misal âlemine açılan gözlerle, misal âlemini müşahede etmeye başlar. İşte rüyaların cereyan ettiği bu âleme, mana âlemi de denilebilir.

Rüyalar; ruha ait bir hassa olmaları itibariyle, telesteziye dâhildirler. Bu cihetle de, madde ve fizik ötesi âlemlerin ve o âlemlere ait varlıkların, mevcudiyetine delil teşkil ederler. Rüya: Hakikat âlemine açılan pencerelerden, olmuş ve olacak hadiselerin aynen veya bir kısım sembollerle müşahede edilmesinden ibarettir. Rüyalar sayesinde, kalp ve basiret gibi iki ayrı hassamızın olduğunu idrak eder ve cismin üç boyutu dışına çıkarır.

Misal âleminde, her şey farklılık arz edebilir. Orada bazı hadiseler, çok net olarak ifade edilirken,

bazıları da çeşitli sembollerle sunulur ve yoruma açık bulunurlar. Mesela; bazı kimseler, daha sonra kazanacakları bir başarıyı, çok öncesinden rüyalarında görebilmektedir. Gireceği imtihan sorularını, bütün ayrıntılarıyla müşahede edebildiği gibi, Yusuf (a.s) kıssasında da bildirildiği üzere, semiz ineklerin; olgun başaklara ve bine berekete, cılız ineklerin ise; kuru başaklara ve kıtlığa delalet etmesi gibi, bazı rüyalarda sembollerle ifade edilmiş olup, yoruma açık bırakılmışlardır.

“Uyuduğumuz zaman, rüya vasıtasıyla belli bir hakikat, misal âlemin de ruha manevi olarak görünür. Bundan dolayıdır ki; rüya olayı, sadece sıradan hatıraların çağrışımından ve ahlamdan (hayalden) ibaret değil, aynı zamanda bir keşif hadisesidir. Rüya tabiri ilmi; vehbî ve keşfi ilimlerden olduğu için, düşünce ve mantıkla çözülmez. Çözümlenemediğinden dolayı da, zahiri ilim ehli için gerçek rüya ile ahlam (hayal) adı verilen şeyin ayırt edilmesi, zor ve müşkül bir şey olur.” [64] Bazı rüyaları misal vererek meselemize ışık tutalım.

RESÛLULLAH (S.A.V)’İN BEDİR SAVAŞI ÖNCESİ GÖRMÜŞ OLDUĞU RÜYA

Resûlullah efendimiz, Bedir Savaşı öncesinde görmüş olduğu rüyada müşriklerin az gösterilmesi müslümanların cesaretini artırmıştır. Eğer Allah Resûlullah efendimize müşrikleri çok gösterseydi, korkacaklardı ve savaşmak hususunda anlaşmazlığa düşeceklerdi.

---

[64] Elmalılı; Hak Dini Kur’an Dili, c.5, s.51,

Bedir savaşına katılan Müslüman ordusu sayısı, yaklaşık üç yüz on beş kişi civarındaydı. Müşrik ordusu sayısı ve teçhizat miktarı, müşriklerle savaş yapmaya karar verildikten sonra öğrenilmiştir. Müşrik ordusunun sayısı ve teçhizatı Bedir kuyusunda yakalanan müşrik ordusunun sucusu, sorgulandıktan sonra gerçekler ortaya çıkmıştır.

Savaş için yola çıkılmıştı ve artık savaş kaçınılmazdı ve öyle de oldu. Müşrik ordusu gerek asker sayısı bakımından gerekse teçhizat yönünden kıyaslanamayacak derecede üstündüler. Müşrik ordusunun sayısı bin kişi civarında olup, Müslüman ordusunun üç katından fazlaydı.

Bedir savaşı Müslümanlar için çok önemliydi. Çünkü Müslümanlar müşriklerle ilk defa savaş için karşı karşıya geliyorlardı. Bir noktada Müslümanların var olup olmama mücadelesiydi. Hatta Resûlullah efendimiz çadırında şöyle duada bulunuyor: “Allah’ım! Bana yaptığın vaadini yerine getir. Allah’ım! Bu bir avuç Müslüman mücahit helak olursa, artık sana yeryüzünde ibadet edecek kimse kalmaz.” [65] Diye yalvarıyor. Nihayetinde Müslümanlar müşriklere karşı galip gelerek, zafer kazanıyorlar. Bundan sonra müşriklerle yapacakları savaşlara karşı hem deneyim kazanıyorlar ve hem de cesaretleri artıyor ve gelecek için daha ümitli hale geliyorlar. Müşrikler Müslümanlardan her yönden sayıca üstün olmalarına rağmen Resûlullah efendimize rüyasında az gösterilerek hem korkudan kurtuluyorlar hem de zafer kazanıyorlar.

[65] Müslim; Cihat, s. 58,

RESÛLULLAH (S.A.V)'İN UHUD SAVAŞI ÖNCESİ GÖRMÜŞ OLDUĞU RÜYA

Yine Peygamber efendimiz; Uhud Savaşı öncesi bir rüya görmüştü: "Kendi zırhının içine girmiş ve bir kısım sığırlar boğazlanıyor, mübarek kılıcının ağzı bir diş atıyor." Bu rüyayı da şöyle tabir buyurdular: "Bu zırh bizim için Medine'nin içidir. Müdafaa harbi yapalım. Onlar saldırsınlar biz onları burada karşılayalım. O boğazlananlar benim ashabımdır. Kılıcın ağzından bir parçanın kopması ve bir diş atması yakınlarımdan birinin ölmesi demektir. Uhud'a gitmeyelim" [66] dedi. Rüyanın tabirinden de anlaşılacağı gibi; Efendimiz Bedir'deki gibi meydan harbinden ziyade, Medine'de kalıp savunma harbi yapmak istiyordu.

Peygamber efendimiz; rüyasını bu şekil tabir etmesine rağmen, meşverete önem verdiği için ashabıyla meşveret yaptı. Bedir Savaşı'na katılamayanlar: "Biz Bedir savaşına katılamadık, sizler Bedir'de meydan savaşı yaptınız. Biz de sizler gibi meydan savaşı yapmak istiyoruz" dediler. Gençler ve şehitlik şerbeti içmek isteyenler de, Uhud'da meydan savaşı isteyince, meşveretten Medine'nin dışında, yani Uhud'da meydan savaşına karar verildi.

Resûlullah (s.a.v) ashabına: "Sabır ve sebat ederseniz, bu defa da Allah size yardımını ihsan eder. Bize düşen azimli olmak ve gayret göstermektir" [67] buyurdular.

---

[66] Vakıdi; Kitabü'l-Megazi, s, 163-164,
[67] Belazuri; Ensab'ül- Eşraf, c. 1, s. 315

Ashab savaş hazırlıkları için evlerine dağıldılar.

Sahabenin bazı ileri gelenleri gençlerle konuşarak, Resûlullah'ın görüşünü yaparsak iyi olur diyerek, gençleri ikna etmeye çalıştılar. Sonra efendimizin hücre-i saadetlerine vardılar. Zırhını giyiyordu. Şöyle dediler: "Ya Resûlullah! Gençler meydan savaşının zorluklarını bilmezler. Sizin buyurduğunuz gibi müdafaa harbi yapalım." dediler.

Resûlullah (s.a.v), şöyle buyurdular: "Bir nebi zırhını giydikten sonra, Allah onunla düşmanları arasında hükmünü vermedikçe ona zırhını çıkarmak yakışmaz" [68] dedi. Çünkü Allah'ın istişare ile karar verip azmettiğinizde; "Allah'a güvenin ve Allah'a tevekkül ediniz". (Al-i İmran 3/159). Buyurduğunu belirterek istişare kararına uyulması gerektiğini söyledi.

Uhud' da meydan savaşı yapıldı. Önceleri Müslümanlar galip iken, okçuların sabır ve sebat göstermemeleri, rüyanın da tabirinden anlaşılacağı gibi, kılıcının ağzından bir parça kopması ve diş atması, Hz. Hamza'nın şehit edilmesine ve bazı sığırların boğazlanması ise, ashaptan yetmiş kişinin şehit olmasıyla sonuçlanmış olup, Resûlullah'ın rüyası aynıyla çıkmıştır.

Sonuç olarak; gençlerin ısrarı sonucu meşveretten Uhud' da meydan savaşına karar verilmesi, rüyanın tabiri doğru olarak yorumlanmasına rağmen, Resûlullah'ın yapmış olduğu rüya tabirine uymadıkları için, şehitler verilmiş ve üzüntü ve kedere düşmüşlerdir.

---

[68] Buhari; İ'tisam, s-28,

RESÛLULLAH (S.A.V)'İN UMRE ÖNCESİ GÖRMÜŞ OLDUĞU RÜYA

Peygamber Efendimiz umreye gitmezden önce şöyle bir rüya görür. "Kendisi ve ashabı güvenlik içerisinde başlarını kazıtmış ve kırktırmış olarak Mekke'ye girmişler ve umre yapmışlardır." [69] Bu rüyasını ashabına anlatmış ve onlar da Resûlullah'ın rüyasının doğru çıktığını bildikleri için, rüyasında umreye gidebilecekleri müjdesinin verilmesine, çok sevinmişlerdi. Bu sene Mekke'ye gidip umre yapacaklarını sanmışlardı. Umre hazırlıkları yapıldı. Resûlullah ile birlikte ashab yola koyuldular. Müslümanların Mekke'ye doğru gelmekte olduğunu haber alan müşrikler Halid bin Velid komutasında birlik göndererek Müslümanları Mekke'ye sokmamak için önlerini keserler. Hudeybiye denilen yerde karşı karşıya gelirler. Rasûlullah Hudeybiye'de konaklanmasını ister.

Mekke müşriklerine, Mekke'nin yakınında ikamet eden Huza kabilesinden birisini elçi olarak gönderdi. Elçiye, Mekke'ye savaşmak için gelmediklerini, sadece ziyaret ve umre yapmak için geldiklerini söylemesini ister. Elçi Mekke'ye gider ve Peygamberimizin sözlerini müşrik ileri gelenlerine aktarır. Daha aktarır aktarmaz devesini kılıçla yere sererler ve elçiyi de öldürmeye teşebbüs ederler. Fakat müşriklerden birisi araya girer ve elçiyi öldürülmekten kurtarır. [70] Elçi durumu Resûlullah'a aktarır. Resûlullah (a.s), tekrar elçi olarak Hz. Osman'ı gönderdi. Hz. Osman'da,

---

[69] Taberi; Tefsir, c. 16, s. 107.
[70] Vakıdi; Megazi, c. 2, s. 600.

Resûlullah ’ın sözlerini müşriklere aktardı. Müşrikler, Hz. Osman’a karşı: “Bilirsin ki seni severiz. Sen Kâbe’yi tavaf et ama diğerlerine asla tavaf ettirmeyiz,” [71] dediler. Hz. Osman’da “Resûlullah Kâbe’yi tavaf etmedikçe ben Kâbe’yi tavaf etmem.” dedi. Bu söz üzerine Hz. Osman’ı Mekke’de alıkoyup göz hapsinde tuttular. Müslümanlara da Hz. Osman’ın öldürüldüğü haberi duyuruldu. [72]

Bunun üzerine Resûlullah (a.s): “Müşriklerle çarpışmadan gidilmeyecek” [73] dedi. Müslümanlardan, önünde ölmek ve kaçmamak üzere kendisine biat etmelerini istedi. [74] Bu biat’a Rıdvan biat’ı denir. Biat’a yaklaşık bin dört yüz kişinin katıldığı rivayet edilmektedir. Biat’ta bulunanlara, Resûlullah (a.s): “siz bugün dünya ehlinin en hayırlısısınız” [75] buyurdu ve “Rıdvan biat’ında bulunan kimselerin ateşe girmeyeceğini” [76] müjdeledi. Ayet-i Kerimede “Rıdvan biat’ında bulunanlardan Allah razı oldu” diye bahsedilmektedir (Fetih, 48/18).

Yapılan biati, müşrikler de duydular. Müşrikler yapılan biat’tan çok çekindiler. Kureyşlileri fazlasıyla korkutmuştu. Hemen acele olarak Hz. Osman ile birlikte, müşriklerin baskısıyla Mekke’den ayrılamamış bazı Müslümanları serbest bıraktılar. Peygamber Efendimizin üzerlerine

---

[71] Diyar-ı Bekri; Hamis, c. 2, s. 22.
[72] Ahmet bin Hanbel; Müsned, c.4, s.325.
[73] Taberi; Tarih, c. 3, s. 77.
[74] Taberi; Tarih, c. 3, s. 77.
[75] Hak Dini Kur’an Dili; c-7, s-169.
[76] Hak Dini Kur’an Dili; c-7, s-170.

yürüyeceği endişesine kapılarak, alelacele sulh teklifinde bulunmak gayesiyle Süheyl b. Amr (başkan), Huveytip b. Abdû'1Uzza ve Mikrez b. Hafs’ı gönderdiler. Kureyş müşrikleri, bu üç kişilik heyete, "Gidin, Muhammed'le sulh anlaşmasında bulunun. Fakat bu yıl buradan dönüp gitmek şartıyla! Eğer bu şartı kabul etmezse anlaşmaya yanaşmayın!" direktifini verdiler.

Peygamber Efendimiz, Süheyl'in gelişini, isminin kolaylık ifade etmesinden dolayı hayra yorarak, sahabelerine: "Artık, işiniz bir derece kolaylaştı! Kureyşliler, sulh yapmak istedikleri zaman hep bu adamı gönderirler" diye buyurdu. [77]

Mekkeli müşrikler Süheyl bin Amr’le ilk defa Müslümanları karşılarına alarak, Resûlullah efendimizle anlaşma yaptılar. Bu anlaşma Hudeybiye anlaşması olarak tarihe geçti.

Resûlullah (a.s) ile Süheyl bin Amr arasında imzalanan bu anlaşmanın bazı maddeleri şunlardır: Müslümanlar o yıl umre yapamayacaklar, gelecek yıl yapacaklar. Mekkeliler üç gün Harem-i Şerifi Müslümanlara bırakacaklar. Müslümanların silahları torbalarında olacak ve üç günün sonunda Mekke’yi terk edecekler. Bundan sonraki yıllarda Müslümanlar Kâbe’yi her yıl gelip ziyaret edebilecekler. On yıl harp yapılmayacak. Mekkelilerden Müslüman olup Medine’ye iltica edenler Mekkelilere iade edilecek. Müslümanlardan ayrılıp da Mekke’ye iltica edenler Medine’ye iade edilmeyecek. Mekkeli müşrikler ile Müslümanlar istedikleri kabilelerle anlaşma

[77] İbni Hişam; Siret, c-3, s-331.

yapabilecek. Anlaşmanın hemen akabinde Huza kabilesi Müslümanlarla anlaşma yaptı. Huza kabilesinin anlaşmasına karşı, aralarına kavga edegeldikleri Beni Bekir kabilesi de Mekke müşrikleri ile anlaşma yaptılar. [78]

Hudeybiye anlaşması maddeleri kararlaştırılıp daha imza aşamasında iken, şöyle bir hadise cereyan eder. Mekkelilerin temsilcisi, Süheyl İbn-i Amr'ın oğlu Ebu Cendel Müslüman olmuştu. Lakin ailesi Müslümanlıktan döner ümidiyle zincirlerle evde bir kenara bağlamışlar. Mekke'den dışarıya çıkması engellenmişti. Zinciri bağlı yerden çıkartarak zincirle birlikte, Mekke'den gizlice kaçıp Hudeybiye'deki Müslümanların içine karışarak Müslümanlara sığınıyor. [79]

Süheyl bin Amr, elleri zincirlerle bağlı olarak ortada duran oğlunu görünce çok şaşırdı ve hiddetle Peygamber efendimize şöyle dedi: "İşte, barış anlaşması gereği bize geri vereceğin ilk kişi budur!" dedi. Peygamber efendimiz, mahzun ve mükedder bir vaziyette beklerken, Ebû Cendel'e baktı ve Süheyl'e dönüp şöyle dedi: "Haydi bu seferlik bunu bana bağışla ve anlaşmayı imza et. "Süheyl "Ben bunu asla kabul edemem!" diyerek reddetti.

Ebu Cendel babasına teslim etmemeleri için Müslümanlardan yardım talebinde bulunur ve şöyle der: "Ey Müslümanlar! Ben size Müslüman olarak gelmişken müşriklere iade mi edileceğim? Görmüyor musunuz ne haldeyim?" [80] Dedi. Ebu

---

[78] İbn-i Kesir; El-Bidaye ve'n-Nihaye, c-4, s-169.
[79] Buhari; Es-sahih, c-3, s-181.
[80] Buhari; Es-sahih, c-3, s-182.

Cendel çok da işkenceler görmüştü. Bu sözleri duyan bazı sahabeler ve Hz. Ömer, Ebu Cendel'in iadesine karşı çıkar. Hz. Ömer, Resûlullah'ın yanına gelerek: "Biz hak üzere değil miyiz?" dedi. Resûlullah (a.s): "Evet" buyurdu. Hz. Ömer, "O halde ne için dinimizde bu zillete söz veriyoruz?" dedi. Resûlullah (a.s), "ben Allah'ın Resulüyüm. Allah'a asi olamam. Allah benim yardımcımdır" buyurdu. Hz. Ömer, "Ya sen bize Kâbe'ye varacağız, onu tavaf edeceğiz demiyor muydunuz?" dedi. Resûlullah (a.s), "evet, ama bu sene varıp Kâbe'yi ziyaret edeceğiz dedim mi?" buyurdu. Hz. Ömer, "hayır" dedi. Resûlullah (a.s), "öyle ise yine Kâbe'ye varacaksın, tavaf edeceksin" [81] buyurdu.

Sonra Resûlullah (a.s), Ebû Cendel'e döndü ve şöyle dedi: "Biraz daha sabret! Biraz daha, maruz kaldıklarına göğüs ger. Allah sana bunların mükâfatını verecektir. Muhakkak ki, Allah sana ve yanında bulunan Müslümanlara bir ferahlık yaratacaktır. Onlara vermiş olduğunuz söze vefasızlık edemeyiz." Buyurarak Ebu Cendel'i müşrik olan babasına teslim etti.

Süheyl bin Amr 'in hayatına da şöyle bir göz atacak olursak: Bedir savaşında Ensar'dan Mâlik bin Duhşum (r.a) müşriklerden Süheyl bin Amr esir almıştı. Daha sonra Peygamber efendimizin huzuruna getirildi. Süheyl bin Amr müşriklerin ileri gelenlerinden, aynı zamanda Müslümanlar aleyhine tahrik edici konuşmalarıyla meşhur hatipti. Orada bulunan Hz. Ömer (r.a) hemen kılıcını çekip ortaya

[81] Ahmet bin Hanbel; Müsned, c. 4, s.330,

atılmış ve şöyle demişti: “Ey Allah’ın Resûlü! Müsaade et, şu adamın dişlerini çekeyim de, bir daha sizin aleyhinizde konuşmasın! Çünkü o, tesirli konuşmalarıyla Kureyş kâfirlerini aleyhimize teşvik ediyordu.”

Peygamber efendimizin şöyle cevap verdi: “Bırak onu, ey Ömer! Ümit edilir, o öyle bir makamda bulunur ki, seni de sevindirir.” Peygamber efendimizin bu sözü üzerine Hz. Ömer (r.a), “Peki, ey Allah’ın Resûlü” diyerek kılıcını kınına koydu ve emre uydu.

Süheyl bin Amr sevinç içinde Peygamber efendimizin yanından ayrılıp müşriklerin yanına gitti. Bu esnada Müslüman olup ta Müslümanlığını gizleyen, Süheyl’in oğlu Abdullah (r.a) Müslümanların safına geçti. Abdullah (r.a) ilk Müslümanlardandı. Müşriklerin zulüm ve işkencelerine dayanamayarak Habeşistan’a hicret eden ilk kafilenin içerisinde o da bulunuyordu. Ancak Habeşistan dönüşünde babası onu yanına almış ve İslamiyet’ten vazgeçmesi için, akla gelmez zulümlere maruz bırakmıştı. Abdullah artık işkencelere dayanamaz bir hâle gelmişti.

Peygamber efendimizin ona, Müslümanlığını gizleyebileceğini ve İslamiyet’ten döndüğünü babasına söyleyebileceğini bildirdi. Abdullah, babasını İslam’dan döndüğü hususunda ikna etti. Ancak imanında zerre kadar bir sarsılma olmamıştı. Bir an önce Peygamber efendimize kavuşmayı bekliyordu. İşte bu savaş vesilesiyle Babasıyla birlikte Bedir Savaşı’na katılan Abdullah (r.a) Müslümanlar safına geçti.

Süheyl bin Amr'in Müslüman olan diğer oğlu Ebu Cendel' de Hudeybiye anlaşması gereği teslim edilmişti. Teslim edildikten bir müddet sonra bir yolunu bulup tekrar kaçarak, İs denilen bir yere yerleşiyor.

Nihayet Mekke Müslümanlar tarafından fethedilir. Diğer Kureyş ileri gelenleri gibi Süheyl bin Amr da yakalandığında öldürüleceklerden birisiydi. Oğlu Abdullah (r.a), Peygamber efendimize gelerek, babasına eman vermesini ve affetmesini istedi.

Peygamber efendimiz, iki fedakâr oğlunun hatırına Süheyl'e eman verip affetti. Abdullah sevinçle koşarak gitti, Süheyl'i gizlenmiş olduğu yerde buldu ve müjdeyi verdi. Peygamber efendimiz bu affı karşısında Süheyl hemen Kelime-i Şehadet getirerek Müslüman oldu.

Süheyl bin Amr (r.a), İslamiyet'e girdikten sonra İslam'a hizmetlerde bulundu. Çok hassas kalpli ve ince ruhlu bir hâle geldi. Zaman zaman eski hayatını hatırlayıp ağlardı. Hele Kur'an okunurken büsbütün dayanamaz, çok ağlardı. İbadetine fevkalade düşkün ve müttaki bir kişi idi. Siyer müellifi Vâkıdî der ki: "Fetih günü Müslüman olanlardan, Süheyl bin Amr gibi İslamiyet'e sarılan başka birisi yoktur."

Süheyl'in (r.a) oğlu Abdullah, Hicret'in on iki senesinde Yemâme Harbi'nde şehit düşmüştü. Hz. Ebû Bekir (r.a), Süheyl bin Amr'ı teselliye geldi. Yıllar önce, Müslüman oluşundan dolayı oğullarına her türlü zulüm ve işkenceyi reva gören Süheyl bin

Amr'ın, oğlunun şehadet haberi karşısında sözleri şu oldu: "Keşke ben de şehit olsaydım!"

Süheyl bin Amr (r.a), Peygamberimizin (s.a.v) vefatında Mekke'de bulunuyordu. O sırada Kureyş içerisinde dinden dönme hareketleri başlamıştı. Kureyş halkını bir araya toplayarak veciz bir konuşma yaptı. Şöyle diyordu: "Ey Kureyş halkı! En son İslamiyet'e giren ve ilk önce ondan dönen kimselerden mi oluyoruz? Yemin ederim ki, bu din şarktan garba kadar uzanacak, her tarafı kaplayacaktır."

Süheyl bin Amr oldukça uzun süren bu konuşmasıyla, Kureyş' ten bazılarının İslamiyet'ten dönmesini önlemişti. Böylece, Resûl-i Ekrem (s.a.v)'in Bedir'de Hz. Ömer'e söylemiş olduğu söz tahakkuk etmiş ve Süheyl bin Amr, Hz. Ömer (r.a)'in de sevineceği bir makama gelmiş oluyordu.

Peygamber efendimizin vefatından sonra Mekke'den ayrıldı ve cihat hizmetlerine daha fazla katılabilmek için ailesiyle birlikte Şam'a gitti. Bir rivayete göre, Hicret'in on üçüncü senesinde Yermuk'ta şehit oldu. Başka bir rivayete göre ise, Hicretin on sekizinci senesinde taundan vefat etti. [82]

Müslümanlar, umre yapmaya geldikleri için ihramlı idiler. Anlaşmaya göre, umre bir dahaki yıla kalmıştı. Resûlullah (a.s), ashabına ihramdan çıkmalarını söyler. Müşriklerle yapılan anlaşma ashabı pek memnun etmediği için biraz da ağırdan aldılar. Resûlullah (a.s), emrini üç defa tekrarladı.

[82] İbni Esîr; Üsdü'l-Gâbe fi mârifeti's-sahabe, c-2, s-181,372.

Ashaptan yine bir hareket göremeyince, üzülerek çadırına girdi. [83]

Resûlullah Efendimiz, üzgün olduğunu gören Ümmü Seleme (r.anha) validemiz, “Ey Allah’ın Resûlü, ashabın ihramdan çıkmasını istiyorsanız, kendiniz dışarı çıkın kurbanınızı kesin, tıraş olun ve ihramdan çıkın ki, ashab da sizi görsünler ve sonra da emrinizi yerine getirirler, ihramdan çıkarlar” dedi. Resûlullah (a.s), Ümmü Seleme (r.anha) validemizin dediği gibi, kurbanını kesti, tıraş oldu ve ihramdan çıktı. Ashab da Resûlullah’ın yaptığı gibi, kurbanlarını kestiler, tıraş oldular ve ihramdan çıktılar. [84] Nihayetinde umre yapmadan Medine’ye döndüler.

Medine’ye dönünce de bazı münafıklar boş durmadılar. Ashab arasında fitne ve fesat çıkarmak için Resûlullah’ın rüyasını alaya almaya başladılar. “Vallahi ne kazıttık ne de kırktırdık, ne de Kâbe’yi gördük” dediler.

Bunun üzerine şu ayetler nazil oldu: “Andolsun ki Allah, Resulünün rüyasını doğru çıkardı. Allah dilerse siz güven içinde başlarınızı tıraş etmiş ve saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Haram’a gireceksiniz. Allah sizin bilmediğinizi bilir. İşte bundan önce size yakın bir fetih verdi”. “Bütün dinlerden üstün kılmak üzere, Resulünü hidayet ve hak din olarak gönderen O’dur. Şahit olarak Allah yeter”.

---

[83] Buhari; Es-sahih, c-3, s-182

[84] Ahmet bin Hambel; Müsned, c. 4, s.331,

“Muhammed Allah’ın elçisidir. Onun yanında bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükûya varırken, secde ederken görürsün. Allah’tan lütuf ve rıza isterler. Simâlarında secdelerin izinden nişanları vardır. Bu, onların Tevrat’taki vasıflarıdır. İncil’deki vasıfları da şöyledir: Onlar filizini yarıp çıkarmış, gittikçe onu kuvvetlendirerek kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş bir ekine benzerler ki; bu durum ziraatçıların da hoşuna gider. Allah böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle kâfirleri öfkelendirir. İşte Allah; inanıp iyi işler yapanlara mağfiret ve büyük bir mükâfat vadetmiştir”. (Fetih, 48/27-29).

Medine’de iken Mekkeli müşriklerden olan Ebu Basır Müslüman olur. Medine’ye gelerek Müslümanlara sığınır. Mekkeli müşrikler de iki kişiyi Medine’ye göndererek anlaşma gereği Ebu Basır’ı geri isterler. Resûlullah (a.s), Ebu Basır’ı hemen onlara teslim etti. İki müşrik Ebu Basır’ı alıp gittiler. [85]

Mekke’ye giderlerken Zül Huleyfe denilen yerde yemek için konakladılar. Ebu Basır onlardan birine: “Vallahi şu kılıcı çok güzel görüyorum” dedi. Onlardan biri, kılıcı kınından sıyırıp, “doğru, vallahi pek harika, onunla ne anılarım var” dedi. Ebu Basır “hele bir göster, yakından bakayım” deyip, kılıcı kaptığı gibi adamın kafasına vurup öldürdü. [86] Öbürü canını kurtarmak için tekrar Medine’ye doğru kaçtı ve Medine’de Mescid-i Nebeviye sığındı.

---

[85] Vakıdi; Megazi, c.2, s. 625.
[86] Vakıdi; Megazi, c.2, s. 626,

Resûlullah (a.s), onu görünce yanındaki ashabına “bu adam herhalde bir korku geçirmiş” dedi. Arkasından Ebu Basır da girdi. “Ey Allah’ın Rasûlü! Allah senin taahhüdünü yerine getirdi, beni onlara teslim ettin. Allah beni onlardan tekrar kurtardı” dedi. Resûlullah (a.s), “harbi kızıştıranın anası ağlar. Keşke ona bir kişi daha olsa” [87] cevabını verdi. Ebu Basır bu sözü işitince anlar ki, Resûlullah tekrar teslim edecek. Hemen Medine’den ayrıldı ve Kızıl deniz kenarında İs denilen bir yere yerleşti. [88]

Hudeybiye anlaşması yapılırken Müslümanlara sığınan sonra da müşrik olan babasına teslim edilen Ebu Cendel de, bir yolunu bulur Mekke’den kaçar ve İs de bulunan Ebu Basır ile buluşurlar. Bunlar gibi Mekke’de Müslüman olup da zulümden kaçan Müslümanlar buraya sığınırlar ve burada büyük bir gurup oluştururlar. [89]

Müşriklerin Şam tarafına gidip gelen ticaret kervanları İs’den geçerdi. Burada Müşriklerin ticaret kervanlarının önünü kesip başındakileri katledip mallarına el koymaya başladılar. Müşrikler Resûlullah’a gelerek Mekke’de Müslüman olmak isteyenler size sığınsın. Biz bundan sonra geri istemeyeceğiz diyerek Hudeybiye anlaşmasının o hükmü karşılıklı olarak kaldırıldı. [90]

Bunun üzerine aşağıdaki Fetih suresinin ayetleri nazil oldu. “Allah sizi onlara muzaffer kıldıktan sonra, Mekke’nin göbeğinde onların

---

[87] Vakıdi; Megazi, c.2, s. 626,
[88] Vakıdi; Megazi, c.2, s. 627,
[89] Vakıdi; Megazi, c.2, s. 627,
[90] Buhari; Es-sahih, c-3, s-183,

ellerinizden, sizin ellerinizi de onlardan çekendir. Allah yaptıklarınızı görendir.” “Onlar inkâr eden ve sizin Mescid-i Haram’ı ziyaretinizi ve bekletilen kurbanların yerlerine ulaşmasını men edenlerdir. Eğer kendilerini henüz tanımadığınız mümin erkeklerle ve mümin kadınları bilmeyerek ezmek suretiyle, bir vebalin altında kalmanız ihtimali olmasaydı, Allah savaşı önlemezdi. Dilediklerine rahmet etmek için Allah böyle yapmıştır.

Eğer onlar birbirinden ayrılmış olsaydı elbette onlardan inkâr edenleri elemli bir azaba çarptırırdık. “O zaman inkâr edenler, kalplerine taassubu, cahiliyet taassubunu yerleştirmişlerdi. Allah da Resûlüne ve müminlere sükûnet ve güvenini indirdi. Onları takva sözü üzerinde durdurdu. Zaten onlar buna pek layık ve ehil kimselerdi. Allah her şeyi bilendir”. (Fetih, 48/24-26).

Hudeybiye anlaşması üzerinden henüz iki yıl geçmişti. Anlaşma yapıldığı zaman müşriklerin lehine gibi görünen maddeler aleyhlerine dönmeye başladı. Yukarıdaki anlaşma maddelerinde de belirttiğimiz gibi Müslümanlar veya müşrikler herhangi bir kabile ile anlaşma yaparsa Müslümanlar da müşrikler de anlaşma yapılan kabile ile savaş yapamayacak. Anlaşma yapan kabileler birbiriyle savaşırsa bu kabilelere de silah ve teçhizat yardımı da yapılmayacaktı.

Huza kabilesi Müslümanlarla anlaşma yapmıştı. Beni Bekir kabilesi de müşriklerle anlaşma yapmışlardı. Bu iki kabile önceden beri birbirleriyle kavgalıydılar. Yine bir olay kavgaya sebebiyet verdi.

Müşrikler, Ben-i Bekir kabilesine silah yardımında bulunurlar. [91] Huza kabilesi bu durumu Resûlullah'a, elçileri vasıtasıyla haber verirler. [92]

Müşrikler anlaşmayı ihlal etmişlerdi ve Ebu Süfyan'ı Resûlullah efendimize ara bulucu olarak gönderirler. Anlaşmayı tekrar yenilemek ister. Resûlullah (a.s) da: "Biz anlaşmaya sadık kalıyoruz, yoksa siz anlaşmayı bozdunuz mu?" dedi. Ebu Süfyan'ın anlaşmayı yenileyelim sözüne de cevap vermedi. [93] Tabi bu arada Mekkelilerden ün yapmış bazı kişiler Müslüman olup Medine'ye sığınmışlardı. Bunların içerisinde harp dâhisi Halid bin Velid, siyasi deha Amr in-i As ve Osman b. Talha da vardı. [94] Müşrikler en değerli idarecilerinden yoksun bir hale geldiler.

Resûlullah (a.s), savaş hazırlıklarını yaptı. Nereye gideceklerini eşleri dahi bilmiyordu. Ani bir taarruzla Mekke'yi kuşattılar ve güzel bir manevra ile kan dökülmeden Mekke fethedildi. Hem peygamber efendimizin rüyası hem de Fetih Suresi yirmi yedinci ayeti kerimenin müjdesi gerçekleşti.

FİRAVUN RÜYASI

Hz. Musa'nın doğumun yaklaştığı sıralarda idi ki, Firavun rüyasında: "Beyt-i Makdis tarafından gelen bir ateşin, Mısır evlerini sararak Kıpti evlerini yakıp harap ettiğini, İsrail oğullarına ait evlere ise dokunmayıp geri bıraktığını gördü". Bunun üzerine sihirbazları yanına çağırarak rüyasını onlara anlattı.

[91] Belâzürü; Fütuhul-Büldan, c.1, s.42.
[92] Taberi; Tarih, c. 3, s. 111.
[93] Vakıdi; Megazi, c.2, s. 792.
[94] Vakıdi; Megazi, c.2, s. 745.

Onlar da: "Herhalde İsrail oğullarının geldikleri şu Beyt-i Makdis'ten bir adam çıkacak, Mısır'ı mahvetmeye yönelecek" dediler.

Hz. Musa'nın doğma zamanı yaklaşınca, kâhinler Firavun 'un yanına gelerek: "İyi bil ki, biz ilmimizle bulduk. İsrail oğullarından bir erkek çocuk doğacaktır. Kendisinin doğum zamanı da yaklaşmıştır. O, senin mülk-ü saltanatını senden çekip alacak, senin saltanatını yenecek, seni ülkenden çıkaracak ve senin dinini de değiştirecektir" dediler.

Bunun üzerine Firavun, İsrail oğullarından doğacak her çocuğun öldürülmesini ve kız çocuklarının sağ bırakılmasını emretti. [95]

Gerçekten Firavun o memlekette (mısırda) zorbalığa kalktı ve halkını çeşitli fırkalara böldü. Bu tabir üzerine Firavun, kendini ve tahtını korumak Onlardan bir kısmını (İsrail oğullarını) güçsüz bırakmak istiyor, oğullarını boğazlıyor, kadınlarını (kızlarını) ise sağ bırakıyordu. (Kasas, 28/4).

Bu tabir üzerine Firavun, kendini ve tahtını korumak için doğan bütün erkek çocukları katlettirir. Ne ibrettir ki, bu zulüm Firavun 'un kendisini ve tahtını yıkılmaktan kurtaramaz.

Yine bir erkek çocuk doğuyor. Çocuğun annesi, Firavun 'un adamlarından çocuğunu korumak için onu bir sandığın içine yerleştirerek nehre bırakır.

Sandık içerisinde bir erkek çocuğu gören Firavun' un eşi, Asiye validemiz, ne güzel çocuk. Bu

[95] Teberi; Tarih, c-1, s-199-200,

çocuğa sahip çıkalım, bizim çocuğumuz olsun dedi ve Firavunu da ikna eder. Musa'nın annesine ise: "Onu emzir; artık onun hakkında (başına bir şey gelmesinden) korktuğun zaman, hem üzülme! Çünkü biz, onu sana geri vereceğiz ve onu peygamberlerden yapacak olanlarız" diye vahyettik. (Kasas, 28/7).

Firavunun hanımı: (Bu çocuk) "Benim içinde, senin içinde bir göz bebeği! Onu öldürmeyin! Belki bize faydası dokunur, ya da onu evlat ediniriz" dedi. Hâlbuki onlar farkında değillerdi. (Kasası, 28/9).

Nihayetinde sihirbazlar rüyayı doğru yorumlamalarına rağmen, Firavun ve tahtını yıkacak erkek çocuk Firavunun kendi eliyle kendi sarayında büyütmüştür. Musa (a.s) bir peygamber olarak Firavun 'un karşısına çıkmıştır. Firavun, rüyasında da gördüğü gibi, kaderinde takdir edilen akıbeti kendi iradesiyle yaşar ve tahtı da kendisi de gark olur gider.

ZÜBEYDE HANIM'IN RÜYASI

Harun Reşit'in hanımı Zübeyde Hanım, takva ehli çok hayırsever bir hanımefendidir. Bir gün rüyasında dünyanın dört bir yanından gelen insanlarla zina yaptığını görür. Böyle bir rüyayı eşi halife Harun Reşit'e anlatamadığı gibi o devirde yaşayan salih kişilere de anlatamaz.

Rüyanın görünüşü çirkin olduğundan tabiri için kendisi gidemez, hizmetçisini Salih bir kişi olarak bilinen rüyaları yorumcusu İbn Sîrîn'e gönderir. (Not: İbn Sîrîn hakkında mevzunun sonunda bilgi verilecektir.)

Hizmetçiden rüyayı kendisi görmüş gibi anlatmasını ister. Hizmetçi, İbn Sîrîn'e gider ve rüyasında "dünyanın dört bir yanından gelen insanlarla zina yaptığını" gördüğünü söyler. İbn Sîrîn ise hizmetçiye; siz böyle bir rüya göremezsiniz der. Hizmetçi nihayetinde hanımefendisinin böyle bir rüya gördüğünü, kendisi hicap duyduğu için anlatamadığını söyler. İbn Sîrîn rüyayı tabir eder ve "hanımın öyle bir hayır yapacak ki, dünyanın dört bir yanından gelenler o yaptığı hayırdan faydalanacaklar" der.

Nihayetinde bir zaman gelir ve hayır yapmayı seven bu hanımefendi, sekiz yüz yirmi sekiz yılında, bir milyon yedi yüz bin milyon altın harcayarak, Tâif yolu üzerindeki Tat Dağı'nın eteğinden çıkan suyu, Arafat'a getirtmiş ve çevresine taksim ettirmiş, kalan Su'yu ise kanallarla Mekke'ye ulaştırılmıştır. [96]

Hâlâ bu kanallarının kalıntılarına rastlanmaktadır. Bu sudan da dünyanın dört bir yanından gelen insanlar kana kana içmişlerdir. Rüya zahiren çirkin gibi görünse de perde arkasındaki sonucun hayırlı olduğunu görüyoruz.

İbn Sîrîn: "İmam, hâfız" gibi unvanlarla anılmakla birlikte hadis, fıkıh, tefsir, şiir ve hesap bilgisiyle de meşhurdur. Hadislerin güvenilir râvilerden alınması hususunda titiz davrandığı için, güvenilir bir muhaddis olduğunda ittifak edilmiş ve rivayetleri Kütüb-i Sitte de yer almıştır.

[96] TDV İslam Ansiklopedisi; c-28, s-561,

İbn Sîrîn: İlk dönemlerde daha çok muhaddis ve fakih olarak tanınmasına rağmen, sonraki yüzyıllarda ilk rüya tabircilerinden biri olarak kabul edilmektedir.

ABDULLAH BİN ÖMER (R.A)’İN RÜYASI

Abdullah bin Ömer (r.a) anlatıyor: “Resûlullah (a.s) zamanında kişi, bir rüya görecek olsa onu Resûlullah efendimize anlatırdı. O sıralarda ben; genç ve bekâr bir delikanlıydım, mescitte yatıp kalkıyordum.

Bir gün rüyamda; iki meleğin beni yakalayıp, cehennemin kenarına kadar getirdiklerini gördüm. Cehennem; kuyu ağzının çemberlendiği gibi ağzı çemberlemişti. Keza kuyu direği gibi iki de direği vardı. Cehennemde bazı insanlar vardı ki onları tanıdım. Hemen istianeye başlayıp; üç kere: “Ateşten Allah’a sığınırım” dedim. Derken beni getiren iki meleği, üçüncü bir melek karşıladı; bana: “ Niye korkuyorsun? Korkma ” dedi.

Ben bu rüyayı kız kardeşim Hafsa (r.anha)’ya anlattım. O da Resûlullah (a.s)’a anlatmış. Resûlullah (a.s): “Abdullah ne iyi insan, keşke birde gece namazı kılsa!” demiş. Abdullah (r.a) bundan sonra geceleri pek az uyur oldu. [97]

AZİZ MAHMUT HÜDÂYÎ’NİN HAYATI VE RÜYA TABİRİ

Aziz Mahmut Hüdâyî Hazretleri, ilim tahsili yanında tasavvufla da ilgilenmiştir. Medresede gayret ve çalışkanlığı sebebiyle hocası Nâzırzâde

---

[97] Buhari; Es-sahih, s-35,

hususi bir şekilde ilgilenmiştir. Sonraki yıllarda hocası Nâzırzâde ile birlikte muhtelif yerlerde kadılık vazifelerinde bulundu. Son olarak da Bursa'ya kadı olarak tayin edildiler. Hocası baş kadı, kendisi de Ferhâdiye medresesinde müderrisliğin yanında Câmi-i Atik mahkemesinde kadı naibi oldu.

Aziz Mahmut Hüdâyî Hazretlerinin tasavvufa girmesi ve mârifetullâha nail olması bu zamana rastlar. Bir gün Kadı Mahmut Efendinin karşısına, rastlamadığı türden farklı bir dava çıkar. İki gözünden sel gibi yaşlar akıtan bir kadın, kocasını şikâyet için mahkemeye müracaat eder. Kendisini dinleyen Kadı Mahmut’a şunları anlatır.

“Kadı Efendi! Kocam her sene hacca gitmeye niyet eder, fakat bir türlü fakirlikten dolayı gidemez. Bu sene de hacca gideceğim diye tutturdu. Hattâ: Eğer bu sene hacca gidemezsem seni boşayacağım!” dedi. “Daha sonra kurban bayramına yakın ortalıktan kayboluverdi. Beş altı gün sonra da ortaya çıkıp hacca gidip geldiğini söyledi. Hiç böyle bir şey olur mu? Kadı Efendi! Artık bu yalancı adamdan boşanmak istiyorum!” dedi.

Kadı Mahmut Efendi, yapılan şikâyetin tahkiki için kadının kocasını çağırttı ve ona hanımının söylediklerinin doğru olup olmadığını sordu.

Adam cevaben: “Kadı Efendi! Hanımımın söyledikleri de doğrudur, benim söylediklerimde doğrudur. Bilesiniz ki ben gerçekten hacca gidip gelmiş bulunmaktayım. Hattâ o mübarek beldelerde, bazı Bursalı hacılarla da görüştüm ve

kendilerine getirmeleri için birtakım hediyeler emanet ettim” dedi.

Kadı Mahmut Efendi, şaşırdı: “Bu nasıl olur efendi?” diye sordu.

Adamcağız da anlatmaya başladı: “Efendim, her sene olduğu gibi bu sene de hacca gidemeyince, büyük bir üzüntüyle Eskici Mehmet Dede'ye gittim. O da, benim elimi tutarak gözümü yummamı istedi. Gözümü açtığımda ise Kâbe'deydim!” dedi.

Böyle bir manevi hâdiseye ilk defa şahit olan Kadı Efendi, bunun mümkün olamayacağını söyleyerek adamın ifadelerini kabul etmedi.

Bunun üzerine hâlâ mukaddes topraklardaki ruhaniyet ve maneviyat ikliminin taze hissiyatı içinde olan adamcağız, saf, fakat manidar bir cevapla haykırdı: “Kadı efendi! Allah Teâlâ'nın düşmanı olan şeytan bir anda bütün dünyayı dolaşıyor da, Allah dostu olan has bir kul niçin bir anda Kâbe'ye gidemesin?" dedi.

Kadı Mahmut Efendi de, bu cevabı gâyet manidar bularak kararı Bursalı hacıların dönüşüne tehir etti. Bursalı hacılar döndüğünde de yaptığı tahkikat neticesinde meseleyi olduğu gibi öğrendi ve büyük bir hayret ve şaşkınlık içerisinde davayı iptal etmek zorunda kaldı. Fakat zihni karmakarışık olmuş ve kalbine muammalı bir ateş düşer.

Ne yapacağını düşünürken gönlüne damlayan bir ilhamla derhal Eskici Mehmet Dede'ye koştu. Hakikat ve esrâr deryasına dalabilmek için ona intisap etmek istedi. Ancak Eskici Dede: “Kadı Efendi! Nasibiniz benden değil, zamanın mürşit-i

kâmili Muhammed Üftâde Hazretlerine gidiniz." dedi.

Bu defa Kadı Mahmut, aynı niyet ve düşünceyle Üftâde Hazretleri'nin dergâhına gitmek ister. Fakat hikmet-i ilâhî olarak dergâha yaklaştığında atının ayakları çamura saplandı. O da, atından indi ve yürüyerek dergâha vardı. Pîr'in önünde el bağlayıp onun talebesi olmak istedi.

Meşhur Bursa kadısı Mahmut Efendi'yi şaşaalı kaftanlar içinde gören Hazret-i Pîr, gelişen ahvâlden manen haberdardı. Ancak Kadı Efendi'nin niyet ve samimiyet derecesini iyice ölçmek istercesine talebeliğe hemen kabul etmedi: “Gidin Kadı Efendi! Sizin şöhrete boğulmuş, mal ve makam debdebesi içinde şaşaalı bir hayatınız var. Bu kapı ise, yokluk kapısıdır. Zaten atınız bile buraya gelmek istemediğinden çamura saplanmadı mı?” dedi ve Kadı Mahmut Efendi dergâhın kapısına doğru yürüdü.

Bir yandan şeyhin manevi câzibesi, diğer yandan da gördüğü açık kerametler karşısında hayretler içerisinde kalan Kadı Mahmut Efendi, hakikati idrak etmiş ve kararı kesindi. Zira nefs engelini aşıp vasl-ı ilallah olabilmesi için vakit geçirmeden artık böyle bir kapıya teslim olması zaruri idi. Hemen şeyhin arkasından koşup boyun büktü ve dedi ki: “Efendim! İradesiz ve şaşkın bir vaziyetteyim. Âdeta dipsiz bir uçuruma düşer gibiyim. Ne olur bana himmet ve yardım elinizi uzatınız. Bu biçareyi talebeniz olmakla şereflendiriniz!” dedi.

Bunun üzerine tebessüm eden Üftâde Hazretleri, talebelik için kadılık ve müderrisliği bırakması, elindeki bütün mal ve mülkü fakirlere dağıtması ve nefsini terbiye edebilmek için sıkı bir riyâzâta girmesi gibi üç büyük şart koştu. Çünkü nefsini tanıyıp terbiye etmesi zaruriydi.

Üftâde Hazretleri, Kadı Mahmut Efendi'nin canı gönülden bu şartları kabul etmesiyle de onu müritlerinin arasına dâhil etti. Sonra da; kalbindeki kesafetin temizlenmesi ve kadılık makamının kendisine verdiği gurur, kibir ve ucbu imha etmek için sırtındaki kaftanıyla Bursa sokaklarında ciğer satmasını ve dergâhın helâ temizleyiciliği vazifesini emir buyurdu.

Üftâde Hazretleri'nin huzuruna tam bir teslimiyet ve hâlis bir niyet içinde gelen Kadı Mahmut Efendi, üstadının emirlerine can ü gönülden tâbî oldu. Nefsaniyetini besleyen bütün dünyevî alâkalardan el çekti. Kendisini samimiyetle mürşidinin talimatlarına ram ederek kısa zamanda büyük mesafeler aldı.

Öyle ki, O'nu sırtındaki süslü kaftanıyla ciğer satarken gören ahalinin: “Bizim kadı efendi, delirmiş galiba!” “Kadılığı bırakmış ama kaftanını bırakamamış zavallı!” şeklindeki sözlerine dahi aldırmadan üstadının verdiği vazifeleri şevkle ifaya çalıştı.

Böylece yüce bir olgunluğa hızlı bir şekilde yol almaya başladı. Şeyhinin gözünde ve gönlünde gittikçe kadir kıymet sahibi oldu. Nefsindeki son varlık emaresini bertaraf etmesi ise, pek meşhurdur: Bir gün Kadı Mahmut, helâ temizliği ile

meşgulken, dışardan kulağına kadar gelen bir nidâ duydu:

“Ey ahali! Duyduk-duymadık demeyin; şehrimize yeni kadı geliyor!” O an gönlünü zayıf bulan nefsi, birden büyük bir vesvese fırtınası kopardı: “Demek yerime yeni bir kadı geliyor! Ah biçare Mahmut, sen böylesine şerefli bir mesleği bıraktın da, tuttun helâ temizleyiciliği yapıyorsun! Söyle bakalım, bunca yıldır ne kazandın!” dedi.

Nefsinin bu tehlikeli serkeşliği karşısında hemen toparlanan Kadı Mahmut Efendi, büyük bir iç ürperişiyle hocasını hatırladı. Zira ona kendisine şart koşulan emirleri yerine getireceğine dair söz vermişti. Derhal tevbe ve istiğfâr ile nefsinin son derece tehlikeli vesvesesine şiddetli bir şekilde müdahale ve mukabele etti:

“Ey Mahmut! Sen, nefsini ayaklar altına alacağına dair üstadına söz vermedin miydi? Nerede şimdi sözün? Söyle bu hâlin nedir?” Ancak Kadı Mahmut, bu hâle o kadar üzülmüştü ki, nefsinin iğfaline karşı birtakım azarlarla tavır koymak, gönlündeki pişmanlık ve teessürü teskin etmedi. Hiç düşünmeden elindeki süpürgeyi bir tarafa fırlattı ve nefsine cezâ olarak helâ taşlarını sakalıyla temizlemeye karar verdi. Tam bu esnada Üftâde Hazretleri kapıda göründü. Kadı Mahmut’a mütebessim bir çehre, yumuşak bir ses ve latif bir edayla, hitap etti:

“Evlâdım Mahmut! Bilirsin ki sakal mübarek bir sünnet-i seniyyedir.” dedi ve yerleri sakalıyla temizlemesine mâni oldu. Sonra şöyle buyurdu: “Evlâdım Mahmut! Seyr u sülûk yolunda verdiğim

hizmetlerin gayesi, işte bu mertebeyi geçebilmen içindi. Muvaffak kılan Allah’a hamdolsun! Gayri bundan böyle vazifen benim abdest suyumu hazırlayıp döküvermendir!”

Kadı Mahmut, bu vazifeyi de kemâl-i gayretle ifaya çalıştı. Hiç aksatmadan her sabah abdest suyunu hazırladı ve hocasına abdest aldırdı. Bir kış günüydü. Kadı Mahmut, biraz gecikerek kalkmıştı. Bu sebeple hocasının suyunu ısıtmaya vakit bulamadı. Büyük bir üzüntüye gark oldu ve gözlerinden yaşlar damladı. İrade dışı bir şekilde su testisini göğsünün üzerine bastırarak “Allah” lafzını söylemekten başka bir şey yapamadı. O esnada hocası kapıda göründü. Kendisinden abdest suyunu getirip dökmesini istedi. O da çaresiz ve iradesiz bir şekilde bu emre baş kesti ve büyük bir endişe içinde suyu hocasının ellerine dökmeye başladı. Su, mübarek ellerine değer değmez Üftâde Hazretleri, yavaşça başını kaldırdı ve talebesinin kaygılı hâline nazar ederek tebessümle:

“Su biraz fazla ısınmış evlâdım!” dedi. Buna pek şaşıran Kadı Mahmut Efendi, hafif bir sesle: “Nasıl olur efendim? Suyu ısıtmamıştım ki!” dedi.

Üftâde Hazretleri de: “Evlâdım! Farkında değilsin; bu su, odun ateşiyle değil, gönül ateşiyle ısınmış!” cevabını verdi. Zira Hüdâyî Hazretleri, girdiği sıkı bir riyâzâtla nefsinin terbiyesi yolunda helâllerden istifadeyi bile asgarîye indirmiş ve gönlünü tamamen Hakk'a ram ederek rûhunu kuvvetlendirmeye muvaffak olmuştu.

Bir gün Üftâde Hazretleri, müritleri ile beraber bir kır sohbetine çıkmıştı. Emri üzerine

dervişlerinden çiçek getirmelerini ister. Bütün dervişler, kırda dolaşarak hocalarına en güzel çiçeklerden birer demet getirdiler. Ancak Kadı Mahmut Efendi'nin elinde ise sapı kırılmış solgun bir çiçek vardı. Diğerlerinin neşeyle elindekileri hocalarına takdiminden sonra, Kadı Mahmut; boynunu bükerek bu kırık ve solmuş çiçeği Üftâde Hazretleri'ne takdim etti.
Üftâde Hazretleri, diğer müritlerin meraklı bakışları arasında sordu:

“Evlâdım Mahmut! Herkes demet demet çiçek getirdikleri halde, sen niçin sapı kırık solgun bir çiçek getirdin?” Kadı Mahmut, edeple başını önüne indirerek cevap verdi:

“Efendim! Size ne takdim etsem, azdır! Ancak hangi çiçeğe koparmak için elimi uzattıysam onu “Allah Allah” diyerek Rabbini tesbih eder bir halde buldum. Gönlüm onların bu zikirlerine mâni olmaya razı olmadı. Çaresiz ben de elimdeki şu tesbîhine devam edemeyen çiçeği getirmek zorunda kaldım!” Bu güzel ve mânâ dolu cevaba son derece memnun olan Üftâde Hazretleri'nin dilinden o anda:

“Hüdâyî, Hüdâyî! Evlâdım! Bundan sonra ismin Hüdâyî olsun! Ey Hüdâyî! Bu kır gezisinden yalnız sen nasiplenmişsin” ifadeleri döküldü.

Böylece Kadı Mahmut, Hüdâyî oldu. Zira o, artık kâinattaki esrâr-ı ilâhiyyeye ve kudret akışlarına aşina olmuştu. Âdeta kâinat, kendisine sırlarını açan canlı bir kitap hâline gelmişti. Bundan böyle Hüdâyî diye anılan Kadı Mahmut Efendi, haiz bulunduğu üstün ve müstesna manevi mertebesi

dolayısıyla hürmeten ismine “Aziz” sıfatı da ilâve edilerek Aziz Mahmut Hüdâyî diye yâd olundu.

Ancak üç sene gibi kısa bir zamanda Üftâde Hazretleri'nin baş talebesi durumuna gelmiş bulunan Hüdâyî Hazretleri'nin bu yükselişi dolayısıyla eski dervişlerden bazılarında hoşnutsuzluk görülmeye başlamıştı. Bunun farkına varan Üftâde Hazretleri, onların gönül âlemlerini tashih için şu güzel usule başvurdu:

Bir kış akşamıydı. Üftâde Hazretleri, talebelerine maneviyat dolu bir sohbet yaptıktan sonra sofranın hazırlanmasını emir buyurdu. Ardından talebelerinin sofraya getirdikleri nimetlere nazar ederek manidar bir şekilde:

“Evlatlarım! Acaba asmasından daha yeni kopmuş taze üzüm bulmak mümkün müdür?” dedi. Bütün dervişler, bu suale şaşırarak birbirlerinin yüzlerine baktılar. Hattâ bir kısmı:

“Bu kış mevsiminde taze üzüm olmaz ki!” diye düşündü. Ancak üstadına büyük bir teslimiyetle bağlı olan ve birçok merhaleyi geçmiş bulunan Mahmut Hüdâyî Hazretleri, bu talepte bir hikmet olduğunu düşünerek edeple:

“Hocam! Müsaadeniz olursa, arzunuzu yerine getireyim!” dedi. Verilen izin üzerine de hemen bağa gitti. Bütün asmalar kar altındaydı. Birini seçip karlarını temizlediğinde salkım salkım taze ve olgun üzümlerle karşılaştı. Bunun üstadının bir kerameti olduğunu düşünerek elindeki sepeti doldurdu ve doğruca dergâhın yolunu tuttu. Yolda zikrullâh ile meşgul bir vaziyette gelirken her taraf

kar içinde olması sebebiyle fark edemediği bir kuyunun içine düştü. Kuyu derin olduğu için bir türlü de içinden çıkamadı. Çaresiz bir halde idi ki, yukarıdan bir ses duydu:

“Evlâdım! Uzat elini!” Baktı; nur yüzlü bir zattı. Elini uzattı ve kuyudan çıktı. Hazret-i Hüdâyî, kendisini kurtaran bu zâta, henüz kim olduğunu soracaktı ki, o bir anda ortalıktan kayboldu. Nihâyet elinde taze üzüm sepeti ile dergâha varan Hüdâyî Hazretleri, başından geçenleri üstadına nakletti. Üftâde Hazretleri de, onu kuyudan kurtaran kimsenin Hızır (a.s) olduğunu beyandan sonra diğer dervişlere:

“Evlâdımız Hüdâyî' nin kemâli tamam olmuştur. O hilâfeti çoktan hak etmişti zaten.” dediler. Bundan sonra Üftâde Hazretleri, onu halifesi olarak Sivrihisar'a gönderdi. Bir müddet orada hizmet eden Aziz Mahmut Hüdâyî Hazretleri, bilâhare manevi bir işaretle Bursa'ya döndü. Son demlerini yaşayan üstadı Üftâde Hazretleri'ne büyük bir gönül iştiyakı içinde hizmet etti. Bu hizmetten gâyet memnun kalan Hazret-i Üftâde bir gün:

“Oğlum! Padişahlar rikâbında yürüsün!” diye duada bulundu. Hüdâyî Hazretleri, üstadı Üftâde' nin vefatından sonra Şeyhülislâm Hoca Sâdeddin Efendi'nin delâletiyle İstanbul'a yerleşti. O'nun Üsküdar'da kurduğu dergâh, kısa zamanda her tabakadan insana hitap eden maneviyat ve irfan mektebi hâline geldi. Cihan sultanlarının teveccüh ve alâkasını celp etti. Onları da dergâhın dervişleri arasına kattı.

Hatta bir gün Sultan Ahmet Han, mürşidini ziyaret için Üsküdar'a gelmişti. Çarşıdan geçerken, Hüdâyî hazretlerinin alış-veriş ettiğini gördü. Genç Hünkâr bu esnada atının üzerindeydi, derhal atından indi, hocasının elini öptü ve atına binmesi için rica etti. Bir müddet Hüdâyî hazretleri at sırtında önde ve Padişah da yaya olarak ardınca yürüdüler. Kısa bir süre sonra Mahmut Hüdâyî dünyayı titreten koca bir padişahın, arkasında yaya yürümesine razı olmadı ve “Sultanım! Sırf hocam Muhammed Üftâde hazretlerinin duası ve emri yerine gelsin diye bindim. Çünkü o; "Padişahlar rikâbında yürüsün." diye duâ etmişti” buyurarak atından indi. Ata tekrar Sultan Ahmet Hanı bindirdi.

İşte Aziz Mahmut Hüdâyî Hazretleri'nin en büyük kerametleri, cihan sultanlarını bu şekilde yönlendirebilmesi olmuştur. Bununla birlikte onun, erbabın gönül hissiyatını besleyici birçok kerametleri de bulunmaktadır.
Aziz Mahmut Hüdâyî Hazretleri'nin pek meşhur olan kerametlerinden biri de, gâyet fırtınalı bir havada hiçbir kayıkçının denize açılamadığı bir zamanda kendi kayığına atlayıp birkaç müridiyle Üsküdar'dan salim bir şekilde karşıya geçmesidir. Allah Teâlâ'nın izniyle kayığın takip ettiği yol, gâyet süt liman olmuş ve dört bir yanda şâha kalkmış dalgalar bu Allah dostunun kayığına hiçbir zarar vermemişti.

Hâlen Üsküdar ile Sarayburnu arasındaki bu yola "Hüdâyî Yolu" denir. Bilen kayıkçılar, şiddetli fırtınalarda bu yolu takip ederler. Bu durum, Aziz Mahmut Hüdâyî Hazretleri'nin günümüze kadar

uzanan bariz bir kerametidir. Nitekim bugün bile lodoslu havalarda Boğaz vapur seferlerinin sadece Üsküdar-Eminönü hattında yapılabilmesi, oldukça düşündürücüdür.

Hususiyle III. Murat Han, I. Ahmet Han, II. Genç Osman Han ve IV. Murat Han, Hüdâyî Hazretleri'nin yakın irşadına mazhar oldular. Hüdâyî Hazretleri, bunlardan IV. Murat Han'ın kılıç kuşanma merasiminde bizzat bulunmuş ve âdet olduğu üzere Ebû Eyyûb el-Ensari Hazretleri'nin türbe-i saadetlerinde Hazret-i Ömer'in kılıcını yeni padişaha bizzat kuşandırmıştır.

PADİŞAHIN RÜYASINI AZİZ MAHMUT HÜDÂYÎ'NİN TABİR ETMESİ

Padişah Birinci Ahmet bir gün rüyasında Avusturya Kralı ile güreş tuttuğunu, fakat kendisinin arka üstü yere düştüğünü görür. Zahiren bakıldığında rüya çok korkunç idi. Sabahleyin, derhal huzura getirilen âlimler ve rüya tabircilerinden hiçbiri bu rüyayı, Padişahı tatmin edecek şekilde tabir edemediler. Nihâyetinde Padişaha; Üsküdar'da bulunan Aziz Mahmut Hüdâyî'nin bu rüyayı tabir edebileceğini arz ettiler.

Padişah Birinci Ahmet bir mektup yazarak, yakınlarından biriyle gönderdi ve tabir edilmesini rica etti. Haberci, mektubu alıp süratle Üsküdar'a geçti. Aziz Mahmut Hüdâyî'nin kapısını çaldı. Haberci, Aziz Mahmut Hüdâyî'nin içerden elinde bir zarf ile kapıya çıktığını gördü. Habercinin getirdiği mektubu daha okumadan eline alırken, önceden yazmış olduğu mektubu da Padişaha verilmek üzere

haberciye verdi. Aynı zamanda; “Sultanımızın gönderdiği mektubun cevabıdır.” buyurdu.

Mektubu şaşkınlık içinde alan haberci, derhal mektubu Sultana götürdü ve gördüklerini anlattı. Sultan Ahmet Hanın gönderdiği mektup, daha açılıp okunmadan cevabı gönderilmişti. Sultan Ahmet Han, gönderilen bu mektubu heyecanla okudu.

Deniyordu ki: “Allahü Teâlâ insan vücudunda arkayı, cansız mahlûklarda ise toprağı, en kuvvetli olarak yarattı. İnsan ile toprağın birbirlerine değmesi, bu iki kuvvetin bir araya gelmesi demektir.

Böylece, Padişahımızın arka üstü yere yatması ile bu iki kuvvet birleşmiştir. Dolayısıyla bu rüyadan İslam’ın temsilcisi olan padişahımızın, küffara karşı zafer kazanacağı anlaşıldı.” Padişah bu tabiri pek beğendi ve "İşte gördüğüm rüyanın tabiri budur." dedi. Derhal Aziz Mahmut Hüdâyî hazretlerine bin altın gönderdi.

Diğer taraftan Aziz Mahmut Hüdâyî'nin hanımı hâmile olup doğumu yaklaşmıştı. Fakir oldukları için doğacak çocuğun ihtiyaçlarını alamamışlardı.

Çünkü Hüdâyî hazretleri kapısına gelen, kendisine el açan fakir ve ihtiyaç sâhiplerine hiç düşünmeden nesi olsa verirdi. Bu sebeple çoğu kez evde yakacak mum bile bulamazlardı. Bu sebeple hanımı:

“Bursa kadılığını bıraktın, medrese hocalığını terk ettin. Elindeki malını mülkünü, ona buna vererek harcadın. Dünyaya gelecek yavruya saracak bir bez parçası bile yok!” diye yakınıyordu.

Tam bu sırada kapı çalındı. Hüdâyî hazretleri kapıya doğru giderken hanımına da; “Hâtun, Allahü Teâlâ istediğin dünyalığı gönderdi.” buyurdu.

Kapıyı açtığında Sultan Ahmet Hanın hediyelerini ve bir kese içinde gönderdiği bin altını alarak hanımına teslim etti. Ertesi gün de Padişah kendisi gelerek elini öptü ve talebesi olmakla şereflendi. [98]

RÜYA TABİR EDECEK KİŞİLERDE BULUNMASI GEREKEN VASIFLAR?

Öncelikle rüya yorumlayacak kişi ilim irfan sahibi olmalıdır. Her önüne çıkana rüya anlatılmadığı gibi yorumlatılmaz. Yukarıdaki örneklerde de bahsettiğimiz gibi bazı rüyaları Resûlullah efendimiz yorumlamış. Daha sonra rüya yorumlayacak kişilere örnek teşkil etmesi açısından; İbn Sîrîn ve Aziz Mahmut Hüdâyî'yi verebiliriz.

Atalarımız “güzel söz yüz ağartır” demişlerdir. Oysaki yine atalarımız “söz ola kese savaşı, söz ola bitire başı” demişlerdir. Yani bir kimseye verilecek olan keder ve üzüntüyü karşı tarafın seviyesine göre, onu kırmadan güzel bir söz ile anlatmaktır.

Meşhur hikâyedir; sultanın biri rüyasında dişlerinin döküldüğünü görmüş. Önden arkaya doğru ağzında hiç diş kalmamış. Dehşetle uyanmış ve derhal ülkesinin en iyi rüya yorumcusunu huzuruna getirtmiş. Adam rüyayı dinledikten sonra telaşlanıp “eyvah Hünkârım, eyvah!” demiş. Gördüğünüz rüya bir felaketi gösteriyor.

---

[98] Aziz Mahmut Hüdâyî Vakfı Yayını.

Çocuklarınızın her bireri ölecek! Allah size sabır versin!

“Hükümdar duyduklarından sonra çok üzülmüş. Bu yoruma göre evlat acısına dayanmak bir yana ülkesi de başsız kalacakmış. Öfkesi başından aşmış ve bu üzüntülü haberi kendisine veren adama gazap edip zindana attırmış. Felaket tellallığı yaptı çeksin cezasını! Demiş.

Günler geçtikçe padişahın içine bir umut düşmeye başlar. Nihayet “bu bir rüyadır ve belki başka türlü yorumu da vardır” der. Bu sefer başka bir yorumcu çağırtmış. Bu gelende rüyayı sonuna kadar dinlemiş. O da önce üzülmüş ama sonra şöyle anlatmış: “Hünkârım rüyanız mübarek olsun. Allah size öyle uzun bir ömür bağışlamış ki, evlatlarınızın hepsinden uzun yaşayacak, onların mutluluklarına şahit olacaksınız.”

Padişah duyduklarından dolayı gayet mutlu, tabirciye de ihsanlarda bulunmuş.

Şüphesiz ilk tabiri yapan ağulu aşı zehir gibi anlatmış, ikinci tabirci ise ağulu aşı bal eden bir söz ile anlatmıştır. Şüphesiz ilk tabircinin sözleri doğrudur. Lakin hem incelikten yoksun, hem de zaman ve mekâna uygun değildir. İşte rüya tabiri yapan kişilerin bunlara dikkat etmesi gerekmektedir.

RESÛLULLAH (S.A.V)’İN MÜBAREK NA’ŞININ KORUNMASI

Peygamber efendimiz (s.a.v) hayatta iken mübarek vücudu Allah Teâla tarafından koruma altına alındığı gibi; vefatından sonra da

kötülüklerden koruyarak mübarek na’şını koruma altına almıştır. Yukarıda rüyaların kaderle alakalı yazılıp çizilen levhaların misal âlemindeki yansımaları olduğunu söylemiştik. Nasıl hayatta iken Peygamber efendimiz (s.a.v)’in mübarek vücudunun koruma altına alınması bir kadere göre olmuş ise, mübarek na’şının koruma altına alınması da bir kadere göre gerçekleşmiştir. Aşağıdaki kıssa bize bu kaderi ispatlamaktadır.

Hıristiyanlar Peygamberimizin mübarek na’şını kabrinden kaçırıp Avrupa'ya getirmek üzere iki kişi görevlendirdiler. Bu kişiler Müslüman kıyafetine bürünerek güya Hac yapmak için yola çıktılar. Peygamberimizi ziyaret etmek bahanesiyle de Medine'ye vardılar ve Mescid-i Nebevi’nin kıble tarafında Peygamberimizin kabrine çok yakın bir eve yerleştiler.

Bunlar, namazları mescit de kılıp Peygamberimizin kabrini ziyaret ediyorlar, her sabah Baki Kabristanı'na cumartesi günleri de Kuba mescidine gidiyorlardı.

Kılık kıyafetleri ve fakirlere yaptıkları yardımlarla halkın güvenini kazanmayı başaran bu kişiler, Peygamberimizin mübarek na’şını kaçırmak için geceleri bulundukları evden Peygamberimizin kabrine doğru gizlice tünel kazmaya başladılar. Buradan çıkan toprakları torbalara doldurarak kabirleri ziyaret bahanesiyle Baki kabristanına döküyorlardı. Böylece devam ederek kazdıkları tünel Peygamberimizin kabrine iyice yaklaştı. Peygamberimiz için çok büyük bir tehlike olan bu durumdan ise halkın haberi yoktu.

İşte tam bu sırada, adaletli hükümdar olarak tanınan ve haçlılara karşı başarılı savaşlar yapan Ortaçağ İslam tarihinin parlak siması Selçuklu Atabeyi Nurettin Mahmut Zengi Aksungur (1146-1174) her zaman olduğu gibi yine bir gece Teheccüd namazını kılıp yatmıştı ki, rüyada Peygamberimizi gördü. Peygamberimiz ona iki sarışın yüzlü adamı göstererek: “Ey Nurettin! Beni bunlardan kurtar!” dedi.

Gördüğü bu rüya üzerine feryat ederek uyandı. Abdest alıp namaz kıldıktan sonra yattı. Yine aynı rüyayı gördü. Yine feryat ederek uyandı. O gece aynı rüyayı üçüncü defa görünce kalktı ve iyi bir insan olan, veziri Cemalettin Mavsili'yi yanına çağırdı, gördüğü rüyayı anlattı. İstişare ederek Medine'ye gitmeye karar verdiler. Kimseye duyurmadan hükümdar, veziri ile beraber yirmi süvari ve pek çok eşya ile Şam'dan yola çıktılar. Gece gündüz devam ederek 16 günde Medine'ye vardılar.

Hükümdar, abdest alıp Mescid-i Nebevi’yeye girerek iki rekât namaz kıldı ve Peygamberimizi ziyaret etti. Medine halkı hükümdarın yanına toplanmıştı.

Vezir; “Hükümdar, Peygamberimizi ziyaret maksadıyla gelmiş, yanında da sizlere hediye getirmiştir. Medinelilerin isimlerini yazın” dedi. Onlar da bütün Medinelilerin isimlerini yazdılar. Bu isimlere göre herkes gelip hükümdardan hediyesini almaya başladı. Bundan maksat; Peygamberimizin, rüyada: “Beni bunlardan kurtar” dediği o iki kişiyi tanıyıp tespit etmekti. Bunun için hediyeleri

hükümdarın huzuruna gelerek alıyorlar, bu esnada hükümdar gelenlere dikkatle bakıyordu.

Herkes hediyelerini aldı. İsim listeleri bitti. Fakat hükümdar bu gelenler arasında Peygamberimiz tarafından rüyada kendisine gösterilen iki kişiyi göremedi. Bunun üzerine; “Hediye almayan kimse kaldı mı?” diye sordu.

Orada bulunanlar dedi ki: “Kimse kalmadı. Ancak Endülüs'ten gelen iki kişi var. Onlar kimseden bir şey almazlar. İhtiyaç sahiplerine çok sadaka vermektedirler.”

Hükümdar onların da yanına getirilmesini istedi. O iki kişi de huzuruna getirildiler. Hükümdar onların rüyada kendisine gösterilen kişiler olduğunu tanıdı ve kendilerine nereli olduklarını sordu. Onlar da; “Biz Endülüs'ten Hac maksadıyla geldik ve bu sene Peygamberimizin yanında bulunmayı arzu ettik” diye cevap verdiler.

Hükümdar, nerede kaldıklarını sordu. Mescidin yakınında olduklarını söylediler. Hükümdar onlarla beraber evlerine gitti. Evde süslü kitaplar ve değerli eşyalar gördü. Bu arada halk, onların her gün oruç tuttuklarını, namazlarını mescitte kıldıklarını ve hiçbir dilenciyi boş çevirmediklerini söyleyerek bu iki kişiyi övüyordu.

Nurettin Zengi odayı dolaştı ve burada serilen hasırı kaldırdı. Baktı ki altında kazılmış bir tünel var. Tünel ta Peygamberimizin kabrinin yakınına kadar uzanıyordu. Bunun gören halk mahcup olup

başlarını önlerine eğildiler ve artık söyleyecek bir şey bulamadılar.

Bunun üzerine hükümdar bu iki kişiyi sorguya çekti. Onlar da gerçekte Müslüman olmadıklarını ve Peygamberin vücudunu buradan alıp ülkelerine kaçırmak için görevlendirildiklerini itiraf ettiler. Bunu yapabilmek için derviş kıyafetine bürünerek halkı kandırdıktan sonra geceleri tünel kazmaya devam ettiklerini ifade ettiler ve “Peygamberin kabrine iyice yaklaştığımız gece gök gürültüsü ve şimşekler öyle bir sarsıntı meydana getirdi ki sanki dağlar yerinden oynayacaktı. Bundan fena halde korktuk ve sabahleyin de sizin geldiğinizi haber aldık” dediler.

Hükümdar, suçlarını itiraf eden bu kişileri idam etti. Bu olaydan sonra Nurettin Zengi, Peygamberimizin kabrinin çevresinde derin hendek kazdırdı ve bu hendeği kurşun eriterek doldurdu. Böylece Kabr-i Saadet, çepeçevre kurşunla muhafaza altına alınmış oldu. Bu olay, H: 557/M:1162 yılında vuku bulmuştur.

İşte Allah Teâla; Peygamber efendimiz (s.a.v) hayatta iken mübarek vücudu koruma altına aldığı gibi; vefatından sonra da mübarek na’şını koruma altına almıştır. [99]

RÜYALARDAN ÇIKARILACAK DERSLER

Demek ki rüyalar, kader kitabı sayfalarının misal âlemindeki suretleridir. Kâinatın birçok

[99] Seyfeddin YAZICI; Mekke ve Medine'deki Mübarek Ziyaret Yerleri, s: 80-85. Eyüp Sabri Paşa; Mir'atü'l-Haremeyn, s. 684-686.

âlemlerden oluştuğunu ve bu âlemlerin birbirleriyle bağlantıları olduğunu aktardık. Rüyalar hakkında bilgi vermeye çalıştık. Bu bilgiler ışığında Hz. Yusuf'un gördüğü rüya ve tabiri, aynı ile vuku bulmuştur. Kaderinde yaşayacağı hayat sahnelerinden bir tanesinin, misal âlemin de ki sureti rüyasında gösterilmiştir. Burada şöyle bir sual akla gelebilir:

Hz. Yusuf'un kader kitabı yazılmış ve kader kitabı sayfalarından bir sayfasının misal âlemindeki sureti, rüyasında gösterilmiş. Zaten kaderine yazılmış, istese de istemese de bu olayları yaşayacaktı, gibi insanın aklına değişik sualler gelebilir. Bu suallere şöyle cevap verebiliriz.

Allah insanlara yerli yerince kullanmaları için akıl, irade, güç vermiştir. Hz. Yusuf, Melik'le konuştuğu zaman, "beni memleketin hazinelerin başına getir" sözünü, akıl ve iradesiyle söylemiştir. Demek ki iradenin fonksiyonu var.

Hz. Yusuf'un: Siz cahil kimseler iken Yusuf'a ve kardeşine neler yaptığınızı bildiniz mi? Demesinden; kardeşler hemen akıl ve iradeleriyle, yoksa sen gerçekten Yusuf'musun? Demişlerdir. Demek ki iradenin fonksiyonu var ki, dikkatli kullanıldığı zaman bazı olaylar çözülebiliyor.

Allah (c.c); Hz. Yusuf'un gerek iradesiyle veya gerekse iradesi dışında, kıssada geçen hadiseleri yaşayacağını, sonsuz ilmiyle önceden bilip kaderine yazmıştır. Hz. Yusuf'un iradesinde olan fiiller: Hz. Yusuf, Züleyha ve diğer hanımların yaptığı teklifleri kendi iradesiyle reddetmiş ve "bunların yaptığı tekliften zindan bana daha sevimlidir" demiştir.

Bunun sonucu olarak, zindan hayatının sıkıntılarına katlanmış ve nihayetinde peygamberlikle müşerref olup, Mısır'a Aziz olmuştur.

Hz. Yusuf'un iradesi dışında gelişen fiiller ise: Hz. Yusuf'un güzel yaratılması, güzel rüya görmesi, babasının aşırı sevmesi, kuyudan çıkarılması, Mısır'a götürülmesi, Onu Aziz'in alması gibi sıralayabiliriz. Güzelliği ve güzel bir rüya görmesi, babasının ona karşı sevgisini artırdığı gibi diğer kardeşlerin kıskançlığına sebep oluyor. Bu kıskançlık onun kuyuya atılmasıyla son buluyor. Çocuk Yusuf, bu gelişen olayları yaşamamak için güzelliğini gizleyebilir mi? Daha tam aklı ermez yaşta, halama gitmek istemiyorum diyebilir mi? Babasına rüyasını anlatmamalı idi? Babasına karşı, "baba beni aşırı sevme, kardeşlerim beni kıskanmasın" diyebilir miydi? Ne güzelliğini gizleyebilirdi ne de baba beni aşırı sevme diyebilirdi. Aynı zamanda "bu güzellik bana sıkıntı verdi" deme hakkına da sahip değildir.

Bütün peygamberlerin seven de olmuştur, sevmeyen de. Ama peygamberlerin hepsi büyük sıkıntılar çekmişlerdir. Bu çektikleri sıkıntılardan dolayı, "bu peygamberlik bize sıkıntı verdi" diyebilirler mi? Diyemezler: Çünkü Allah; peygamberleri ve insanları bu dünyaya imtihan için göndermiştir. Her peygamberlerin ve her insanın imtihanı farklı farklıdır. Esas mesele bu imtihanı kazanmaktır.

Hz. Yusuf'un başından geçen bazı olaylar, kendi iradesi dışında geliştiği gibi, her insanın başından da iradesi dışında bazı olaylar gelişir.

Herkes bu gelişen olaylardan ders çıkarıp sabır, sebat, taat ve şükürle Allah’a tevekkül etmelidir. Gerek Yusuf kıssasındaki rüyalara gerekse diğer rüyalara da bu açıdan bakmak gerekir. Zindandaki iki gencin rüyalarına yapılan tabirler de, aynen gerçekleşmiş olup, kader sayfaları önceden okunmuştur. Melik’in rüyasına getirilen yorum da aynı ile vuku bulmuş ve Melikin makam ve mevki itibariyle gördüğü rüya ile Mısır’lıların gelecekte kıtlık sıkıntısına düşmemeleri için, gerekli tedbirler alınmış ve kıtlık yılları rahatça atlatılmıştır.

Demek ki: İnsanın meyli, gayreti ve çalışması önceden Allah tarafından bilinip; yine, O’nun tarafından taalluk göstererek kaderine yazmış ve lütfuyla o yazdığı sayfalardan, misal âlemin deki bir suretini rüyada göstermiştir.

Şu hususları da belirtmekte yarar vardır. Rüya ile yatıp rüya ile kalkılmamalıdır. Rüyaya güvenmek devamlı takip edilecek bir yol değildir. Hakikat ehli rüyaya itimada taraftar değildir. Kitap ve sünnet, rüyaya tercih edilir. Rüyadaki bir emri yerine getirmeyen mesul değildir. Kur’an’ın emrini ve sünneti seniyeyi yerine getirmeyen mesuldür. Çünkü rüya ile emir olunmamışız.

“Bilinmektedir ki, genel olarak duyuların gerçeği ve sahtesi bulunabildiği gibi sözün de doğrusu ve yalanı vardır. Doğru sözün zihindeki anlamından başka, bir de dış dünyada ifade ettiği gerçek bir anlamı bulunur. Yalan söz ise gerçekte dış dünyada ifadesi ve karşılığı bulunmayan soyut bir hayalî hadiseden ibaret kalır. İşte uyanıkken doğru bir söz veya hakiki bir duyu ile yalan bir

sözün veya aldatıcı bir duyunun, yanlış bir idrakin farkları ne ise, rüya ile ahlam arasındaki fark da o demektir. En sonunda iş doğruya ya da yanlışa dönüşür, oraya raci' olur.

Şu halde rüya, bir benliğin hak tarafından duyduğu ve algıladığı bir doğru sözün benzeri, ahlam ise onun duyduğu bir yalan sözün benzeridir. Sözün hakikati, mecazisi, sarihi, kinayesi, iyi tanınmışı, garibi, imalısı, remzisi olduğu gibi, rüya da öyledir. Şu kadar var ki, genellikle rüyalar toplumsal geleneklere ve âdetlere bağlı olarak değil, daha ziyade kişinin kendi iç dünyasındaki, kendi benliğindeki gizli şuur algılamaları özelliklerine göre söylenen bir muamma, bir lügaz ve bir bilmece niteliğinde bir hayal ve garip bir temsil ile meydana gelirler.

Velhasıl rüyalar ledunnî birer remiz, ilâhî birer semboldürler. Bundan dolayı onların te'vili de kesbî ilimler ile değil, vehbî ilimler ile bilinir ki, bunun en aşağı derecesi feraset ve ilhamdır, zirvesi ise vahiydir. Ve bundan dolayı peygamberlerden başkasının rüyası ya da rüya tabiri, ilm-i yakîn ifade etmez. Ancak görenin ve görüşün özelliklerine göre basit bir vehimde başlayarak yüzde yüz kesinlik ifade eden cezme kadar varabilecek çeşitli mertebelerde ferdi anlamda bir bilgi husule getirir. Ve rüyanın asıl tabiri meydana gelen olaylar ile açıklık kazanır. Bazı rüyalar aynen görüldüğü gibi çıkar. Bazılarının tabiri de rüya ile beraber görülür. Bazı rüyalar da gören kimsenin vicdanında tabir olunamamakla beraber, onun sadık bir rüya

olduğuna dair mücmel ve fakat kesin bir kanaat hâsıl olur. [100]

İşte rüyalar kaderden kesitlerdir, yorumuna dikkat edilir ve yorumun doğrultusunda hareket edilirse insanın kaygı ve üzüntü duymasına mahel vermez.

HAYVANLARDAKİ MERHAMET VE ŞEFKAT

Rahmet merhamet ve şefkatteki, kaderden bahseden "Anne Kalbi" kitabında, daha tafsilatlı bahsedildiği gibi, hayvanlarda bulunan şefkat ve merhametin yaşamlarında ne kadar önemli bir yer tuttuğunu göreceğiz. Hayvanların bu şefkat ve merhametle ne kadar mükemmel ve zahmetsiz bir hayat yaşadıktan sonra buradan göçüp gittiklerine şahit olmaktayız.

Hayvanlar insanlardan farklı olarak akıl ve iradeye sahip değillerdir. Akıl ve iradeye sahip olmadığı için içgüdüsel olarak merhamet ve şefkate sahiptirler. İşte bu içgüdüsel merhamet ve şefkatle yuva yaparlar ve yavrularını büyütürler. Dolayısıyla yavrular hayvanlardaki içgüdüsel merhamet ve şefkatten dolayı sıkıntı çekmeden yaşamlarını sürdürürler.

Kuranı Kerim'de Allah (c.c)'ın birçok ayetlerde akıl sahiplerine hitap etmesinden dolayı, âlimler hayvanlarda aklın olmadığını, onlarda sadece "his, sevk ilahi, içgüdü" gibi duyguların olduğunu söylerler.

[100] Elmalılı; Hak Dini Kur'an Dili, c5, s-48.

“Yoksa gerçekten onların çoğunun söz dinleyeceğini yahut akıllanacağını mı sanıyorsun? Onlar ancak hayvanlar gibidir, hatta gidişçe daha sapıktırlar.” (Furkan,25/44).

Ayette bahsedildiği gibi, insanın aklını doğru yönde kullanması gerektiğini, insanın aklını doğru yönde kullanmaz ise hayvanlarda akıl ve düşünme yeteneği olmadığı için insanı hayvanlardan daha aşağı dereceye düşürmüştür.

Hayvanlarla ilgili şu bilgileri vermekte yarar vardır. Âlimler, aklı ikiye ayırarak, “akl-ı maaş” ve “akl-ı maad” diye iki tür aklın var olduğunu söylerler. İnsan aklını sadece dünyada geçim işine tahsis ederek kullanıyorsa, böyle kullanılan akılla “akl-ı maaş” denir. Hayvanların da tek düşüncesi nefsini ve karnını doyurmak olduğu için, insanların bazıları da sırf nefsini ve boğazını düşünmesinden dolayı benzetme yapılarak “akl-ı maaş” ın hayvanlarda da olduğunu savunanlar vardır. “Akl-ı maad” ise: İrfan ve ilimle terbiye olan, geleceğini ve ahiretini düşünen akıldır.

Akıl, anlayıcı bir kuvvettir. Hakkı batıldan, iyiyi kötüden, faydalıyı zararlıdan ayırır. Akıl insanlarda, cinlerde ve melaikelerde bulunur. Bu varlıklara akıl verildiği için yaptıkları işlerden sorumludurlar. İnsanları hayvanlardan ayıran en önemli özellik, aklı olmayışıdır ve aklı olmadığı içinde konuşamamasıdır. Hayvanlarda zekâ vardır. Zekâları sayesinde birbirleriyle koklaşır ve anlaşırlar. Hatta bazı hayvanların bu zekâsından dolayı benzetme yapılarak çok akıllı hayvan diye nitelendirirler. Allah Teâlâ, hayvanlara akıl

vermediği için, yüklenen program dâhilinde hareket ederler. At ot yer, Arslan et yer. At etyemez, Arslan ot yemez.

İpek böceğinin ipek yapması, arının bal petek yapması gibi, hayvanlardaki harika işler içgüdü denilen ilham-ı Rabbani sayesinde olur. Hayvanların kendilerini tehlikelerden, aşırı soğuk veya sıcaktan koruması, çok hızlı bir şekilde karar verip hareket etmesi hep bu ilham iledir.

Yemeleri içmeleri, hal ve hareketleri, yavruların bakımı ve büyütülmesi, bazı göç eden hayvanların göç mevsimlerinde göç etmeleri hep bu ilham-ı Rabbani ile olur. Bir kuşa yuvasını ne zaman ve nerede kuracağı ilham-ı Rabbani tarafından haber verilir. Yuva içerisindeki küçük yavrular, yabancı bir şey gördüklerinde yuvasından korkup kaçmazlar. Fakat büyümüş ve yuvayı terk etmeye hazır olan aynı yavrular, yaşamı boyunca lazım olacak avlama ve avlanma teknikleri, kendilerini korumak için korkma kabiliyeti ve tehlikeden kaçma hislerini elde etmiş olarak yuvadan ayrılırlar.

Memeli hayvanlardan yeni doğmuş yavrusuna, annesinin göğsünden süt emzirten, yeni yumurtadan çıkmış ördek yavrusunu suya çeken de bu ilhamdır. Hayvanların ihtiyaç duyacağı hareketler ilham vasıtasıyla önceden öğretilir. Mesela, aniden kendisine zarar verecek birisiyle karşılaşan hayvan, rasgele kaçmaya teşebbüs etmez, ilham edilen tedbirleri tatbik eder. Bütün bunları yaparken hayvan, niçin böyle hareket ettiğini bilmediği gibi, hareketinin neticesini de kestirebilmekten acizdir.

Birde insanın aklına şöyle bir şey gelebilir. Hayvanlar, neden yavruları için bu kadar çok çaba sarf ederler? Neden yavrularını kendi hallerine bırakmak yerine, her türlü ihtiyaçlarını bıkmadan usanmadan, büyük fedakârlıklar göstererek karşılarlar? Hayvanlar bunları bilinçli olarak mı yaparlar?

Gerçek şu ki: Hayvanlar gerek yaşamlarını sürdürürken, gerekse yavrularını büyütürlerken, aklıyla bilinçli bir şekilde yapmazlar. Hayvanlar yukarıda da belirttiğimiz gibi, vahiy, ilham, sevki ilahi, içgüdü, ismini ne korsak koyalım, bununla hareket ederler bununla yaparlar.

Rabbin bal arısına vahyetti: Dağlardan, ağaçlardan ve kurmakta oldukları çardaklardan evler edin." (Nahl,16/68). Buradaki vahiy kelimesi, ilham anlamında kullanılmıştır. Âlimlerce yapılan içtihatlar da, ilham manasında bir tür vahiy kabul edilerek, gizli yani; batın veya hafi vahiy diye de isimlendirilir. [101]

Bu ayet ile balarısına yuvasının yerini ilham ettiğini bildirmiştir. Balarısında olduğu gibi canlıların tamamına yuvalarının yerlerini, yuva yapma tekniklerini, kullanacakları malzemeleri Allah ilham etmektedir. Hayvanlarda, sevki ilahi bulunmaktadır. Birçok bilgi bu sevki ilahi sayesinde hayvanlarda hazır bulunur. Bu bilgiler Allah tarafından, sevki ilahi olarak verilmiştir. Hayvanlar da, bu sevki ilahi doğrultusunda hareket eder, arılar bal ve petek yapar, örümcekler ağ yapar. Bu işleri

---

[101] Kastallani, c-1, s-58; Âlûsi, c-17, s-184; Elmalılı, Hak Dini, c-5, s-246.

yapmak için öğrenmeye ve düşünmeye ihtiyaçları da yoktur.

Arı familyasını biraz araştıracak olursak arılardaki sevk-i İlahiyi ve Allah'ın rahmet merhamet ve şefkatini daha bariz görmüş oluruz. Arı familyasını şöyle bir tanıyalım.

Ana arıya kraliçe arıda denilir. Ana arı; altı yıl yaşarken, İşçi arılar genelde altı hafta, erkek arılarda altı ay yaşarlar. Ana arının görevi koloniyi idare eder koloni için asker yetiştirir ve koloninin devamı sağalar. İşçi arıların görevi polen veya bal özü toplamaktır. Erkek arıların görevi ana arı ile çiftleşmektir.

Ana arı olarak yetiştirilecek larva, işçi ve erkek arı larvalarına göre daha titizlik gösterilir. Arı sütü; belirli zamanlarda beş ile on beş günlük arılar tarafından hazırlanır. Ana arı ve larvası besin değeri daha yüksek ve daha zengin olan arı sütü ile beslenir. İşçi ve erkek arılara arı sütü verilmez. Genellikle kovanda tek bir kraliçe bulunur ve kovanda bulunan arılarında annesidir. Salgıladığı koku ile kovanın kendisine ait olduğunu bildirir. Ana arı, ortalama iki yüz miligram ağırlığında olup kovan içi ve kovan dışı şartların ideal olması durumunda günde iki bin beş yüz adet yumurta üretebilir. Ana arı; kovandaki en ağır ve karın kısmı en uzun birey olma özelliğini taşıyor. Ayrıca sürekli yumurtlama eğiliminde olup petek üzerinde sakince dolaşarak yumurtlayacak uygun petek gözü arıyor. Tüm bu özellikleriyle kraliçe arı, binlerce işçi arı arasında dahi kolayca fark edilebiliyor.

Ana arı, ortalama bir haftalık olduğunda çiftleşme uçuşuna çıkar. Ana arı çiftleşmesi; on ila otuz metre arasındaki yükseklikte havada ve uçarken, sayısı on ila yirmi arasında değişebilen erkek arılarla gerçekleşir. Çiftleşen erkeklerin sperm organları ana arıda kaldığı için çiftleşme sonunda ölürler. Çiftleşme genellikle hava şartlarına göre değişmektedir. Tek bir çiftleşme uçuşunda da gerçekleşebilir. Aynı günde ya da birbirini takip eden birkaç gün içinde farklı uçuşlar ile olabilir. Daha açıkçası ana arı erkek arılardan alınan spermle, sperm kesesi doluncaya kadar çiftleşme devam eder.

Ana arı, erkek arılardan alınan spermi, sperm kesesinde depolar. Bu sayede yaşamı boyunca istediği zaman döllü, istediği zaman ise dölsüz yumurta bırakabilir Bir koloninin ana arısı yok olduğunda yâda kovanda işçi arı azaldığı zaman, kolonide genç larva mevcut ise işçi arılar bu larvalardan yeni bir ana arı yetiştirir. Böylece kovanın sürekliliği sağlanır. Ancak ana arısız kalmış bir kovana, arıcı tarafından zamanında müdahale edilmezse ya da kovan doğal olarak yeni bir ana arı üretemezse, işçi arılardan bazıları diğer işçi arılar tarafından arı sütü ile beslenir. Bu sayede bu işçi arıların normal şartlarda aktif olmayan yumurtalıkları gelişir ve yumurta üretimine elverişli hale gelir ve yalancı ana arı meydana getiri.

Yalancı ana arı ise sadece döllenmemiş yumurtayla dolu olduğu için, bu döllenmemiş yumurtalardan erkek arılar çıkar. Bu sebeple koloni zamanla erkekleşir ve en sonunda işçi arı kalmaz.

Erkek arılarda polen veya bal özü toplayamadıkları için açlıktan ölürler ve kovan boşalır. Genellikle kovanda işçi arı üretimi yavaşlar veya durursa, erkek arılar işçi arılar tarafından kovandan atılırlar.

Bize en mükemmel gıdayı takdim eden arılarda durum budur. Hikmet-i İlahi; ana arı da işçi arı olmasına rağmen, arılar sevki ilahi doğrultusunda hareket ettiği için ana arı arı sütü ile besleniyor diğer arılardan daha büyük daha fazla ağırlığa ulaşıyor ve daha fazla yaşıyorlar. İşte arı familyasında Allah'ın rahmet merhamet ve şefkatini bu şekilde görmekteyiz.

Bütün arılar nasıl bal ve petek yapacaklarını, örümcekler nasıl ağ yapacaklarını iyide bilirler. Çünkü: Arılara nasıl bal ve petek yapacakları, örümceklere nasıl ağ yapacakları önceden öğretilmiştir, talimle tekâmüle gerek yoktur. Hiçbir zaman arı ağ yapayım, örümcek bal ve petek yapayım diye düşünmez, düşündüğü de görülmemiştir. Ama insan, akıl ve irade sahibi, düşünebilen bir varlık olduğu için, kuşlar gibi uçmak, balık gibi yüzmek, gördüğünü yapmak ister. Bundan dolayıdır ki; insanlarda akıl irade ve düşünme kabiliyeti vardır, hayvanlarda ise akıl ve düşünme kabiliyeti yoktur.

Tüm yaratılan varlıklar içinde, insanın seçkin bir varlık olmasının esas sebebi, insanın akıl ve irade sahibi olmasından dolayıdır. Allah'ın emirlerine muhatap olması da bu sebeptendir. İşte bu sebepten dolayı, insan aklının ve hür iradesinin önüne, her hangi bir engel konulmamıştır. Bundan dolayıdır ki; insan kendi davranışlarının

sorumluluğunu taşır. Akıl ve iradeyi kullanmasına göre mükâfat veya ceza görür.

Hayvanlarda akıl olmadığı için; his, sevk ve şevk gibi duygularla hareket etmelerden, cüz-i iradeleri akıl noktasındaki muamelelerden hariç tutulmasından dolayı sorumlu değillerdir. Fakat fıtrat kanunlarından mesul ve sorumludurlar. Mesela, bir hayvan aklı olmadığı halde zikredilen his ve duygularıyla kendini tehlikeye atmaz, düşmanlarından kendini korur, hayatı için lüzumlu bulunan ne varsa hazırlar, yavrusu için ne gerekliyse şefkatle onu büyütür.

Nasıl ruh hayat ve canlılık bahşeden bir latifedir. Ağaçlar, bitkiler ve hayvanlar da canlı oldukları için onlarda kendilerine göre bir ruh taşırlar. İnsanlarda sevinç ve üzüntü olduğu gibi, ağaçlar, bitkiler hayvanların da sevindiklerine ve üzüntü duyduklarına şahit olmuşuzdur. Yani cansızlar ve bitkiler hal ve hareketlerinden mesul değillerdir. Hayvanların ise hal ve hareketlerinden mesuliyetleri bulunmaktadır.

"Allah’ın Sırrı Kader" kitabında da bahsettiğimiz gibi; hayvanların ruhları kıyâmete kadar bâkîdir, hatta bazıları ebedi olarak bâkîdir; kıyamette yalnız cesetleri fenâ bulur. Mevt ise fenâ değil, belki alâkanın kesilmesidir. Ruh ise bizzat kendi başına ayakta durur. Ceset harap olursa, ruh daha ziyade serbest olur, melek gibi göğe uçar.

Kur’an-ı Kerim Tekvir suresinde, kıyamet ve mahşer hadisesinden bahsetmektedir. Beşinci ayetinde "Vahşi hayvanlar bir araya toplandığında” diye buyurmaktadır. Ayet-i Kerim’e hayvanların

mahşer meydanına çıkarılmalarından haber vermektedir. Nebe süresinde de hayvanların birbirlerinden hakları alınıp verildikten sonra toprak olacaklarından ve bu hadiseyi gören kâfirlerin: "O kişi ellerinin ne hazırlayıp sunduğuna bakacak ve kâfir ise diyecek ki: Ah ne olurdu, "ben de bu hayvanlar gibi toprak olsaydım" (Nebe, 78/40) diyeceklerinden bahsetmektedir.

“İbnü Ömer, Ebu Hüreyre ve Mücahit'ten rivayet edildiğine göre, Yüce Allah o gün hayvanları da huzura getirecek, birbirlerinden haklarını alıp ödeştirecek ve sonra onlara, "toprak olun" buyuracak, hepsi toprak olacak. İşte kâfir bunu gördüğü zaman onlar gibi toprak olmayı isteyecektir.” [102]

Katâde ve daha başkalarından rivayet olunduğu üzere; (Tekvir; 81/5) ayetinde bahsedilen vahşi hayvanların toplanmasını, “hayvanların da kısas için dirilip mahşer yerine toplanmalarıdır” demişlerdir. Müslim ve Tirmizî ’de Ebû Hureyre’den rivayet olunduğu üzere Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Muhakkak hakları sahiplerine vereceğiz. Hatta boynuzsuz koyunun boynuzlu koyundan kısas yoluyla hakkı alınacak.” Ahmed b. Hanbel’ in rivayetinde: “Ve hatta karınca karıncadan hakkını alacak.” Katâde yine bu ayeti açıklarken şöyle buyurmuştur. “Her şey, hatta sivrisinek kısas için hasrolunacak” demiştir. [103]

---

[102] Elmalılı, Hak Dini Kur’an Dili, c-8, s-505.
[103] Elmalılı, Hak Dini Kur’an Dili, c-9, s-14.

Bu açıklamalardan da anlaşılıyor ki; insan haricindeki mahlûkatta da merhamet şefkat kanunu işlemektedir. İşte peygamber efendimiz (s.a.v), "Kıyamet gününde haklar sahiplerine muhakkak verilecektir. Hatta boynuzsuz koyunun, boynuzlu koyundan kısas suretiyle hakkı alınacaktır" [104] buyurarak ahirette hiçbir iyilik veya kötülüğün karşılıksız kalmayacağını bildirmektedir. Hatta bir başka bakış açısında meseleye şöyle bir izahat getirebiliriz “Kader Adalet Eder” ve “Kederin İlacı Kader” kitaplarında detaylı anlatıldığı üzere, zaten tekvini kanunlarla kâinattaki bütün varlıkların hakları birbirlerinden alınmaktadır.

Şöyle ki: Esasında hayvanların yiyecekleri ölmüş hayvan leşlerdir. Tekvini kanunlara göre canlı hayvanların etleri onlara haramdır. Eğer yerlerse cezâ görürler. Mesela: Bir aslanın kendi yavrularını besleyip büyütmesi için, yavrularını helal olan ölmüş hayvan etleriyle beslemeli ve şefkatini öyle göstermelidir. Şayet; ölmüş hayvan etlerini bırakıp ta, tekvini kanunlarca yasak olan zavallı ceylanı yâda yavrusunu öldürüp onları yerse, kendi de aynı akıbete uğrar. İşte bu davranışından dolayı tekvini kanunları çiğneyip aksine hareket ettiği için, bir başka avcının tuzağına düşer, kendi veya yavrusu öldürülerek aynı cezaya uğrar. Adalet yerini bulur haksızlığa uğrayan hakkını alır. Sonuçta haklar yerini bulur ve her ikisi de toprak olur gider.

Demek ki; hayvanlarda insanlar gibi mahşer meydanında toplanacaklar ve birbirlerinden hakları

[104] Müslim; Birr s-60; Tirmizî; Kıyâmet, s-2.

alınıp verilecektir. Şunu da belirtelim ki; bazı âlimlerin görüşü, hayvanlar dünyada yaptıkları güzel hareketlerin mükâfatını veya kötü hareketin cezasını, sanki rüya gören insanın rüyasına benzer bir şekilde, bir anda mükâfatları veya cezaları verilerek, sonrada toprak olup gideceklerinden bahsetmektedirler.

Yukarıdaki ayet ve hadis-i şeriften anlaşıldığına göre; nasıl insanların ruhu hesaba çekilecek, hayvanlarda da ruh var ki; his ve cüz-i irade gibi duygularla hareket etmelerden, hesaba çekilmelerinden bahsetmektedir. Hatta Süleyman (a.s)'ın hüthütü ve karıncası, Salih (a.s)'ın devesi, Ashab-ı Kehf 'in köpeği hem ruhları ve hem de cesetleriyle cennette olacaklarından bahsedilmektedir. [105]

Üstad Bediüzzaman da: Sani-i Kerîm, Fâtır-ı Rahîm, her bir taifenin resmigeçit nöbeti bittikten ve o resmigeçitten maksut olan neticeler alındıktan sonra, ekseriyet itibariyle dünyadan, merhametkârâne bir tarz ile tenfîr edip usandırıyor. İstirahate bir meyil ve başka bir âleme göçmeye bir şevk ihsan ediyor ve vazife-i hayattan terhis edildikleri zaman, vatan-ı aslîlerine bir şevk verici meyelanı ruhlarında uyandırıyor.

Hem o Rahman'ın nihayetsiz rahmetinden uzak değil ki; nasıl vazife uğrunda mücâhede işinde telef olan bir nefere şehâdet rütbesini veriyor. Kurban olarak kesilen bir koyuna, âhirette cismânî bir vücud-u bâkî vererek sırat üstünde sahibine burak

---

[105] Alûsî; Ruhu'l-Meani fi Tefsiri'l-Kur'an, c-5, s-226.

gibi bir bineklik mertebesini vermekle mükâfatlandırıyor.

Öyle de; sâir zîruh ve hayvanâtın dahi, kendilerine mahsus vazife-i fıtriye-i Rabbâniyelerinde ve evâmir-i Sübhâniyenin itaatlerinde telef olan ve şiddetli meşakkat çeken zîruhlar. Ve zîruhlara göre bir çeşit mükâfat-ı ruhâniye ve zîruhların istidadlarına göre bir nevi ücret-i mânevîye, o tükenmez hazîne-i rahmetinde baîd değil ki, bulunmasın. Dünyadan gitmelerinden, pek çok incinmesinler; belki memnun olsunlar. [106]

Üstat Bediüzzaman; hayvanların hesaba çekileceğini şu ifadelerle izah etmektedir. "Hayvanatın dıyki maişeti ölmüş hayvan leşlerdir. Evet, âkilüllâhm hayvanların helâl rızkları, vefat etmiş hayvanların etleridir. Hayatta olan hayvanların etleri onlara haramdır. Eğer yeseler, cezâ görürler. Bir aslan kendi yavrularını besleyip büyütürken, helal olan ölmüş hayvan etleriyle o şiddetli şefkatini göstermesi gerekir. Değilse Ölmüş hayvan etlerini bırakıp ta, fıtri şeraitçe haram olan zavallı ceylanın yavrucuğunu parçalarsa, bu davranışından dolayı fıtri olan şefkat ve himaye kanununu incitip kırdığından dolayı bir avcının tuzağına düşüp öldürülmesi aynı adalet olur. "Boynuzsuz olan hayvanın kısâsı kıyamette boynuzludan alınır" diye ifade-i hadîsiye gösteriyor ki: Gerçi cesetleri fenâ bulur; fakat ervahları bâkî kalan hayvânât mabeyninde dahi, onlara münâsip bir tarzda, dâr-ı bekada mücâzat ve mükâfatları vardır. Ona binâen,

[106] Bediüzzaman; Sözler, On Yedinci Söz, s-284.

canavarlara sağ hayvanların etleri haramdır, denilebilir. [107]

Demek ki; bu cezayı dünyada görmemiş ise mahşerde görecektir. Her ne kadar cesetleri yok olsa da, ruhları baki olduğundan hayvanlar arasında da bir hesaplaşma olacak ve adalet terazisi işleyecektir. Ayet-i kerimede de belirtildiği gibi: “Kim zerre kadar hayır işlese mükâfatını, kim şer işlese de mücazatını görecektir.” (Zilzal, 99/7-8).

Hayvanlarda akıl olmadığı için fıtri kanunlara tabidir. Fıtri kanunlar aklın düsturlarına tabi değillerdir. Cenab-ı Hakk âlemleri, bizim akıl ve hesaplarımıza göre yapmamasından dolayı, fıtri kanunlar aklı olmayanlara da tatbik edilir. Bundan dolayı bir anne ve baba kendi evlatlarını nasıl tehlikeden koruyor ise; aynı anne ve baba başkalarının çocuklarına da merhamet ve şefkat göstermekle mükelleftir. Yani bir çocuk eline aldığı bir kuşu veya karıncayı öldürürse; Kur’an’ın kanuna göre akıl ve baliğ olmadığından dolayı mesul değildir. Fakat her şeyi kaplayan fıtrat kanunundaki şefkate halel verdiğinden, düşse başı kırılsa müstahak olur. Akıl baliğ olmayan çocukların ve akıldan yoksun bulunan bütün hayvanların başına gelen bela ve musibetler fıtri kanunlara muhalif hareketlerinden dolayıdır. İşte biz bunları anlayıp idrak edemiyoruz.

Hayvanlar irade, şuur sahibi olmamasına rağmen, şefkat, merhamet gibi duygulara sahip olması, Allah’ın ilhamıyla olduğunu göstermektedir. Yetişkin hayvanların yavruları için gösterdikleri

---

[107] Bediüzzaman; Lem’alar, Yirmi Sekizinci Lem’a, s-421.

fedakârlıklar, Allah'ın Rahman isminin her şeyi kuşattığının delillerinden, sadece bir tanesidir.

Hayvanlar yavrularına, yuva, yiyecek ve içecek sağladıkları gibi, soğuktan ve sıcaktan, zararlılardan da korurlar. Birçok hayvan türü doğum yaptıktan sonra, yavrularına günlerce, aylarca hatta kimileri yıllarca bakar. Bazı anneler yavruları sütten kesilene kadar, kendi yaşadıkları toplulukları terk etmek zorunda kalırlar ve böylece kendi hayatlarını büyük bir risklere atarlar. Memelilerde ise annelerin daha farklı sorunları olur. Süt verme döneminde daha iyi gıda almalıdırlar ve bunun için daha güzel beslenmelidirler. Buna rağmen bu süre içerisinde yavru kilo alırken anne sürekli kilo kaybeder.

Bilinci olmayan bir hayvandan beklenen yavrusunu doğurduktan sonra bırakıp gitmesidir. Çünkü hayvanlar bu küçük canlıların ne olduklarının şuuruna bile varamazlar. Böyle olmasına rağmen bu yavruların bütün sorumluluğunu üzerlerine alırlar İşte bu sorumluluk ancak Allah'ın ilhamıyla ve Rahman isminin tecellisiyle mümkün olmaktadır.

Birçok hayvan türleri üremek için, yumurta yumurtlarlar. Yumurtlamak için kilometrelerce uzağa göç ederler, yavruları için yuvalar inşa ederler. Yumurtalarını korumak için büyük fedakârlıklarda bulunur ve zorluklara katlanır. Yumurtaları gizler, kırılmamaları için özenle bir yere yerleştirir, onları ısıtır ve aşırı sıcaklıktan korur, haftalarca başında nöbet bekler. Tehlike anında bütün yumurtalarını ağzında taşıyarak başka

bir yere taşırlar, taşıma esnasında hiçbir şey yiyemezler. Hatta kimi zaman bu uğurda ölenlere rastlanır.

Hayvanların, özellikle de yavruların korunmasında, yuvaların önemli bir fonksiyonu vardır. Bu nedenle birçok canlı türü şaşırtıcı teknikler kullanarak, çok sayıda mimari detaylara sahip yuvalar inşa ederler. Yuvaların inşasında çok farklı teknikler kullanılır. Hayvanlar çoğu zaman bir mimar gibi plan yapar, gerçek bir duvar ustası gibi çalışır, bir mühendis gibi teknik çözümler getirir, bazen de bir dekoratör gibi yuvalarını dekore eder, süslerler. Çoğu zaman bu ustalar yuvalarını hazırlayabilmek için gece gündüz hiç durmadan çalışırlar. Eğer eşleri varsa, işbölümü yaparak birbirlerine yardım ederler.

En çok özen gösterilen yuvalar ise, yenidünyaya gelecek yavrular için hazırlanan yuvalardır. Yuvaların hazırlanış teknikleri, bilinci ve zekâsı olmayan bir canlıdan beklenmeyecek kadar mükemmeldir. Kuşlar yavruları için yuvaları büyük bir özenle hazırlarken, kendilerine daha sıradan yuvalar inşa ederler. Yuvaların yapım aşamaları düşünüldüğünde ise bu hayvanların ne kadar büyük zahmetlerle bu yuvaları inşa ettikleri, ne kadar çok enerji harcadıkları ve nasıl bir özveride bulundukları daha iyi anlaşılacaktır. Bir kuşun, inşa ettiği en sıradan yuva için bile yüzlerce kez uçuş yaparak çöp parçası toplaması gerekir. Çünkü gagasında her seferinde sadece bir veya iki parça taşıyabilir. Ancak bu durum kuşu yıldırmaz ve büyük bir istikrarla gerekli malzemeyi taşımaya

devam eder. Bu esnada asla bıkıp usanmaz, yorulduğu için malzemeyi eksik tutmaz, hiçbir detay için de üşenme diye bir şey olmaz.

Anlatmaya çalıştığımız gibi, bazı hayvanların ve kuşların yapmış oldukları yuvalar, hayvanların kendi zekâlarıyla tasarlayamayacakları çok açıktır. Çünkü hayvanların bu yuvaları inşa etmeden önce birçok aşamayı planlamış olmaları gerekir. Öncelikle yumurtalarının veya yavrularının güvenliği için bir yuvaya ihtiyaçları olduğunu belirlemeleri gerekir. Daha sonra ise yuva için en uygun yeri tespit etmelidirler. Çünkü hiçbir canlı yuvasını rastgele bir yere yapmaz. Yuvanın yapısı kullanılan malzemeler ortama göre özenle seçilmelidir.

Deniz kuşları genelde su ile iç içe yaşadıkları için, ani su baskınlarına karşı sudan zarar görmeyecek ve suda yüzebilecek şekilde özel yuvalar yaparlar. Kamışlıkların bulunduğu alanlarda yaşayan kuşlar ise, rüzgârda kamışlar sallanarak yuvadaki yumurtaların düşmemesi için, derin yuvalar yaparlar.

Bunun yanı sıra çöl kuşları da, yuvalarını sıcaklığın çevreye göre en az on derece daha düşük olduğu çalılıkların tepesine kurarlar. Çünkü aksi takdirde yer seviyesinde kırk beş derece olan sıcaklık, yavrular için adeta bir fırın etkisi yapacak ve kısa sürede ölmelerine sebep olacaktır. Yuvaların inşa edildiği yer konusunda yapılan seçim hem bilgi, hem de zekâ gerektirmektedir. Oysa bir hayvanın su baskını ihtimalinden veya yüksek ısının yavrularına vereceği zarardan haberdar olması ve bu tür tehlikelerden nasıl kurtulacağını hesaplaması

mümkün değildir. Ortada ise, bilinç ve akla dayalı davranışlar görüyoruz.

Bu kuşlar akıl ve düşünceye sahip olmadıklarına göre: Demek ki Allah; şefkat ve merhametiyle, bu aciz ve savunmasız yavruların korunmaları için, anne babalarına sevki ilahi ile hizmet ettirilmektedir.

Hayvanlar için yavrularının yaşamı çok önemlidir. Yumurtlama veya doğum yapmalarından itibaren tek uğraşıları yavrularıdır. Yavruların korunmasına büyük bir itina ister. Yeni doğan küçük yavrulara olan düşkünlük, hemen her cins kuşta görülmektedir.

Bunlardan biri de albatros kuşlarıdır. Albatroslar, her zaman kendi doğdukları yerde çiftleşirler. Bu nedenle üreme zamanlarında koloniler halinde toplanırlar. Dişiler gelmeden haftalar önce, erkekler gelip burada daha önceden bulunan yuvaları tamir ederler; bu sayede dişilere kolaylık ve yavruların büyümeleri için mükemmel bir ortam sağlanmış olur. Yumurtalara olan düşkünlük ise albatros kuşlarında hayli ilginç bir o kadarda dikkat çekicidir. Çünkü albatroslar, özenle hazırlanan yuva içerisinde yumurtaların üzerinde hiç kımıldamadan yaklaşık elli gün boyunca dururlar. Ancak yavrulara karşı gösterilen özen, sadece yumurtaların korunması ve bakımı ile sınırlı kalmaz. Çoğu zaman albatroslar yavruların beslemesi için, yiyecek getirebilmek için her seferinde kilometrelerce yol kat ederler.

Çulhakuşu, yavrularını korumak için tek bir yuva yapmakla yetinmez, etrafa çok sayıda sahte

yuva yapar. Bunun sebebi, yavruların bulunduğu asıl yuvayı, sahte yuvalar arasında gizlemek ve düşmanın dikkatini farklı yuvalara çekmektir. Bu son derece ince planlanmış gizleme planı, elbette çulhakuşunun kendi zekâsından kaynaklanan bir hareket değildir.

Çardak kuşu dişiyi etkilemek için yuvasını bulduğu renkli cisimlerle süsler. Bu yuva daha sonra yavrular için de korunaklı bir barınak olarak kullanılacaktır. Hayvanların yuvaları incelendiğinde görülen mimari üstünlüklerin yanı sıra, anne ve babanın yuva yapımı için gösterdikleri olağanüstü fedakârlıklar da dikkate değerdir.

Kuş türlerinden bazıları da yuvayı zararlılardan korumak için başvurulan en yaygın yöntemlerden bir diğeri de, yuvayı kuru yaprakların ya da dikenli ağaçların içine gizlemektir. Bazı türler de, anne ve yumurtalar bir kovuğun içinde iken korumak amacıyla, bu kovukların girişini salgılarını kullanarak toprağı çamur haline getirerek, girişe kare şeklinde bir duvar örerler. İlk kez yavrulayacak olan genç kuş, bir yuvanın nasıl yapıldığını o güne kadar hiç görmediği halde, daha ilk seferinde kusursuz bir şekilde yuvasını inşa eder ve yapar.

Kuşkusuz tüm bunlar söz konusu canlıların kendi başlarına sahip olabilecekleri yetenekler değildir. Öyle ise kuşlara ve diğer canlılara kusursuz denilebilecek yuvaları inşa ettiren güç nedir? Canlılar sahip oldukları bu besleme büyütme ve koruma özelliklerini nereden öğrenirler, nasıl kazanırlar? Canlılara bu davranışları ilham eden, daha dünyaya gelir gelmez onları üstün

yeteneklerle birlikte yaratan merhametlilerin en merhametlisi olan Allah'tır. Bu canlılara fedakârlık, sabır, sebat, çalışkanlık, azim gibi özellikleri veren Allah'tır.

Allah'ın ilhamıyla kâinatta güçsüz olan canlılar güçlü olanlar tarafından korunur, kâinattaki denge devam eder. Tüm bunlar insanlar için Allah'ın sanatının, saltanatının, gücünün, ilminin, rahmetinin ve merhametinin belirlenmiş bir kader çerçevesinde olmasının delillerindendir.

Birçok kuş, balık ve sürüngende bu fedakâr ve şefkatli davranışları görmek mümkündür. Aslında bu fedakârlıkların her biri, yetişkin ve güçlü olanlar, zayıf ve güçsüz yavruları bakıp büyütmesi, canlı türlerinin soylarını devam ettirmek içindir. Dünyaya yeni gelmiş her canlı güçsüz ve çaresizdir. Çevresindeki tehlikelerden tümüyle habersizdir. Beslenme, büyüme ve hayatta kalabilmek için kendisini gözetip koruyacak birine muhtaçtır. Tek başına yaşama ihtimali neredeyse yoktur.

Ancak doğduğu andan itibaren yanında hep annesi veya babası olacaktır. Annesi veya babası hiçbir bıkkınlık göstermeden, güçsüz yavruları tehlikelerden koruyacak besleyecek ve gerekirse kendi hayatlarını feda edecek, Allah'ın kendilerine ilham ettiği görevlerini eksiksizce yerine getirecektir.

İnsanlar için oldukça tehlikeli olabilen piton yılanı bile yumurtalarına karşı son derece düşkün ve koruyucudur. Dişi piton bir seferde yaklaşık yüz yumurta yumurtlar ve daha sonra kendisini yumurtalarının üzerine sarar. Bu hareketinin amacı

hava çok sıcak olduğunda yumurtaların üzerine gölge yaparak onları serinletmek, hava sıcaklığı çok fazla düştüğünde ise vücudunu titreterek onları ısıtmaktır.

Yumurtalarına sarılı olduğu sürece onları diğer tehlikelerden de korumuş olur. Böylelikle yumurtalar ve yavrular için hayati tehlikeler, dişi pitonun yavrularına olan bu hassasiyetiyle ortadan kalkar.

Yine hayvanların kendi aralarında birbirleriyle tehlikelere karşı yardımlaşırlar. Koca gövdeye sahip gergedanların derilerine yerleşen kenelerden, kuşların yardımıyla kurtulmaktadırlar.

Canlılar arasında yardımlaşma bu kadarla sınırlı değildir. Bir de hayvanların doğum sırasında birbirleriyle yardımlaşmaları çok dikkat çekicidir. Özellikle büyük memeli hayvanlar doğumları esnasında tehlikeye son derece açık bir durumdadırlar. Hem anne hem de yeni doğan yavrular avcı hayvanlar için kolay birer avdırlar. Ancak genellikle bu canlılar doğum yaparlarken yanlarında sürülerinden biri yardımcı olarak bulunur.

Yunusları doğum yapması önemli bir şefkat örneğidir. Doğumdan hemen önce, anne yunusun hareketleri ağırlaşır. Bu nedenle doğum anında dişi yunusun yanında, ona doğumda yardımcı olmak üzere topluluktaki iki dişi yunus daha bulunur. Yardımcı yunuslar, doğumdan önce ona bir zarar gelmemesi için anne yunusun iki yanında yüzerler. Görevleri, doğumdan önce hareketleri ağırlaşan ve

bu nedenle herhangi bir tehlikeye karşı koyabilecek bir güce sahip olmayan anneyi korurlar.

Doğum yapan yunus yavrularının doğar doğmaz su yüzeyine çıkmaları gerekir. Bu nedenle doğum yapan yunus doğum esnasında yavruya yardım ederek onu burnuyla su yüzeyine doğru iter ve yüzeye çıkarır.

Doğum yapacak fillerde bu şefkat örneğini görürüz. Doğum yapacak fil, doğum esnasında yardımcı olmak üzere diğer dişi fillerden biri hazır bulunur. Sık çalılık ve ağaçların arasında doğumu yapar. Anne fil ve yardımcı olan dişi fil, yavruyu yetişkin hale gelinceye kadar birlikte büyütürler.

Antilop doğum yapacağı zaman, sürünün dışında çalılıkların arasında bir yer tercih eder. Doğum esnasında bir başka dişi ona yardım etmek için hazır bulunmaktadır.

Toplu halde yaşayan hayvanlar herhangi biri tehlikeyi sezdiklerinde sessizce olay yerinden kaçmazlar. Aksine var gücüyle çevresindeki diğer hayvanları da uyarırlar. Her bir hayvan türünün kendisine özgü bir uyarı şekli vardır.

Dağ keçileri ve geyikler tehlikeyi sezdiklerinde çevrelerindeki hayvanları uyarmak için kuyruklarını dikerler. Ceylanlar zıplayarak türlerini uyarırlar. Genellikle kuşlar, düşmanlarını fark ettiklerinde öterek uyarı yaparlar.

Koloniler halinde yaşayan bazı böcekler tehlikeyi sezdiğinde salgıladığı koku ile bütün koloniyi uyarır. Ama tehlikeyi haber veren böceğin salgıladığı koku düşmanlarının dikkatini çeker.

Düşmanları onu yerler kedi canını feda ederek koloniyi korumaktadır.

Sürü halinde yaşayan hayvanlar tehlike anında birbirlerini uyarmanın yanı sıra tehlikeyi sezdiklerinde birlikte karşı koymaktadır. Genellikle küçük kuşlar büyük kuşlar kendi sahalarına girdikleri zaman hep birlikte saldırıya geçerek tehlikeyi savuştururlar.

Zebra sürüsü saldırıya uğradığında sürünün lideri olan zebra geride kalır ve dişiler ile taylar önde koşarlar. Erkek zebra arkada sağa sola zikzaklar çizerek koşar, çifteler atar, hatta sürü sıkışırsa saldırgan hayvanlara kendisi saldırır.

Yunusların da gruplar halinde yüzdüklerini görürüz. Yunusların en büyük düşmanları köpek balıklarıdır. Köpekbalıkları yunusların yavrularını tehdit edecek şekilde yaklaştıklarında, iki yetişkin yunus gruptan ayrılarak köpek balığının dikkatini kendi üzerlerine çekerler.

Köpek balığının dikkati bunların üzerindeyken, gruptaki diğer yunuslar topluca bir anda köpekbalığının çevresinin sararlar ve hepsi birden köpekbalığına darbeler indirerek saldırıya geçerler ve köpek balığı kaçmak mecburiyetinde kalır. Böylece tehlikeyi savuşturmuş olurlar.

Misk sığırları da bir saldırıya uğradıklarında kendilerine bir güvenlik çemberi oluştururlar. Tüm grup üyeleri düşmana bakarak geri geri giderek bir daire haline gelirler ve yavruları bu dairenin merkezinde toplarlar ve annelerinin uzun tüylerinin altında saklanırlar.

Saldırgan hangi taraftan gelirse o taraftaki misk öküzü saldırganın üzerine atılır ve saldırıdan sonra yavruları koruyan dairenin dağılmaması için yerine geri döner. Nihayetinde saldırganın saldırısını bertaraf ederler.

Görüyoruz ki; hayvanlar ve kuşlardaki bu şefkat merhamet ve yardımlaşma bir kader planına göre olmaktadır. Kader planına göre hareket ettikleri için kedere düşmeden rahat bir şekilde yaşamlarını sürdürmektedirler. Aşağıda meselemize ışık tutması için bazı hayvanlar ve kuşlardan örnekler verilmiştir.

PENGUENLERİN MERHAMET VE ŞEFKATİ

Erkek ve dişi penguenler, yavrularını adeta “ölümüne” korurlar. Dişi penguen yumurtlar, kuluçka dönemini erkek penguen yumurtayı atmış dört gün boyunca ayaklarının arasında buza temas ettirmeden tutar, bir o kadarda yavruyu besler. Bu süre zarfında herhangi bir şey yiyip içemez. Anne ve baba penguenler yavruları için büyük fedakârlık örneği gösterirler.

Penguen güney yarım kürede yaşarlar. Gruplar halinde yaşamayı severler. En büyük cinsi imparator penguenlerdir. Bir metre boya, otuz kilo ağırlığa ulaşabilir. En küçük cinsi ise otuz beş cm boyunda yaklaşık bir kilo ağırlığındaki mavi penguendir. Penguenler daha çok Yeni Zelanda, Avusturalya, Şili, Arjantin ve Güney Afrika gibi ülkelerde bulunurlar. Kuzey kutbunda penguene pek rastlanmaz.

İmparator Penguenler ilk kez üç ile altı yaşları aralığında yavru yapmaya başlar. Yumurtlama yeri olan karaya doğru, donmuş deniz üzerinde yüz elli-iki yüz km kadar yürürler. Yürüdükleri bu yer yazın dahi buzların erimediği, genellikle Antarktika gibi bir yer olmalıdır. Penguenler pek çok hayvanın aksine tek eşlidirler. Eşlerini törenle seçerler. Erkek dişi penguenin önüne bir taş koyar. Oralarda taş nadir bulunduğu için paha biçilmez bir düğün hediyesidir. Eğer dişi taşı kaldırır ve eğilip kalkarsa erkeği kabul etmiş demektir. Ama taş olduğu yerde kalırsa erkek başka bir eş aramaya başlar. Eşler birbirini bulduktan sonra yorulmak bilmeden taş biriktirmeye başlarlar.

İşin kolayını bulan bazı penguenler komşuların taş kümelerinden çalarlar. Yakalanınca da cezalarını çekerler. Hülasa diğer hayvanlar gibi değildir penguenler, eşlerine sadıktırlar ve tek eşli yaşarlar.

İmparator penguenlerin çok az düşmanı vardır ve elli yaşına kadar yaşayabilirler. Yetişkin bir imparator penguenini suda ya da suyun yakınlarında öldürenler, sadece leopar fokları ve balinalardır. Bazen, buzul parçaların üstünde yırtıcı martılar ve dev fırtına kuşları imparator penguenin civcivleri avladığı görülür.

Üreme mevsiminden önce yağlanan ve sonrasında haftalarca aç kalan imparator penguenlerin vücutlarındaki protein kaybının çok az olduğu, oysa şayet insan uzun süre aç kalacak olsa yağ depolarının tükenmesinden çok önce, vücudunda önemli miktarda protein kaybı olacağı

ifade ediliyor. Protein kaybının kasların zayıflayıp güçsüzleşmesi, bağışıklık sisteminin enfeksiyonlara karşı direncinin azalması gibi etkileri oluyor.

Penguen tüylerinin ısı yalıtımının yüzde sekseninden fazlasını sağladığını ve rüzgâra karşı da çok dirençli olarak dizayn edilmiştir. Buna göre, vücutlarındaki “karşı akım ısı değişim sistemleri” penguenlerin ısı kaybını en aza indiriyor. Penguenlerin burun boşlukları da solunum sırasında ısı kaybetmelerini önleyecek şekilde tasarlanmış. Hava sıcaklığı eksi yirmi, hatta eksi otuz dereceyken penguenlerin tüylerinin altındaki ısının eksi otuz eksi otuz beş derece olabileceğini dile getiriyor.

Penguenler çiftleşme mevsimine kadar kendilerine eş seçmektedir. Seçtikleri eşin sesini iyice öğrenirler. Bu şekilde çiftleşme dönemi geldiğinde dört yüz bin penguen arasından seçtiği eşini bulmaktadır. Nisan ayında çiftleşirler. Antarktika’nın kışı olan Mayıs veya Haziran aylarında kuluçkaya yatmaya başlarlar. Diğer penguen türleri gibi yuva kurmazlar. Dişi, yaklaşık 450 gram ağırlığında olan, tek bir yumurta bırakır, yumurtayı bıraktıktan sonra, nöbetini erkek penguene devreder.

Dişi penguen yumurtladıktan sonra vücudunda bulunan besin deposu tükenir. Yumurtlama devresinde vücut ağırlıklarının dörtte birini kaybederler. Nöbeti erkek penguene devreden dişi penguen, kuluçka kolonisini terk ederek, dört ayda gidip gelinecek mesafede bulunan, aşağı yukarı yüz elli-iki yüz km’lik denize açılırlar.

Yavrusu için balık yakalar ve topladığı balıkları kursağında stok yapar, yumurtadan daha yeni çıkmış yavrusunun imdadına yetişir.

Erkek penguenleri kuluçka dönemi boyunca büyük zorluklar bekler. Yumurtayı kısa bir süre dahi olsa ayaklarından indirmezler. Sadece ayaklarını sürükleyerek birkaç metre ilerleyebilirler. Küçük kuyruklarını ayak gibi kullanıp topuklarının üzerinde durarak dinlenirler. Bu hareketleri sırasında ayak parmaklarını yukarı doğru dikerek yumurtanın buza değip donmasını önlerler.

Erkek penguenlerin kuluçkaya yattıkları dönem kutup kışına rastlar. Erkek penguen yumurtayı, karın bölgesindeki kanat kıvrımları ile örter ve o şekilde de ayaklarının üzerinde atmış dört gün yumurtayı taşır. Buz gibi eksi kırk dereceye kadar düşen soğuğun yanında, bir de zaman zaman hızı yüz yirmi km esen rüzgârlardan korunmak için, penguenler sürekli yerlerini değiştirirler. Böylece erkek penguen, bazen penguen kolonisinin kenarında, bezen de penguen kolonisinin iç kısımlarına girerek, yumurtanın gerekli ısıda kalmasını sağlar. Zor kış şartlarının başlamasıyla ayaklarındaki yumurtaları donmaktan korumak için önemli bir dayanışma örneği sergileyen penguenler gagalarını göğüslerine yapıştırıp enselerini dümdüz yapıp birbirlerine sıkıca yaklaşırlar. Çember şeklindeki bu düzende bazen bir metrekareye on-on iki penguen sığabilmektedir. Çemberin dışında kalanlar ve içerdekiler arasında sürekli olarak gerçekleşen dalgalanma benzeri değiştirme

sayesinde penguenler topluluğun ısısından faydalanırlar.

Civcivler yaklaşık atmış dört günlük kuluçkadan sonra, güney kürenin en soğuk kış günleri olan temmuz ortalarından itibaren yumurtalardan çıkarlar. İlk zamanlar erkek penguenlerin karın kıvrımlarında kalırlar, yavru penguenleri yemek borusundan salgılanan protein ve yağ bakımından zengin süt benzeri bir sıvıyla yavruyu beslerler. Erkek penguenler, yumurtaları ve yeni doğan yavruları kar fırtınalarının altında, aylarca hiçbir şey yemeden beklerler. Kuluçka evresinde vücut ağırlıklarının üçte birini kaybederler. Yavruyu buzun soğuğundan korumak için de yapabilecekleri tek şey, yavruyu ayaklarının üstüne koyup, karınlarıyla ısıtmaktır. Yavru biraz büyüdükten sonra da ayaklarının arasında taşımaya başlar. Antarktika’nın yazı olan Ocak ayına kadar yetişkin hale gelirler. Boz renkte narin ayva tüyler oluşur, kafaları siyahlaşır, gözlerinin çevresinde beyaz bir halka meydana gelir.

Sanki haber verilmiş gibi, yavrular çıktıktan sonra dişi penguen belirir. Dişi penguen binlerce penguenin arasından, eşi ve yavrusunu güçlük çekmeden bulur. Bu zaman zarfında boş durmamıştır, sürekli yavrusu için çalışmış, kursağında yiyecek biriktirmiştir. Avlanmaya giden anne kursağında üç kiloya yakın yarı sindirilmiş balıkla döner. Kursağındakileri yavrunun ağzına boşaltarak bakım işini üstlenir. Kuluçka sonrasında dünyaya gözünü açan yavru iki ay boyunca anne babasının ayakları arasında yaşamaktadır. Eğer

yavru kısa bir süre dahi olsa bu bölgeden çıkarsa donarak ölmektedir. Bu kez de, aç duran erkek penguenler, denize karınlarını doyurmaya giderler. Sonrasında erkek ve dişi penguenler besleme işini sürekli nöbetleşe yaparlar.

Bu arada Antarktika'da yaz hüküm sürmeye başlarken, kışta kuluçkaya yatmanın avantajları da görülmeye başlar. Yavruların büyümesi için çok besine ihtiyaç vardır. Dolayısıyla buzlar da eridiğinden, buz tabakaları aralarındaki deliklerden, deniz görülmeğe başlar ve denize giden yolda kısalır. Artık erkek ve dişi penguenler bu deliklerden balık avlarlar, yavrularını da bu yiyeceklerle kolayca beslerler.

Yavrular, anne babaları olan erkek ve dişi penguenleri koleniler halinde beklerken, bir anlamda kendi aralarında kreş oluştururlar. Antarktika soğuğundan korunmak için birbirleri ile çok yakın dururlar. Büyümekte olan genç penguen, zamanla narin ayva tüyünü kaybeder ve yetişkinlerin sahip olduğu tüylere kavuşur. Yaklaşık altı aylık olan genç yavrular, penguen kolonisini terk ederler. Artık üç ile altı yıl sonra, kendileri de yavru çıkartmak için kuluçka döneminde geri dönerler.

Penguenlerin yumurtlamadaki zamanlamaları da oldukça önemlidir. Niçin penguenler yazın değil de kışın yumurtlarlar? Bunun tek sebebi vardır: Eğer yazın yumurtlamış olsa, yavrunun büyümesi kışa rastlayacak o zaman da etraftaki denizler donmuş olacaktı. Bu durumda hem hava şartları çok

ağır olduğundan, hem de besin kaynağı olan deniz çok uzaklarda kalacağından, erkek ve dişi penguenler yavruyu besleyecek besini zor bulacaklardı. Yavruların beslenmesi kışın zor olacağından, sevki ilahi ile penguenler yazın değil de kışın yumurtlarlar. Penguen topluluğu gerçekten kendi yaşamını düşünseydi, acaba bu kadar zaman enerji ve yiyecek kaybına katlanırlar mıydı? Yüce yaratıcının penguenlere verdiği şefkat ve merhamet duygusu ile yavrularını büyütmek, beslemek ve korumak için, canı pahasına da olsa bütün sıkıntılara katlanmalarını sağlar. Acaba penguenlerde belirlenmiş bir kader olmazsa neye göre hareket edeceklerdi. Demek ki; belirlenmiş gizli bir kader işliyor ona göre hareket ediyorlar ve bir çok sıkıntı çekmelerine rağmen keder duymuyorlar.

KANGURU ANNENİN MERHAMET VE ŞEFKATİ

Kanguruların üreme sistemi diğer memelilerden oldukça farklıdır. Kanguru embriyosu, normalde rahimde geçirmesi gereken evrenin bir kısmını rahmin dışında tamamlar.

Döllenmeden kısa bir süre sonra, henüz bir santimetre boyunda fasulye büyüklüğünde olan, kör kanguru yavrusu dünyaya gelir. Genellikle bir seferde tek yavru doğar. Bu aşamadaki yavruya “neonat” adı verilir. Bu aşamayı tüm memeliler anne karnında geçirirken, kanguru yavrusu; daha bir santimetre boyunda fasulye büyüklüğünde iken, otuz üç günde dünyaya gelmektedir. Henüz doğru dürüst gelişmemiştir; ön ayakları belli belirsiz bir

halde ve arka ayakları da küçük çıkıntılardan ibarettir.

Elbette bu haldeyken annesinden ayrılması mümkün değildir. Rahimden çıkan “neonat” belli belirsiz ayaklarıyla kendisini çekerek, annesinin kürkünün içinde hareket etmeye başlar ve yaklaşık üç dakikalık yolculuk sonunda, annesinin kesesine varır. Diğer memeliler için anne rahmi neyse, küçük kanguru için de bu kese odur. Ama önemli bir fark vardır. Diğerleri dünyaya bebek olarak gelirken, kanguru yavrusu, rahimden çıktığında şekil itibariyle tam bir embriyodur. Ayakları, yüzü ve daha pek çok uzvu henüz belirli bir hal almamıştır.

Anne kesesine ulaşan yavru, dört meme ucundan birine tutunur ve süt emmeye başlar. İşte tam bu dönemde anne yeniden çiftleşme sürecine girer, dişi yeniden çiftleşir ve yeni yumurta döllenir, rahminde yeni bir yumurta daha oluşur.

Ancak bu sefer yumurta hemen gelişmeye başlamaz, mevsimin kurak ve verimli geçmesine göre hareket eder. Şayet bu esnada kuraklık varsa, rahimdeki döllenmiş yumurta, kuraklık atlatılana kadar yine gelişmemiş olarak durur. Ama yağışlar yoğunsa ve bitkiler iyi gelişmişlerse, tam tersine, yumurtanın gelişimi yeniden başlar.

Tabi burada karşımıza, bu hesabı kimin yaptığı, yumurtanın gelişimini, dışardaki şartlara göre kimin ayarladığı sorusu çıkmaktadır. Bu ayarlamayı, elbette yumurtanın kendisi yapamaz; o zaten henüz tam bir canlı değildir, bilinci yoktur, hele dışardaki hava durumundan ise, hiç haberi yoktur.

Bu ayarlamayı, annenin kendisi de yapamaz, çünkü o da diğer canlılar gibi, vücudunun içindeki gelişmeleri kontrol etme imkânına sahip değildir. Bu ayarlamayı yapan, kuşkusuz belirli kurallar koyan ve yumurtayı da, anneyi de yaratan Allah'tır.

Hava şartları uygun olduğunda, yine birinci "neonat "ta olduğu gibi, döllenmeden otuz üç gün sonra bir santimetre boyunda fasulye büyüklüğünde olan ikinci "neonat", annenin rahim ağzından kıvrılarak çıkar ve aynı kardeşi gibi sürünerek keseye ulaşır.

Bu arada kesede bulunan ilk "neonat" da bir hayli büyümüştür. Kesedeki bir santimlik kardeşine hiçbir zarar vermeden hayatını sürdürür. Yüz doksan günlük olduğunda, kesenin dışına ilk yolculuğunu yapacak erginliğe erişmiştir. Bundan sonra zamanını daha çok kese dışında geçirecek, doğumunun iki yüz otuz beşinci gününde ise keseyi tamamen terk eder.

Dişi yine ikinci yavrunun doğumundan kısa bir süre sonra, üçüncü kez çiftleşir. Böylece dişi kendisine bağımlı üç bebeğe sahip olur. Birincisi: ayakta ot kemirebilen, ancak arada bir süt emmeye geri dönen büyük yavru; ikincisi: memeden süt emerek gelişen küçük yavru; üçüncüsü de: daha henüz çok küçük olan "neonat "tır.

Değişik gelişim sürecindeki üç yavrunun, anneye bağımlı olmasından daha da ilginci; üç yavrunun da, büyüklüklerine göre, farklı nitelikteki sütle beslenmesidir. Bir yavru, kese içindeki memeye ilk vardığında emmeye başladığı süt renksiz ve berrak iken, giderek beyazlaşmaya ve

gerçek süt görünümünü almaya başlar. Sütün birleşimindeki yağ ve diğer bileşikler yavrunun büyümesine paralel olarak zamanla iyice artar.

İlk yavru kendi bünyesine göre hazırlanmış sütü emmeye devam ederken, hemen ardından doğan ikinci yavrunun ulaştığı memeden de hazmı kolay olan süt verilir, üçüncü yavru dünya geldiğinde ise, farklı nitelikte üretilen sütlerin sayısı üçe çıkar. Büyük için besin değeri yüksek süt, ortanca için yağ ve besin oranı düşük süt, küçük için ise, çok özel bir süt üretilir. Bir anne kanguruda üç çeşit değişik özelliklerde süt üretilir.

Burada dikkat çeken en önemli noktalardan biriside, her doğan yavrunun kendisi için hazırlanan memeyi bulabilmesidir. Aksi takdirde vücuduna zararlı olacak birleşimler bulunan memedeki sütü emecek ve emdiği süt kendisine zarar verecektir.

Bu olağanüstü beslenme sistemi, özel bir şekilde yaratılış eseri olduğu açıkça görülmektedir. Annenin bu işi bilinçli olarak düzenleme imkânı yoktur. Bir hayvan, nasıl olur da, farklı büyüklüklerdeki yavruların ihtiyacı olan sütün bileşimini hesaplar? Hesaplasa bile, bunu nasıl kendi vücudunda üretebilir? Bu üç ayrı sütü, üç ayrı kanaldan nasıl verebilir?

Kuşkusuz kanguru bunların hiçbirini yapmamaktadır, belki de vücudunda bulunan üç ayrı sütten dahi haberi yoktur. Bu mucizevi işlem, kuşkusuz Allah kanguruyu yaratırken, kanguruya verdiği özellikten kaynaklanmaktadır.

O'nun bilgisi olmaksızın, hiç bir dişi gebe kalmaz ve doğurmaz. Ömür süresi, ömür verilmesi ve onun ömründen kısaltılması da mutlaka bir kitaptadır. Gerçekten bu, Allah'a göre kolaydır. (Fâtır, 35/11).

TİMSAH ANNENİN MERHAMET VE ŞEFKATİ

Nehirlerin vahşi yaratığı timsahın yavrusuna gösterdiği özen oldukça şaşırtıcıdır. Hayvan, yumurtalarının gelişimi için bir çukur kazar. Ancak bu çukurda ısı, hiçbir zaman 30 dereceyi geçmemelidir. Çünkü bu sıcaklığın biraz artması, yumurta içindeki yavruların hayatını tehdit edecektir.

Timsah, bu iş için önceden tedbirini alır, yumurtalarını yerleştireceği çukurun yerini, güneşten fazla etkilenmeyecek şekilde ayarlar. Ancak bu tek başına yeterli bir önlem olmayabilir. Bu nedenle anne timsah, yumurtalarını sabit sıcaklıkta tutabilmek için olağanüstü bir çaba harcar.

Bazı timsah türlerin de ise, çukur kazmak yerine serin suyun üzerine ottan bir yuva inşa eder. Buna rağmen eğer yuvadaki ısı yükselirse bu defa üzerine su serperek ortamı serinletir.

Yumurtaların kırılma aşamasında yuvadan oldukça kuvvetli sesler gelmeye başlar. Bu sesler, anne için kritik anların geldiğini bildiren uyarıdır. Anne timsah hemen yumurtaları açığa çıkartır. Yavruların dışarı çıkma çabasına adeta bir cımbız gibi dişlerini kullanarak yardım eder. Doğan yavrular için en güvenli yer, annelerinin ağzında

bulunan ve özel olarak bu iş için yaratılmış olan, yaklaşık yarım düzine yavruyu barındırabilecek kapasitedeki koruyucu kesedir.

Anne timsah son derece hantal ve vahşi görünümüne rağmen, yavrularının üzerine adeta titrer, yavrularını ağzındaki özel kesede toplar, onlar için güvenli bir ortam oluşturur.

Timsah; en vahşi hayvanlardan biridir. Ancak yavrularına gösterdiği ihtimam son derece hayret vericidir. Yavruları yumurtadan çıktıktan sonra, onları ağzında suya kadar taşır.

Bundan sonra yavrular büyüyüp kendi başlarının çaresine bakana kadar, timsah onları ağzında veya üzerinde taşır. Yavru timsahlar herhangi bir tehlike sezdiklerinde, hemen annelerinin ağzındaki korunmalı barınağa sığınırlar.

Esasında timsah, hem vahşi hem de bilinci olmayan bir hayvandır. Dolayısıyla kendisinden beklenen yavrularını koruması değil, aksine yavrular hazır ağzında iken, ayrım gözetmeden beslenmek için yemesidir.

Ancak böyle bir şey olmaz. Allah'ın vermiş olduğu ilhamla hareket eden timsahlar, büyük bir özenle yavrularını yemedikleri ve korudukları gibi, birde ağzında ve sırtlarında taşırlar.

Demek ki; Allah, yarattığı her canlıya karşı merhametli olandır, koruyandır. Görüldüğü gibi tüm canlılar arasında bir yardımlaşma ve bir fedakârlık söz konusudur.

Bilinçli bir insan için kâinatta görülen mükemmel uyum, her şeyi en güzel şekilde yaratan Allah’ın varlığının delilerini açıkça ortaya koymaktadır.

Hayvan yavrularının yüzlerindeki yumuşak ifade, tavırlarındaki teslimiyet ve itaat ise; Allah'ın şefkat ve sevgisinin tecellileridir.

En vahşi hayvanlar olarak nitelendirdiğimiz, aslan, kaplan, kurt, timsah gibi hayvanların yavrularına karşı gösterdiği merhamet ve şefkatten şu dikkatimizi çekmektir.

İnsanda merhamet ve şefkat hissini harekete geçirmektedir. İnsanda merhamet ve şefkat hissi ise Allah'ın Rahman isminin açık delillerindendir. İşte hayvanların yavrularına olan düşkünlükleri de aynı şekilde Allah'ın Rahman isminin tecellisidir.

SOMON BALIKLARININ MERHAMET VE ŞEFKATİ

Somon balıkları göç eden canlıların içinde en çok ilgi çeken türlerden birisidir. Yüksek şelalelerden atlamak, ters yönde akıntıya karşı yüzmek, okyanusun tuzlu, nehirlerin tatlı sularında yaşamak zorunda kalmak gibi zorluklar somonların göç yolculuğunda yaşadığı maceralardan sadece birkaçıdır. Somon balıklarının bu macerası bize, Cenab-ı Hakk’ın rahmetinin bariz tecellisini ispatlamaktadır.

Somon balığı, salmonidae ailesindeki birkaç balık türünün ortak adı olup, Kuzey Atlantik ve Pasifik Okyanusunun kollarında yaşarlar. Pasifik somonunun yedi türü bulunmaktadır. Somon

balıkları; türlere bağlı olarak okyanusta bir ile yedi yıl arasında yaşamaktadırlar.

Kral somon balığı (Chinook) atmış ila doksan santimetre uzunluğa erişebilerek en büyük somon türü olmakla beraber, uzunluğu bir buçuk metreye kadar ulaşabilir. Ortalama ağırlığı yirmi üç kilogram olup, elli dokuz kilograma kadar ulaşabilenler de bulunmaktadır. Pembe somon balığı ise; yetmiş altı santimetre uzunluğuna ve beş kilogramağırlığa sahiptirler.

Somon balıkları; üreme mevsimlerinde nehirlerin sığ ve nispeten durgun kollarına yumurtalarını bırakırlar. Sonra okyanusa dönerler daha sonra tekrar üremek için doğdukları tatlı suya yine geri dönerler. Bu yaşam çarkında somon balıkların yolculukları doğanın en gizemli hadiselerinden biridir.

Bütün yumurtadan çıkan yavrular gibi, vakti zamanı gelince yumurtalarından çıkarlar. İhtiyaç duydukları ilk gıdayı orada bulurlar. Yumurtalarındaki besleyici keseleri bir hafta yerler, sonra da; kendi yiyeceklerini bulabilecek hale gelirler. Somon balığı yavruları; kara canlıları ve su böcekleriyle beslenirler. Yetişkinler karides ve diğer balıkları yerler. Yaklaşık bir yıl kadar bu sulardan pek uzaklaşmayan yavru somonlar, engin denizlerde yaşayacak hale gelince göçe hazırlanırlar. Sayısız binlerce somon balığı aynı anda nehir yatakları boyunca yüzlerce kilometre yüzerek okyanuslara yolculuğa çıkarlar.

Somon balıklarının yaşadıkları nehirler, Pasifik Okyanusu’na doğru akmaktadır. Nehir yatağından

ilk kez ayrılmalarına rağmen bir gün buraya geri döneceğini bilerek mi? Ayrılıyor bilemiyoruz. Okyanus suları, somonların bütün hayatlarını geçirdikleri tatlı suların aksine, tuzludur. Ama somonların, bunu bilmelerine de imkân yoktur.

Somon balıklarının yuvadan ayrılış yolculuğu, nehir sularının aktığı yöne doğru olduğu için yolculuk çok hızlı ve kolay olur. Elbette bu yolculuğun zor tarafları da bulunmaktadır. Şelaleler, keskin ve sivri kayalar, ayılar ve balıkçıların içerisinden geçmesi gerekmektedir. Haftalarca süren bu yolculuğun sonunda, somon sürüleri kendilerini okyanusun tuzlu sularında bulurlar.

Pasifik Okyanusu'na ulaşan somon balıkları, hem tatlı hem de tuzlu suda yaşama özelliğine sahiptirler. Allah, bu tuzlu su şokunu yaşamamaları için, somon balıkların vücudunda hızlı bir değişim yaratır ve artık suyu tuzlu olan Okyanus'ta da, tatlı suda olduğu gibi rahatça yaşayabilecek hale gelirler. Sonraki yıllar boyunca okyanusta dev mesafeleri kat edecek ve olgunlaşacaklardır. Somon balıklarının okyanustaki hayatları üç dört yıl kadar sürer. Bu sürenin sonunda iyice olgunlaşmış olurlar.

Somon balıkları; çiftleşme ve yumurtlama dönemi geldiğinde, okyanustan tatlı su nehirlerinin pınarlarına doğru yolculuk çıkarlar. Bu yolculuk boyunca vücudunun rengini de değiştirir. Ayrıca, bir kambur belirir, köpek benzeri dişleri gelişir. Somonların üremek için doğdukları yere dönme sebepleri, üremek için gerekli şartların orada olmasından dolayıdır. Somon balıkları yumurtalarını

bırakmak için uygun olan başka dereleri aramakla vakit kaybetmezler.

Somon balıkları bu yolculuğa çıkacak, ama; nasıl çıkacak! Yıllar önce denize ulaşmak için geçtikleri nehir yatağında şimdi ters yönde akıntıya karşı yüzerek, nehirlerinin pınarlarına doğru yolculuk yapması gerekir. İnsanların birçok imkânı olmasına rağmen hayatlarında bir kez geçtikleri bu kadar yolu, yıllar sonra yardımsız, rehbersiz, haritasız, pusulasız bulması zorken, somon balıkları yollarını şaşırmadan buluyorlar. Somon balıklarını bekleyen ilk büyük engel okyanusun ortasında her yöne gidebilecek durumda iken, geldikleri nehir ağzına yönelmeleridir.

Geldikleri nehrin okyanusa dökülen ağzı neredededir? Hangi yöne gitmeleri gerektiği, kendilerine her şey eksiksiz verilmiş, bütün ihtiyaçları karşılanmıştır. Cenab-ı Hakk böylesine zorlu bir yolculuğa çıkacak somon balıklarına, okyanusun ortasında başıboş ve sahipsiz bırakmamıştır. Ancak bu da hiç sorun olmaz. Çünkü somonlar, yaratılıştan sahip oldukları çok özel bir duyu sistemi sayesinde, gitmeleri gereken yönü çabucak bulurlar.

Hiçbir yardım almadan ve yön gösteren cihaz kullanmadan binlerce kilometrelik yolu kat ederek doğdukları yere tüm engelleri aşarak ulaşan somonların bu yetenekleri insanı hayrete düşürmektedir. Nehirlerinin pınarları bir tarafa, okyanusa açıldıkları nehir ağzından bile binlerce kilometre uzaklıktadır.

Bilim adamları, somonun yeryüzünün manyetik alanını pusula gibi kullandıkları veya bir koku salgıladıkları ve koku salgısına doğru gittiklerini söylerler. Somon balıklarında; başka hiçbir canlının sahip olamayacağı bir koku alma özelliği verilmiştir. Bu özellik sayesinde somonlar, geldikleri nehrin sularına ait kokuyu hissederler ve yönlerini de böylece tesbit ederler. Bizim hissedemediğimiz ama her akarsuyun kendine ait bir kokusu olduğunu, bu kokuyu hissederek yollarını bulmakta olduklarını söylemişlerdir.

Doğdukları yer olan tatlı su nehirlerinin pınarlarının kokusunu alırlar ve somon balıkları sürüler halinde nehre doğru yüzmeye başlarlar. Bu uzun bir yolculuktur ama asıl tehlike nehrin okyanusa döküldüğü noktada başlamaktadır. Çünkü bundan sonra akıntıya karşı yüzmeleri gerekmektedir. Şelalelerden dökülen nehir sularında akıntıya karşı günlerce yüzerler. İniş yolculuğu yaparken kolay olan her şey birer engel olarak karşılarına çıkmaktadır. Şelalelerden geçerken kayaların üzerine atlarlar, iki üç metreye kadar zıplayarak yollarına devam ederler. Bazıları bu yolda hayatlarını kaybederler.

Somon balıklarının bu yolculuğunu bekleyip fırsata çevirmek isteyen havanlar da bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de ayılardır. Ayılar için somon balıklarının yolculukları tamamen bir şenlik, bir bayram, olağanüstü bir ziyafet zamanıdır. Nehirlerin şelalelerinde akıntıya karşı zıplaya zıplaya yüzmeye çalışan somon balıklarını yakalayarak beslenirler.

Yumurtadan çıktığı yere varan somon balıkları, kuyruğunu kullanarak, suyun içerisinde kanal kazma işlemi yapar. Aşağı yukarı üç metrekareyi kaplayan bu yere nesillerinin devam etmesi için beş bin civarında yumurta bırakır. Somon balıkları; bütün enerjilerini dönüş yolculuğuna, yumurta yapmaya ve yuvayı kazmak için kullanırlar. Birçok somon balığı, tatlı suya döndüklerinde yemeyi bırakırlar ve yumurtalarını bıraktıktan sonra okyanusa dönmek için hiçbir enerji kalmaz. Burada hayatlarını kaybederler.

Somon balığı yumurtaları bırakıldıktan sonra hemen kimyasal bir takım olayla kamuflaj geliştirir. Bu şekilde altı ay ile üç yıl arasında kalırlar. Somon yumurtalarının yalnızca yüzde onunun bu aşamaya kadar hayatta kaldığı tahmin edilmektedir. Ardından vücut kimyaları değişerek tuzlu suda yaşayabilecek şekilde adapte olarak nesillerini böylece sürdürüp gidiyorlar.

Demek ki; tüm hayvanlar belirlenmiş bir kader çerçevesinde eşsiz fedakârlık örnekleri göstererek, büyük bir görev bilinciyle yavrularına yiyecek temin etmektedirler. Onlar yavrularını besler büyütür, her türlü tehlikeye karşı, kendi canları pahasına dahi olsa, yavrularını korurlar. Bu hayvanların davranışlarında, insanları hayret ettiren ve şaşırtıcı birçok fedakârlık örnekleri vardır. Ancak, hayvanlar akıl, vicdan, bilinç gibi özelliklerden yoksun varlıklardır. Hayvanlar bunları Allah'ın ilhamı ile yaparlar. Rahman ve Rahim olan Allah, bütün hayvanları yavrularına hizmetçi etmiştir. Bütün hayvanlar âleminin rızkı, Allah'ın merhameti

sayesinde eksiksiz olarak, tam bir şekilde temin edilmektedir.

DENİZATLARI

Denizatları yaygın olarak sığ tropikal ve ılıman sularda yaşayan bu canlılar dik durumda yüzerler ve boyları 1,5 cm ile 35 cm arasında değişir. Vücut şekilleri yüzünden denizatları oldukça beceriksiz yüzücüdürler ve akıntıya kapılırlarsa yorgunluktan kolayca ölebilirler. Kendilerini, sırtlarındaki küçük yüzgeci saniyede 35 kere çırparak ileriye doğru iterler. Yönlendirme için de kafalarının arkasındaki daha da küçük yüzgeçleri kullanırlar.

Denizatlarının hızlı hareket eden gözleri vardır, bu sayede avları ve avcıları vücutlarını hareket etmeden izleyebilirler. Yüzgeçleri küçüktür, çünkü kalın su bitkileri arasında gitmektedir. Denizatının uzun, kavrayıcı kuyruğu vardır, bu sayede deniz yosunu gibi desteklere sarılarak akım tarafından sürüklenmesini engeller.

Denizatı alt vücuttaki arka yüzgeç ve kafada solungaçların yanındaki göğüs yüzgeçleri ile tam bir balıktır. Çoğu denizatı türlerinin hamileliği yaklaşık olarak iki ile üç hafta arasında sürer.

Erkek denizatında dişi tarafından bırakılan yumurtaları taşıdığı kuluçka kesesi bulunmaktadır. Çiftleşen çift kuyruklarını birbirlerine sararlar ve dişi uzun bir tüp olan hortumunu erkeğin kesesine getirir. Yumurtalar tüpten yukarıya erkeğin kesesine ilerler ve erkek daha sonra bu yumurtaları döller. Embriyolar on gün ile altı hafta arasında gelişirler, bu süre denizatının türüne ve su

koşullarına bağlı olarak değişmektedir. Erkek doğum yaparken, kesesinden tüm yavru denizatları boşaltır.

Erkeğin kesesi yumurtalar için tuzluluğu ayarlar, yumurtalar olgunlaşmaya başladıkça dışarıdaki tuzluluk oranına getirmek için yavaş yavaş ayarlar. Yumurtadan çıkan yavrular ebeveynlerinden bağımsızdır. Bazıları gelişimlerini okyanus planktonlarıyla geçirirler. Bazen, erkek denizatı yeni çıkmış yavruları tüketebilir.

Denizatlarında da erkekler sperm, dişiler yumurta üretir; yani bu konuda bir farklılık yoktur. Ancak değişen şey, döllenmenin konumudur. Dolayısıyla zoolojide bir süre, biyolojik olarak denizatlarında görülenin gerçek bir "erkek gebeliği" mi, yoksa "erkek yavru taşıyıcılığı" mı olduğu tartışılmıştır. Bu tanımlardaki soru işaretleri, genellikle terimlerin nasıl tanımlandığıyla ilgilidir.

Denizatlarının erkekleri, "hamile kalmak için" dişiler için diğer erkek denizatlarıyla kavga etmektedir! Denizatları genellikle tek eşlidir. Tek eşli çiftlerde, erkek ve dişi aralarındaki bağı kuvvetlendirmek için sabah veya akşam birbirlerine kur yaparlar. Günün geri kalanını birbirlerinden ayrı olarak yiyecek aramakla geçirirler.

Dişilerin değil de erkeklerin gebe kalmasının muhtemelen en büyük sebebi, denizatı üreme sürecini ve evrimini hızlandırmaktır. Öyle ki, her seferde bini aşkın yavru denizatı doğmasına rağmen, yalnızca birkaç tanesi hayatta kalmaktadır. Dişi denizatlarının vücutlarının üçte biri zaten

yumurta üretimi için ayrılmış durumdadır, erkek denizatları kadar yavru taşıyabilecek alanları yoktur. Erkek denizatları gebe kalınca bile, bin yavrudan sadece birkaçı hayatta kalmaktadır. Öte yandan, bin yavru dahi üretecek alanı olmayan dişi denizatları gebe kalsaydı, muhtemelen denizatlarının soyu tükenirdi. İşte bu nedenle gebelik genlerinin kopyalanması ve bu kopyaların da erkeğe rahim kesesi kazandırması denizatlarının soyunu kurtarmış olabilir.

Erkeğin hamile kalmasına sebep olarak araştırmacılar iki noktaya dikkat çekmişlerdir.

Birinci nokta: Erkeğin vücudunda döllenme için daha fazla yer olması ve dolayısıyla daha fazla yavru üretilmektedir.

İkinci nokta: Yumurta üretimi, sperm üretiminden uzun sürdüğü için, daha fazla yumurta üretilmesidir.

Erkeğin gebe olduğu sürede dişi yeniden yumurta üretebilir; erkek doğum yaptıktan sonra ise, kısa sürede yeniden sperm üretip yeniden çiftleşebilirler. Gece doğum yapan bir erkek denizatı, kısa sürede yeniden sperm üretip, sabaha tekrar gebe kalıp adeta yavru seri üretimine geçebilir. Bu da neslin korunması için doğru bir yöntem olarak görülmektedir.

Görüldüğü gibi denizatları, evrimin en sıra dışı örneklerindendir. Soylarını devam ettirmek için dikey vücut, tüp ağız, erkek gebeliği, köşeli kuyruk gibi değişik özellikler sergilemektedirler.

Cenab-ı Hakk; denizatlarının erkeklerine öyle bir ilham vermiş ki! Hamile kalmak için dişiler için diğer erkek denizatlarıyla kavga etmektedirler. Denizatları genellikle tek eşli olmalarına rağmen, erkek ve dişi aralarındaki bağı kuvvetlendirmek için sabah veya akşam birbirlerine kur yapmaktadırlar.

Yukarıda anlattığımız gibi hikmetini bilemiyoruz sadece tahmin yürütebiliyoruz; dişi olanlar değil de erkeklerin gebe kalmasının muhtemelen en büyük sebebi, denizatı üreme sürecini ve evrimini hızlandırmaktır. Öyle ki, her seferde bini aşkın yavru denizatı doğmasına rağmen, yalnızca birkaç tanesi hayatta kalmaktadır. Dişi denizatlarının vücutlarının üçte biri zaten yumurta üretimi için ayrılmış durumdadır, erkek denizatları kadar yavru taşıyabilecek alanları yoktur. Erkek denizatları gebe kalınca bile, bin yavrudan sadece birkaçı hayatta kalmaktadır. Öte yandan, bin yavru dahi üretecek alanı olmayan dişi denizatları gebe kalsaydı, muhtemelen denizatlarının soyu tükenirdi. İşte bu nedenle gebelik genlerinin kopyalanması ve bu kopyaların da erkeğe rahim kesesi kazandırması denizatlarının soyunu kurtarmış olabilmesi, Cenab-ı Hakk’ın rahmet merhamet ve şefkatini göstermektedir.

PALYAÇO BALIĞI

Genel olarak 3 cm ile 10 cm arasında değişen büyüklükleriyle 6 ile 10 sene arasında bir yaşam süresine sahip olan palyaço balığı hem sempatik baş bölgesi hem de desenleriyle palyaço isminin hakkını veren bir balık olarak gözümüze çarpmaktadır. Yaşam bölgesi Pasifik Okyanusu olan palyaço balığı,

genellikle akvaryum balığı veya **anemon balığı** olarak bilinir.

Renkli desenleri ve yüzgeçleriyle özellikle çocukların büyük ilgisini çeken palyaço balığı sempatik görünüşü nedeniyle dayanıksız bir imaj çizse de sahip olduğu yapı onu diğer okyanuslarından daha güçlü ve dayanıklı yapar. Palyaço balığı, derisinde bulunan saydam yapı ile düşmanlarına karşı bir savunma mekanizması geliştirmiştir. Özellikle de okyanus derinliklerinde, yaşadığı bölgede sıklıkla bulunan tehlikeli bitkiler arasında rahatlıkla yol kat edebilmesinin en büyük sebebi budur.

Diğer canlıları zehriyle etkisiz hale getiren bu bitkiler, salgıladıkları zehir sayesinde hayatta kalırlar ancak palyaço balığı derisiyle salgıladıkları madde ile bu saldırıyı püskürtme becerisine sahiptirler. Palyaço balığı arasında dolaştığı anemon bitkisini salgıladığı madde sayesinde kendi yuvasına çevirir.

Tek başına olsa da güçlü bir savunma mekanizmasına sahip olan palyaço balığı, grup halinde olduklarında da tehlike ile karşılaştıklarında bir araya gelerek güç birliği edebilir, büyük bir balık görünümüne bürünebilirler. Bu bakımdan grup ve aile yaşantısına uygun olarak hareket eden palyaço balıkları, aile hiyerarşisine göre yaşar. Bir **palyaço** ailesindeki en üstün balık annedir. Bu nedenle tehlike karşısında da en büyük balık görünümü anneye aittir.

Palyaço balıklarının en ilginç özelliklerinden biri de cinsiyet değiştirebilmeleridir. Her palyaço

balığı yumurtadan çıktığında erkektir. Sürüdeki anne palyaço balığı öldüğünde en baskın erkek palyaço balığı dişiye dönüşerek anne palyaço balığı olarak sürünün komutasını eline geçirir. Sürüde yalnızca bir tane dişi bulunur. Sürüdeki diğer erkekler arasında ise yalnızca bir tanesi baskın erkektir ve dişiyle çiftleşme hakkını elinde bulundurur. Neredeyse hiç bir canlı türünde görülmeyen bu özellik palyaço balıklarını diğerlerinden ayırt eden oldukça ilginç bir özelliktir.

Palyaço balığı çok yönlü bir türdür. Küçükleri akvaryum ticareti için toplanır ve büyükleri ise yemek için yetiştirilir. Bu tür faaliyetlere rağmen palyaço balığı kendi doğal sularında hala bol miktarda bulunur. Akvaryumcuların tercih ettikleri palyaço balığı büyüklüğü, çekici gençlerin ulaştığı dört santimetre boyunda olanlardır.

Denizin dibinde yanlamasına yatarak uyur. Bu sıra dışı hareket, bir akvaryumcunun balık tankının dibinde yan yatmış, zor nefes alan ve ölmek üzere olan bir palyaço balığını fark edene denk bilinmedi. Ancak balık rahatsız edildiğinde uyandı ve süzülmeye başladı. Yıllar içerisinde bu davranış defalarca gözlemlendi ve şu an gayet normal olarak görülüyor.

Bazı balık türlerinde olduğu gibi, Palyaço balıkları insanlar tarafından tehdit edilen bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Endonezya, üremelerini artırmak için dört santimetreden daha büyüklerin ihracatını yasakladı.

Cenab-ı Hakk; Palyaço balıklarına cinsiyet değiştirme özelliği vermiştir. Her palyaço balığı

yumurtadan çıktığında erkek olmasına rağmen, sürüdeki anne palyaço balığı öldüğünde en baskın erkek palyaço balığı dişiye dönüşerek anne palyaço balığı olarak sürünün komutasını eline almaktadır. Sürüde yalnızca bir tane dişi bulunur. Sürüdeki diğer erkekler arasında ise yalnızca bir tanesi baskın erkektir ve dişiyle çiftleşme hakkını elinde bulundurur. Neredeyse hiç bir canlı türünde görülmeyen bu özellik palyaço balıklarını diğerlerinden ayırt eden oldukça ilginç bir özellik olarak göze çarpmaktadır. Bu özelliklerde bize Cenab-ı Hakk'ın rahmet merhamet ve şefkatini göstermektedir.

KUTUP AYISINDAKİ MERHAMET VE ŞEFKAT

Kutup ayısı aynı zamanda beyaz ayı, ya da denizayısı, kuzey kutup bölgesinde kar ve buzlar üzerinde yaşayan bir ayı türüdür. Yaşamakta olan en büyük kara etoburudur ve bulunduğu ortamdaki süper yırtıcıdır. Yaşadığı çevreye çok iyi uyum sağlar. Erkeklerin ağırlığı dört yüz elli kg'ıma, dişiler ise iki yüz elli kg'ıma kadar ulaşabilir. Boyları ise; bir metre otuz santimetreye, uzunlukları iki metre kırk santimetreye ulaşabilmektedir.

Kutup ayılarının av esnasında güvendikleri en hassas duyuları koku alma duyularıdır. Kutup ayısının son derece gelişmiş bir koku alma duyusuna sahiptirler. Diğer duyuları neredeyse insanınkine yakınken, koku alma duyuları insanınkinden binlerce kat daha hassastır. Fokların nefes alma deliklerinden çıktıklarında verdikleri nefesin kokusunu kilometrelerce öteden yani otuz,

otuz beş kilometre mesafeden ve bir metre karın altında gömülü olan fokları algılayabilir.

Kutup ayısı mükemmel bir yüzücüdür ve günlerce yüzebilir. Bu ayılar; karadan uzaktaki buza ulaşmak için günlerce soğuk sularda yüzlerce kilometre yüzebilir. Yüzme esnasında vücut kütlesinin beşte birini kaybeder. Vücudunda yüzdürmeyi sağlayan vücut yağı ile ayı, ön pençelerini kullanarak köpek yüzüşü ile yüzer. Kutup ayıları yürürken insanlar gibi saatte beş kilometre hızla, yüzerken ise on kilometre hızla yüzebilir.

Kutup ayıları on iki cm kalınlığında bir yağ tabakasına sahiptirler. Bu tabaka hafif olduğundan onların su yüzeyinde daha az çaba harcayarak kalabilmelerini sağlar. Ayrıca soğuğa karşı bir yalıtım görevi de görür.

Kutuplarda milyonlarca fok yaşar. Kutup ayıları da genellikle foklarla beslenirler. Kutup ayıları avlanırken en çok koku alma duyularına güvendikleri için, foklar nefes almak için buzdaki deliklerden çıktıklarında onlara saldırırlar. Kutup ayılarının en yaygın olarak kullandıkları yöntem de budur. Kutup ayısı, bu deliğin yanına gelir ve fok dışarı çıktığında ön pençeleriyle ona saldırır. Daha sonra da buzların üzerine çeker ve yer. Keskin dişleriyle kafasını ısırırlar ve foku öldürürler.

Kutup ayıları bazen foklara sessizce yaklaşarak onları buzun üstünde dinlenirken de avlayabilirler. Eğer fok dikkat etmezse, ayı ansızın ortaya çıkıp ona doğru atak yapabilir. Fok avlamanın bir başka yolu da şöyledir: Buzun altındaki fokun kokusunu

alan ayı, güçlü ön pençeleriyle buza aniden vurarak kırar ve altındaki foka saldırır.

Kutup ayıları ilkbaharda çiftleşir. Eşler geçicidir, çiftler arasında bir bağ olmadan sadece üreme için bir araya gelir. Gebelik süresi iki yüz kırk gün olup, yaklaşık sekiz ay'dır. Yavrular, anne tarafından ekim ayında derin karlar içine kazılan bir inde doğarlar.

Derin karlar içine kazılan inden de biraz bahsedelim.

Ortalama iki yüz kg. olan hamile kutup ayısı iki katı kadar kilo alamadıysa vücudu hamileliği kendiliğinden sonlandırır. Hamile kutup ayısı kendisi ve yavruları için karın altına kazdığı bir inde yaşarlar. Kazdığı in iki metre uzunluğundaki bir tünel olup, çapı yaklaşık yarım metre olan yuvarlak bir alandan oluşur. Bu yuvaların genellikle birden fazla odacığı vardır ve kutup ayıları bu odaları yuvanın girişinden daha yüksek seviyede hazırlarlar. Böylece odalardaki sıcak havanın girişten dışarı çıkması engellenmiş olur. Yuvanın üzerine ve girişine kış boyunca yağan karlar yığılır. Kutup ayısı bu kar yığınında sadece hava girecek kadar dar bir açıklık bırakır.

Tavanındaki karın kalınlığı bir metre civarı kar kalınlığı olan yerleri tercih eder. Tavandaki karın kalın olması daha iyi yalıtım görevi yapması içindir. Bu sayede yuva içindeki sıcaklık korunur. Norveç Osla Üniversitesinden araştırmacı Paul Watts, yuvalardan birinin tavanına bir ısıölçer koymuş ve yuvanın sıcaklığını ölçmüştür. Bu çalışma sırasında dışarıdaki sıcaklık eksi otuz derece kadar düşerken

yuvanın ısısı hep iki üç derece arasında sabit kalmıştır. Anne ayının karın kalınlığına göre değişen bu yalıtım özelliğini nerden bildiğini bir tasavvur edin.

Kutup ayıları kış uykusuna yatmazlar. Anne kutup ayıları hamile veya yavrularını emzirmekte iken inlerinden dışarı çıkmazlar. Bu dönemde hiç enerji harcamamak ve yavrularının daha iyi beslenmesini sağlamak için metabolizmasını düşürür. Sekiz ay boyunca önceden depolamış olduğu vücut yağını proteine çevirir ve yavrularının beslenmesini sağlar. Aylar boyunca kendisi hiç beslenmez. Metabolizmasını yavaşlatırken kalp atışlarını dakikada yetmişten sekize kadar düşer. Bu süre içinde yemek yemediği gibi doğal ihtiyaçlarını da karşılamaz. Böylelikle yavrularını doğuracağı dönemde ve yeni doğdukları zaman fazla enerji harcamamış olur. Bu süre için hem kendi hem de yavrularının beslenmesi, tamamen kendi vücut yağına bağlıdır.

Kutup ayıları genellikle iki yavru doğurur, yavrular otuz cm boyunda ve ortalama yedi yüz gram ağırlığında olurlar. Kutup ayısına göre yavruları çok küçük doğmaktadır. Yavrular doğdukları zaman tamamen korumasız, tüysüz ve kördürler. Bir ay sonra gözleri açılır, bir buçuk ay sonra ise yürümeye başlarlar.

Katı yiyeceklerle beslenmeye başlamaları dört beş ay sonra olur. Katı yiyeceklerle beslenmeye başlamadan önce, yavrular annenin sütü ile beslenir. Yavrular katı yiyeceklerle beslenmeye başlamaya kadar yani üç dört ay anne ayı ininden

dışarı çıkmaz. Yavrular on aylık oluncaya kadar inde yalnız kalırlar, bu zaman zarfında anne ayı avlanmaya çıkar.

Anneler yavrularını iki buçuk yıl boyunca diğer ayılardan uzak tutar. Anne ayı bu zaman zarfında yavrularını sadece deniz memelileri ile karşılaştırır. Yavrularına kedilerine koruma ve avlanma taktiklerini öğretir. Yavrular cinsel erişkinliğe üç dört yaşlarında erişirler. Yetişkin kutup ayılarının otuz yıl civarı yaşarlar.

Anne kutup ayısı doğurup yavrularını büyütmek için dışarıdaki sıcaklık eksi otuz derece kadar düşerken, karın altına kazdığı yuvanın ısısı hep iki üç derece arasında sabit kalmıştır. Bu ısıyı ayarlatan Allah'ın rahmetinden verdiği anne kutup ayısının merhamet ve şefkatidir.

Yavrular katı yiyeceklerle beslenmeye başlamaya kadar yani üç dört ay anne ayı ininden dışarı çıkamayacağı için, anne kutup ayısı ağırlığının iki katı kadar kilo almak zorundadır. İşte anne kutup ayısı bu kilo alma zahmetine katlanması ve bu üç dört ay yemeden içmeden yavrularını emzirip büyütmesi, anne kutup ayısının merhamet ve şefkatiyle olmaktadır.

KUŞLARDA BULUNAN MERHAMET VE ŞEFKAT

Kuşlar arasındaki ilişkiler Allah'ın onlara bahşettiği rahmet merhamet ve şefkatten ileri gelmektedir. Hatta aralarındaki rekabet ve saldırılar da bu kapsamdadır. Atmaca kuşunun serçelere tasallutu bu rahmete uygun görünmüyor

gibi gelebilir. Hâlbuki serçe kuşunun kabiliyeti, atmacanın tasallutuna bağlıdır. Atmaca olmazsa serçe kuşu tembelleşecek, kolay bir yem haline gelecekti. Demek ki; atmaca kuşunun serçelere tasallutu rahmettir.

Aynı şekilde guguk kuşları genellikle kuluçkaya yatmazlar. Yavrularını başka kuşlara büyüttürürler. Guguk kuşlarının yavrularını büyüttürdüğü kuşlardan biriside saz bülbüllerdir. Guguk kuşları ile saz bülbüllerini yakinen tanırsak, kuşlar arasındaki merhamet ve şefkat daha iyi görebiliriz.

Ayet-i Kerime'de "Görmez misin ki, göklerde ve yerde olanlar, havada kanatlarını açarak süzülen kuşlar Allah'ı teşbih ederler. Hepsi duasını ve tesbihini bilmekte, Allah da onların bütün yaptıklarını bilmektedir." (Nur, 24/41). "Göğün boşluğunda emre boyun eğdirilmiş olarak uçuşan kuşları görmediler mi? Onları orada Allah'tan başkası tutamaz. Kuşkusuz bunda inanan bir toplum için ibretler vardır." (Nahl, 16/79). Buyrulmuştur.

Kuşların kendi aralarında birbirleriyle ilişkili hareketleri ve yardımlaşmaları, onların tesbihleri ve aynı zamanda taatlarıdır.

SAZ BÜLBÜLÜ

Yiyeceklerini genellikle yerde ararlar, küçük böcekler, larvalar ve solucan gibi canlı yemleri yerler. Sonbaharda ise küçük meyveyle geçinirler.

Diğer ötücü kuşlar gibi saz bülbülü de, bitki ve fidanlara zarar veren böcekleri yiyerek bu bitkilerin gelişmelerine katkıda bulunur. Saz bülbülünün düşmanı alaca baykuş olarak bilinmektedir.

Bülbüller ötüşleriyle nam salmışlardır. Erkek bülbüllerin cazibeli ötüşleri dişi bülbülleri cezbetmeye yöneliktir. Bülbül ne kadar yaşlı olursa o kadar ötüş yeteneğine sahiptir. Bu yetenekten dolayı en fazla çiftleşme şansına da sahip olurlar. Bu rekabetten dolayı erkeklerin yarısı eş bulamaz. Bir erkek, bir mevsimde yalnız tek bir dişiyle çiftleşip onunla kalır. Çiftleşme sonrası, erkek bülbüller ötüş biçimlerini değiştirirler, eşleri kuluçkaya yattıklarında da ötüşlerini keserek, yırtıcı hayvanlar tarafından bilinip görünme risklerini ortadan kaldırırlar. Çiftleşen erkekler, yuvalarını korumak için elinde gelen çabayı gösterirler.

Bülbüllerde toplu çiftleşme dönemi her yılın mayıs ayı ortalarına denk gelir. Yuva çoğu zaman dişi tarafından fundalıklardan toplanan küçük dallar, kuru yaprak ve otlarla yapılır. Kuluçka süresi genellikle on dört gün civarıdır. Bir seferinde altı yumurtaya kadar yapabilir. Bu yumurtalardan her zaman yavru çıkaramazlar.

Bazen guguk kuşları gibi bazı asalak diye geçinen kuşların yavrularını büyütürler. Kendilerinden üç misli daha büyük olan bu asalak kuşun yavrusunu besleyip büyütürler.

İşte bu asalak kuşun yavrusunu besleyip büyütmeleri, saz bülbüllerindeki merhamet ve şefkatten ileri geldiği gibi kendileri aldatılmış da değildir. Böyle bir hizmetten dolayı üzülüp kederlenmez. Bilakis görevlerini sevinç ve neşeyle yerine getirmektedirler.

Bülbüller ortalama beş yıl kadar yaşarlar Kışları sıcak ülkelere göç göç ederler. Mıntıkalarını

korurlar, fakat aralarında topluluk hiyerarşisi bulunmaz. Saz bülbülünden bahsetmişken, guguk kuşundan da bahsedelim.

GUGUK KUŞU

Bu kuşların serçe iriliğinden tut, karga büyüklüğüne kadar değişik yüz otuz türü bulunmaktadır. Bu kuşların üçte biri yumurtalarını yabancı kuşların yuvalarına bırakır. Cenab-ı Hakk insanlar ders çıkarsınlar diye kâinatta bazı varlıkları asalak gibi yaratmıştır. Bu asalak gibi görünenlerden biriside guguk kuşlarıdır. Guguk kuşunun yavrusuna bakan kuşlar bunun farkında dahi olmazlar. Şunu da belirtmekte yarar vardır. Bütün guguk kuşları asalak değildir. Asalak olanlar azınlıktadır. Çoğunun kendi yuvası vardır. Guguk kuşları çoğunlukla tek eşli olarak yavrularını büyütürler.

Guguk kuşlarının bu yavrularını büyütme ve baktırma işini nasıl yaptırdıklarını izah etmeye çalışalım.

Genellikle yaz aylarını Avrupa kıtasında geçiren asalak dişi guguk kuşları, yumurtlama zamanı geldiğinde etrafta yavrusunu büyüttürebilecek bir kuş yuvası ararlar. Dişi guguk kuşu inanılmaz bir planla yumurtlama mevsiminde, uygun gördüğü bir yuvayı uzun süre uzaktan dikkatle kontrol eder. İçerisinde kendi yumurtasına benzer yumurtalar bulunan aynı zamanda yeni yumurtlamış bir yuva bulurlar. Ekseriyetle yumurtasında benzerlikten dolayı saz bülbülü yuvasına yönlenir. Yumurtasını saz bülbülü yuvasındaki yumurtaların yanına bırakır.

Yuvanın hakiki sahibi olan anaç kuş uzaklaşır uzaklaşmaz, gözetlediği yerden hızla yuvaya gelir ve bir yumurtasını ev sahibi kuşun yumurtaları arasına bırakır. Guguk kuşları yaklaşık on saniyede yumurtlayabilirler. Bu yumurtlama süresi tavuklarda yaklaşık yüz saniye olduğunu düşünürsek, guguk kuşlarının yumurtlama süreleri oldukça hızlı olduğu anlaşılmaktadır. Fark edilmemesi için de yuva sahibi kuşun yumurtalarından birisini gagasıyla alarak yâda yuvarlayarak yuvadan dışarı atar. Yuvasına dönen diğer kuş türü ise, bu farklılığı anlamadan kuluçkaya yatmaya devam eder. Artık müstakbel anne bütün sorumlulukları yerine getirir ve yavruyu büyütür.

Yumurtasını yuvaya bırakan guguk kuşu, zaman zaman yuvayı kontrol eder. Eğer yuva sahibi kuş, bir yırtıcı kuş tarafından avlanırsa veya şiddetli bir fırtına ile yuvası bozulursa, yumurtasını hemen oradan alarak başka bir yuvaya bırakır. İşin daha dikkat çekici bir yönü de, ziyaret ettiği her yuvaya, sadece bir yumurta bırakmasıdır. İki yumurta bırakırsa yavruları hem beslenemezler, hem de birbirlerine zarar verirler. Guguk kuşunun daha enteresan olan diğer bir özelliği ise, hangi kuşun yuvasına yumurta bırakacaksa, kendi yumurtasını, o kuşun yumurtasının renk ve desenine göre yumurtlamasıdır.

Guguk kuşunun yumurtası, genellikle diğer kuşların yumurtasından biraz iri olup, guguk kuşunun yumurtası diğer kuluçkaya yatan kuşların yumurtasından önce çatlar ve çıkar. Çıkan yavru diğer yavrulardan birazcık büyükçe olur. Yavrunun

diğer yumurtalardan önce çıkması ve biraz o çıkacak yavrulardan iri olması avantajıyla, atabilirse öncelikleri yumurtaları, atamazsa yavrular çıktığı zaman yavruları öldürür yâda yuvadan aşağı atar. Yuvanın sahibi anneye tek başına aşırı da ses çıkararak kendini besletir. O hale gelir ki annenin üç katı olur ve karşıdan bakan anne yavru gibi görünür yavruda anne gibi görünür bir hal alır. Anne kuş; bıkmadan usanmadan bu iri guguk kuşu yavrusuna yiyecek taşımaya devam eder. Guguk kuşu o hale gelir ki yuvaya sığmaz hale gelir. Hatta besleyen anne kuşun üç katı büyüklüğüne ulaşır. Bu hizmet yavru guguk kuşun öz annesiyle Afrika'ya göç etmesiyle son bulur.

Guguk kuşunun, yuvasını uzaktan gözlediği kuşun yumurtasının özelliklerini, şeklini, yapısını, büyüklüğünü ve rengini bilmesi ve ona göre yumurta yapmasını bir düşünelim. Kuş bu işler yapmayı tasarlayabilir mi? Tasarladığını düşünsek yapabilir mi? İşte guguk kuşlarına ve saz bülbüllerine bu tasarlama ve yapabilme gücünü veren Allah'ın rahmet ve merhametidir.

Kuşun kendi gayretiyle bunu yapması mümkün değildir. Çünkü hiçbir kuş yumurtasının rengini ve şeklini ayarlama gibi bir kabiliyete sahip değildir. Bu, Allah'ın lütuf ve merhametinin bir başka tecellisidir. İşte kâinat; Allah'ın rahmet, inayet ve merhametiyle kuşatılmıştır.

İnsanı aklına şöyle bir soru gelebilir. Üremek için guguk kuşu neden diğer kuş türlerinin yuvalarını kullanmaktadır?

Bu sorunun muhakkak ki birçok cevabı vardır. Bugün bilindiği kadarı ile guguk kuşu, kısa sürede çok fazla böcek yiyebilme yeteneğiyle programlanmış olup daima kursağını dolu tutması gerekmektedir. Böyle bir beslenme ile kursağı çok fazla dolmakta ve vücudunda dışa doğru bir çıkıntı meydana gelmektedir. Kuşun karın bölgesine denk gelen bu anormal şişkinlik, guguk kuşuna yaklaşık on iki gün sürecek olan kuluçka döneminde rahatsızlık vererek, yuvada yatmasına engel olacaktır.

Guguk kuşunun kursağını dolu tutması gerekli olduğunu düşünürsek kuluçkadan devamlı karnını doyurmak için gidip gelmesi gerekir, buda kuşun kuluçkaya yatmasına engel olacaktır.

Bir başka hususta, guguk kuşu tavuklar gibi belirli aralıklarla yumurta yumurtlar. Bir yılda yuvalara yirmi beş civarında yumurta bırakmaktadır. Şayet kendi yavruları için kendisi kuluçkaya yatacak olsa, her kuluçka dönemi on iki gün hesabıyla düşünürsek bu işin altından kalkamaz. Bu durum nerede ise senenin tamamına yakın bir kısmı demektir. Hâlbuki guguk kuşunun bir günü bile insanlara hizmet için çok önemlidir.

Çünkü bu kuşlar, ziraî ürünlere zarar veren çekirge ve böcek gibi küçük canlılardan günde en az ortalama yüze yakın yemektedir. Zararlı canlılardan kurtulmak için, ziraî mücadele ilâçlarıyla kirletilen ürünler dikkate alındığında, biyolojik mücadelede guguk kuşlarının ne kadar önemli bir yerinin olduğu anlaşılacaktır.

Tabiattaki biyolojik dengenin korunmasında, bu kadar önemli bir görevi olan bir kuşun, senenin ekseriyetini kuluçkayla geçirmesi doğru olmazdı. Zaten Cenab-ı Hakk; bu tür guguk kuşları kuluçkaya yatmayacak şekil yaratılmıştır Bunlardan dolayı guguk kuşlarına asalak demek doğru olmaz. Dolayısıyla başka kuşların yuvalarında onların yavrularının gelişmesi ne kadar güzel ve ne kadar yerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Elbette guguk kuşunun yaratılış ve gelişme devrelerinin bilinen şekilde olmasının hikmet ve maslahatı sadece bunlardan ibaret değildir. Başka kuşların yuvalarında yavrularının kuluçka dönemini geçirmelerinin bizim bilemediğimiz daha pek çok faydalı ve maslahatlı yönleri olacaktır.

Dolaysıyla bu âleme; Allah'ın koyduğu kanunlar açısından bakıldığı zaman, hiçbir şey gelişigüzel ve manasız görülmez. Her şeyin bir hikmeti birde illeti vardır. Guguk kuşlarının bir asalak değil, tam aksine bütün varlıkların birbirlerinin imdadına koşturulduğunu, bütün kâinatın birbiriyle irtibatlı bulunduğunu, Allah'ın rahmet, inayet ve merhametinin bütün âlemleri kuşattığını, hiçbir şeyin manasız ve lüzumsuz olmadığı anlaşılacaktır.

SÜMSÜK KUŞU

Sümsük kuşlarında da iki yavrudan biri öldürülür. İki yumurta yapan sümsük kuşlarında, büyük yavru küçük olandan yaklaşık beş gün önce çıkar. Önce çıkması ona avantaj sağlar, küçük olan yumurtadan çıkınca, büyük yavru yaşıyorsa küçüğü öldürür. Fakat büyük yavru küçük olandan evvel

ölecek olursa, küçük yavru onun yerini alır. Anne bu olaya engel olmaz.

Sümsük kuşları yaklaşık seksen cm boyunda ve bir buçuk kg ağırlıklarında, kanat açıklığı iki metreye ulaşan büyük deniz kuşlarındandır.

Bu kuşlar, kalabalık koloniler halinde okyanusa bakan uçurumlardaki kayalık alanlarda yaşarlar. Hemen hemen bütün denizlerde rastlanırsa da en çok Kuzey Atlantik kıyılarında bulunurlar. Okyanus adalarında binlercesi bir arada yaşarlar. Zamanlarını büyük ölçüde denizlerde geçirirler, kıyılarda koloniler halinde yaşarlar ve orada ürerler. Otuz metre yükseklikten, saniyede yüz metre hızla denize dalış yaparak balık yakalarlar. Adeta kurşun gibi suya çarpan bu hayvanların kanatlarının kenarındaki hava yastıkları, vücutlarının bu çarpma esnasında zarar görmesini önler.

Sümsük kuşlarının üreme alanları Kuzey ve Güney Atlantik'tir. İskoçya'daki Bass kayalıklarında yirmi bin civarında, St. Kilda adasında da yüz bin sümsük kuşunun varlığı bildirilmektedir. Binlerce çiftten oluşan kolonilerdeki bir sümsük kuşu, ömür boyu bağlı kaldığı eşini sesinden tanır.

Güney yarım kürede yaşayan sümsük kuşları iki tane yumurta bırakırlarken, kuzey yarım kürede yaşayanlar ise bir yumurta bırakırlar. Bu tek yumurtanın bir şekilde ziyan olması durumunda hemen tekrar bir yumurta daha yumurtlarlar.

Ortalama kırk dört gün sonra çıkan yavru ebeveynlerin gırtlağına kadar soktuğu gagasıyla beslenir. Yüz yumurtadan sekseninde yavru çıkar.

İki yumurta bırakanlarda büyük yavru küçük olandan yaklaşık beş gün önce çıkar. Önce çıkması ona avantaj sağlar, küçük olan yumurtadan çıkınca, büyük yavru yaşıyorsa küçüğü öldürür. Fakat büyük yavru küçük olandan evvel ölecek olursa, küçük yavru onun yerini alır. Anne bu olaya engel olmaz.

Mavi ayaklı sümsük kuşlarında ise, büyük kardeş küçük kardeşi öldürmez, fakat ebeveynlerin getirdiği yiyeceği ilk o kapar. Büyük olan ölmedikçe, ya da her ikisi için yetecek miktarda yiyecek olmazsa, küçük yavru yetersiz beslenmeden ölür.

Sümsük kuşlarında ki bu kural, bıraktığı her yumurtanın ya da yumurtadan çıkan her yavrunun yetişkin sümsük kuşu olması durumunda, o zaman tabiattaki düzen bozulur, yetersiz beslenmeden dolayı ölümler artar, türün nesli yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktı.

Şu an nereden baksanız yeryüzünde birkaç milyon sümsük kuşu bulunduğu anlaşılıyor. Bunlar küçük balıklarla beslenen kuşlardır ve günde en az yirmi balık yerler. Bu bir milyon kuşun günde yirmi milyon balık yemesi demektir. Şimdi yavrulardan ikincisinin de hayatta kalması durumunda bu sayı iki katına çıkar. O zaman yeryüzündeki dengenin ne hale geleceğini bir düşünün. Sümsük kuşlarındaki büyük yavru küçük yavruyu öldürme kuralı anne sümsük kuşunu kaygılandırmaz, hatta kalan yavruyu daha iyi besler ve büyütür.

KRAL KELEBEKLERİ

Kral kelebeği, (Danaus plexippus) Nymphalidae ailesinden sınıflandırılan göçmen bir kelebek türüdür. Kral kelebekleri Kanada, Amerika Birleşik Devletleri, Meksika, Yeni Zelanda, Avusturalya, Kanarya Adaları, Azor Adaları ve Batı Avrupa’da yaşar. Geniş bir kanat açıklığı vardır ve kanatlarının üzerinde bulunan turuncu siyah ve beyaz çizgilerden oluşan desenleri sayesinde kolayca tanınabilir. Erkekler dişilere oranla biraz daha büyüktür. Kral kelebeklerinin aynı yıl içinde sadece dört nesli oluşmaktadır. Diğer kelebeklerden oldukça uzun bir ömre sahiptir.

Kral kelebeklerinin kanat açıklığı dokuz ile on cm arasındadır. Kanatlarının üst taraflarında kahverengi ve turuncu renklerinin etrafında siyah renkler ve üzerinde beyaz lekeler bulunur. Erkeklerin kanatlarının üzerinde bulunan damarlar dişilere göre kalındır. Tüm kelebeklerde olduğu gibi altı ayağa sahiptir.

Genelde Kuzey Amerika'da bulunmalarına rağmen Bermuda, Hawaii, Solomon, Yeni Kaledonya, Yeni Zelanda, Avusturalya, Yeni Gine, Seylan, Hindistan, Kanarya Adaları, Azor Adaları ve Batı Avrupa’da da yaşadıkları görülmüştür.

Kral kelebekleri, her yıl düzenli olarak sürüler halinde Kuzey Amerika'da yer alan Kanada ve Meksika arasında göç ederler. Kanada’da ağustos ayında havaların soğumasıyla, Meksika'nın ılıman ikliminde bulunan bir dağ ormanındaki ağaçta toplanarak kış uykusuna yatarlar. Kış uykusu dört ay sürer ve kelebekler bu sürede hiçbir şey

yemezler. Bu uykunun ardından kelebekler mart ayının sonlarına doğru başlayan ilkbahar ile tekrar Kanada'ya doğru yola çıkarlar. Kelebeklerin Meksika'dan Kanada'ya ulaşması dört beş ay sürmekte olup, üç nesil sonra ulaşmaktadırlar. Kral kelebekleri, tırtıl halinden kurtulup kelebeğe dönüştüklerinden itibaren altı hafta yaşayabiliyorlar. Dolayısıyla tek bir göç yolculuğu bir nesilde tamamlanamaz. Gidiş ve dönüş yolunda tam dört nesil değiştirmeleri gerekiyor. Diğer kelebek türlerinden oldukça uzun bir yaşama sahip olan kral kelebekleri bir yılda dört nesil olarak yaşam sürdürürler. Bu nesillerden yalnızca üç tanesi ilkbahar ve yaz aylarında yaşamaktadır. Birinci, İkinci ve üçüncü nesil ortalama altı hafta yaşarken, dördüncü nesil ortalama altı ile sekiz ay arasında yaşar. Her neslin dördüncü nesli bir sonraki neslin birinci nesli olarak kabul edilir.

Birinci neslin ömrü ve göçü şöyle olmaktadır. Meksika'daki dağ ormanlarında kış uykusuna yatarlar, ilkbahar geldiğinde çiftleşerek Kuzey Amerika'da bulunan Kanada‘ya doğru yola çıkarlar. Birinci nesil Amerika'nın güney kıyılarında yumurtlarlar ve hayatlarını kaybederler.

İkinci neslin ömrü ve göçü şöyle olmaktadır. Amerika'nın güneyinde doğarlar ve kısa süre içerisinde göçü tamamlamak için Kanada'ya doğru yola çıkarlar. Amerika'nın kuzeyinde ve Kanada'nın güneyine yumurtlarlar ve hayatlarını kaybederler.

Üçüncü neslin ömrü ve göçü şöyle olmaktadır. Amerika'nın kuzeyinde ve Kanada'nın güneyinde doğarlar ve göçün zirve noktası olan Kanada'nın

kuzeyine doğru yollarına devam ederler. Temmuz ayının sonunda yumurtlarlar ve hayatlarını kaybederler.

Dördüncü neslin ömrü ve göçü de şöyle olmaktadır. Süper nesil olarak adlandırılan dördüncü nesil göçün zirve noktası olan Kanada'nın kuzeyinde doğar. Üreme organları gelişmeden doğdukları için, diğer nesillerden fazla olarak altı ay yaşamaktadırlar. Ağustos ayında kendilerinden önce yapılan göç mesafesini tek seferde yaparlar ve Ekim ayının sonlarına doğru Meksika'da bulunan dağ ormanında dört ay sürecek kış uykusuna yatarlar.

Şöyle özetleyecek olursak: Meksika'dan yola çıkanlar yumurta bırakır ve yolda ölür. Ölmeden önce bıraktıkları yumurtadan çıkıp kelebeğe dönüşen yavrular yola devam ederler. Sonra bunlarda yumurta bırakırlar ve ölürler. Bu sefer yolculuğu önceki neslin torunları devam ettirir. Ancak bu torunların da ömrü yetmez ve göçü onların yumurtalarından çıkan yavru kelebekler tamamlar. Göçün tamamlanmasını sağlayan bu son nesil; diğerlerinden altı ile sekiz ay daha fazla yaşar. Bu sayede de soylarını devam ettirebilmek için, her yıl Kanada’daki yuvalarına dönmeyi başaranlar yepyeni bir nesil oluştururlar. İşte bu kelebekler, kendilerinden öncekilerin güneye doğru başlattıkları göçü içgüdüsel olarak devam ettirirler.

Kanada'da doğan dördüncü neslin üreme sistemleri iklim koşullarından dolayı gelişmez, Kanada Meksika arasındaki mesafeyi uçarlar. Meksika'daki ormanlarda kış uykusuna yatarlar. Üremek için enerji harcamamaları ve hem de soğuk

havanın metabolizmalarını yavaşlatması nedeniyle dördüncü nesil diğer nesillerden daha uzun bir yaşam ömrüne sahiptir. Bahar ayları geldiğinde dördüncü nesil, birinci nesil olarak göç dalgasını başlatır. Üreme sistemleri artık geliştiği için yumurtladıktan kısa bir süre ölürler. Dördüncü nesil, birinci nesil olarak göçe başladıktan kısa bir süre öldüğü için birinci neslin ömrü ikinci ve üçüncü nesil ile aynıdır.

İki bin beş yılında National Geographic'den Vico Gutierrez adlı gözlemci, bu kelebeklere benzeyen ultralight adını verdiği hava aracıyla Kral Kelebeklerin sır dolu yolculuğunu izlemiştir.

Kanada’dan başlayıp, Meksika’da son bulan bu yolculukları tam yetmiş iki gün sürmüştür. Kat edilen mesafe ise dört bin sekiz yüz kilometre olarak tesbit edilmiştir.

Her yıl Kanada’da kış mevsimi başladığında, turuncu-siyah kanatlı milyonlarca Monark Kelebeği, kışı geçirmek için Meksika Michoacan'da bulunan ılıman ormanlara doğru kanat çırpıyor.

İnanılmaz bir yolculuğa çıkmak ve acıkmamak için yaptıkları süpersonik bir şey var. Kendilerini ağırlaştırmak. Bu muazzam yaratıklar yolculuğa başlamadan önce çiçek özleri ile beslenerek normalden daha ağırlaşırlar, çünkü önlerinde yaklaşık dört bin sekiz yüz kilometrelik bir yol var.

Bu yolculuk esnasında, birçok defa fırtına ve şiddetli yağmurlar sonucunda savrularak yön değiştirseler de hiçbir zaman kaybolmazlar ve hiç görmedikleri yerlere doğru yollarına olağan hızları

ile devam ederler. Dört bin sekiz yüz kilometre mesafe gidip dört bin sekiz yüz kilometre mesafe gelerek toplam dokuz bin altı yüz kilometrelik mesafe kat etmektedirler. Baba ve anne ile devam eden bu yolculuklar, çocuklarla devam eder, çocuklardan da torunlara devredilir. Ve torunların çocuklarıyla son bulur ve tekrar nesilleri ve yolculukları devam eder.

Dördüncü nesil dediğimiz ve ilk nesli başlatan kral kelebek öyle çiçeklerden öyle çiçeklerin özleriyle besleniyor ki! Zor şartlar altında bu inanılmaz dört bin sekiz yüz kilometrelik yolu bir şey yemeden, önceki atalarının memleketine vararak yaptıkları yolculuğu tamamlıyor. Normal ömrü kırk kırk beş gün olan kral kelebeklerin altı ile sekiz ay daha fazla yaşamalarını sağlayan nedir? Kılavuzları yok pusulaları yok, dört bin sekiz yüz kilometrelik yolu bir şey yemeden nasıl gidiyorlar İşte kral kelebeklerin bu özellikleri, kendileri gidecekleri mesafeye ulaşamamalarına rağmen, kendi görevlerini ifa ederler, herhangi bir ümitsizlik ve kedere kapılmazlar. Hedeflerine ise yavruları ulaşır.

BAZI HAYVANLARIN YAVRUSUNU ÖLDÜRMESİ YÂDA YEMELERİ ŞEFKATE TERS DEĞİLMİ?

Yeni doğan yavruyu öldürmek türlerin devamlılığı için önemli bir yöntemdir. Bir bakış açısından da yeni doğan yavrunun öldürülmesi, güçlü olan hayatta kalarak neslini devam ettirir. Yeni doğan yavru genellikle yetişkin erkekler

tarafından öldürülür. Böyle olmasa hiçbir hayvan yavrusunun ölümüne katlanmaz.

Gün geçtikçe daha çok araştırmalar yapıldıkça doğru bir yöntem olduğu ortaya çıkmaktadır. Bilimsel araştırmalar, öldürme eylemini gerçekleştiren yetişkin için, yavrunun ölmesinin daha fazla üreme şansı, kısıtlı kaynaklara erişim, doğrudan beslenme ya da yanlış yönlendirilmiş ebeveyn bakımının önlenmesi gibi faydaları olabileceğini gösteriyor. Yeni doğan yavrunun öldürülmesi, türler arasında rekabeti azaltır ve o tür hayvanın üreme başarısını da artırmaktadır.

Aslan uzmanı Profesör Craig Packer: Yetişkin aslanlar kendi yavrularını öldürürken vahşileşiyor, hırıldıyor ve oldukça rahatsız edici bir hal aldıklarından bahsetmektedir.

Erkek aslanlar arasında rekabet, sahneye yeni erkekler çıktığı zaman vahşi bir hal alır. Önce gelişkin erkekler birbirlerini saf dışı bırakırlar, güçlü olan erkek aslan sürüye hâkim olmak için de, babasını saf dışı bırakmaya çalışır. Başarılı olan erkek aslan, yeni doğmuş yavrular için daha da büyük bir risk demektir. Çünkü sürüye sahip olan erkeğin genellikle talebi anneyle çiftleşerek kendi yavrularına sahip olmaktır.

İşte aslan topluluklarında yeni doğmuş yavruların öldürülmesi, annenin hızla yeniden üreyebilir duruma gelmesini sağlar ve yeni katılan erkeklerin kendi yavrularına sahip olma şansını artırır. Aslanlarda yavru öldürmek sadece erkek aslanlara mahsus değildir. Dişi aslanlar da başka aslanların yavrularını öldürürler.

Hayvanlar âleminde bazı türler başkalarının yavrularını yediği gibi kendi yavrularını öldürüp yiyenler vardır.

Bunlara örnek verecek olursak: Dişi sıçanlar beslenmek için diğer dişilerin yavrularını yerler, yavrulamak için yuvalarını ele geçirirler. Anne sıçanlar; yavrularından sakat ya da yaralı olanları, sağlıklı yavruların daha iyi beslenmeleri için öldürürler ve onlara yedirirler.

Dişi mezarcı böcekler, yaşamlarının devam ettirebilmek için önce rakiplerinin, sonra da kendi larvalarını öldürür ve yerler.

Kırktan fazla primat türünün yeni doğan yavruları öldürdükleri biliniyor. Journal of Theoretical Biology'de yayınlanan bir araştırmada: "Pek çok türde dişilerin riski azaltmak için bazı stratejiler geliştirdiklerini ortaya koyuyor. Dişi primatlar, birden fazla erkekle çiftleşerek, erkeklerin babanın kim olduğunu gizli tutan babalık karmaşası yöntemini kullanıyor. Böylece erkekler bir gruba dâhil olmaya çabalarken, genç primatların yaşama şansı yükseliyor."

"Babunlar gibi primatlar arasında, çok erkekli gruplarda eğer iki erkek bir dişiyle çiftleşir ve yavrunun hangisinden olduğu bilinmezse, yavrunun öldürülme riskinin azalmasından" bahsetmektedir.

Sümsük kuşlarında ve bazı kartal cinslerinde yavrular birbirini öldürürler. Anne baba buna müdahale etmezler, yavrularını ölüme terk ederler. Hayvanbilimciler, bunun ''vahşet'' olmadığını, türün devamı için içgüdüsel bir davranış olduğunu

belirtiyor. Çünkü sürünün diğer bireyleri, ancak genç nüfus artmayınca kendilerine ve yavrularına yeterince besin bulabileceklerini söylemektedirler. İçgüdüsel olarak bu şekil planlandıkları için kederde duymazlar.

YIRTICILARDAKİ SALDIRI ŞEFKATE TERS DEĞİL Mİ?

Aslan ve kaplan gibi yırtıcı hayvanların vücut yapıları, hayatlarını idam ettirebilmek için verilmiştir. Yani; avlanmaları ve kendilerini korumaları için yaratılmıştır. Yırtıcı hayvanların sağlıklı hayvanları yakalayıp öldürme oranı yüzde otuzu geçmez, Özellikle hasta ve zayıf hayvanları yakalarlar. Hal böyle olunca yırtıcı hayvanların anatomisine bakarak böyle bir hükme varmak sağlıklı bir kanaat olmaz.

Atmaca kuşunun serçeye musallat edilmesi, serçe kuşunun kabiliyetlerinin inkişaf etmesi içindir. Yırtıcı hayvanlar diğer hayvanlara saldırmasa idi, o hayvanlar zorunlu olarak talim yapmayacaklardı ve tembel kalacaklardı. Fıtrat kanunlarına göre hayvanlar, ortama uyum sağlamaları için antrenman yapması gerekir. Antrenman yapmazlar ise, bu seferde fıtri kanunlara uymamalarından dolayı hasta olacaklardı. Hayvanlar hasta yâda sakat kalırlarsa insanlar gibi aklı yok ki hastaneye gidip tedavi görsün. Böyle hayvanlar birçok ızdırab çekerek öleceklerdi. İşte bu durumdaki hayvanlar ızdırab çekerek ölmemeleri için yırtıcı hayvanlar musallat edilerek onların kolayca ölmeleri sağlanmaktadır. Olaya sadece beslenme yönüyle bakmak doğru değildir. Nitekim hayvanların

sağlıklı, zinde ve güçlü olmalarında, yırtıcıların payı büyüktür. Zira yırtıcılar onların kabiliyetleri inkişaf etsin diye musallat edilmişlerdir.

Hayatta olan hayvanların vahşi hayvanlara haram olması, onları yemeyeceği anlamına gelmiyor. Vahşi hayvanların insanlardakinden farklı bir iradeleri olmasından dolayı, onlar da kendilerine münasip bir cezayı hak ediyorlar ve cezalarını çekerler yâda ileride çekecekler.

Vahşi hayvanlar; yemeleri haram olan ot obur hayvanları yiyebilirler. Ot obur hayvanların bu hareketleri, yemeleri helal olduğu anlamına gelmez. Nasıl adam öldürmek, içki içmek ve zina yapmak dinimizce haramdır, ama insanlar yine bu suçları işliyorlar. Muhakkak ilerde cezalarını çekecekler. Dolayısı ile vahşi hayvanlar bu hareketlerden dolayı cezasız kalmayacak, muhakkak eninde sonunda cezasını çekeceklerdir.

Genellikle vahşi hayvanlar zayıf ve hastalıklı hayvanları yemektedirler. Şuursuz bir şekilde dünyanın imarına hizmet etmektedirler. Nasıl Allah; kâfirleri dünyanın imarı için kullanmaktadır. Semûd kavmi tarihte helak olan kavimlerdendir. “Semûd kavmine de kardeşleri Salih’i gönderdik. Dedi ki: “Ey kavmim! Allah'a ibadet edin; sizin için O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O, sizi yerden (topraktan) yarattı ve sizin orayı imar etmenizi istedi; öyle ise O'ndan mağfiret dileyin, sonra O'na tevbe edin! Şüphesiz ki Rabbim, kullarına pek yakındır, dualarına mutlaka cevap verendir.” (Hûd, 11/61).

Yine şu ayette: “Andolsun biz, cinlerden ve insanlardan birçoğunu cehennem için yaratmış

olduk. Bunların kalpleri vardır ama onlarla kavrayamazlar; gözleri vardır ama onlarla göremezler; kulakları vardır ama onlarla işitemezler. Onlar hayvanlar gibidir, hatta daha da şaşkındırlar. İşte asıl gafiller onlardır.” (A’râf, 7/179).

Demek ki kâfirler şuursuz olarak insanlığa bahşedilen nimetlerin görünmesine ve fark edilmesine hizmet ediyorlar. Her biri güzel birer ilahi sanat olan varlıklardaki güzelliklerin tanzim edilmesine bilmeden çalışıyorlar. İlahi sanatlardaki inceliklere ve garipliklere dikkatleri çekmekle şuursuz olarak hizmette bulunuyorlar gibi muzır şeyler Allah’ın razı olmamasına karşın, yine de kâinatın genel mana ve tasarımına hizmette bulunuyorlar. Aynı şekilde, vahşi hayvanlar da haram bir tarzda dünyanın imarına hizmet edebilirler. Bunun hakikate zıt bir tarafı yok diye meseleye bakabiliriz.

Hatta bazen aynı türler birbirini ve hatta yavrusunu yemek sureti ile bu ekolojik dengeye farkında olmadan hizmet edebilirler. Kaldı ki türlerin birbirlerine musallat edilmesi, kâinat içinde inkâr edilemeyecek kadar açık bir hakikattir, yoksa denge diye bir şey kalmazdı.

Ama bu dünyanın imarına farkında olmadan hizmet etmesi, cezadan kurtulacağı anlamı taşımaz. Nasıl şeytanın varlığı insanın imtihanına vesile olmuştur. Bu imtihana vesile olmak şeytanı cehennem azabından kurtarmaz.

Büyük balıklar ve orta büyüklükteki balıklar, kendi soylarından daha küçük balıkları yemekle

şefkate aykırı hareket etmektedir. Hâlbuki balıklar denizlerin sıhhiye memurları hükmündedirler. Onların helal rızıkları denizde ölmüş balıklardır. Ama bu balıklar genelde bu şefkat esasına riayet etmiyorlar ve ceza olarak kendileri de yiyen bir büyük balık oluyor, yâda; insanlar tarafından kimi zaman keyfi kimi zaman ticari avlanıyorlar.

İşte; birçok vahşi hayvan türlerinin kaybolma riski ile karşı karşıya kalması, işte bu yüzden oluyor.

Esasında; Allah'ın şefkat esası, akılları zorlayacak bir incelik ve letafet ile tecelli ediyor. Biz çok noktaları bu şefkat esası açısından kavramakta zorlanıyoruz.

SONUÇ

Aşağıdaki ayeti kerime kaza ve kader çerçevesinde düşünüldüğü zaman, insanın cüz-i irade veya cüz-i ihtiyarının fonksiyonunu, yani insanın görev ve sorumluluğunu kesin ve net bir şekilde anlatmaktadır. "Siz savaşta onları kendi kuvvetinizle öldürmediniz, lâkin Allah öldürdü. (Ey Resulüm) Attığın vakit sen atmadın, lâkin Allah attı. Ve bunu, Allah müminleri güzel bir imtihana tâbi tutmak için yaptı. Şüphesiz ki Allah hakkıyla işitir ve bilir." (Enfâl, 8/17)

Rivayet olunuyor ki, Kureyş ordusu, Akankal'den çıkınca, Peygamber Efendimiz (a.s) buyurmuştu ki: "İşte Kureyş, gurur ve iftihar ile geldi, Allah'ım bunlar senin Resulünü inkâr ediyorlar. Bana verdiğin vaadi senden istiyorum ya Rabbi!" diye dua etti. İşte bu sırada

Cebrail (a.s) geldi, "Bir avuç toprak al, onlara doğru at" dedi. Ne zaman ki, iki taraf savaşa tutuştular; Peygamber Efendimiz (a.s) bir avuç toprak aldı yüzlerine doğru attı ve "Yüzleri kurusun!" buyurdu. Bunun üzerine düşman saflarında gözüyle meşgul olmayan bir müşrik kalmadı. Bundan sonra bozuldular, müminler de enselerine bindi; bir yandan öldürüyorlar, bir yandan da esir alıyorlardı. Sonra savaş sona erince Müslümanlardan "Şöyle kestim, şöyle vurdum, böyle esir aldım." diye ileri geri konuşanlar ve yaptıkları ile övünenler oldu.

İşte bu âyet bunun üzerine nâzil oldu. Yani siz iftihar edip övünüyorsunuz, ama şunu iyi bilmelisiniz ki, onları sırf kendi gücünüzle yenmediniz, onları siz değil, Allah öldürdü. Ve attığın vakit de sen atmadın ya Muhammed! Bir avuç toprak alıp, onlara doğru atış şeklinde bir iş yaptığın vakit, düşmanlara isabet eden ve etkileyen, hepsinin gözlerine batan o atışı sen atmadın, o atışın dış görünüşü senin idi, ama sonuçlarını ve etkisini sen yapmadın ve lâkin Allah yaptı. Zira sana "At!" emrini veren Allah'tı. O attığın şeyi hedefine isabet ettiren, gayesine erdiren ve düşmanı bozguna uğratıp, sizi tepesine bindiren ve galip getiren Allah'tı.

Eğer atanla atılan merminin içyüzü hesaba katılmayacak olursa, bütün şan ve şeref, düşmanın boynuna inen bir kılıcın veya damarına saplanan okun veya gözüne batan çakıl taşının olması gerekir. O zaman da size hiç bir şeref hissesi kalmaz. Fakat şeref ne kınında duran kılıcın, ne de yerinde duran toprağındır. İşte o kılıcın, okun ve

toprağın gazilere karşı durumu ne ise, gazilerin de Allah'a karşı durumu ondan da aşağılardadır. Çünkü onlar Allah'ın emrinde ve hizmetindedir. Binaenaleyh gaziler bilmelidirler ki, hakikatte kendilerinin hiçbir hakları yoktur, büyüklük taslayıp böbürlenmeleri de yersizdir. Bütün bunları yapan ve yaratan Allah'tır.

Buradan hareketle, bunu "vahdet-i vücud" görüşüne delil olarak kullanmaya da gerek yoktur. Böyle bir vehme saplanmak da doğru değildir. Bunda "vahdet-i vücud" veya ittihat değil, fiillerin yaratılışı, görünüşteki etkilerinin ötesinde ve üstünde olan gizli ve hakiki etkinin ispatı ve gerçek etken olan Allah'ın gücü ve kuvveti söz konusudur. Aslında ortada atan ve atılan, gazi olan ve ölen yok değil, ancak bütün bunların üstünde mutlak kudret sahibinin emrinin ve iradesinin geçerliliği vardır. Aslında bunların hiçbiri tek tek veya hepsi birden Allah'a ait değildir. Fakat hepsinin varlığı üzerinde yegâne etki gücüne sahip, hepsi üzerinde hükümran bir Allah vardır ki, bütün sebepler ve amiller, gizli ve açık tesirler ve bunların sonuçları netice itibariyle O'nun hükmü altındadır.

Ve Allah, müminlere, tarafından güzel bir tecrübe kazandırsın, güzel bir nimet olan nusret ve zafer tecrübesi ihsan etsin diye bunları yaptı. Şüphesiz ki, Allah işitendir, bilendir. Dualarınızı, feryatlarınızı, gizli ve açık seslerinizi, sözlerinizi işitir. Niyetlerinizi, maksatlarınızı, fikirlerinizi ve kuruntularınızı, bütün hâl ve gidişinizi hakkiyle bilir.

"İşte bu, bir öğüttür, bir uyarıdır. Artık dileyen Rabbine varan yolu tutar. Ama Allah dilemedikçe, siz dileyemezsiniz. Çünkü her şeyi bilen, tam hüküm ve hikmet sahibi olan, Allah'tır. Her şeyi bildiği gibi, rahmet ve hidâyete lâyık olanları da pekiyi bilir." (İnsan,76/29-30). "Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz." Bu âyet "cebr ve kader" meselesinde fikirlerin çarpışma sahası olmuş ise de, bunda kulların dileme hak ve yetkisi olduğunda, bununla beraber bu dilemelerin mutlak olmayıp Allah'ın dilemesine uygunlukla kayıt altına alındığında şüpheye yer yoktur. Dolayısıyla sorumluluk kula, hüküm Allah'a aittir. Onun için kul, kendi kaderini kendi keyfine göre çizemez. Kul, Allah'ın dilemesi çerçevesinde sorumludur. Yüce Allah ise, hiçbir kayda bağlı olmadan dilediğini yapar. Yol, onun tayin ettiği; sevap ve ceza da onun hükümleridir. [108]

İşte diğer eserlerde ve yukarıda da detaylı anlatıldığı gibi, kâinatta yaratılan her şey bir kural ve kaideye dayanmaktadır. İşte kaderde bu kural ve kaidelere uyup umamaya göre şekillenir. Kural ve kaidelere uymak hem bu dünyada hem de ahirette kederden emin olmaya vesile olur. Yani; kederden kurtulmak istiyorsak kural ve kaidelere uyacağız, kaderimizi güzelleştirmeye çalışacağız. Cenab-ı Hakk'a tevekkül edeceğiz ve O'ndan yardım dileyeceğiz.

---

[108] Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili, c-4, s-211.

KAYNAKLAR

Ahmed b. Hanbel; Müsned, c.1-15, Mısır,1954.

Alusî, Ebussena; Ruhu'l-Meani fi Tefsiri'l-Kur'ani'l- Azim ves'sebu'l- Mesani, c.1-30, Beyrut, 1854.

Aziz Mahmut Hüdâyî Vakfı Yayını.

Bediüzzaman, Said Nursi; İşaretü'l-İ'caz, Söz Basım, İstanbul, 2006.

Bediüzzaman, Said Nursi; Lem'alar, Söz Basım, İstanbul, 2006.

Bediüzzaman, Said Nursi; Mektubat, Söz Basım, İzmir, 2001.

Bediüzzaman, Said Nursi; Mesnevi- i Nuriye, Söz Basım, İstanbul, 2006.

Bediüzzaman, Said Nursi; Sözler, Söz Basım, İstanbul, 2006.

Bediüzzaman; Said Nursi; Sözler, Söz Basım, İstanbul, 2006.

Bediüzzaman; Said Nursi; Şualar, Söz Basım, İstanbul, 2006.

Belazûrî, Ensabüleşraf, c-I, Mısır, 1959.

Buharî; Es-sahih, c. 1-8, İstanbul, H,1329.

Diyar-ı Bekri; Hamis, c.1-2, Mısır, 1302.

Ebû Davûd, Sünen'ü Ebi Davut, İstanbul, 1981.

Elmalılı; Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur’an Dili, Azim Dağıtım, İstanbul, 1992.

Ezherî, Ebu Mansûr Muhammed b. Ahmed, Tehzîbü’l-Luga, thk: Abdülhalîm en-Neccâr, ed-Dârü’l-Mısriyye, Mısır 1964.

İbn Esir, el-Kâmil, Beyrut 1965.

İbn-i Hişam; Ebu Muhammed Abdulmelik Siretü’n-Nebeviyye, thk. Ömer Abdusselam Tedmuri, I-IV, Beyrut, 1990.

İbn-i Kesir; Ebu’l-Fida İsmail, Tefsirû'l Kur'an'il Azim, c,1-4, Beyrut, 1969.

İbn-i Mâce; Muhammed b. Yezid el-Kazvini Sünen, c,1-2, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

İbn Sa‘d, Ṭabaḳāt Nşr. İhsan Abbas, Beyrut, 1968,

İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ, Beyrut 1960

İmam-ı Gazzali; Keşfu’z-Zunun et-Tibru’l-Mesbuk fi-Nasihati’l-Mülükkubat, Beyrut 1996.

İmam-ı Rabbani; Mektubat, Semerkand, İstanbul, 2009.

Kastallânî; Ahmed b. Muhammed, Mevahibü'l-Ledünniye, Kahire, ts.

.Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî; Mesnevî, c-1-14, Selam Yayınları, Konya, 1975.

Münavî, Feyzu’l-Kadir, Daru’l-Fikr, Beyrut tsz.

Müslim; Es-sahih, c. 1-5, Mısır, 1956.

Nesâî; Sünen, trc. A. Muhtar Büyükçınar, Kalem Yayıncılık, İstanbul: 1981.

Râzî; Fahreddin, Mefâtîḥu’l-ġayb, Kahire, 1938.

Sofuoğlu, Mehmed; Sahih-i Buhari ve Tercümesi, c. 1-17,

Suavi Cüneyt; Hayatın İçinden, 1-3, Zafer Yayınları, İstanbul, 2003.

Taberî, Muhammed b. Cerir; Camiu’l-Beyan fi Tefsiri’l Kur’an, Beyrut, 1992.

Taberî, Muhammed b. Cerir; Tarih, Mısır, 1326,

TDV, İslam Ansiklopedisi; c,1-46, Türkiye Diyanet Vakfı Basım, İstanbul, 2012.

Tirmîzî; Sünen’t-Tirmîzî, İstanbul, 1981.

Yazıcı; Seyfeddin, Mekke ve Medine’deki Mübarek Ziyaret Yerleri, TDV Yayınları Ankara, 1999.

Vâkıdî; Kitabü’l- Megazi, c. 1-3, Mısır, 1965.